

Rusland på norsk

*Russlandsdekningen i syv norske aviser i
perioden 2009-2016*

Katerina Houben

Masteroppgave i medievitenskap

Institutt for medier og kommunikasjon

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2019

Russland på norsk: *Russlandsdekningen i syv norske aviser i perioden 2009-2016*

© Katerina Houben

2019

Russland på norsk: Russlandsdekningen i syv norske aviser i perioden 2009-2016

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven er en todelt studie av Russlandsdekningen i syv norske aviser i perioden 2009-2016, som også inneholder en større teoretisk diskusjon om årsakene til bias og negativitet i mediene. Den første delstudien er en kvantitativ innholdsanalyse som undersøker i hvilken grad dekningen preges av tematisk ensidighet og negativitet. Den andre delstudien er en kvalitativ casestudie som undersøker hvilke tolkningsrammene som tas i bruk av de samme avisene når de beskriver Tyrkias nedskyting av et russisk fly i november 2015, en analyse som gjennomføres ved hjelp av Robert Entmans (1991) modell.

Funnene viser at mediebildet tematisk sett er ganske sammensatt, og at stoffmiksen varierer mellom avisene. Den negative tone er tilstede i halvparten av artiklene hvis vi ser på alle avisene, sjangrene og temaene under ett, men negativiteten varierer betydelig mellom ulike aviser, sjangre og temaer, samt at det observeres endringer over tid. Kompleksiteten i problemstillingen illustreres også ved funnene i rammestudien som peker på at ulike aviser bruker ulike tolkningsrammer for å presentere og fortolke en og samme utenrikspolitisk hendelse.

Abstract

This thesis consists of two studies which both are focused on the media coverage of Russia by seven Norwegian newspapers in 2009-2016. The first study is a quantitative content analysis measuring to which extent the media coverage can be described as thematically one-sided and / or negative. The second study is a qualitative framing analysis of a case which shows how Tyrkia's shutdown of a Russian plane in November 2015 is framed by the Norwegian newspapers. This analysis is conducted using Robert Entman's (1991) model.

The main findings point out that the media coverage consists of various topics, and that topics vary from newspaper to newspaper. One half of all the examined articles have a negative tone, if we look at all the newspapers, genres and topics as a whole, but there are considerable differences between different newspapers, genres and topics, as well as there are also certain temporal changes. The complexity is also illustrated by the findings in the qualitative study which shows that the newspapers use different frames to present the incident for their readers.

Forord

Det å ha stor interesse for temaet er et tveegget sverd. Jeg har jobbet med norsk-russiske forhold i mange år, skrevet bøker og holdt foredrag om Russland, men det er første gang at jeg har fordypet meg inn i Russlandstematikken fra et forskerperspektiv som forutsetter en emosjonell avstand og høye krav til framstillingen og påstandene som legges fram.

I arbeidet med masteroppgaven som har pågått i flere år har jeg oppdaget stadig nye fasetter og ny litteratur, samtidig som jeg også gjerne ville fortelle om alt det spennende jeg hadde funnet ut– på *bare* 100 sider. Spørsmål om deknningen av Russland i vestlige medier er både kompleks, politisert og til en viss grad også polarisert. Jeg har derfor foretatt en omfattende litteraturgjennomgang for å begrunne mine valg og påstander under alle stadier i forskningsprosessen. Dette vil synes i den relativt lange litteraturlisten. Oppgaven er et resultat av flere hjerteskjærende kutt og nådeløse komprimeringer, men jeg håper at både budskapet og kompleksiteten kommer tydelig fram.

Det er flere som må takkes for at oppgaven endelig er kommet i mål: professor Øyvind Ihlen (V17-V19) for gode råd og veiledning, IMK og Aina for fleksibilitet, masterstudenter på #415 for en god latter og oppmuntring, og sist, men ikke minst, min familie for deres ubegrensede tålmodighet gjennom disse årene.

1 Innhold

1	Innledning og problemstilling	1
1.1	Tidligere forskning på Russland: mye eller lite?	2
1.1	Problemstilling og forskningsspørsmål	5
1.2	Oppgavens struktur	6
2	Teoretiske utgangspunkter	7
2.1	Medienes rolle og publikummets forventninger	7
2.2	Sjangerkrav som avisens kontrakt med leseren	9
2.3	Den uunngåelige «bias»	11
2.4	Ensidighet og negativitet i mediene	12
2.5	Negativitet som uttrykk for ideologisk bias	17
2.6	Konflikten i Ukraina og gjensidig kritikk	21
2.7	Russland, Norge og Nord-Norge	25
2.8	Det å lese mellom linjene: tolkningsrammer	27
2.9	Fra mediedekning til mediepåvirkning	32
3	Metode	35
3.1	Kvantitativ innholdsanalyse	36
3.2	Kvalitativ rammeanalyse av en case	53
4	Presentasjon av hovedfunn og analyse	59
4.1	Den kvantitative studien	59
4.2	Den kvalitative studien	81
5	Konklusjon og forslag til videre forskning	101
	Referanseliste	109
	Artikler fra A-tekst referert i teksten	136
	Vedlegg 1. Kodebok «Russland på norsk». Kvantitativ innholdsanalyse	138
	Vedlegg 2. Avgjørelse av relevans vs ikke-relevans	145
	Vedlegg 3. Tabeller og grunnfordelinger	146

Liste over illustrasjoner

Figur 1: Mulig innramming av en abstrakt nedskytingsepisode	32
Figur 2: Antall artikler i utvalget.....	61
Figur 3: Stoffmiks i utvalget	64
Figur 4: Saker om Russland relatert til Ukraina-konflikten i 2014 -2016	66
Figur 5: Tone i deknningen (gjennomsnitt for alle aviser og alle sjangre)	67
Figur 6: Tonemiks i ulike temaer	71
Figur 7: Negativitet, gjennomsnitt før og etter 2014.....	71
Figur 8: Tonemiks i ulike sjangre	73
Figur 9: Antall innsendte artikler over tid	75
Figur 10: Stoffmiks i ulike aviser, 2009-2013 (før Ukraina-konflikten)	77
Figur 11: Stoffmiks i ulike aviser, under og etter Ukraina-konflikten (2014-2016).....	77
Figur 12: Artikler med "norske interesser" fordelt på de ulike avisene	78

Liste over tabeller

Tabell 1: Andel negativitet per tema i ulike år	71
Tabell 2: Andel artikler med ulik tone i avisene	79

1 Innledning og problemstilling

I 2012-2014 ble om lag femti næringslivsaktører, hovedsakelig norske, intervjuet om deres erfaringer fra å bo og arbeide i Russland, inkludert deres synspunkter om norsk Russlandsdekning (Smetanina, 2014). Intervjuene ble foretatt før annekteringen av Krim og den påfølgende konflikten mellom Russland og Ukraina (2014-nå), som førte til at forholdet mellom Russland og Norge er blitt «krevende» og «anstrengt», noe forholdet til en viss grad også er i den skrivende stund (Utenriksdepartementet, 2019; Trellevik, 2019).

Ifølge kildene som ble intervjuet, stemte det norske mediebildet av Russland ikke overens med kildenes egen oppfatning av landet, som de har fått etter å ha bodd og arbeidet i Russland over tid. Kildene mente at mediebildet pleide å være ensidig eller til og med negativt. En av kildene fortalte hvor «rystet» en av hans kvinnelige norske bekjente ble, da hun fikk vite at han jobbet i Russland: «Hun spurte [meg] hvor mange ganger at jeg var blitt truet på livet og robbet. Jeg så på henne og spurte: 'Hva er det du leser for noe til daglig siden du spør noe sånt?' Neida, hun mente at alle i Russland gikk rundt med pistoler, og at det var mafia overalt». En annen kilde sa: «Det er totalmangel på kunnskap om det russiske samfunnet [i Norge], og stigmatiseringen på grunn av korrupsjon og mafia.» Enda en kilde la til: «Det som formidles av norske medier, stemmer ikke alltid overens med min opplevelse av Russland. Det som formidles er selvfølgelig ikke løgn, men bare en bitte liten del av sannheten. Og inntrykket som skapes, er veldig forskjellig fra det som er realiteten i Russland» (alle sitatene er hentet fra Smetanina, 2014, s. 534). Uttalelsene var interessante, fordi de kom fra nordmenn (dog det var nordmenn som kjente landet på nært hold), og fordi deres syn på Russlandsdekningen i norske medier var nesten enstemmig.

I de siste årene er det kommet flere synspunkter, både i mediene og i forskningsdebatten, hvor både forskere, diplomater og journalister etterspør en mer nyansert og mindre forutinntatt Russlandsdekning i norske medier (Alexandersen, 2016a, 2016b; Gerhardsen, 2018; Holm, 2018; Kongshem, 2015; Moen-Larsen & Gjerde, 2015; Myklebust & Nielsen, 2016; Rowe, 2018; Wilhelmsen & Rowe, 2012; Østhagen, 2015;). Den norske ambassaden i Norge har også uttrykt bekymringer over at norske medier bygger opp et bilde av «trusselen» fra øst og viser klare «antirussiske» holdninger (Alexandersen, 2016a; Røed & Johnsen, 2017; Pavlovskij, 2015).

Moen-Larsen og Gjerde (2015) skriver blant annet: «Det er grunn til å spørre seg om ikke mye av mediedekningen som er ment å være kritisk risikerer å styrke stereotypier heller enn å gi innsikt...

[Det er] grunn til å rette et analytisk blikk også mot *dekningen av Russland* og mot bildene av Russland som skapes» (Moen-Larsen & Gjerde, 2015, s. 3, min uthevelse).

1.1 Tidligere forskning på Russland: mye eller lite?

Norsk russlandsforskning er «solid» og ligger «helt fremme» foran mange andre land, riktignok og «særlig på sektorer som er av stor *politisk* betydning for Norge» (Hønneland, 2012, min utheving). Jeg henviser til hjemmesidene til Norsk utenrikspolitiske institutt (www.nupi.no), Fridtjofs Nansens institutt (www.fni.no), Forsvarets forskningsinstitutt (www.ffi.no), Forsvarets høgskole og Instituttet for forsvarsstudier (forsvaret.no/ifs) for en oversikt over studier av russisk politikk og utenrikspolitikk¹, internasjonal lov og rett i Polaramrådene², russisk forsvar³, samfunnsutvikling, norsk-russiske relasjoner i nordområdene⁴, igjen, for å nevne bare noen få områder. Forskningsrådet har et eget samfunnsvitenskapelig forskningsprogram relatert til Russland (NORRUSS). Det forskes også mye på Russlandshistorie og samfunn generelt (se for eksempel Kolstø, 2008), norsk-russisk felleshistorie (Holtmark & Mankova, 2015; Nielsen & Mankova, 2014), og flere av studiene benytter seg også av medietekster som kilder (se for eksempel, Gjerde & Fjæstad, 2013).

I de siste årene er det kommet flere medievitenskapelige studier relatert til Russland og Sovjetunionen. Flere av disse studiene, som tar for seg perioden før 1985, er samlet i en antologi publisert i 2015 (Bastiansen & Werenskjold, 2015) og delvis i en fersk antologi i 2019 (Bastiansen, Klimke & Werenskjold, 2019). Her pekes det på at store deler av den norske Russlandsforskningen hovedsakelig har vært knyttet til utredninger av sikkerhetspolitiske utfordringer for Norge i lys av landets posisjon mellom Øst og Vest (Bastiansen & Werenskjold, 2015). Litteraturen peker på at selv om den kalde krigen først og fremst utspilte seg i mediene, ble mediernes påvirkning tatt for gitt noe som resulterte i manglende *medieforskning* (Bastiansen & Werenskjold, 2015, s. 13).

Selv om Bastiansen og Werenskjold først og fremst refererer til mangelen av studiene relatert til mediedekningen av Sovjetunionen, gjelder påstanden til en viss grad også for forskningen på den norske Russlandsdekningen etter 1985, men det finnes flere unntak. Foruten den allerede nevnte

¹ Se spesielt NUPIs hjemmesider <https://www.nupi.no/Vaar-forskning/Regioner/Russland-og-Eurasia> og IFS hjemmesider: <https://forsvaret.no/ifs/Forskning/program-russland-forsvar-sikkerhetspolitikk>

² FNI forsker blant annet på Russlands rolle i havområdene, se <https://www.fni.no/polar-and-russian-politics/>

³ Fokuset i FFI sin forskning rettes mot utviklingen i det russiske forsvaret, men også på moderniseringsreformer, Russlands beslutningsstruktur og slikt sett berører også kunnskap om politiske forhold. Se

<https://www.ffi.no/no/Forskningen/strategiske-analyser-fellessystemer/Russisk%20forsvarsutvikling/Sider/default.aspx>

⁴ Selv om NORRUSS i det siste har utvidet utlysninger til å gjelde flere land enn Russland, knytter brorparten av prosjektene støttet av Forskningsrådet p.t. til Russland og norsk-russiske relasjoner på ulike områder, se for eksempel <https://www.forskningsradet.no/prognostikk-geopolitikk-nord/Forside/1226994122323>

antologien (Bastiansen & Werenskjold, 2015) som samler opp flere studier fra sovjettiden, bør det nevnes en komparativ studie av norsk og russisk avisdekning av delelinjeforhandlingene i 1985-1992 (Myklestad, 2012), og en annen studie som peker på forskjeller og likheter i norske avisers dekning av Russlands involvering i tre konflikter: Afghanistan, Georgia og Krim (Karlsen, 2017). Her konkluderer forfatteren blant annet med at trass i en del nyanser, blir Russland fortsatt framstilt i mediene som farlig for de nabolandene som har sterk tilknytning til Vesten, det vil si også for Norge (Karlsen, 2017). En annen interessant studie tar for seg den norske regjeringens og de norske medienes holdninger til Russland i kjølvannet av Russlands annektering av Krim (Nilssen, 2015). Denne studien peker blant annet på at selv om myndighetene har inntatt en klar kritisk holdning i sine offisielle framlegg, har debatten i avisene til dels vært preget av en viss dualisme hvor man både støttet opp den vestlige diskursen, men samtidig løftet fram viktigheten av naboskapet med Russland. Framstillingen av Russland i norsk populærkultur diskuteres i en studie av TV2-serien «Okkupert» (Markussen, 2016). Her pekes det på at filmen reproducerer og forsterker de allerede eksisterende norske representasjonene av Russland som «usivilisert, aggressiv og bøllete», samtidig som Norge framstilles som «sivilisert, fredelig og vennlig» (Markussen, 2016, s. 16). En svensk masteravhandling som retter fokus mot framstillingen av Russland som militær trussel i flere nordiske aviser, inkludert norske, konkluderer med at norske medier befinner seg et sted mellom Sverige (høy trusseloppfatning) og Danmark (lav trusseloppfatning) (Lundgren, 2013). En russisk kvalitativ studie analyserer norske karakteristikk av Russlands politikk og utenrikspolitikk i perioden 2008-2014 (Sokolova & Koptyaeva, 2015), og peker på betydelig negativitet⁵, men samtidig nevner de norske journalistenes forsøk på å forklare russiske interesser. I 2018 ble det publisert en analyse av mediedebatten og regjeringens uttalelser i kjølvannet av Krim-annekteringen som peker på flere unødvendige alarmistiske tendenser og en del forutinntatte holdninger både hos media og politikerne, som blant annet fører til at Russland «får skylda» med en gang «noe går galt eller noe uventet skjer» (Rowe, 2018).

Det lyktes meg ikke å finne større kvantitative innholdsanalyser av den dagligdagse Russlandsdekningen over tid i andre land, med unntak for en studie av Russlandsrelaterte saker produsert av Associated Press, BBC og Deutsche Welle (Moscovici, 2008) og tv-nyhetene om postsovjetiske land, inkludert Russland, USA (Katchanovski & Morley, 2012). Enkelte studier har analysert meningsbærende artikler slik som en studie av franske og amerikanske medier (Le, 2006) eller *editorials* i New York Times, the Wall Street Journal og Washington Post (Tsygankov, 2017), hvor begge studiene peker på overvekt av negative artikler. Blant kvalitative studier og studier av

---

⁵ Artikkelen inneholder ikke henvisninger til tallmateriale.

enkeltfenomener bør det nevnes en kritisk diskursanalyse av flere utvalgte *media events* og case (MacGilchrist, 2011), en lingvistisk analyse av representasjoner av Russland i britiske og US medier (Maximova, 2018), deknningen av krigen mellom Russland og Georgia i 2008 (Bayulgen & Arbatli, 2013; Heinrich & Tanaev, 2009; Riabov & de Lazari, 2009), deknningen av idrettsarrangementer i flere vestlige medier, delvis også med måling av tone (Pan & Lawal, 2017; Skvortsova, 2016; Tarasova, 2012), og ikke minst studier av deknningen av konflikten mellom Ukraina og Russland, inkludert også ved hjelp av tolkningsrammer (blant andre, Nygren, Glowacki, Hök, Kiria, Orlova & Taradai, 2018; Roman, Wanta & Buniak, 2017).

Blant nordiske studier bør det nevnes studier av framstillingen av Russland og Estonia i svenske aviser (Ekecrantz, 2004; Riegert & Åkern, 2004). Finland utmerker seg med mye forskning på Russland (Hønneland, 2012; for en oversikt, se Laine, 2015), men disse studiene hovedsakelig er gjort av finnene, for finnene og på finsk (Laine, 2015, s.94). Blant noen relevante studier bør det nevnes framstillingen av russere og estere i finsk presse (Raittila, 2004), og en større studie av meningsbærende artikler i Helsingin Sanomat i 1990-2010 (Laine, 2015). Den sistnevnte viser en overvekt av negativt ladete meningsbærende artikler, men også på en del nyanser som følge av tematikken i innleggene. En annen studie peker på gjenopplivelsen av den kalde krigens narrativ i deknningen av konflikten i Ukraina i finske og europeiske medier (Ojala & Pantti, 2017). I Danmark ble det gjort flere kvalitative studier av lederartiklene viet til Russland på 2000- og 2010-tallet (Hansen, 2010, 2018) og en større kvalitativ studie av Russlandsdeknningen i årene 2015-2016 (Kabel, 2017) som også viser en overvekt av negative holdninger til Russland.

Litteraturen er ganske sammensatt, og består av flere kvalitative studier, noen kvantitative analyser av utvalgte sjangre, studier av spesielle caser (den russiske-georgiske krigen, konflikten i Ukraina mm) hvor de sistnevnte til dels dreier seg om studier av deknningen av selve konflikten. Spørsmålet om Russlandsdekning kan angripes ut fra ulike utgangspunkter, men det som ser ut til å mangle er en oversikt av den *hverdagslige* framstillingen av Russland i Norge, og en rydding i begrepene, som kan styrke eller svekke i hvert fall noen av påstandene om ensidighet og negativitet. Framstår deknningen som ensidig fordi det er ingen debatt om Russlandsrelaterte temaer, eller fordi mediene fokuserer bare på noen få temaer? Framstår deknningen av Russland som negativ fordi mediene velger ut *negative saker* eller fordi *omtalen av sakene* er negativ? Hva mener vi i så fall med «Russland» eller «mediene»? Har det vært noen endringer over tid? Får Russland «automatisk» tildelt en skurkerolle også i situasjoner hvor landet tilsynelatende selv er skadelidende? Den første delstudien er derfor viet til en kvantifisert kartlegging av den norske Russlandsdeknningen Norge

over tid, i flere sjangre og i flere aviser. Videre foretar jeg en dybdykk i en kontroversiell case hvor man ikke uten videre kan forvente at de norske mediene «tar sider».

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

I denne studien undersøker jeg 426 artikler fra syv norske aviser i perioden 2009-2016, samt en case fra november 2015. Casen for rammestudien handler om Tyrkias nedskyting av et russisk militærfly under kontroversielle omstendigheter, og med den ansente sikkerhetspolitiske situasjonen som bakteppe, og slikt sett kan tjene som en god case nettopp for å se om Russland får «skylda» også i en situasjon hvor landet tilsynelatende er skadelidende. Studieperioden sammenfaller ellers med perioden i bokprosjektet nevnt i innledningen, med perioden når mange av påstandene om negativitet er kommet fram og overlapper også med studieperioder i flere av studiene nevnt ovenfor. Det at perioden ligger så nær i tid, gir i tillegg leserne mulighet til å vurdere den umiddelbare validiteten i studien ved å sammenligne mine finn med egne oppfatninger.

Lengden på studieperioden ble til som et kompromiss mellom ønsket om å ha en relativ lengre periode, og behovet for å ha et håndterbart omfang: min oppgave skulle tross alt både omfatte en kvantitativ og en kvalitativ analyse. Derfor dekker den kvantitative analysen en åtteårig periode (2009-2016) hvor året 2009 er valgt som det første «fredfulle» året etter den kortvarige russisk-georgiske krigen i 2008, og slikt sett kan anses som et år med en relativt «normal» dekning. År 2010 representerer en viktig positiv milepæl i norsk-russiske forhold (Gjerde & Fjæstad, 2013) både fordi den daværende russiske presidenten Dmitrij Medvedev besøker Norge, samt Norge og Russland underskriver delelinjeavtalen – etter førti års forhandlinger. Deretter følger flere år med «et godt og aktivt forhold mellom Norge og Russland»⁶ (Regjeringen, 2013), inntil Russland annekterer Krim-halvøya i mars 2014. De to årene etter konfliktens oppstart, 2015 og 2016, preges av pågående uro i Øst-Ukraina, innføring av vestlige sanksjoner mot Russland som Norge slutter seg til, Russlands mottiltak, Russlands involvering i Syria og et mye kjøligere forhold mellom Norge og Russland på politisk nivå, når «den mellomstatlige kontakten mellom Norge og Russland ble på det nærmeste suspendert» fram til slutten av 2015 (Rowe, 2018, s. 7).

Problemstillingen er konkretisert gjennom følgende forskningsspørsmål:

1. I hvilken grad fremstår dekningen av Russland i de syv avisene som ensidig, tematisk sett, i hvilken grad domineres dekningen av omtalen av negative hendelser og foregår det noe meningsutveksling om Russlandsrelaterte temaer? Hva kan eventuelt forklare funnene?

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/sikkerhetspolitikk/russland/id451591/>

2. I hvilken grad fremstår framstillingen av Russland som negativ i tonen, i hvilken grad varierer tonen avhengig av hvilket tema det skrives om eller i hvilken sjanger det skrives, og hva kan eventuelt forklare disse funnene?
3. I hvilken grad preges dekningen av Tyrkias nedskyting av et russisk fly av en eller flere tolkningsrammer, og hva kan forklare en slik dekning?

Spørsmål 1 og 2 besvares med en kvantitativ innholdsanalyse, spørsmål 3 med en kvalitativ rammeanalyse av en case. Selv om jeg vil forsøke meg på forklaringer av eventuelle årsaker, er hovedmålet med den kvantitative delen i oppgaven først og fremst å tegne de store linjene i den norske Russlandsdekningen med en deskriptiv studie. Slik tjener denne studien også som en «reality check» (Riffe et al., 2005, s. 14) opp mot utsagnene om dekningens ensidighet og negativitet, men studien vil også bli satt i sammenheng med tidligere forskning. Videre tar jeg et kvalitativt dypdykk i stoffet hvor jeg velger ut en avgrenset case for å undersøke om ensidighet gjør seg gjeldende i form av en eller få dominerende tolkningsrammer. Også her blir funnene diskutert i forhold til litteraturen. Problemstillingen angripes fra flere teoretiske utgangspunkter slik som ulik forståelse av bias og objektivitet i journalistikken (D'Alessio & Allen, 2000; Donsbach & Klett, 1993; Entman, 2007; Hackett, 1984), sjangerkrav (Mathisen & Morlandstø, 2015; Wall-Jørgensen, 2008), diskusjon om nyhetskriterier (Galtung og Ruge, 1965; Harcup og O'Neill, 2017), negativitet i mediene (Lengauer, Esser & Berganza, 2012; Soroka, 2012; Soroka et al., 2015), samt teori om tolkningsrammer (Beyer, 2010; Entman, 1991, 1993, 2007, 2010; Tankard, 2001). Litteraturhenvisningene er ikke utømmende, og jeg henviser til litteraturlisten på slutten av oppgaven.

1.2 Oppgavens struktur

I kapittel 1 – innledningen – har jeg redegjort for valg av problemstillingen, tidligere forskning og konkretisert problemstillingen gjennom tre forskningsspørsmål. Kapittel 2 – teori – handler om de viktigste teoretiske utgangspunktene. Kapittel 3 inneholder overordnede metodiske betraktninger, begrunnelse av metodevalg og operasjonaliseringer, presentasjon av framgangsmåten ved innsamlingen og utfordringer underveis, samt presentasjon og analyse av funn. Kapittel 5 diskuterer studiets vitenskapelig kvalitet, styrker og svakheter, samt min rolle som forsker. I det avsluttende kapittelet blir det gitt en oppsummering hovedfunnene fra de to delstudiene med fokus på hvordan de samlet sett bidrar til å belyse den overordnede problemstillingen. Her presenterer jeg også forslag til videre forskning.

2 Teoretiske utgangspunkter

I dette kapitlet presenterer jeg flere teoretiske utgangspunkter som danner rammen rundt mediedekning generelt og Russlandsdekningen spesielt. Jeg har bevisst inkludert flere faktorer som kan tenkes til å påvirke dekningen enn de som eksplisitt er undersøkt i min analyse (ensidighet, negativitet og bruk av tolkningsrammer). Formålet med det omfattende teorikapitlet er dermed ikke bare å direkte understøtte framgangsmåten i studien (metoden), noe man vanligvis forventer i en vitenskapelig studie, men også presentere en større teoretisk ramme som er nødvendig for en riktig tolking av funnene. Selv om oppgaven ikke direkte undersøker *årsakene* bak eventuell ensidighet og negativitet, peker diskusjonen i teorikapitlet nettopp på at de kan være mange, de er komplekse, og at de er til dels vanskelig å måle.

Jeg starter med en diskusjon av publikummets forventninger til mediernes rolle som delvis manifesterer seg i en fellesforståelse av sjangerkrav. Videre diskuterer jeg litteraturen som peker på at en viss bias alltid vil være tilstede, både eksplisitt og implisitt, blant annet som resultat av flere organisatoriske faktorer, anvendelsen av bestemte nyhetskriterier, mediernes tendens til å legge vekt på det negative i dekningen og mediernes bruk av fortolkningsrammer i dekningen generelt. Jeg trekker videre en del «Russlandsspesifikke» faktorer som *kan* bidra til en mer ensidig Russlandsdekning, men også noen faktorer som kan nyansere denne antagelsen. Videre diskuterer jeg den spesielle posisjonen som Nord-Norge ser ut til å ha i forhold til Russland. Den teoretiske diskusjonen avsluttes med en skildring av mulige medieeffekter som også delvis forklarer hvorfor en større kartlegging av Russlandsdekning er viktig.

2.1 Mediernes rolle og publikummets forventninger

Som jeg har nevnt innledningsvis, er det samlet opp en god del litteratur på mediedekningen av Russland, hvor flere studier peker på at dekningen har vært preget av negativitet⁷: US og europeiske medier (Bayulgen & Arbatli, 2013; Katchanovski & Morley, 2012; Le, 2005; Skvortsova, 2016; Tsygankov, 2017), tyske medier (Saiko, 2013), nordiske medier (Ekekrantz, 2000; Hansen, 2000, 2010; Kabel, 2017; Laine, 2015; Sokolova & Koptyaeva, 2015), men også nyheter om Russland i internasjonale nyhetsbyråer (Moscovici, 2008). Studiene av den norske Russlandsdekningen nevnt i innledningen, hadde ikke som mål å kartlegge negativitet som sådan,

---

⁷ Ikke alle av disse studiene har kvantifisert negativitet, men fellesnevneren er dominerende negative «holdninger», negative stereotyper, negative representasjoner, samt negativ tone, som bekreftes delvis med tall og delvis med kvalitative eksempler, avhengig av studietype.

men også deres konklusjoner peker mot et lite flatterende mediebilde av Russland. Den røde tråden er godt oppsummert av MacGilchrist (2011): Russland «has ... predominantly been reported in a negative way; as backwards, expansionist, undemocratic and uncivilised» (MacGilchrist, 2011, s.19). Det bør nevnes at flere av de ovennevnte studiene er gjennomført **før** Ukraina-konflikten, konflikten som førte til at holdningene til Russland internasjonalt er blitt mer negative sammenlignet med årene før 2014 (Letterman, 2018; Pew Research center, 2013). Samtidig mener enkelte norske forskere og journalister at dekningen tenderer mot forenkling av komplekse samfunnsforhold, samt at dekningen preges av anklagene mot Russland også når det ikke enda foreligger noe konkrete bevis (Gerhardsen; 2019; Holm, 2018; Mon, 2017; Rowe, 2018; Thorenfeldt, 2014).

Det tegner seg altså et bilde av en negativ og ensidig Russlandsdekning. Selv om man ikke uten videre kan peke på en viss *bias* i dekningen, starter jeg med å angripe problemstillingen nettopp fra et slikt perspektiv, for å belyse i hvilken grad en slik påstand har noe for seg, for så å trekke inn andre perspektiver som nyanserer og til dels også nuller ut biasbegrepet. Bias (jeg kommer til å bruke det engelske uttrykket fordi denne rommer flere av de norske ekvivalentene som ensidighet, partiskhet eller skjevhet) er et meget flyktig begrep som ofte defineres som det motsatte av objektivitet (Entman, 2007; Hackett, 1984), men er et omdiskutert og sterkt underteoretisert felt (Entman, 2007, s. 163). En større diskusjon av bias og dens former ligger utenfor denne oppgaven, og jeg skal ta opp bare noen få forståelser av bias. Hvis vi skal følge Hackett (1984), kan bias i sin verste form forstås som en bevisst «skjev framstilling» av deler av «virkeligheten» (Hackett, 1984, s. 230). Begge uttrykkene står i anførselstegn også i originalen, nettopp for å signalisere at det å bevise en skjev framstilling ofte kan være umulig, med mindre man har en full oversikt over «virkeligheten». Dette er imidlertid nesten umulig å få til, når det dreier seg om større tematiske områder, og ikke om dekning av en enkelthendelse⁸.

I denne studien diskuterer jeg dekningen ut fra en annen forståelse av bias (som også til dels kan måles), nettopp som manglende balanse eller ensidighet. Selv om oppfatningen av hva som er en biased dekning ofte er personavhengig (D'Alessio & Allen, 2000), har man nemlig noen allmennaksepterte forventninger til mediene og til hvordan en ideell, «ikke-biased» dekning skal være – i motsatt tilfelle ville verken de ovennevnte påstandene eller studiene av bias aldri fantes. Forventningene til mediene, i hvert fall i Norge, hvor man har høy tillit til tradisjonelle medier som

---

⁸ Fenomenet «falske nyheter» kan riktignok også anses som den ytterste formen for sterkt biased nyheter, men dette fenomenet (og oppskrifter for avdekking av disse) diskuteres ikke i denne studien.

norske kringkastere og landsdekkende aviser (Moe & Sakariassen, 2018), handler om at de skal være en *objektiv* leverandør av informasjon og *nøytral* tilrettelegger av debatt (Allern, 2001).

Tilliten baserer seg også på journalistenes egen oppfatning av objektivitet som deres viktigste yrkesnorm, i hvert fall slik det er vanlig i den anglosaksiske modellen (Hallin & Mancini, 2004; Hanitzsch, 2007; Schudson, 1995), og journalistenes profesjonalisme står særlig sterkt i den nordiske journalistiske kulturen (Ahva, van Dalen, Hovden, Kolbeins, Nilsson, Skovsgaard & Väliverronen, 2017; Skovsgaard, Aalberg, Bro & de Vreese, 2013). Objektivitet er imidlertid et like vagt og omdiskutert begrep i journalistikkforskningen som bias (for en større diskusjon, se Donsbach og Klett, 1993; Skovsgaard et al., 2013). Begrepet bygger på den positivistiske forståelsen av journalistenes rapportering av virkeligheten, hvor *alt* kan forstås og formidles, mens litteraturen peker på at journalistene egentlig konstruerer virkeligheten ved å velge noen utsnitt av denne (Allern, 2001; Skovsgaard et al., 2013; Tuchman, 1972). Ordet «objektivitet» erstattes derfor gjerne med andre, tilsynelatende mer forståelige og «målbare» ord som balanse, nøytralitet og upartiskhet (Brurås, 2006; Donsbach & Klett, 1993; Hanitzsch, 2007; Ytterstad, 2011). Selv i fraværet av forståelsen av hvordan den «objektive» deknningen skal være, har publikummet og mediene relativt etablerte forventninger til de ulike *formene* som deknningen kan ta.

2.2 Sjangerkrav som avisens kontrakt med leseren

Forventningene konstituerer seg blant annet i det som kalles sjanger, fordi sjangerens konvensjoner påvirker hva som er med i teksten, og hva som ikke er med. Satt på spissen, er det også sjangeren som definerer grensene for hvor vi bør forvente nøytralitet, og hvor denne nesten er utenkelig i kraft av sjangerens krav.

I mangel på en allmennakseptert definisjon av hva sjanger er (Hågvar, 2016) er det tilstrekkelig å si at sjangrene forenkler kommunikasjonen, ved å legge bestemte føringer (ved å følge visse tekstnormer) for hvordan en tekst bør konstrueres av forfatteren og ikke minst hvordan den samme teksten blir opplevd av leseren, også når paratekstene, avisenes egne rubrikkbetegnelser som signaliserer hva slags type tekst som er plassert i rubrikken, ikke er tilstede (Hågvar, 2016). Sagt på en annen måte, «når vi gjenkjenner en nyhet som en nyhet forstår vi umiddelbart hvordan vi skal lese teksten: Vi forventer en bestemt grad av *nøytralitet* og *balanse*» (Hågvar, 2016, s.7, min uthevelse). En analyse av nyhetsdeknningen ut fra tonen kan derfor være med på å avdekke i hvilken grad journalistene farger framstillingen av hendelsene noe de strengt tatt ikke bør gjøre det. *Ideelt sett*, bør de fleste nyhetsmeldingene oppfattes som balanserte og nøytrale i den forstand at man

presenterer flere sider ved saken, diskuterer både pros og kontras, gir ordet både til proponenter og opponenter og lignende. Dette blir også reflektert i kodingen (se metodekapittelet).

Man kan imidlertid spørre seg om journalistene overhodet kan forventes til å være nøytrale når de beskriver noe som strider imot deres egne verdier (og deres tiltenkte lesernes) verdier, og i hvilken grad de må presentere standpunkter som strider mot etablerte sannheter, ønsket adferd eller meninger (for eksempel, som stammer fra kontroversielle kilder) som kan være fornærmende for enkelte samfunnsgrupper (Starkey, 2007). Slikt sett kan diskusjonen om sjangerforventninger ses i sammenheng med en større diskusjon om (selv)sensur og ytringsfrihet. Ikke minst, er den journalistiske normen om balanse og nøytralitet (først og fremst, i nyhetssjangeren), blitt utfordret av «counterhegemonic articulations and practices» (Hanitzsch, 2007, s.368) som har resultert i oppblomstring av nye grener av kampanjejournalistikken (advocacy journalism), slik som fredsjournalistikk eller miljøjournalistikk (Hanitzch, 2007; Lynch & Goldrick, 2005; Ytterstad, 2011). Her menes det at journalistene **ikke** kan forbli nøytrale iakttagere og formidlere, men må i stedet aktivt fasilitere endring og tale fra et bestemt ståsted. Foruten fred og miljø, stiller noen også spørsmål om det overhodet er etisk å opprettholde «falsk nøytralitet» når man for eksempel rapporterer fra eller om diktaturer (Snoen, 2019). Og en eventuell bias (partiskhet, ensidighet mm) i en slik forståelse er ikke et onde, men et gode, fordi denne handler om å være tro mot egne verdier.

Dette er en vanskelig diskusjon. Utfordringen er at med mindre skribentens verdigrunnlag presenteres eksplisitt, eller om det ikke er gjort tydelig for leseren om det handler om en tolkning av en hendelse eller om en rapport om en hendelse, er det umulig å *kunne skille mellom journalistenes egne tolkninger og fakta*. Enkelte forskere mener at mangelen på en slik skille *er bias* i seg selv (MacLean, sitert i Hackett, 1984, s.230). Journalistikken (ut fra den hegemoniske forståelsen) stiller nemlig visse krav til yrkesutøvere hvor 1) man skiller mellom fakta og kommentarer av disse, 2) etablerer en *nødvendig emosjonell* avstand fra det man beskriver, og at 3) man søker å etablere en *balansert* og rettferdig framstilling av saken hvor man gir begge sider mulighet til å opplyse saken (Donsbach & Klett, 1993, s.55, min utheving).

Det er nemlig i avisenes egne meningsbærende artikler (og ikke nyheter) at journalister kan snakke med en tydelig stemme som ellers er begravd under de journalistiske konvensjonene om en objektiv nyhetsframstilling (Fowler, sitert i Wall-Jorgensen, 2008, s. 67). Avisens meningsbærende artikler (editorials) er ofte kritiske (Mathisen & Morlandstø, 2015; Wall-Jorgensen, 2008), preges av en bestemt ideologi og har ofte en dikotomisk framstilling hvor man setter «oss» mot «dem» (Laine,

2015; van Dijk, 1998). De framhever imidlertid ikke bare hva avisens skribenter selv (eller avisen) mener om saken, men kan også inneholde en oppfordring om en bestemt handling som rettes enten mot politikerne eller andre ansvarlige (Hansen, 2010). Slikt sett utmerker for eksempel regionale aviser seg med å legge fram «regionens interesser inn i den nasjonale debatten» hvor regionale stemmer står imot «hovedstadsentrismen» (Mathisen & Morlandstø, 2015, s.11). Med andre ord, er det her at avisenes skribenter står fritt til å kritisere, gi ros eller ris. Litteraturen peker på at kommentarjournalistikken har eksplodert i de siste årene, at journalistene aktivt bruker denne kanalen for å tolke ulike hendelser for sine lesere, og at flere medier, både riksdekkende og regionale, har ansatte som jobber med denne typen stoff (Mathisen & Morlandstø, 2015).

De som ikke er ansatt i avisene, men som ønsker å uttrykke sin mening, blant annet ved å gi ris eller ros til noen, kan benytte seg av debattspaltene. Innsendte artikler, skrevet av andre enn avisenes egne journalister, det vil si både debattinnlegg, leserbrev mm, er den kanalen som både vanlige borgere og eksperter har for å uttrykke sine meninger (Richardson, 2008). Hvorvidt avisene prioriterer denne type stoff, er imidlertid avhengig av flere faktorer, slik som avistype, nyhetsbildet på den aktuelle dagen, og ikke minst også om innleggene svarer til avisenes egne, interne kriterier (Richardson, 2008). Kvalitetsaviser kan foretrekke stoff med en «institusjonell autoritet» bak seg, mens tabloide aviser heller ønsker fra «mann på gata», som baserer seg på personlige erfaringer (Richardson, 2008, s. 58). I riksdekkende aviser er det flere saker som konkurrerer om plassen, mens lokale og regionale aviser ut fra sin lojalitet mot lokale lesere, gjerne gir prioritet nettopp til innsendte brev. Selv om litteraturen advarer mot å presentere innsendt stoff som et pålitelig «opinionsbarometer» (Sigelman og Walkosz, sitert i Laine, 2015, s. 98), kan innsendte artikler si oss i hvert fall noe om hvorvidt Russlandsrelaterte temaer i det hele tatt vekker debatt, og i så fall i hvilke sammenhenger. Når vi kryssjekker sjangerfordelingen med andre variabler (tema, tone osv), vil dette gi oss en pekepinn på trender i deknningen, for eksempel, på graden av nøytralitet i nyhetsframstillingen, forskjellen i tonen mellom avisenes editorials og innsendt stoff osv.

2.3 Den uunngåelige «bias»

Diskusjonen av Russlandsdekningen kan ikke foregå uten at vi tar hensyn til flere faktorer som påvirker all dekning, og som gjør en ideell, «objektiv» framstilling av virkeligheten – eller for den saks skyld, framstillingen av Russland – umulig. Det dreier seg om medienes økonomiske begrensninger, medienes stab og stabens kompetanse, journalistenes flokkmentalitet, tilgang på kilder og til og med landets utenrikspolitikk i den aktuelle tidsperioden, bare for å nevne noen få faktorer (Allern, 2001; Kepplinger, 2008). Det at mediebedriftene er avhengige av

reklameinntekter, også i Norge (Medietilsynet, 2015), gjør at de må «produsere informasjons- og underholdningsvarer for et marked» (Allern, 2001, s. 37). Derfor velger de saker som skorer høyt på flere av «event-oriented criteria» (Chang, Shoemaker & Brendlinger, 1987, s. 400) som negativitet, konflikt, avvik fra normalen, hvor de også fokuserer på elitenasjoner og elitepersoner (Galtung & Ruge, 1965; Harcup & O'Neill, 2017). Samtidig forsøker mediene også å møte «context-oriented criteria» (Chang et al., s. 400) ved å velge saker som står den nasjonale leseren nærmest (eller som kan konstrueres slik at det blir nærmere leseren) enten ut av hendelsens art eller av konsekvensnærhet (Njaastad, sitert i Milde, 2007), for eksempel, relatert til nasjonens interesser (Aalberg, Papathanassopoulos, Soroka, Curran, Hayashi, Iyengar, (...) og Tiffen, 2013; Chang et al., 1987; Ihlen, Allern, Thorbjørnsrud & Waldahl, 2010). Lokale og regionale aviser følger det sistnevnte prinsippet særlig nøye, nettopp fordi de må være nærmere leseren. Enkelte forskere snakker om rent utenriksstoff og norsk utenriksstoff, eller norske interesser i utlandet (Kvalheim & Sjøvaag, 2016). Samtidig har utviklingen på stadig flere områder fått en såpass stor internasjonal dimensjon at skillet mellom disse to ofte er visket ut (Hjarvard, 2001), noe jeg tar hensyn til i denne studien.

Slikt sett kan mediedekningen fremstå som «systematically biased, driven by a combination of organizational factors, news norms, and audience interests» (Soroka, 2012, s.515, min uthevelse), og allerede under nyhetsutvelgelsen, også omtalt i litteraturen som «gatekeeping bias» (D'Alessio & Allen, 2000, s. 135). Bias kan imidlertid ta langt flere former og inntreffe på flere stadier (for ulike forståelser og typologier av bias, se for eksempel D'Alessio & Allen, 2000; Hackett, 1984; Entman, 2007; Lichter, 2014; Soroka, 2012). Her skal jeg snevre inn på tre ulike fenomener som, igjen, påvirker enhver dekning: to eksplisitte (ensidighet og negativitet), og en implisitt (dominerende tolkningsrammer).

2.4 Ensidedighet og negativitet i mediene

Bias i form av manglende balanse kan altså inntreffe som resultat av at mediene konsekvent legger vekt på noen få kriterier under nyhetsutvelgelsen, noe som kan manifestere seg i en skjev stoffmiks, et ikke ukjent fenomen særlig i utenriksdekningen. Litteraturen har lenge pekt på at dette er tilfelle i dekningen av «den tredje verden», hvor mediebildet er sterkt dominert av nyheter om politikk (Carlsson, 1981), eller sakene om «krig, konflikt, uro og nød» (Vaage, sitert i Piene, 2006). En studie av dekningen av det afrikanske kontinentet peker på at dekningen domineres av «Afrikas plager og den norske innsatsen» (Piene, 2006, s. 51), mens dekningen av Latin-Amerika – av saker som beskriver kontinentet som «et farlig sted med bråk og uenighet» (Sæther, 2007, s.52). Flere studier peker også på at internasjonale nyheter generelt domineres av «coups and earthquakes» (Wu, 1998, s.497), dramatiske / voldelige hendelser (Ihlen et al., 2010), og, igjen, av saker om

politikk (Carlsson, 1981; Milde, 2007, Sogstad, 1985). Samtidig er det verdt å nevne at påstandene om *ensidighet* i dekningen ikke bare gjelder utviklingsland, men også andre land og områder. Det norsk-amerikanske miljøet i Norge reagerer på manglende balanse i dekningen av USA (Johansen, L., 2016) og til og med beskylder norske medier for partisk dekning (Gooding, 2008).

Denne oppgaven skal foreta den tematiske kartleggingen nettopp for å se hvilke temaer, om noen, som dominerer i Russlandsdekningen.

Det er imidlertid negativitet som er den største gjenstanden for kritikk, det vil si at «news tends to be bad news» (Schudson, 1995, s. 9). Negativitet trekkes fram som ett av de viktigste utvelgelseskriteriene ut fra den moderne medielogikken (van der Meer, Kroon, Verhoeven & Jonkman, 2018), og som refereres i litteraturen som *negativity bias* (Kleinnijenhuis, 2008, Lengauer, Esser & Berganza, 2012) og *media negativism* (Lichter, 2014). I denne oppgaven lener jeg meg på det overordnede negativitetsbegrepet som «tendency for mass media to focus on negative over positive information» (Soroka, 2012, s. 514), men jeg operasjonaliserer to ulike typer negativitet. Den ene er negativiteten som stammer fra hendelsens art, som i kriteriene for utenriksjournalistikken omtales som «bad news» eller «negative news» (Harcup & O’Neil, 2016, s. 1482). Denne type hendelser ville normalt bli oppfattet som negative både av nyhetsprodusenter og nyhetskonsumenter grunnet en slags «common sense», slik som rapporter om ulykker, naturkatastrofer, skade, tap, lovbrudd, men også rapporter om avvik fra normalen slik som skandaler og konflikter (Harcup & O’Neil, 2016). Det er også denne type negativitet som er avdekket i flere av analyser av utenriksdekningen (Peterson, 1981; Ihlen et al., 2010). Også russiske studier peker på at negativitet hører til ett av de viktigste nyhetskriteriene i russiske massemedier (Kolesnitsjenko, 2018).

Den tematiske ensidigheten og vekt på negative hendelser *kan* altså være et uttrykk for gatekeeping bias. Samtidig er denne type bias vanskelig å vurdere riktig, fordi man ikke har oversikt over alle de *faktiske* hendelsene som kan ha påvirket tematikken (og negativitet) i dekningen. Når journalistene presenterer et utsnitt av virkelighet og en knipe av historier, kan man ikke uten videre konkludere at denne er skjev, fordi journalistene gjør den skjev (D’Alessio & Allen, 2000). Man kjenner nemlig ikke til «populasjonen» denne knipen stammer fra (en tenkt populasjon som heter «alt som skjer i Russland og/eller med Russlands deltagelse»). Populasjonen er nemlig «not only unknowable, but unidentifiable» (D’Alessio & Allen, 2000, s. 136), og man kan derfor ikke påstå med stor sannsynlighet om skjevheten i dekningen skyldes journalistenes valg eller endringene i

«populasjonen». Når det for eksempel gjelder dekningen av den tredje verden (hvor påstandene av bias har vært både styrket og svekket over flere år, se oversikt hos Galtung & Vincent, 1992), er dekningen (og «populasjonen») såpass uoversiktlig, at «that it is easy to find both examples and counter-examples to almost any proposition» (Tiffen, 1972, s.69). Det som er spesielt for utenriksdekningen, er at de fleste medier er avhengige av informasjonen levert av internasjonale nyhetsbyråer, og kritikken mot de sistnevnte over flere år har gått ut nettopp på at de fokuserer på det negative og eksepsjonelle (Reeves, 1993).

For å kunne fastslå om det virkelig dreier seg om gatekeeping bias, må man nesten «knytte innholdsanalysen til ekstramediale data» (Rosengren, sitert i Østbye, Helland, Knapskog & Larsen, 2007, s. 230, se også hos Melle, 2015), det vil si, at man gjennomfører et virkelighetssjekk ved å sammenligne *nyhetsdekningen* av fenomenet med objektive data om fenomenet, slik som arkivdokumenter, statistiske data, osv. Men en slik analyse er vanskelig å tenke i praksis når man snakker om den dagligdagse dekningen *over tid*. Derfor er det mer riktig å diskutere om dekningen (som det endelige produktet) viser noen tendenser til ensidighet, og i så fall, på hvilken måte, framfor å diskutere «media bias» (som aktiv handling forut). Årsakene til ensidighet blir i så fall noe vi kan spekulere i, eller undersøke med ytterligere studier.

Det finnes også en annen type negativitet som kommer fram i *måten* en (hvilken som helst) hendelse, fenomen eller personlighet beskrives på og/eller tolkes av journalisten, for eksempel når artikkelen bare omtaler de negative sidene ved en valgkandidat (Lengauer et al., 2012) eller når journalisten uttrykker sin anger eller skuffelse over sysselsettingstallene (Soroka et al., 2015, s.109). Det er imidlertid ofte vanskelig å spore skillet mellom «media-disseminated negativity», altså den som stammer fra kilden eller materialet, og «media-initiated negativitet» (Lengauer et al., 2012, s.182) altså den som initieres av journalisten. Det er relativt enkelt å skille ut hendelser med iboende negativitet (terror, kriminalitet, osv), noe også jeg kommer til å gjøre, men når det handler om andre type saker hvor negativitet ligger i bakgrunnsmateriale og kildene heller ikke siteres, er det nesten umulig.

Jeg ser derfor på framstillingen av hendelsen i det journalistiske produktet (artikkel) som helhet, fordi det til syvende og sist er journalisten (og desken) som avgjør og har ansvar for hvordan framstillingen til slutt ser ut (Lengauer et al., 2012). Det ligger i individenes natur å bedømme og kategorisere objekter, individer og fenomener som dikotomier slik som positiv vs negativ, god vs ond, fordelaktig vs skadelig (Kleinnijenhuis, 2008, s. 2). For saker som har en politisk eller internasjonal dimensjon kan skillet også gå mellom progressiv og konservativ, høyre og venstre,

men framstillingen er altså ofte polarisert (Kleinnijenhuis, 1987, s.313). Derfor pleier også journalistene bevisst eller ubevisst konstruere framstillingen av ulike fenomener, hendelser eller deres konsekvenser som positiv eller negativ (vel å merke, positiv eller negativ *for noen* eller *for noe*), men saker kan også ha blandet tone, hvor både pro- og kontra argumenter kommer til syne, eller at sakene kan mangle de bedømmende indikatorene helt. Tonen anses derfor en viktig attributt av agendasetting (McCombs, sitert i Wanta, Golan & Lee, 2004, s. 369), og slikt sett påvirker publikummets oppfatning av fenomenet. Manglende balanse kan i så fall komme til syne ved en overvekt av negativ tone i framstillingen. Denne type måling er ofte brukt nettopp som indikator på bias (Hackett, 1984), men bruk av biasbegrepet kun er rettferdiggjort i omtale av dekning av politiske kampanjer hvor man for eksempel snakker om *bevisst svartmaling* av kandidatene. Ellers er det ofte vanskelig å snakke om negativity bias fordi også den negative omtalen av et bestemt samfunnsområde kan bety at denne reflekterer den negative utviklingen på det aktuelle området, og representerer derfor en *forsvarlig negativitet*.

Hvordan det enn måtte være, er det en lang liste av studier som har dokumentert negativitet i dekningen av ulike samfunnsområder og i ulike land, riktignok særlig innen politisk kommunikasjon generelt og valgkampanjer spesielt (Brandenburg, 2005; Kleinnijenhuis, van Hoof & Oegema, 2006; Lengauer et al., 2012; Semetko & Shoebach, 2003), men også i framstillingen av det norske helsevesenet (Romøren, 2004), det norske barnevernet (Hjertø, 2017), framstilling av psykiske lidelser (Huang & Priebe, 2003), økonominyheter (Fogarty, 2005; Hester & Gibson, 2003), ulike EU-spørsmål (Gleissner & de Vreese, 2005), og så videre (se også Soroka og McAdams, 2015)⁹. Negativitet i disse studiene er altså forklart med mediernes nyhetskriterier, det vil si at man ikke bare velger sakene som er negative per se, men også sakene som kan sees ut fra et negativt aspekt, representerer et større avvik, konflikt osv.

Negativitet og/eller negativ tone¹⁰ dominerer også i den vestlige dekningen av enkelte landgrupper, slik som «den tredje verden» og postsovjetiske land, men også Kuba, Kina, Israel og ikke minst Russland (Cuthbert & Sparkes, 1978; de Beer, 2010; Katchanovski & Morley, 2012; Segev & Miesch, 2011; Saiko, 2013; Soderlund, Wagenberg & Surlin, 1998; Skvortsova, 2016; Wanta, Golan & Lee, 2004; Willnat & Metzgar, 2012; Zhang og Meadows, 2012; se også oversikt hos

---

⁹ Enkelte av disse studiene har ikke synliggjort skillet mellom negative saker og negativ omtale, men presentert konklusjonene om at dekningen sender et negativt budskap.

¹⁰ Enkelte studier bruker begrepet «unfavourable» i stedet for «negative», men ut fra operasjonaliseringen handler det ofte om det samme – hvorvidt det aktuelle landet framstilles i nasjonale medier – med et pluss- eller minustegn.

MacGilchrist, 2011)¹¹.). Rett før innleveringen av denne oppgaven ble det publisert resultater av en større longitudinell undersøkelse av deknningen av utviklingsland som pekte på at tre av fire saker ble negativt vinklet (Lindebø, 2019). På samme måte som man mener at Russlandsdekningen er ensidig, ser vi at vestlige medier også anklages, for eksempel, for en skjev og ensidig presentasjon av Kina (Allen-Ebrahimian, 2016), og det gjelder også norske medier (Kinas ambassade i Norge, 2012, 2016; Skårdalsmo, 2008). Jeg skal derfor trekke en del studier av Kina-dekningen også i diskusjon av Russlandsdekningen.

Det at nettopp utenriksdekningen ofte fremstår som skjev, forklares i litteraturen med journalistenes kognitive begrensninger snarere enn deres ønske om å bevisst svartmale andre land. Journalister er jo tross alt er «foreigners and so are not rooted in the history or codes of the society they are expected to report» (Louw, 2009), og dette blir særlig synlig når de rapporterer fra «societies that are extremely complex (such as the Balkans, Russia, or Sothern Africa» (Louw, 2009, s. 156). Dette fører til at de ofte forenkler komplekse problemstillinger, eller tolker hendelsene ut fra egne kulturnormer. Når vi vet at «Anglo values have become something of a measure of ‘normalness’ in the global media system» (Louw, 2009, s. 157), fører dette til at det som ikke faller under normene, blir stemplet som uforståelig. Journalistene tenderer også å bruke dikotomier når de beskriver fremmede steder: «Foreign places are peopled by good guys and bad guys. Some individuals and groups are idealized, while other are demonized and villainized» (Louw, 2009, s. 158).

Det faktumet at mediene ofte prioriterer negative hendelser eller negative sider ved ulike hendelser (framfor positive), kan imidlertid også forklares med medienes ønske om økt inntjening: negative saker havner på avisenes sider også fordi de selger bedre (Arango-Kure, Garz & Rott, 2014, s.200). Men oppmerksomheten mot det negative skyldes også psykologiske årsaker, nemlig at mennesker er genetisk anlagt til å legge særlig merke til det som representerer et avvik, eller en fare for status quo (Lengauer et al., 2012, s. 181). Skal vi se bort fra kommersielle hensyn og ren psykologi, har mediene (igjen, i den anglosaksiske kulturen) også en oppgave å gjøre avviket (fare, trussel osv) kjent slik at denne rettes opp eller avverges (Shoemaker & Vos, sitert i Lengauer et al., 2012). Denne samfunnsoppgaven («vaktbikkje») er også framtreddende i den nordiske journalistiske kulturen (Skovsgaard et al., 2013) og er beskrevet i Vær Varsom plakaten som medienes oppgave til å «avdekke kritikkverdige forhold» (PFU, 2015)¹². Ut fra et slikt perspektiv, må vi nesten regne

---

¹¹ Det bør dog sies at det også finnes studier som ikke har funnet større negativitet i deknningen av utviklingsland sammenlignet med europeiske land (blant annet i studien til Stevenson og Thompson, sitert i Galtung & Vincent, 1992, s. 64).

¹² <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/> TIL REFERANSE

med at mediene kommer til å være preget av negativitet nettopp *fordi det er jo det som er jobben deres* (Soroka & Adams, 2015, s. 15, min utheving). Schudson (1995) mener at negativitet er en del journalistenes «profesjonalisme», spesielt når det gjelder deres holdninger til politikerne som journalistene stadig er mer kritiske til (Schudson, 1995, s. 9). Slikt sett blir bias fort til et lite fruktbart og et altfor negativt ladet begrep. Når man snakker om negativitet i mediene, bør man derfor betrakte negativitet først og fremst som en nøytral *måling*, og ikke som et negativt fenomen som mediene bør bebreides for. Sagt på en annen måte: det kan godt hende at dekningen av Russland er negativ i ordenes direkte forstand, med både negative hendelser og negativ tone, men det er ikke uten videre fordi mediene er spesielt negative mot Russland, men fordi det er slik mediene jobber. Halvparten av innslagene om det norske helsevesenet er negative i tonen (Rømmøren, 2014), dekningen av barnevernet domineres av negativ omtale (Hjertø, 2017), og Israel får heller ikke en overvekt av rosende artikler i europeiske medier (Segev & Miesch, 2011), for å trekke inn bare noen få, ganske forskjellige eksempler. Ikke minst kan den negative utviklingen i Russland også fordre negativ omtale, noe jeg kommer tilbake til. Samtidig bør man ikke utelukke en del spesielle faktorer som både kan bidra til økt negativitet i Russlandsdekningen, og en del faktorer som kan være med på å bidra til et mer nyansert bilde.

2.5 Negativitet som uttrykk for ideologisk bias

Det er to forskningsfelt som gir oss enda flere innsikter for å forstå Russlandsdekningen. Den første er litteraturen om politisk eller ideologisk bias, altså om medienes tendens til å favorisere den ene ideologien overfor den andre, hvor ideologien kan riktignok forstås også som et relativt nøytralt begrep som viser til et dominerende sett av verdier og tankegods i et gitt samfunn (Hertog & McLeod, 2001). Beskyldninger om ideologisk bias i media, særlig i US, har vært fremsatt over flere titalls år, særlig som påstandene om *liberal bias* (D'Allesio & Allen, 2000; Entman, 2010; Schudson, 1995), også omtalt som *partisan bias* (Entman, 2010). Det sistnevnte fenomenet er dokumentert i studier av enkelte aviser og medier i US som «favoritism towards one major party, candidate or interest group over another» (Hackett, 1984, s. 245, for en oversikt over studier se metaanalysen til D'Alessio & Allen, 2000), favoritisme som ofte manifesterer seg i en negativ dekning av motstanderen (Pew Research, 2007). Det er interessant at også norske medier får sin del av kritikk for å være preget av bias, nemlig «vestrevridd», og paradoksalt nok, i *utenriksdekningen* (Morgenbladet, 2006).

På en mer overordnet plan kan man også snakke om statenes ideologi, om konflikten av de ulike ideologiene og dermed om ideologisk bias, som var særlig tydelig under den kalde krigen. Studier

av mediedekningen under den kalde krigen peker på at negativitet var en del av propagandaen, hvor «with both superpowers eager to influence perceptions and the cognitive domain. Image building was central, trying to discredit the other while constructing a positive picture of oneself» (Melle, 2015, s. 218), og denne «imagebyggingen» foregikk også gjennom avisspaltene.

Mediedekningen under den kalde krigen, og særlig dekningen av internasjonale hendelser, ble sterkt preget av en dikotomisk framstilling. Den kalde krigen har «allowed them [journalistene] to classify nations according to simple notions of good and bad, ‘our guys’ and ‘they guys’ and so on» (Riegert & Åker, 2004, s.72), hvor man på den vestlige siden hadde «an *instinctive negative* perception of the USSR» (Melle, 2015, s.231, min utheving), når det riktignok gjelder mainstream-mediene. Hendelsene som støttet opp mot den svarthvite narrativen ble fremhevet, mens hendelsene som gikk imot den etablerte framstillingen, ble tonet ned, noe som kom til uttrykk både i negativitet, men også i valg av tolkningsrammer noe jeg kommer tilbake til senere. Ideologien har også smittet fra politikken og over fortellingene om det sovjetiske samfunnet som var preget av «the self-evident superiority of Western morality and way of life» og følgelig portrettering av situasjonen i Sovjetunionen som et avvikssamfunn, «unnatural» og «illogical» (Fainberg, 2017, s. 127). Man var med andre ord overbevisst over at det kommunistiske regimet og alt som hørte til (inkludert samfunnet og folket), var (også fra et «sivilisasjonsperspektiv») underlegen Vesten, noe som rettferdiggjorde en bevisst negativ, biased framstilling¹³, uten å skille mellom regimet (makten) og folket. Slikt sett kan man forklare den negative dekningen av Sovjetunionen ut fra sentrum-periferi-standpunktet, hvor sentrum er den siviliserte, vestlige verden og periferi er andre, «mindre siviliserte» samfunn. Som Galtung og Vincent (1991) skriver, “The Periphery is a place where, by definition, things go badly and/or where Evil originates or has more of a bite. Hence, it is correct and objective when news from the Periphery is negative» (Galtung & Vincent, 1991, s.38).

Også norske mainstream-medier har markert tydelig hvilken side de stod på i den ideologiske konflikten mellom de to supermaktene USA og Sovjetunionen under den kalde krigen (Fonn, 2015): det offisielle Norges ideologiske identifisering lå med USA (Melle, 2015, s. 232). Det var forventet at avisene reflekterte den dominerende ideologien i samfunnet, noe som førte også til at «meninger som kunne oppfattes som støtte til kommunister og Sovjet ...ble dårlig mottatt» (Meyer, 2008, s. 32). Bildet er imidlertid mer nyansert som så. Hvis vi for eksempel ser på avisenes dekning av Sovjetunionens inntog i Afghanistan i 1979, fikk denne tydelige negative merkelapper i de samtlige

---

¹³ Det er interessant at den sovjetiske dekningen av Vesten også var preget av utelukkende negative beskrivelser, hvor man la vekt på manglende moral og overdrevent materielt forbruk (Fainberg, 2017).

norske mainstream-avisene (Karlsen, 2017), men det var store sprik i meninger om *konteksten* rundt hendelsen og forslag til *Norges reaksjon*. Mens Aftenposten har valgt den harde linjen, hvor hendelsen ble satt i en større trusselkontekst med Sovjetunionen som den eneste ansvarlige, minnet andre aviser om USAs styrkeoppbygging i Europa. Vinklingen var også ulik, fra en mer eller mindre «bevisst svartmaling» i Aftenposten (Karlsen, 2017, s. 40) og høy dramatikk i Dagbladet, til mer moderate meninger i Arbeiderbladet og nøktern gjengiving av fakta i VG (Karlsen, 2017, s. 40). Meninger om hvorvidt Norge skulle slutte seg til USAs forslag om å boikottere OL i Moskva, har også spriket (Karlsen, 2015; Melle, 2015). I tillegg til de hovedsakelig tydelige merkelappene på situasjonen i Afghanistan har flere av avisene trykket meningsbærende artikler som manet til en nøktern tone og forsiktighet ellers (Karlsen, 2015; Melle, 2015). Det er også interessant hvordan avisene tolket forholdet mellom sport og politikk på helt ulike måter, fra påstander om at deltagelse i olympiske leker er ensbetydende med å støtte Sovjetunionens aggresjon, og til påminnelser om at man bør ha noen åpne kanaler mot Sovjetunionen, og at idrettsarrangementer er en av disse.

Dette gir grunn til å si at de norske avisenes dekning av ulike problemstillinger relatert til Sovjetunionen neppe var like svarthvit som hos deres «colleagues in London, Washington or New York» (Bastiansen & Werenskjold, 2015, s. 10). Forklaringene til dette kan være flere, og noen av disse gir interessante innsikter til å forstå Russlandsdekningen også i dag, både med tanke på negativitets nivå (jfr. Norges 17. plass kontra USAs 5.plass) og på innrammingen av internasjonale hendelser med Russlands deltagelse som jeg skal komme tilbake til i avsnittet om tolkningsrammer og så i analysen av casen. Selv om det offisielle Norge¹⁴ stod sammen med sine demokratiske allierte i Vesten (og med NATO) versus den totalitære østblokken med Sovjetunionen i spissen (Melle, 2015), har den norske regjeringen konsekvent demonstrert overfor den store naboen i øst at Norge i seg selv ikke representerte noe militær trussel for Sovjetunionen, noe som ble bevist ved flere selvpålagte begrensninger (basepolitikk, begrensede virksomhet på Svalbard og så videre, for en større oversikt over taktikken med «avskrekking og beroligelse», se Tamnes & Eriksen, 1999). Det er ikke utenkelig at denne dualismen også kom til uttrykk gjennom den nyanserte mediedekningen. Det er særlig viktig å påpeke at nyanseringene noen ganger også var et uttrykk av de USA-skeptiske synspunktene som var tilstede i det norske mediebildet (Fonn, 2015; Melle, 2015), men hvor USA-skeptisk ikke var ensbetydende med «Sovjet-vennlig».

---

¹⁴ En del av den norske befolkningen hadde riktignok sympatier til Sovjetunionen både før og særlig etter den andre verdenskrig, bla som følge av Sovjetunionens frigjøring av Finnmark. Ikke minst hadde NKP (riktignok som mange andre kommunistiske partier i verden), har hatt sterke bånd til Moskva fram til murens fall (Rønning, 2016).

Ideologien er imidlertid ikke noe som har forsvunnet etter den kalde krigens slutt. Ideologien er tett forbundet med statenes utenrikspolitikk, hvor den sistnevnte projiserer statens «vi» (statens kollektive forståelse) på internasjonale relasjoner (Hovi & Malnes, 2011). «Vi» krever alltid en «dem», slik at internasjonale relasjoner kan betegnes som «self/other relations» (Neumann, 1996, s.154). Derfor kan fremmedlandene stort sett deles i vennlige og «mindre vennlige» (eller i noen tilfeller «fiendtlige»), slik det for eksempel er i tilfelle USA hvor man «throughout the twentieth century has used the concept of democracy to ... organise foreign countries as either friends or enemies» (Dell'Orto, Dong, Schneeweis & Moore, 2004, s. 298). Denne inndelingen reproduseres bevisst eller ubevisst, implisitt eller eksplisitt, av mediene, fordi utenrikspolitikk tradisjonelt er et felt hvor man må «stå samlet utad» (Eggen, Leira & Ziesler, 2015, s.14)¹⁵. Dette fungerer vel å merke best når landet står overfor en tydelig definert fiende, slik det riktignok også var under annenverdenskrig og den kalde krigen (Jenks, 2006; Taylor, 2003), men litteraturen peker på at det også kan få utslag i «vanlig» dekning. Den allerede nevnte studien av dekningen av postsovjetske land i USA viste at USA-vennlige regimer konsekvent ble presentert mer positiv enn andre postsovjetske republikker (Katchanovski & Morley, 2012).

Negativitet i dekningen av Russland også etter Sovjetunionens kollaps¹⁶ kan derfor delvis forklares med at mediene – og vi snakker ikke her om det skjedd bevisst eller ubevisst – har valgt ut "events that fit into well-known models and are instances of general knowledge scripts or attitude schemata», and "stories about situations that are relatively well known and familiar" (van Dijk, 1988, s.39). I dette tilfellet, har de valgt *kun* de historiene som enten hadde negative undertoner eller kunne konstrueres slik ut fra de gamle forestillingene. Også her var ofte «sentrum-periferi»-perspektivet ofte synlig når alt det negative i Russland som regel var forklart med sovjetfortiden og det særegne russiske, mens de positive endringene ble tilskrevet vestlig innflytelse (Ekecrantz, 2004). Litteraturen peker nemlig på at man er mer tilbøyelig til å akseptere den (delen av) informasjonen som stemmer med den eksisterende oppfatningen, enn å akseptere det som ikke stemmer (Druckman, Fein & Leeper, 2012; Starkey, 2017). Sagt på en annen måte "perceptions of international reality, once formed, act as filters or screens through which new information on the subject must pass» (Soderlund, Wagenberg & Surlin, 1998, Introduction). Dette handler med andre ord om et kollektivt minne, det vil si «the ways in which group, institutional, and cultural recollections of the past shape people's actions in the present» (Schudson, sitert i Carlson, 2011,

¹⁵ Litteraturen har også mange eksempler på at mediene har vært kritiske til sitt lands utenrikspolitikk (når «faren» riktignok var borte) og kanskje til og med forårsaket endringer i denne, slik det best illustreres i den klassiske CNN-effekten (se for eksempel Robinson, 1999),

¹⁶ Studiene nevnt i innledningen handler alle om negativitet, men ikke alle skiller mellom ulike typer av negativitet.

s.337). Slikt sett kan den *intuitive* negative forventningen som vestlige medier (og lesere) hadde til det som skjedde i Sovjetunionen smittet over på mediernes forventninger til det som skjedde i Russland. Litteraturen peker nemlig på at mediene konsekvent presenterer Russland som Sovjetunionens direkte arvtager, blander gjerningsmennesenes nasjonaltilhørighet og bruker stereotypiserte dikotomiske framstillinger (Tsygankov, 2017; Katchanovski & Morley, 2012; Ekecrantz, 2004).

Man må imidlertid gjøre en viktig merknad når det gjelder dekningen av perioden etter Sovjetunionens kollaps. Her har vi nemlig en bedre innsikt i hva som ellers er en «unknowable population» (D'Alessio & Allen, 2000, s. 200) av alt det som hendte i Russland, delvis gjennom det faktumet at også russiske medier var preget av negativisme par excellence nettopp i denne perioden (Frolova, 2014, s. 70). Deres negativitet reflekterte rett og slett den smertefulle og lite gjennomtenkte omstruktureringen av politiske og sosiale institusjoner som Russland måtte gå gjennom (Rowe & Hønneland, 2010; Smetanina, 2014) i denne perioden, samtidig som landet stod nær en økonomisk katastrofe (Blakkisrud, 2015)¹⁷. Poenget mitt er altså at negativ dekning noen ganger ikke er noe annet en mer eller mindre pålitelig refleksjon av en negativ utvikling, uten at mediene egentlig kan bebreides for å skrive om det negative.

2.6 Konflikten i Ukraina og gjensidig kritikk

Det er også åpenbart at påstandene om negativitet i Russlandsdekning i vestlige medier ble særlig mange i de siste årene, etter Ukraina-konflikten i 2014, også i Norge (jfr. oversikten over noen av disse i oppgavens innledning). Konflikten er ganske unik med hensyn til konfliktens essens (nemlig, annektering av et annet lands territorium), men også fordi denne for mange representerte et element i «den nye kalde krigen» mellom Russland og Vesten/Europa (Ojala & Panti, 2017, s. 43) og representerte «sannhetens øyeblikk» for Europas og Norges sikkerhet (Utenriksdepartementet, 2015). Det er riktignok ingen som offisielt erklærer den andre siden for en «fiende», men litteraturen peker både på tydelig tilstedeværelse av trusselbilder (Karlsen, 2015; Lundgren, 2013; Markussen, 2016; Rowe, 2018), noe som også gjenspeiles i meningsmålinger (NTB, 2016).

Konflikten er ventelig relativt fersk i lesernes minner, og så lenge dekningen av denne heller ikke er temaet for denne oppgaven, vil jeg presentere et meget kort riss av hendelsesforløpet. I mars 2014

---

¹⁷ I årene etter har den økonomiske og politiske situasjonen i Russland derimot vært preget av stabilitet, forutsigbarhet og høyere levestandard (Blakkisrud, 2018). En studie av den norske dekningen i 1990-2000 ville kunne vist i hvilken grad norske lesere er blitt informert om denne, utvilsomt positive utviklingen, men dette forblir et forslag til videre forskning.

gjennomføres det en kontroversiell folkeavstemning på halvøya med tilstedeværelse av russiske militære styrker, hvor majoriteten på halvøya stemmer for å rive seg løs fra Ukraina og bli en del av Russland. Ukrainas regjering, vestlige og russiske opposisjonelle kilder peker på at dette skjer i strid med folkeretten, og er et brudd på Ukrainas suverenitet. Flertallet i FN stemmer for en resolusjon som beskriver hendelsen som brudd på Ukrainas integritet (FN, 2014), og senere kategoriserer annekteringen som nettopp det (FN, 2016). Russland på sin side mener «Krim's frivillige tilslutning» er noe som bare retter opp den gamle urettferdigheten (med henvisning til den noe kontroversielle overføringen av Krim fra Russland til Ukraina under Krutshjov's ledelse) (President av Russland, 2014), samtidig som russiske statskontrollerte medier jubler over «Krim's hjemkomst» som er «en gladelig nyhet for de fleste russerne» (Malkova, 2015, s.4). Konflikten eskalerer så ved at flere områder i Øst-Ukraina krever større selvstendighet, og det presenteres bevis på at Russland yter opprørerne militært støtte. Konflikten defineres som “the most serious crisis between Russia and the West since the end of the Cold War» (Carnegie Endowment, 2015) og «most pressing security-policy issue in Europe» (Isbrekken, 2016).

Konflikten ble omtalt som et vendepunkt for den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa generelt, og for Norge spesielt (PST, 2015), og dette hadde konsekvenser for Norges forhold til Russland. Politiets sikkerhetstjeneste har i flere år pekt på økt trusselnivå mot Norge fra flere land, og først og fremst Russland (PST, 2015, 2016, 2017, 2018). Kontrasten med tidligere trusselvurderinger (bla PST, 2013, 2012) hvor Russland ikke en gang er nevnt, er med andre ord slående. Norge har også sluttet seg til vestlige sanksjoner mot Russland (Forskrift om tiltak vedr. Ukrainas integritet mv., 2014). Russland svarte riktignok med mottiltak som førte til milliontap for norsk næringsliv (Breivik, 2016). Både den norske regjeringen og flere medier (på lederplassen og i kommentarspaltene) har tydelig signalisert sin fordømmelse av Russlands politikk mot Ukraina (Nilssen, 2015). Nyhetsdekningen av konflikten i norske og svenske medier var også preget av en tydelig sympati for Ukraina, ikke minst fordi ut fra de journalistiske konstruksjonsprinsippene var det «easy to give the conflict a ‘David and Goliath’ framework, i.e. the big bad country against the small neighbor» (Nygren et al., 2018, s. 1072). Samtidig inkluderte både norske og svenske journalister «skildringer av demonstrasjoner mot den ukrainske regjeringen og feiringer i gatene etter folkeavstemningen» (Karlsen, 2015, s. 79), og framhevet viktigheten av «give the opinion of both sides» (Nygren et al., 2018, s.1072). I denne forbindelse er det interessant å se i hvilken grad saker relatert til Russlands involvering i Ukraina preges av nøytral tone, i og med at disse sakene ikke handler om konflikten, men om Russlands rolle i den.

De jevnlig kartleggingene av «anti-russiske holdninger» verden rundt som flere russiske byråer gjennomfører, viser at negativiteten i den internasjonale Russlandsdekningen har vært høy i flere vestlige land over flere år (RIA Novosti, 2014; Russian Institute of Strategic Studies [RISS], 2016). Norske medier nevnes riktignok ikke blant de *mest negativt* innstilte i verden, og befinner seg på 17. plass av de totalt 40 landene som var med i kartleggingen (RISS, 2016, s.8), mens USA er på 5. plass. Det offisielle Russland betegner de siste årenes negative internasjonale mediedekning av landet som uttrykk for en «bevisst propaganda som skaper fiendtlige holdninger mot Russland» (Lavrov, 2018) og «den politiserte russofobien» (TASS, 2018), mens den russiske ambassaden i Norge mener at også norske medier er med på en anti-russisk kampanje (Alexandersen, 2016). Det som går igjen i både rapportene og uttalelsene, er at det ikke bare handler om Ukraina, men om at vestlige medier stadig leverer en overdrevent negativ framstilling av Russland.

Norske journalister viser til at de bare rapporterer det som skjer, og at de forsøker å gi et balansert bilde av landet, samtidig som de understreker at «det må være rom for kraftig kritikk mot landets myndigheter og den politikken som føres» (Skjeggestad, sitert i Alexandersen, 2016, -Går ofte i skyttergraven, avsnitt 2). Hvis vi skal dømme etter meningsmålingene, er nordmenn mest skeptiske til Putin og Russlands politiske ledelse sammenlignet med andre land i Europa, med andelen på hele 89 % (NRK, 2015)¹⁸. Satt på spissen, er dette noen som ingen kan gjøre noe med – eller bør gjøre noe med. På samme måte som at ingen kan overtale flertallet av den norske befolkningen til å like den russiske presidenten, kan ingen få norske journalister til å rose politikken som de synes er kritikkverdig. Dette handler om ytringsfrihet, men dette handler også om pressens oppgave til å foreta kritisk granskning av makten, som i dette tilfelle vil bety «makten» som befinner seg i et annet land. Samtidig peker litteraturen at kritikken av makten noen ganger kan utøves «uten at det foregår noen analyse av maktens legitimitet. All makt synes per se å være illegitim» (Morlandstø, 2003), og journalistene kritiserer alle forslagene representantene for «makten» kommer med, uten å egentlig sette seg inn i hva disse forslagene kommer med – ut fra konteksten forslagene tas i (Morlandstø, 2003). Uttalelsen gjelder riktignok forholdet mellom journalistene og makthaverne i ett og samme demokratisk samfunn, et samfunn hvor journalistene både kjenner godt til samfunnsforhold og til måten makten utøves på. Det at man skriver om forholdene i et annet land, setter med andre ord enda høyere krav til journalistene dersom de skal foreta kritisk *granskning*.

---

¹⁸ Det bør dog nevnes at i 2018 ble nordmenn også **Europas mest skeptiske** til Donald Trump, og dette kan neppe forklares med *ideologisk bias*: <https://news.gallup.com/poll/225788/countries-disapproving-leadership-triples-2017.aspx>. Hva Putin og Trump i så fall har «til felles», er et interessant spørsmål, men for en annen diskusjon.

Journalistene legger heller ikke skyld på at de er kritiske til Russlands politikk generelt. Så lenge kritikk er ensbetydende med å bedømme og vurdere (Morlandstø, 2003), og bedømmelsene forutsetter stort sett enten negativt eller positivt fortegn, kan vi nesten forvente at journalistene er kritiske (og følgelig negative) til Russlands makthavere, for eksempel, i avisenes meningsbærende artikler.

Det er svært viktig å huske på at deknningen av et land er en kompleks problemstilling med mange fasetter, som ofte er blandet sammen: journalistene dekker både det politiske regimet, økonomisk utvikling, ulike samfunnsforhold, relasjoner mellom det aktuelle landet og sitt land. Derfor er det spennende å se i hvilken grad negativiteten er tilstede i nyhetene om politikk (eller utenrikspolitikk), samt i omtale av andre temaer. Dersom Russlandsdekningen som helhet domineres av negativ tone, kan dette nemlig tyde på at det ikke lenger dreier seg om kritisk gransking, men om en revidert versjon av den gamle svarthvite narrativen. Satt på spissen, handler dette om at et land som styres av et regime man er negativ til, ikke kan «produsere» noe positivt (nettopp i kraft av sitt kritikkverdige regime, slik det var under deknningen av Sovjetunionen. Dette ser man til en viss grad i den amerikanske og kanadiske deknningen av Cuba både før og etter den kalde krigens slutt, hvor både lederen (makten) og landet (folket) fortsatt omtales med overveldende negative toner, og hvor man ikke en gang ser «an attempt to orchestrate a 'good people / bad leader' scenario» (Soderlund et al., 1998, Conclusion), noe man umiddelbart ser antydninger til i andre studier (Dell'Orto et al., 2004). Det bør sies at også meningsmålingene kan avdekke denne viktige forskjellen i holdninger, men bare når de skiller mellom holdninger mot folket og holdninger mot makten (Gries, Crowson & Cai, 2011).

Den kvantitative analysen skal altså vise hvorvidt journalistene opprettholder balanse i nyhetsframstillingen (spørsmålet om det er ønskelig eller uetisk, tar jeg ikke stilling til i denne studien), og i hvor stor grad meningsbærende artikler er negative. Ikke minst er jeg opptatt av å finne ut om negativiteten i deknningen har økt i og etter 2014. I hvilken grad deknningen av en kontroversiell internasjonal konflikt har paralleller til deknningen av under den kalde krigen (se også nedenfor), vil bli vist i rammestudien av casen. Det er nemlig flere grunner til å tro at bildet neppe blir så enkelt (og negativt) som man tror.

Under og etter konflikten i Ukraina i 2014 og ikke minst når det gjelder sanksjoner mot Russland, har norske medier stort sett lagt seg inn på regjeringens diskurs (den vestlige diskursen) som var sterkt kritisk mot Russlands annektering av Krim (Nilssen, 2015), noe som kom til uttrykk i

avisenes meningsbærende artikler. Det er denne type kritikk som gjerne oppfattes som negative holdninger mot Russland. Samtidig var debatten til en viss grad også preget av nabodiskursen hvor man har pekt på tidligere samarbeid og viktigheten av det fortsatt gode forholdet i Russland, og denne diskursen var noe mer framtrepende hos Nordlys (Nilssen, 2015), i hvert fall i den perioden studien ble gjennomført. Kan det hende at vi nå er vitner til en ny dualisme i Norges forhold til Russland, som denne gangen er initiert av en bestemt landsdel?

2.7 Russland, Norge og Nord-Norge

Innledningsvis har jeg nevnt viktigheten av mediens rolle som kilde av kunnskap, særlig om de temaene man selv ikke har direkte kjennskap til. Det er relativt få nordmenn som kjenner Russland på nært hold, sammenlignet med hvor godt nordmenn kjenner andre land. Selv om et besøk i et fremmedland ikke nødvendigvis gjør en til en Russlandsekspert, gir det i hvert fall direkte inntrykk og førstehåndsinformasjon. Russland er imidlertid ikke en gang nevnt i SSBs store reiseundersøkelse som lister 17 mest besøkte land. Unntaket er nordmenn som allikevel reiser til eller jobber i Russland i ulike sammenhenger, det vil si turister, næringslivsaktører, journalister, diplomater, representanter for ulike organisasjoner, nordmenn som har russiske slektninger, nordmenn med russisk opprinnelse med mer. Det ble utstedt over 19.000 russiske visaer i 2015/19, men tallet er ikke det samme som antall reisende, fordi man kan ha flere engangsvisaer gjennom ett år.

Men så er det Nord-Norge, Norges eneste landsdel som har fellesgrensen med Russland. Det reises aktivt mellom Nord-Norge og Russland, blant annet på grenseboerbevis som gjør det mulig for folk bosatt i grensekommunene å krysse grensen uten visa, en ordning som omfatter 9.000 mennesker på den norske siden av grensen (Barentssekretariatet, 2018). I Finnmark utgjør russere den største innvandrerguppen²⁰. Nord-Norge har også over tjue år vært involvert i grenseoverskridende samarbeid, med den formelle oppstarten av Barentssamarbeidet i 1993 (et samarbeidsprosjekt mellom de nordligste fylkene i Russland, Norge, Finland og Sverige), men det har vært sporadiske kontakter og samarbeidsprosjekter også lenge før den tiden (Barentssekretariatet, 2019; Holtmark & Mankova, 2015; Nielsen & Mankova, 2014). Foruten Barentssamarbeidet har Norge også flere bilaterale og multilaterale samarbeidsavtaler med Russland, som ofte er knyttet til Nordområdene. Det pågår flere næringslivsprosjekter, utvekslingsprogrammer, kultursamarbeid, bare for å nevne noen områder (Barentssekretariatet, 2019; Holtmark & Mankova, 2015). Alt dette tilsier at flere av

¹⁹ Statistikken er hentet fra Det russiske utenriksdepartementet:

https://www.kdmid.ru/content/cnslfunk_doc/%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D1%8B/Visa_2015.pdf

²⁰ Statistikken er hentet fra

https://www.kommuneprofilen.no/profil/befolkning/DinRegion/bef_innvandrere_land_region.aspx

dem som bor i Nord-Norge, inkludert journalister og lesere, har mer *direkte kjennskap* til flere Russlandsrelaterte temaer enn befolkningen i andre landsdeler.

Nord-Norge er imidlertid mer enn en «landsdel», dette er en «kulturell konstruksjon» hvor landdelens «særpreget og egenart» personifiseres i «den gjenstridige fiskarbonden» som står i mot staten og marked, med andre ord, *mot sentralmakten* (Lorås, 2007, s.22, min utheving). På det politiske planet kommer dette til uttrykk i den klassiske motstanden mellom sentrum og periferi, men dette spenningsforholdet ser ut, interessant nok, til å ha sideeffekt på Nord-Norges forhold til Russland. Dette ble spesielt synlig etter konflikten i Ukraina, og særlig etter at Norge har sluttet seg til sanksjonene mot Russland.

Det politiske forholdet mellom Norge og Russland har vært nærmest suspendert etter konflikten i Ukraina og fram til slutten av 2015 (Rowe, 2018), men senere ble samarbeidet gjenopptatt og den norske regjeringen har signalisert viktigheten av å opprettholde samarbeidet der Norge og Russland har fellesinteresser (Utenriksdepartementet, 2017). Det var imidlertid først og fremst i nordnorske mediedebatter at man helt siden sanksjonenes oppstart understreket viktigheten av det gode naboskapet i Nord, og sanksjonenes negative konsekvenser for både økonomi, mellommenneskelig kontakt i Nord-Norge og til syvende og sist for hele Norge (Nilssen, 2015).

Det ble understreket at Nord-Norge sitter på mer kunnskap om Russland enn det resten av Norge gjør, og at hyppige kontakter er med på å skape «en fellesforståelse av situasjonen» (Nordland, 2019, Etter den kalde krigen...). I tillegg er det kommet flere interessante utsagn, framført på debattsidene og i de riksdekkende avisenes reportasjer fra Nord-Norge: «Det er nemlig i nord det grenseoverskridende vennskapet mellom Norge og Russland overskygger spenningene mellom øst og vest som vi har vært vitne til de seneste årene» (Wæhler, Kiil & Odland, 2018, Se mot nord, avsnitt 1). Det påstås videre at kunnskapen om Russland som Nord-Norge har akkumulert gjennom det mangeårige samarbeidet og naboskapet gjør at «finnmarkingene... ler av russerfrykt i Oslo» som «mediene og politikerne har skapt» (Ellevold & Bergo, 2017, 2. Bryterne). De nordnorske påstandene som blant annet fremsatt i Nordlys og som handler om at den sentrale regjeringen ikke viser hensyn til landsdelens behov for å ha et godt forhold med Russland (Grytås, 2017; Tonstad, 2016), blir riktignok stadig tilbakevist fra sentralt hold hvor det blant annet påpekes at *Nord-Norges* interesser først og fremst er *Norges* interesser, og at regjeringen er opptatt av å ha kontinuerlig dialog med Russland (se blant annet Hattrem, 2016; Røslund, 2017; Thorheim, 2018).

Landsdelens spesielle posisjon kommer også til uttrykk i meningsmålingene. Tre av fire beboerne i Nord-Norge mener at regjeringen må gjøre mer for å forbedre forholdet til Russland (Rapp, 2017). En fjerdedel (26 %) av respondentene i Nord-Norge mener at sanksjonene mot Russland er for strenge, mot bare 11-15 % som landets gjennomsnitt (Ipsos interne notat, mottatt under personlig kommunikasjon med Mads Motrøen, 19. april 2019)²¹. Den tidligere litteraturen peker også på at også debatten i forbindelse med situasjonen i Ukraina på Nordlys sine sider har vært preget av nabodiskursen i en større grad enn hos riksdekkende medier (Nilssen, 2015).

Mye tyder med andre ord på at framheving av *felleskapet* mellom (Nord-)Norge og Russland er mye tilstede i den nordnorske diskursen uansett de politiske vedtakene. Litteraturen peker nemlig på en mulighet for at «in developing its positive or negative attitudes toward other nations, the public is strongly affected by *considerations of similarity and interest*, but little affected by official foreign policy acts in the *recent past*» (Nincic & Russett, sitert i Tims & Miller, 1986, s. 482, min utheving). Når vi vet fra litteraturen at avisene regionalt og lokalt ofte representerer «en motstemme overfor myndigheten ‘sørpå’» (Mathisen, 2010, s.49), er det spennende å se hvorvidt dekningen i landsdelens største avis også skiller seg ut tematisk, ut fra negativitet, norske interesser, og ut fra bruken av tolkningsrammer, og om det var noen endringer i disse før og etter konflikten i Ukraina i 2014.

2.8 Det å lese mellom linjene: tolkningsrammer

Man trenger imidlertid ikke en eksplisitt bias i dekningen for at denne skal framstå som ensidig. Påvirkningen kan skje gjennom implisitte budskap som går langt utover de manifeste negative og positive indikatorer, og som kommer til uttrykk i nyanser og mellom linjene. Mye av denne type påvirkning handler imidlertid ofte om vanlige journalistiske praksiser, slik som bruk av fortolkningsrammer eller *framing*. Det er imidlertid en hårfin balanse mellom framing og bias, og teorien om framing var nettopp ønsket velkommen som en nødvendig nyansering av bias-begrepet (Tankard, 2001). Den kvantitative studien av ensidighet og negativitet suppleres derfor i denne oppgaven med en studie av tolkningsrammer i en case.

Framing er et komplekst forskningsfelt, med til tider motstridende forståelser av hva som ligger i begrepene, prosessene bak og rammenes effekt, samt en pågående debatt om hvorvidt framingen er et selvstendig felt eller bare en del av agendasettingsteorien (se for eksempel, hos McCombs, 2004).

---

²¹ Undersøkelsen ble gjennomført på vegne av Dagbladet, men offentliggjort i mediene uten fordeling på landsdelene. Undersøkelsens grunnlagsdata med fordeling på landsdelene ble oversendt til meg fra Ipsos v/Mads Motrøen, men så lenge denne ikke er publisert, refereres denne som personlig kommunikasjon.

Det at rammeteorien har sine røtter i flere disipliner slik som psykologi, sosiologi med mer (D'Angelo & Kuypers, 2010), forklarer hvorfor det ikke eksisterer en allmennakseptert definisjon av hva *framing* og *frames* er, men det finnes mer og mindre siterte definisjoner.

I denne masteroppgaven benytter jeg meg av definisjonen gitt av Robert Entman (1993) som regnes for den mest innflytelsesrike (ifølge Matthes, 2009, s.354), og i hvert fall når det gjelder studier publisert i 1996-2005: «To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described. (Entman, 1993, s. 52).

Rammeteorien handler om at mediene i sin beskrivelse av, eller rettere sagt, i sin konstruksjon av virkeligheten, bygger denne ut fra en sentral ide (ramme) hvor de bevisst eller ubevisst legger vekt på noen elementer og aspekter, og samtidig utelater andre aspekter og elementer, det vil si «highlight some features of reality, while omitting others» (Entman, 1993, s. 53). Vi legger som kjent merke til det som er gjort tilgjengelig for oss, og legger ikke nødvendigvis merke til det som er utelatt (Kuypers, 2010).

Rammene finnes både hos avsenderen, mottakeren, i teksten og i kulturen i ordets bredeste forstand (Entman, 1993). Tolkingsrammer er altså en nesten unngåelig del av mediedekningen, fordi nesten alle spørsmål har en iboende kontrovers i seg (Entman, 2010). Litteraturen peker på at både nyheter og redaksjonelt stoff nesten alltid inneholder en ramme som favoriserer en part over en annen i en pågående eller potensiell debatt (Entman, 2010, s. 337). Spørsmålet er altså ikke om mediene bruker tolkningsrammer, fordi det er noe de nesten alltid gjør. Spørsmålet er om de bare bruker en (eller bare noen få) ramme, og om bruken er konsistent noe som fører til at presentasjon av et gitt tema blir *ensidig* eller *skjev*.

Enkelte rammer har også en iboende dikotomi i seg (de Vreese & Boomgarden, 2003), slik som den kalde krigens ramme som deler verden i «good guys» and «bad guys». Den klassiske studien til Entman (1991) beskriver blant annet hvordan to relativt like tilfeller, det vil si nedskyting av et sivilt fly henholdsvis av sovjetiske og amerikanske forsvarsstyrker, rammes inn på ulikt vis – og med ulike fortegn – i amerikanske medier. Entman viser at de to nedskytingene henholdsvis beskrives som «criminal evil» eller «murder» (flyet som ble skutt av en sovjetisk fighter) og «accident» (flyet som ble skutt av et amerikansk krigsskip) (Entman, 1991, s.18). Denne type innramming er et godt eksempel på hvordan den kalde krigens ramme og ideologisk bias gjør seg

gjeldende i deknningen, hvor nedskytingen foretatt av de sovjetiske styrkene settes inn i et større bilde og framstilles bare som enda et bevis på Kremllins «ondskap» og en del av *et større bilde*. Slik er det også i en studie av de amerikanske avisenes omtale av streikene i Polen og Sør-Korea på 80-tallet (Lee & Craig, 1992). Her er streikene i det USA-vennlige Sør-Korea fremstilt som en ren fagforeningssak som handler om lønnskav og hvor arbeiderne i tillegg blir omtalt som «bråkmakere», mens arbeiderne som streiker i det kommunistiske Polen, beskrives som opprørerne mot det undertrykkende regimet og som «instruments of democracy» (Lee & Craig, 1992, s. 349).

Det samme gjorde avisene i fortolkningen av innføringen av unntakstilstanden i Polen og Tyrkia i forbindelse med streikene i de to respektive landene (Herman, sitert i McNair, 1988), hvor innføringen av unntakstilstanden i det kommunistiske Polen ble omtalt som «frightful abuse», mens innføringen av unntakstilstanden i omtalt som «return to stability» (Herman, sitert i McNair, 1988, s. 30).

Rammeanalyse kan med fordel brukes for å avdekke bias i nyhetsmediene som får publikummet til å tolke politiske nyheter i den retning media leder dem til, fordi mediene rapporterer om nyhetene og sakene basert på perspektivene og verdiene til de dominerende politiske og økonomiske elitene (D'Angelo, sitert i Kuypers, 2010, s. 289). Selv om påstanden kommer fra forskningen rettet mot politisk kommunikasjon, stemmer dette også for andre områder. Rammeforskningen er brukt i et bredt spekter av temaer og fenomener, slik som politikk generelt (se oversikt hos Aalberg, Strömbäck & de Vreese, 2011), valg og valgkampanjer (Cappella & Jamieson, 1997), dekning av konflikter og kontroversielle episoder (Bashir & Fedorova, 2014; Entman, 1991; Roman, Wanta & Buniak, 2017), holdninger mot EU (de Vreese & Boomgaarden, 2006) og ikke minst utenriksnyheter og framstilling av ulike land i mediene (Brewer, Graf & Willnat, 2003; Dell'Orto et al., 2004; Norris, 1995; Skvortsova, 2016).

For denne oppgaven har jeg valgt å analysere rammer i de norske avisenes dekning av en kontroversiell utenrikspolitisk case (Tyrkias nedskyting av et russisk fly i november 2015).

Rammene framgår ikke alltid tydelig i teksten, slik at «much of the power of framing comes from its ability to define the terms of a debate without the audience realizing it is taking place» (Tankard, 2001, s. 97). Rammenes «usynlighet» er en betydelig påvirkningsfaktor, men deres usynlighet setter også krav til en god dokumentasjon av prosessen, noe jeg skal komme tilbake til i metodekapittelet.

Rammer finnes som sagt flere steder i kommunikasjonsprosessen, hvor man skiller mellom minste fire «stadier» eller fire rammetyper: strategiske, journalistiske, medierammer og effekt av rammer

(Beyer, 2010). Strategiske rammer brukes av ulike aktører eller «rammesponsorer» (Reese, 2001), også kjent i journalistikken som «kilder» (Allern, 2001). Det engelske ordet «partisan frames» (Brewer & Gross, 2010, s. 159) eller «partiske rammer» som brukes for denne type rammer, er ganske selvforklarende: disse rammene skapes av ulike aktører for å presentere sin sak på en slik måte som gagnar deres interesser. Dette skjer altså «utenfor og forut for mediernes behandling av hendelser og saker» (Beyer, 2010, s. 165). Journalistiske rammer referer gjerne til de valgene som tas av journalister når de skal presentere en sak, valg som påvirkes av flere faktorer, prinsipper, overbevisninger og praksiser, både de skrevne (for eksempel, Vær Varsom-plakaten) og uskrevne (yrkeskonvensjoner, redaksjonell praksis, journalistens eget verdisystem med mer). Denne studien retter seg først og fremst mot stadium nr. 3, nemlig nyhetsrammer eller medierammer, det vil si rammer i det ferdige journalistiske produktet, som viser hvordan «de to foregående (steg) *manifesteres i faktisk medieinnhold*» (Beyer, 2010, s. 165). Der sponsorrammene er synlig i teksten, blir de også kort omtalt. Selv om studien ikke tar for seg rammenes effekt, kan man gjøre antagelser om disse. På samme måte som med dekningen av land generelt, peker litteraturen nemlig på at rammene som er forbundet med enkelte land i nyhetsframstillingen, kan smitte over på oppfatningen av disse landene generelt (Brewer et al., 2003; Dell'Orto et al., 2004).

Mitt fokus er *saksspesifikke* rammer i en avgrenset case. I motsetning til generiske eller universelle rammer som er predefinerte og derfor kan brukes i ulike kontekster (de Vreese, 2005), kartlegges saksspesifikke rammer fra case til case. Den største styrken ved saksspesifikke rammer er at de tillater forskeren å ta et dypdykk i det aktuelle fenomenet eller tema.

Svakheten ved saksspesifikke rammer påstås til å være at de kun har verdi for den casen som studeres, og ikke bidrar til akkumulering av kunnskap (Hertog & McLeod, 2001). Saksspesifikke rammer kan imidlertid tjene som et utgangspunkt for en større ramme eller til utvikling av indikatorer som er overførbare til andre studier (for eksempel, som hos Chyi og McCombs, 2004; Entman, 1991). Videre kan saksspesifikke rammer også peke mot et større bilde, når man for eksempel høyner abstraksjonsnivået og forsøker å skimte en «makroramme» bak (van Gorp, 2010).

Det er flere grunner til hvorfor valget nettopp falt på Tyrkias nedskyting av et russisk fly. For det første foregår hendelsen i en anspent utenrikspolitisk kontekst (etter Ukraina-konflikten), men også fordi det skjer «første gang siden den blodige Korea-krigen i 1963» at et Nato-land skyter et russisk fly (Johansen, 2015). Casen er spesielt interessant fordi det er Russland som «ble skutt», en situasjon hvor landet kan oppfattes som den skadelidende part. Med tanke på Norges

alliansetilhørighet og tidligere uttalelser om russisk aggresjon i Ukraina (Utenriksdepartementet, 2015; se også hos Nilssen, 2015) var det interessant å se hvorvidt en kontroversiell hendelse med Russlands deltagelse på den ene siden og NATOs deltagelse på den andre siden blir omtalt i norske medier. En del litteratur peker nemlig på at selv etter Ukraina-konflikten har NATOs egen diskurs vært hovedsakelig diplomatisk nøytral mot Russland, og selv om situasjonen hadde paralleller til den kalde krigen, understreket den forsiktede språkbruken deres forsøk på «avoiding the creation of this concept» (Lenkauskaitė, 2015, s. 62). Det blir interessant å se om dette stemmer i min case.

Casen handler i tillegg om en internasjonal konflikt hvor partene presenterer hver sin versjon av det som har skjedd. Litteraturen peker på at deknningen av internasjonale konflikter nesten forutsetter en viss grad av favorisering og forenkling, fordi dette har med måten journalistene jobber på, å gjøre: «In order to make the conflict comprehensible to the audience, journalists need to deconstruct its complexity» (Zillich, Göbbel, Stengel, Maier & Ruhrmann, 2011, s.254), og at de, i denne forenklingen, tyr til de allerede eksisterende oppfatningene som er lagret i journalistenes kollektive minne. Derfor er det interessant å se om den gamle motsetningen mellom den frie demokratiske Vesten og det aggressive Russland blir vekket til live, særlig med en anspent sikkerhetspolitisk situasjon etter Krim-annekteringen, og særlig når den ene siden er representert med et medlemsland i NATO, med den norske Jens Stoltenberg som alliansens daværende generalsekretær.

Enda en grunn til å velge denne casen var at Norge ikke var berørt direkte. Selv om det russiske flyet ble skutt av et annet NATO-land og Norge ut fra alliansens forpliktelser evt måtte støtte medlemslandet med alle nødvendige midler, om dette hadde blitt vedtatt, berørte ikke denne konflikten Norges nasjonale interesser til en slik grad at dette kunne rettferdiggjøre «rallying round the flag» (Murray, 2017). Samtidig er landets NATO-medlemskap en av faktorene som kunne ha påvirket deknningen.

Helt fra begynnelsen kan vi anta at nedskytingscasen presenterer oss med en mulig tolkning. I en abstrakt situasjon hvor A skyter B, vil de første vurderingene først og fremst dreie seg om å avgjøre skyldspørsmålet (illustrasjon X): a) A er skyldig, b) A er ikke skyldig på grunn av at det var B som har angripet først, og A handlet i nødverge, c) ingen er skyldig fordi det hele var et uheldig sammenreff eller en ulykke, eller d) både A og B bærer sin del av ansvaret for det som har skjedd. Vurderingene kan presenteres som et kontinuum med to ytterpunkter: fordømme A for skytingen eller fordømme B for den forutgående handlingen. Alle andre vurderinger, også de som presenterer formildende eller skjerpene omstendigheter, eller forklarer situasjonen med andre årsaker, vil

således befinne seg mellom disse ytterpunktene – men riktignok bare så lenge man bruker «skyld»-rammen, det vil si undersøker del 2 i Entmans modell, «hvem har skylda for det som har skjedd». Det er viktig å påpeke at «ingen er skyldig» og «begge er skyldige» kan utvikle seg til helt andre rammer, når skribentene skildrer omstendigheter og aspekter som ikke har *direkte* sammenheng med episoden, men som skribentene anser som mer viktig (salient) enn selve nedskytingsepisoden.

w

Figur 1: Mulig innramming av en abstrakt nedskytingsepisode

2.9 Fra mediedekning til mediepåvirkning

For å understreke viktigheten av kunnskapen om mediedekningen, vil jeg helt til slutt nevne sammenhengen mellom mediedekning og dens effekt på publikummets kunnskap og oppfatninger (Waldahl, 1989), nettopp fordi dette forklarer viktigheten av denne studien. Forholdet er ikke lineært, og påvirkningen varierer fra person til person, men også fra tema til tema, fra sak til sak, fra en tidsperiode til en annen osv, hvor den største forskjellen går mellom temaer som publikummet kjenner til fra sin egen hverdag (*obtrusive issues*) og temaer som de ikke har personlig og direkte kjennskap til (*unobtrusive issues*) (McCombs, 2004; Waldahl, 1989). Saker om Russland vil for mange lesere i Norge – og i en mindre grad i Nord-Norge – høre til den første kategorien. De fleste av oss har begrenset erfaring med andre land og kontinenter og ... er derfor avhengige av representasjoner levert av ulike informasjonsformidlere, først og fremst av mediene (Aalberg et al., 2013, s. 288). Slikt sett er det lite som endret seg siden Lippmann (1921) pekte på at det er mediene som er hovedkilden til «bilder i våre hoder» – bilder av det vi riktignok ikke har direkte kjennskap til, noe som var Lippmanns poeng.

Medienes spesielle rolle i samfunnet handler også om deres evne til å skape kollektive minner om fortiden som kan være noe annet enn den ekte fortiden som er rapportert av for eksempel forskningsinstitusjoner (Riegert & Åker, 2004, s.78) og medienes evne til å samle og akkumulere budskap, og gjøre hendelsene og meningene *synlig* for store deler av befolkningen (Schudson, 1997). Det kan handles om et eksplisitt (slik som ensidig vekt på noen temaer og negativitet), eller

implisitt «budskap» (i form av noen dominerende tolkningsrammer). Her snakker vi altså igjen, for forenklingens skyld, om mediene som en homogen masse. Hvis budskapet stort sett er det samme over tid og i alle mediene, og hvis ingen andre budskap er synlige, blir medienes budskap til en akseptert målestokk som man også bruker for å avstemme egne holdninger og meninger: denne blir til en slags «opinionsradar» (Noelle-Neumann, sitert i Waldahl, 1989, s. 179). Avvik fra radaren kan få konsekvenser, noe jeg skal komme tilbake til i konklusjonen. Særlig negativitet i mediene har en spesielt, og veldokumentert *effekt* på mottagere: et psykologisk fenomen som kan kort oppsummeres slik: «bad is stronger than good» (Baumeister, Bratslavsky, Finkenauer & Vohs, 2001, s.3). Det betyr at individer legger større vekt på, husker bedre og blir påvirket sterkere av det negative framfor det positive (Ito, Larsen, Smith & Cacioppo, 1998). Samme effekt er også påvist gjennom flere studier av mediedekningen (se for eksempel, Soroka & McAdams, 2015; Vreese, Boomgaarden & Semetko, 2011).

Tonen i dekningen er altså et viktig element i priming og agendasetting (McCombs, 2004; Sheafer, 2007), og det er dokumentert i flere studier at medienes utenriksdekning har effekt på opinionen og publikummets oppfatning av andre land (Besova & Cooley, 2009; Brewer, Graf & Willnat, 2003; Kunczik, 2002; McNelly & Izcaray, 2012; Perry, 1987; Semetko, Brzinski, Weaver & Willnat, 1992; Wanta, Golan & Lee, 2004). Ved å følge argumentasjonen kjent fra agendasettingsteorien, kan man dermed anta at «if a nation receives negative coverage, the negative attributes mentioned in the news reports will cause individuals to mentally link these negative attributes to the nation» (Wanta, Golan & Lee, 2004, s. 369), hvor studiene vel å merke ikke skiller mellom så å si velfortjent negativ dekning (som skyldes «virkeligheten») og bevisst negativ dekning (biased dekning). Negativitet er nettopp det som kritikken mot mediene, både fra «vanlige mennesker» og fra russiske (og for den saks skyld også kinesiske) myndigheter går ut på: at det bare er «det negative som kommer fram» (Smetanina, 2014, s.535). Dette kan forklare hvorfor negativ bias oppleves (kanskje) større enn som den er, men kan også forklare hvorfor *vanlige* nordmenn får lite flatterende assosiasjoner med «Russland»²², noe de anekdotiske bevisene i innledningen viser.

Denne oppgaven inneholder riktignok ikke en resepsjonsstudie, og skal derfor bare kartlegge «medieradaren», det vil si hvilken dekning som norske lesere *eksponeres for*. Ved å gjøre dette kan denne studien imidlertid «gi grunnlag for ideer eller hypoteser om forhold ved senderen og mottakeren» (Østbye et al., 2007, s.230), også fordi litteraturen peker på at et slikt kausalt forhold *kan* finne sted. Kunnskap om hva norske medier skriver om Russland og hvordan, er med andre ord

---

²² For anekdotiske bevis om assosiasjoner med Russland i 2004, se gjerne hos Kolstø, 2008, s.331.

viktig både for å forstå hva slags medieradar som dominerer i det norske samfunnet, men også for å kunne delta i diskusjonen om negativitet og ensidighet med noe konkret i hånda.

Litteraturen om bias peker også på at påstandene om bias ofte er «leveled at ‘the media’ as a socioeconomic group or profession... as a monolithic block» hvor «critics discuss ‘the media’ as a unitary whole» (D’Alessio & Allen, 2000, s. 137), uten å ta hensyn til at «mediene» i virkeligheten er svært forskjellige mediebedrifter, og til tider «drastically different» (D’Alessio & Allen, 2000, s. 137). Derfor kartlegger jeg deknningen både i flere medier under ett, for å se de store linjene, for så å snevre inn på de ulike temaene, sjangrene og avisene for å se om det *er* noen forskjeller.

3 Metode

Min tilnærming er at gangen i et forskningsprosjekt ikke bør anses som fastlagt fra begynnelsen, men snarere som en interaktiv modell, en tilnærming ofte brukt i mixed methods studier (Clark & Badiie, 2015). En strømlinjeformet forskningsdesign forutsetter at man formulerer tema og problemstilling, får oversikt over relevant teori, definerer metode, definerer og innsamler empiri, og så analyserer og presenterer data (fritt basert på Østbye et al., 2007, s. 23). I virkeligheten kan det allerede utarbeidede (og gjennomførte) prosjektet få nye impulser fra enkelte funn i empirien, som fordrer en ytterligere studie, med andre type metoder som kan være med på å belyse problemstillingen ytterligere, og eventuelt også med ny empiri. Slikt er det også i mitt tilfelle. Oppgaven består nemlig av to delstudier: den kvantitative analysen av 426 artikler og en rammeanalyse av en case. Empirien for casen stammer bare delvis fra materialet brukt i den kvantitative studien, og flere artikler til casen ble samlet inn i tillegg. Metoden (rammeanalysen) ble predefinert og utledet fra teorien om bias, men beslutningen om hvilken empiri analysen skal gjennomføres på, ble tatt etter at den kvantitative analysen ble gjennomført: casen pekte seg nemlig ut fra den største kategorien i utvalget i den første delstudien. De to delstudiene ble gjennomført sekvensielt.

Det er flere integrasjonspunkter i prosjektet. Begge studiene retter seg mot det samme fenomenet, har utgangspunktet i teori om bias, særlig i utenriksdekning, tar for seg dekning i samme mediene (syv aviser) og på samme type plattform (trykk), men de benytter seg av noe ulik empiri og ulike metoder. Funnene fra begge studiene oppsummeres og diskuteres samlet mot slutten av oppgaven hvor jeg også diskuterer hvordan de hver for seg støtter hovedkonklusjonene. Kombinasjonen av disse to studiene er med på å belyse den overordnede problemstillingen, med både et kvantitativt bakteppe og en kvalitativ dypdykk.

Studien er drevet fram av personlig interesse for temaet som igjen har vokst fram ut av min kompetanse og tidligere erfaring²³, noe som ikke er uvanlig i samfunnsvitenskapelige studier og kan være en viktig motiverende faktor for å drive fram forskningen (King, Keohane & Verba, 1994, s. 14). King, Keohane og Verba mener imidlertid at personlig interesse alene ikke er nok for å rettferdiggjøre forskningen, med mindre forskningsspørsmålet har samfunnsvitenskapelig og vitenskapelig relevans, og dette er noe jeg allerede har redegjort for i introduksjonskapittelet. Forskeren kan også ha forutinntatte holdninger før hun setter i gang, og dette kan føre til at hun,

---

²³ Jeg har jobbet med norsk-russiske relasjoner i mange år, har skrevet to bøker og holdt flere foredrag om ulike temaer som berører dette forholdet.

bevisst eller ubevisst, finner fram nettopp til det man leter etter, det vil si de fakta som bekrefter de forutinntatte holdningene. Derfor har jeg stilt kritiske spørsmål til meg selv under hele skrive- og forskningsprosessen, har foretatt litteratursøk på flere områder og en del pretester og tilleggskoding, som skal støtte opp mot de valgene jeg har gjort og sikrer studiens validitet.

Denne oppgaven består av to deler, hvor den ene er stort sett kvantitativ (med et forbehold om at kvantitative studier ofte har en del kvalitative vurderinger i seg), og den andre kvalitativ. De vitenskapelige normene gjelder for begge delene, men kvaliteten måles fra litt ulike kriterier. Studien omfatter ellers avisene med størst opplag, pluss Nordlys, og avisutvalget består av både riksdekkende og regionale aviser. Slikt sett ser studien på deknningen i fire av de fem landsdelene i Norge noe som skal gi en god oversikt over deknningen generelt. Nordlys er med nettopp for å belyse i hvilken grad deknningen i Nord-Norge skiller seg ut fra resten.

3.1 Kvantitativ innholdsanalyse

3.1.1 Operasjonalisering og valg av medier

Begrepet «Russlandsdekning i norske medier» ble operasjonalisert som artikler som inneholder beskrivelser og/eller vurderinger av Russlandsrelaterte forhold, hendelser, trender eller russiske personligheter (både i Russland og utenfor Russlands grenser), inkludert norsk-russiske relasjoner og andre lands politikk mot Russland, og hvor slike forhold fremstår som artikkelens hovedtema.

For å foreta en «gross-level examination» av den påståtte bias i deknningen (D'Alessio & Allen, 2000, s. 137), har jeg inkludert seks av Norges største (etter opplagstall) aviser, i alfabetisk rekkefølge: Aftenposten, Adresseavisen, Bergens Tidende, Dagbladet, Stavanger Aftenblad og VG. For å undersøke hvorvidt deknningen i Nord-Norge skiller seg ut, har jeg inkludert Nordlys som er Nord-Norges største avis. Avisene er godt kjent for det norske publikummet, og jeg vil derfor gi bare en kort beskrivelse. Tre av avisene er riksdekkende (Aftenposten, Dagbladet og VG), utkommer syv dager i uka og er blant landets største i opplagstall. Aftenposten har hatt faste korrespondenter i Moskva og russiskkyndige medarbeidere i staben i hele studieperioden, mens Dagbladet har hatt en korrespondent i deler av studieperioden²⁴. Fire av avisene er ledende i sine respektive regioner, og dekker Norges fire landsdeler (Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge).

---

²⁴ Dette er informasjon jeg kjenner til fra egen erfaring, delvis fra åpne kilder, og delvis bekreftet under kommunikasjon med Dagbladet og Aftenposten.

Avisene tilhører også ulike konserner slik som Aller Media, Schibsted og Polaris Media. Et slikt utvalg følger med andre ord Allerns anbefalinger (2001) om å velge medier med hensyn til «faktorer som avistype, opplagsnivå, utgivelsesfrekvens, format, samt eierskap og politisk tradisjon» (Allern, 2001, s. 71). Det at avisene i utvalget utgis med noe forskjellig frekvens, det vil si at Adresseavisen og Stavanger Aftenblad ikke utkommer på søndager, og har ulikt omfang målt i antall sider, er noe jeg tar hensyn til når jeg kommenterer funnene.

Jeg studerer deknningen i «avis på papir» slik det er registrert i A-tekst databasen i perioden 2009-2016. Målet med studien er å tegne de store linjene over en lengre tidsperiode, og litteraturen peker på at trykte aviser egner seg bedre for longitudinelle studier framfor nettaviser, fordi «the changing nature of texts on the internet calls for sampling plans with narrow time windows» (Krippendorf, 2013, s.114). Enda en grunn til å velge trykte medier er at de er «deeply rooted in traditions of precision in terms of journalistic research and communication» (Grunwald, 2010, s.116) sammenlignet med flyktige nettnyheter som kan redigeres i ettertid, og det som står på trykk, setter strengere krav til stoffprodusentene. Ikke minst har avisene lagt mange av sine nettartikler bak betalingsmur (Nicholson, 2016). Litteraturen peker også på at trykte aviser har den beste evnen til å presentere komplekse problemstillinger sammenlignet med andre medier (Andrew, 2009; Grunwald, 2010).

3.1.2 Utvelgeselskriterier og utvelgesemetode

En kvantitativ innholdsanalyse kan gjennomføres på et smalere utvalg med flere variabler, eller på et større utvalg med færre variabler (Østbye et al. 2007), hvor valget først og fremst bestemmes av forskningsspørsmålet, og jeg har valgt det sistnevnte.

Jeg benyttet meg av A-tekst databasen som er Norges største elektroniske avisarkiv, og søkte i «avis på papir», og i alle seksjoner, fordi utenriksstoffet ikke lenger bare er tilstede i seksjoner som «utland» eller «verden» (Holm, 2001; Fevik, 2011). Etter flere pretester har jeg landet på følgende søkeord: Russland*, russisk*, Putin*, og russer*, med determinant «og/eller». Jeg søkte kun i tittel og/eller ingress, fordi den klassiske regelen for oppbyggingen av artikler slår fast at det viktigste presenteres nettopp der (Roksvold, 1989) og fordi ett av titlenes funksjon er å fungere som «shortcuts» og oppsummere artikkelens innhold i et nøtteskall (Andrew, 2009). Søkeordet «Putin» ble lagt til etter en pretest som viste at flere relevante artikler kun viste til presidentens navn uten å nevne Russland. Pretesten viste også at navnene på andre russiske personligheter (f.eks

«Medvedev») eller synekdoke som stedsnavn og landemerker (f.eks «Moskva*» eller «Kreml*») ikke førte til vesentlig økning i tilfangsten.

Jeg har også ekskludert notiser som her er definert som korte (<200 ord) usignerte rapporter om hendelser. Det betyr også at jeg har utvidet den øvre grensen på antall ord i notiser brukt i tidligere studier (Høyer & Nossen, 2012), men pretesten jeg har gjennomført på ettårsdekning i Aftenposten og Adresseavisen, viste at grensen fungerte tilfredsstillende. Litteraturen peker på at helhetsinntrykket av dekningen skapes av større saker snarere enn av smånotiser (se for eksempel hos Sternvik, 2004), og selv om kortere artikler har større sjanse til å bli lest til slutt (Holsanova, Holmquist & Rahm, 2006; Sternvik, 2004), avkrefter dette imidlertid ikke det faktumet at det er de store sakene som *blir lagt merke til*, og ikke de små notisene. Ikke minst forutsetter notiser ut fra sjangerkrav en kort redegjørelse av fakta, og slikt sett egner seg dårlig for måling av tone.

Søket resulterte i 10.155 artikler, som jeg så foretok et stratifisert utvalg fra, ved å lage konstruerte uker. Denne metoden anbefales framfor utvalgte kalenderuker (eller måneder) for å unngå at enkelthendelser tar altfor stor plass i dekningen (Riffe, Lacy & Fico, 2005; Østbye et al., 2007). Stratifisert utvelgelse med konstruerte uker har også etablert seg som en mer effektiv utvelgeselsmetode enn en tilfeldig utvelgelse (Lacy et al., 2001, s. 839). Det at konstruerte uker har annen type fallgruver, blir diskutert om litt.

Én konstruert uke anses som adekvat for å representere en seksmåneders periode, og utvalget på to anses – for ettårs dekning for å kunne generalisere tilbake til populasjonen (se for eksempel Allern, 2001; Krippendorf, 2004; Lacy et al., 2001; Neuendorf, 2002). Oppskriften er også brukt i flere studier (Allern, 2001; Eide og Simonsen, 2007; Lie og Aalberg, 2014). Slikt sett bør man studere 10 konstruerte uker for å si noe om en femårsperiode, 12 uker for en seksårsperiode osv. Samtidig bør utvalgsstørrelsen tilpasses type medium og variabler, og ikke minst variasjonen i verdiene (Krippendorf, 2004; Neuendorf, 2002).

Utfordringen med oppskriften er at denne ikke tar hensyn til “how variable distributional characteristics may influence the efficacy of constructed week sampling.» (Luke, Caburnay & Cohen, 2011, s.83). Anbefalingene stemmer med andre ord godt for «basic news-type count variables (e.g. total number of local news stories, photographs, graphics, stories in total inches)», altså variabler som er mediumavhengig (Luke et al., 2011, s.79). Tematiske innholdsanalyser tar for

seg imidlertid noe helt annet, nemlig «varied characteristics or qualities of news coverage, not just the frequency» (Luke et al., 2011, s.79).

En studie av helserelaterte nyhetsoppslag har konkludert med at det først var ved et seks ukers utvalg (for ett år) at utvalget ga resultater som var mest i samsvar med populasjonen (Luke et al., 2011). En studie relatert til dekning av terrorisme har konkludert med at det krevdes mellom 20 og 29 konstruerte uker for å gi et representativt bilde av ett års dekning av dette fenomenet (Parkin & Green, 2016). Terrorismen er riktignok et spesielt og sjeldent fenomen, slik at dekningen er meget ujevn: fraværende i perioder når ingenting skjer og svært høy når noe skjer, noe som fører til en meget høy variasjon. Selv om det er langt fra terrorisme til dekning av et gitt land, er utfordringen den samme, og kan beskrives som innflytelse fra «variation in real world events related to the topic under study» (Parkin & Green, 2016, s.672). Satt på spissen, er det naturlig å forvente en ganske høy Russlandsrelatert dekning når man diskuterer utsiktene for en norsk-russisk delelinjeavtale, men kanskje til og med ingen Russlandsdekning når det ikke skjer noe nyhetsverdige i Russland. Det samme gjelder for forekomsten av enkelte sjangre, slik som bokanmeldelser eller debattartikler: er det ingen nye Russlandsbøker å anmelde eller om det er ingen Russlandsrelaterte temaer som vekker debatt, blir det ingen artikler i denne sjangeren.

Oppskriften om to uker ser også ut til å gå ut ifra at variablene har en normalfordeling, noe man ikke nødvendigvis kan forvente i ulike *tematiske* innholdsanalyser. Selv om man kan påstå at forekomsten av tematiske artikler til slutt viser normalfordeling bare utvalget er stort nok, gjenstår spørsmålet om hvor stort utvalget i så fall skal være. Metodelitteraturen gir ikke noen konkrete retningslinjer om hvordan man kan foreta et representativt utvalg av innholdet om et konkret tema (*particular topic*) fra et gitt medium (Parkin & Green, 2016). Det finnes riktignok noen framgangsmåter for å utregne en «riktig» utvalgsstørrelse for *en gitt* populasjon, men dette krever at man kjenner til flere parametre i populasjonen og gjennomfører tester hvor man gradvis øker utvalgsstørrelsen inntil resultatene i utvalget matcher parameterne i populasjonen (Krippendorff, 2004, s. 123), igjen, forutsatt at vi har med en normalfordeling å gjøre.

Disse avklaringene ble lagt utenfor denne studiens format, og jeg har istedenfor fokusert på å ha et stort nok utvalg for å kunne si noe om de store linjene, samt gjennomføre både den kvantitative og den kvalitative delen innenfor den tiden jeg hadde til disposisjon. Av denne grunnen har jeg ikke kjørt tester på utvalgsstørrelsen, og ikke har benyttet meg av SPSS, men kodet i Excel, og deretter brukte Pivot-tabellene for å lage krysstabeller og se på ulike sammenhenger.

Jeg måtte gjøre noen valg for å kunne gjennomføre studien innenfor masteroppgavens rammer, og samtidig ha nok data for å kunne belyse problemstillingen. Jeg har doblet antall konstruerte uker fra 2 uker til 4 uker per år, og analyserte til sammen 32 uker i åtteårsperioden. Ukene ble laget etter følgende framgangsmåte beskrevet hos Lacy, Rife, Stoddard, Martin og Chang (2001):

Constructed week samples involve identifying all Mondays, and randomly selecting one Monday, then identifying all Tuesdays, and randomly selecting one Tuesday, etc., to «construct» a week that ensures that each source of cyclic variation – each day of the week – is represented equally (Lacy et al., 2001, s. 839).

For å få flest mulig artikler å jobbe med (og tegne et bredere bilde av Russland) valgte jeg en syvdagers avisuke trass i at enkelte aviser i utvalget ikke utkommer på søndager. Videre ønsket jeg, ut fra oppskriften, at hvert år blir representert med likt antall mandager, tirsdager osv. Jeg har derfor listet opp alle datoer og tilsvarende ukedager fra 1. januar til 31. desember i Excel, ett år per ark. Deretter filtrerte jeg listen etter ukedagene (mandag, tirsdag osv) og tilordnet et tilfeldig nummer til hver dato i hver gruppe av ukedager ved hjelp av RAND-funksjonen i Excel. Deretter ble de tilfeldige numrene rangert i stigende rekkefølge, og jeg valgte ut de fire ukedagene som stod helt øverst på lista (4 mandager, 4 tirsdager, osv). Jeg søkte videre i A-tekst med samme søkekriteriene, men kun på de aktuelle datoene, hver dato for seg, og genererte rapporter for hvert år hvor artiklene ble lastet ned i sin helhet sammen med et avtrykk av avissiden (der denne var tilgjengelig. I de tilfellene det ikke var noen Russlandsartikler den aktuelle dagen, gikk jeg tilbake til Excel, tok den neste datoen på lista og søkte på nytt. Prosedyren ble gjentatt inntil jeg fikk minst ett treff (det vil si minst en oppføring). Til slutt satt jeg igjen med 856 artikler.

Videre har jeg silt bort feilaktige oppføringer (dobbelregistreringer og samlinger av notiser om ulike temaer som feilaktig er registrert i A-tekst som en lengre artikkel), samt artikler som ikke hadde noe med Russland å gjøre, trass i at de hadde søkeordene i tittelen og/eller ingressen. Det var flere artikler hvor søkeordene ble brukt i overført betydning (for eksempel, en artikkel om byggeaktivitet i Oslo som heter «Russisk rullet i Bjørvika, Aftenposten, 13.10.2011), artikler som oppgir nasjonaltilhørighet av «aktørene» uten at det handler om Russland (Finsk-russisk ulvetispe følges nøye, Aftenposten, 02.08.2011) og så videre.

Jeg har også ekskludert artikler som ikke hadde Russland som hovedtema. Jeg har tatt utgangspunktet i tilnærmingen til Pew Research Center (2012) om at minst 50 % av innholdet bør være direkte relevante (det vil si handle om Russland og /eller russiske forhold), men jeg har gjort det visuelt uten å måle det nøyaktige antallet avsnitt e.l. viet til Russland. Det var til dels krevende å sile ut ikke-relevante artikler, ikke minst i tilfelle Ukraina-krisen og sanksjonene mot Russland (2014-2016). Her har jeg igjen lagt vekt på hvorvidt artikkelen hovedsakelig presenterte informasjon om Russland, russiske forhold og russiske standpunkter, enten gjennom teksten eller gjennom andres (for eksempel, de vestlige ledernes) vurderinger av denne. Ut fra dette ble artikkelen om den greske regjeringens avvisning av nye Russlandssanksjoner silt bort fordi det hele dreide seg om konflikten inne i EU, uten at russiske standpunkter ble belyst (Hellas fordømmer EUs Russland-planer, Stavanger Aftenblad, 29.01.2015). For å illustrere forskjellen, ble artikkelen viet til påstander om Russlands ønske om å splitte EU, ansett som relevant, i og med at artikkelen diskuterte Russlands politikk mot EU og benyttet seg av flere kilder og statistikk som belyste nettopp dette spørsmålet (Russerfrykten hjalp ikke Tsipras, 13.07.2015, Aftenposten). Derfor er det viktig å understreke at artiklene som stammer fra perioden fra og med 2014 og som relaterer seg til Ukraina (se operasjonaliseringen senere i oppgaven) ikke handler om *Ukraina-konflikten* eller *sanksjonene* som sådan, men kun om de forholdene hvor Russland eksplisitt var hovedtema, se eksempel ovenfor.

Etter silingen satt jeg igjen med 426 artikler (n=426) som ble med i den kvantitative innholdsanalysen.

3.1.3 Variabler

Studiene analyserer Russlandsrelaterte artikler definert som en selvstendig oppføring i A-tekst, også i tilfeller når de er en del av et større oppslag som har felles paratekst og /eller består av flere oppføringer²⁵. Når en og samme artikkel av tekniske årsaker ble generert av databasen to ganger, noen ganger med den samme, andre ganger med ulike titler, ble den første registrert som selvstendig oppføring og kodet, mens den andre ble silt bort som «ikke-relevant». Når en og samme artikkel (fellessaker) ble publisert i flere aviser samtidig, ble hver av disse registrert som selvstendig oppføring og kodet ut fra hvilken avis den ble trykt i.

---

²⁵ Dette ser man bare hvis A-tekst har en skannet bilde av avissiden.

Kategoriene skal være dekkende for alle artikler i utvalget og samtidig gjensidig utelukkende. Det er enkelt å kode «objektive» størrelser slik som dato, ukedag eller årstall, men andre momenter er ikke så rett fram. Selv om man sikter til en mest mulig objektiv beskrivelse av materialet, vil vurdering av materialet ofte forutsette en subjektiv vurdering av materialet av koderen. Jeg skal redegjøre for styrker og svakheter ved denne tilnærmingen senere i oppgaven.

Sjanger

Jeg har brukt en forenklet sjangerklassifisering basert på skillet mellom «news» og «views» (Østlyngen og Øvrebø, sitert i Hågvar, 2016), hvor jeg definerte «news» som alle nyhetsrapporteringer, reportasjer, men også feature og portrettintervjuer, og «views» som meningsbærende artikler produsert av avisenes egne skribenter²⁶ (ledere og kommentarer). I tillegg har jeg introdusert «innsendt stoff» (som rommer alt skrevet av andre enn avisens medarbeidere, det vil si kronikker, debattinnlegg og leserbrev) og «anmeldelser og annet» (anmeldelser, faktabokser og andre tekster som av A-tekst ble kodet som egen oppføring).

Kodingen var relativt enkelt der paratekstene og rubrikkene ble tydelig indikert, men flere aviser hadde en del hybridsjanger, som representerte en utfordring for klassifisering, slik som *Under streken*, *Nyhetsanalyse*, og *Innsikt* i Aftenposten; *Akkurat nå* i VG og *Forstå* i Stavanger Aftenblad, for å nevne bare noen. Disse ble derfor kodet ut i fra hvorvidt de stort sett inneholdte skribentens egne vurderinger og meninger, eller gjengivelser av faktiske hendelser og direkte sitater uten at journalisten selv foreslo en fortolkning av denne. Jeg viser til kodeboken for beskrivelse av kodingsrutiner.

En slik forenklet kategorisering svarer bedre til kravet om utelukkende gjensidige kategorier (Østbye et al., 2007) hvor jeg stort sett har unngått skjønnsmessige kvalitative vurderinger som ofte kreves ved en detaljert sjangerinndeling: litteraturen peker nemlig på utfordringer med å skille ulike sjanger, for eksempel, nyhetsartikler vs nyhetsreportasjer (Allern, 2001; Østbye et al., 2007). Jeg henviser til kodeboken for beskrivelsen av kategoriene og kodeinstruksen.

Tema

Utarbeidelsen av kategoriene ble betinget av forskningsspørsmålet og delvis av litteraturen som pekte på at utenriksdekningen domineres av nyheter om politikk (Carlsson, 1985; Norris 1995;

---

²⁶ Dette er noe man i mange tilfeller kan se ut fra epostadressen til skribenten, men jeg har også brukt min egen kunnskap om avisenes medarbeidere i studieperioden.

Wilnat & Metzgar, 2012) og negative hendelser (Harcup & O'Neill, 2017; Sæther, 2007; Wu, 1998). Jeg var også interessert i å kartlegge andel saker viet til ikke-politiske temaer, både for å se hvor mye informasjon om landet og folket avisene egentlig presenterer for sine lesere, og ikke minst for å kunne se sammenhenger mellom tema og negativitet. Her ønsket jeg i tillegg å skille mellom samfunnsrelaterte artikler og mykere saker (sport, kultur og lignende). Et skille mellom omtale av Russlands innenriks- og utenrikspolitikk var også viktig for å se om det har vært noen endringer over tid, grunnet for eksempel Ukraina-konflikten.

Slik satt jeg igjen med fem større tematiske områder / kategorier. Slik ble inndelingen mer oversiktlig, samtidig som de grove skillene gjør kodingen mindre tidkrevende (se også kodeboken):

1. **Det politiske regimet og valg (politikk, innenriks):** omtale av valg på alle nivåer, generelle omtaler av det politiske regimet i Russland, generelle omtale av Putin, Putins opposisjon, forhold mellom Putin og ordførere, politiske vedtak og lovendringer (legislature) slik som innføring av lov rettet mot NGO, vedtak om stengning av tv-kanaler osv.
2. **Russland som utenrikspolitisk aktør, inkludert Russland i væpnede konflikter og norsk-russiske bilaterale politiske forhold (politikk, utenriks):** Russlands utenrikspolitikk og andre lands politikk mot Russland, inkludert NATO-Russland forhold, norsk-russiske bilaterale forhold på sentralt nivå og fylkesnivå, bilaterale avtaler, møter mellom Russlands landsledelse og ledelse i andre land, Russlands involvering i væpnede og andre konflikter internasjonalt (f.eks i Syria) og bilateralt (f. eks i Ukraina eller Georgia).
3. **«Bad news», skandaler og rettssaker.** Artikler om negative hendelser slik som naturkatastrofer, ulykker, terror, kriminalitet, korrupsjon, vold, men også rettssaker, doping- og spionskandaler. Naturkatastrofer, ulykker og terror er oppfattet som negative hendelser per se ut fra common sense²⁷, og krimnyheter er per definisjon negative nyheter (Reiner, 2002). Kategorien er imidlertid utvidet med rettssaker og skandaler. Rasjonalen bak inkluderingen av dopingskandaler i «bad news» kategorien er at trass i at det eksisterer mange mulige perspektiver på doping som fenomen, velger media hovedsakelig bare en av dem, det vil si den offisielle²⁸ forståelsen av doping som «immoral» og «antiethical» (Pappa, 2013, s.67), og slikt sett kan disse anses som en negativ hendelse per se. Spionasje (avsløring av statshemmeligheter) er et klart brudd på lovverket, og er derfor også plassert

²⁷ Riktignok sett fra et ståsted til en gjennomsnittlig europeisk leser som selv ikke er terrorist / fanatiker.

²⁸ Det vil si WADAs forståelse

her. Rettssaker er et resultat av et lovbrudd, og rettssaksomtaler inneholder henvisninger til den kriminelle handlingen forut. Det å plassere nyheter om kriminelle handlinger og rettssaker om disse i en og samme kategori (crime and justice, eller kriminalitet og rettsvesen) er også en vanlig klassifisering hos NTB (Milde, 2007), i innholdsanalyser generelt og analyser av crime news for øvrig (Allern, 2001; Reiner, 2002). Hvorvidt sakene så *omtales* negativt eller positivt, blir fanget opp i målingen av tone.

4. **Land/samfunn/økonomi:** En større sekkekategori for alle artikler som ikke handler om politikk, men om samfunnets alle *andre* sider, inkludert, men ikke begrenset til landets økonomi, miljø, forskning, sosiale programmer, demografi, skolevesen, helsevesen, skildringer av typen "slik lever de der", sosiale forhold, høytidsdager, markeringer, og historiske skildringer. Sport, kultur og underholdning kodes dog separat, se nedenfor.
5. **Sport, kultur og underholdning:** En sekkekategori for anmeldelser av ulike slags (bøker, konserter osv), artikler om idrettsutøvere og idrettsarrangementer (ekskl. dopingskandaler), artikler om kuriosa og kjendiser, inkludert om privatlivet til politiske personligheter (for eksempel, Putin)

Så lenge spørsmålet om negativitet var sentral for studien, og fordi jeg også skulle forsøke meg på forklaringer, har jeg i tillegg gått gjennom sakene i denne kategorien og notert undertemaet, for å se om det var noen få større saker (som kan skyldes en felles byråmelding eller rett og slett flokkmentalitet), eller om avisene har håndplukket ulike negative hendelser.

Spesielt om koding av artikler fra og med mars 2014

Etter nærmere vurdering ble artikler om Russlands rolle i Ukraina-konflikten kodet som «Russland som utenrikspolitisk aktør», og **ikke** som «Bad news». Dette er utelukkende et pragmatisk og hensiktsmessig valg for å kunne skille i hvilken grad denne hendelsen skyver vekk *andre* negative hendelser. Ikke minst gjør dette at kodingen blir mindre tidkrevende. Artikkene som handlet om Russlands involvering i Ukraina, var nemlig ganske sammensatt tematisk og inneholdt både russiske uttalelser om situasjonen i Ukraina (Russland som utenrikspolitisk aktør), beskrivelser av sammenstøtt (bad news), og diskusjoner av EU sanksjoner (Russland som utenrikspolitisk aktør igjen). Til syvende og sist, og for å parafrasere Clausewitzs klassiker, kan også annekteringen anses som fortsettelse av utenrikspolitikken med andre midler, uansett hvor kynisk dette høres ut.

For å kunne skille ut saker relatert til Ukraina og for å kunne ha konkrete tall på oppmerksomheten rundt Russlands involvering i konflikten, har jeg innført variabelen «**Saker relaterer seg til**

Ukraina-krisen og / eller sanksjoner». For å tilfredsstille krav om variabelenes anvendbarhet for hele datamaterialet har jeg dikotomert variabelen noe som riktignok innebærer at de fleste sakene før 2014 har verdi 0.

Norske nyheter i utlandet og norske interesser

Jeg har brukt en dikotom variabel «Norske aktører og norske interesser» for å skille ut omtale av norske aktører i Russland, norsk-russiske samarbeidsprosjekter, saker om norsk-russiske bilaterale forhold og Norges Russlandspolitikk, det vil si alle de sakene hvor utenriks og innenriks glir inn i hverandre (Hjarvard, 2001). Variabelene er ikke så interessant for seg selv, men i kombinasjon med andre variabler gir dette oss en mulighet for å kartlegge i hvilken grad Russlandsdebatten øker når norske interesser berøres, i hvilken grad saker som omtaler norske interesser eller aktører skiller seg ut i tonen eller tematikken, om regionale aviser skiller seg ut osv. NB! Saker som bruker norske kilder for å kommentere rene russiske hendelser (for eksempel, norske eksperter som uttaler seg om valg i Russland) regnes **ikke** som «norsk aktør» (det vises til kodeboken).

Tone (balanse)

I tillegg til å kartlegge andel saker viet til negative hendelser (ved å innføre kategorien «bad news mm») har jeg også målt tonen (også definert som «tendens» hos Østbye et al., 2007, s. 218) i Russlandsrelaterte artikler for å se de store linjene i deknningen, men også forskjeller mellom temaer, sjangrer og ikke minst aviser.

Det er flere tilnæringer til måling av tone (se for eksempel Riffe, Lacy og Firco, 2014), men de krever analyse på ulike nivåer og forutsetter ulik tidsbruk. I den «klassiske» kvantitative tilnærmingen tar man seg av det manifeste innholdet ved å regne ut antall positivt og negativt ladede ord og uttrykk, ofte basert på en predefinert liste over slike uttrykk. Ofte skal det 1.5-2 ganger så mye positiv informasjon framfor negativ, eller omvendt, for å kunne kode artikkelen som henholdsvis positiv eller negativ, og man kan også legge vekt på tonen i tittelen (Pew research, 2012, 2017). En slik tilnærming er tidkrevende, fordi forekomsten av ord må telles opp, men samtidig er lettere å dokumentere og etterprøve. Den andre tilnærmingen er å analysere artikkelen som helhet ut fra sin subjektive oppfatning. Slikt sett etterlates mye til skjønn, og man tar for gitt at negativitet oppleves likt av alle, uansett lesernes bakgrunn, kunnskaper og holdninger (Hackett, 1984) noe som ikke er tilfelle. Samtidig er dette en metode like mye brukt i forskningen (Lengauer et al., 2012). For å redusere omfanget av skjønn, men samtidig gjennomføre analysen innenfor

masteroppgavens rammer valgte jeg en kombinert tilnærming hvor jeg ser på et samlet negativitetsbegrep ut fra fem dimensjoner (negative tone i nåtid, negativ tone i prognoser, konflikt vs konsensus, handlekraft vs manglende handlekraft, og negativitet mot en aktør, se hos Lengauer et al., 2012, s.190). Handlekraft vs manglende handlekraft ble tolket som presentasjon av problem uten at det presenteres en mulig løsning. Etter en gjennomgang av et utvalg av artiklene har jeg laget en liste med verdiladede ord og uttrykk, med motvekt i den andre enden av skalaen, slik det er anbefalt i litteraturen (Lengauer et al., 2012, s. 195-197), det vil si, «suksess – fiasko», «uærlighet» – «ærlighet», «ingen løsning i sikte» – «løsning i sikte», «pessimistiske utsikter»—«optimistiske utsikter», «manglende evne til å løse problemer» – «evne til å løse problemer», men kodet altså artikkelen som helhet ut fra hovedinntrykket hvor jeg i tvilstilfeller støttet meg på listen.

Det er også viktig å definere «negative for whom, and to what extent to qualify as 'negative'» (Sande, 1971, s.229). I og med at jeg undersøker også det maktkritiske aspektet (Morlandstø, 2003), sidestiller jeg Russlands politiske ledelse og «Russland» i målingen av negativitet. Det betyr at artiklene som inneholder en overvekt av kritiske uttalelser og beskrivelser av landets ledelse, blir kodet som negative. Samtidig forventer jeg at det vil være mulig å skille mellom holdninger til «makthaverne» og «landet» ved å kryssjekke tonen opp mot temaer. Videre er negativitet definert som et negativt inntrykk eller framstilling av Russland *sett fra et norsk ståsted*, det vil si jeg la til en faktor som i litteraturen beskrives som «favorability or unfavorability» av utviklingen i «object nation» (det vil si Russland) for «opinion nation» (Besova & Cooley, 2010, s. 220), i dette tilfellet Norge. Det betyr at en negativ omtale av Russlands ekspansjon i polarområdene (som fra et russisk ståsted mer enn sannsynlig både er positiv og riktig) er kodet som negativ. Med tanke på at positive holdninger ofte går sammen med følelser av eller ønsker om fellesskap (Tims & Miller, 1986) kodes norske ønsker om samarbeid med Russland som positiv, men uttrykk for at samarbeid med Russland er unødvendig eller umulig, kodes som negativ osv. Selv om listen ikke er uttømmende, gir den retningslinjer for kodingen, også i tvilstilfeller.

Jeg forholdte meg til *det manifeste innholdet*, uten å ta hensyn til det latente innholdet som i denne studien kartlegges ved hjelp av en rammeanalyse av et mindre antall artikler. I analysen så jeg derfor etter «ord som bærer i seg positive og negative holdningsmarkører ..gjærne kalt 'plussord' og 'minusord'» (Svennevig, 2013, s. 188). Jeg støtte til tider på utfordringen med å skille mellom det manifeste og det latente innholdet, særlig i forhold til ordenes denotasjoner og konnotasjoner noe som er vanlig med kvantitative analyser (Riffe et al., 2005) fordi konnotasjonene endrer seg over tid og oppfattes ulikt i ulike kontekster. For eksempel, inneholder utvalget et par artikler om russiske

militærparader og militærøvelser (for eksempel, «Putins nye muskler», VG, 19.05.2015; «Øver mer krig i Barentshavet», Aftenposten, 28.09.2016). På den ene siden er «muskler» et nøytralt ord, men kan tenkes å ha negative konnotasjoner for en norsk leser, særlig i perioden etter Ukraina. Ordet «krig» har negative konnotasjoner for de fleste, særlig hvis denne «utspiller» seg nært leseren, nemlig i Barentshavet. Men så lenge artiklene ikke inneholdte andre eksplisitte uttrykk som betegnet Russland som en trussel, ble de kodet som nøytral/blandet tone. I og med at det var få slike artikler i utvalget, kan studiens resultater heller ikke oppfattes som systematisk skjeve av den grunn. Listen inneholder riktignok også noen metaforiske uttrykk, men kun de hvor tonen ikke kan misforstås («går som smurt», «kald gufs» osv).

Jeg brukte en variabel med tre verdier (negativ, positiv eller nøytral / blandet), noe som er en de vanlige framgangsmåtene for målingen av tonen (Lengauer et al., 2012). Det er også mulig å skille mellom «nøytral» (fullstendig fravær av ladede ord) og «blandet», det vil si forekomsten av både positive og negative uttrykk i omtrent samme grad (slik som hos Benson & Hallin, 2007). I og med at mitt forskningsspørsmål handler om ensidighet og de store linjene, har jeg kodet denne type artikler under en og samme kategori, og har etablert en regel om at artiklene hvor koderen finner det vanskelig å vurdere tonen, må kodes som nøytral / blandet. Mitt utgangspunkt var at så lenge artikkelen etterlater et blandet inntrykk, kan denne oppfattes på ulik måte av ulike lesere, og slikt sett kan ikke regnes som «ensidig» dekning.

Kodingen skiller ikke mellom uttrykk for negative emosjoner (som angst, frykt, sorg osv), og negative evalueringer av aktørenes handlinger (Soroka, 2015). Kodingen av tonen i «bad news» er derfor ikke nødvendigvis et mål på negativitet *mot Russland*, fordi hendelser som flyulykker, terroraksjoner osv ofte er preges av negativt ladede uttrykk, uten at det har noe med Russland å gjøre. Dette er noe jeg omtaler under presentasjonen av funn.

Artikler som beskriver både problemer og løsninger, eller innhenter synspunkter og argumenter pro og kontra, kodes ut fra helhetsvurdering (hva dominerer), og bør kodes nøytralt/blandet hvis denne inneholder begge deler i omtrent samme omfang. Grammatisk kan tilstedeværelse av ulike synspunkter og argumenter, som regel med ulike «fortegn», signaliseres ved bruk av setninger med adversativ kobling (slik som *selv om, til tross for, trass i, derimot...*).

For å oppsummere: artiklene som er kodet positiv eller negativ i min studie, har en **tydelig overvekt** av positive (eller negative) uttrykk. Kodeinstruksen slår også fast at så lenge artikkelen presenterer både problemet og løsningen (eller som det heter, konstruktiv kritikk) i omtrent lik grad, må artikkelen kodes som nøytral. For eksempel, en artikkel om fyllekjøring ble kodet nøytralt fordi denne har presentert både problemet, og regjeringens tiltak mot problemet, og dette trass i et kraftig negativt budskap i tittelen (Kjører i døden i Russland, Aftenposten, 27.11.2009). Uenighet mellom Russland og andre vestlige land, eller forskjellen mellom russiske og vestlige verdier ble kodet som negativ (konflikt), mens enighet og fellestrekk kodes som positive (konsensus). Her følger jeg også delvis teorien om at opplevelsen av noen som en del av «ingroup» eller fellesskap er positiv, mens understreking av forskjeller «outgroup» er negativ (Tims & Miller, 1986).

3.1.4 Den kvantitative analyse: vitenskapelig kvalitet

Østbye og kollegaer (2007) mener at den metodiske kvaliteten ved et forskningsprosjekt må måles opp mot særlig tre kriterier: validitet, reliabilitet og generaliserbarhet. Først og fremst bør studien ha høy definisjonsmessig validitet, det vil si at de innsamlede dataene må være egnet for å belyse problemstillingen. I min studie ble spørsmålet om ensidighet og negativitet i Russlandsdekningen operasjonalisert ved å undersøke Russlandsrelaterte artikler i tre riksdekkende og fire regionalaviser som dekker flere regioner, over en lengre periode på åtte år.

Kvantitative innholdsanalyser brukes ofte til å avdekke eventuell bias i dekningen, særlig med tanke på positive eller negative uttalelser om den ene eller den andre siden (Hackett, 1984). Selv om tonemålinger som metode for kartlegging av bias noen ganger kritiseres fordi denne «fails to penetrate beyond outward expressions to their insivible inner structure» (Hackett, 1984, s. 242), er dette fortsatt en ofte brukt metode, og det er særlig viktig å ha i mente at den første delstudien nettopp hadde som mål å foreta en bedre operasjonalisering og kvantifisering av negativitet i Russlandsdekningen, for å kunne si noe om påstandene om dette holder mål. De to første forskningsspørsmålene ble altså undersøkt ved kartlegging av temaer og måling av tonen både i hele dekningen og i hver enkelte avis, samt undersøke sjangerfordeling. I og med at negativitet kan forstås på ulike måter, ble begrepet i denne studien operasjonalisert og målt både som andel saker om negative hendelser og som andel artikler med negativ tone i omtale av alle typer saker.

Kvantitativ innholdsanalyse defineres videre som «dataregistrering og analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap» (Østbye et al., 2007, s. 210). Jeg har etablert reglene for hvordan innholdet skulle velges ut og analyseres på en

systematisk måte, og har presentert reglene i en kodebok, og slikt sett har jeg forsøkt å redusere «betydningen av forskerens og koderens skjønn og holdninger» (Allern, 2001, s. 76). Dataene er blitt kodet og resultatene deretter ble presentert kvantitativt.

Materialet jeg bruker i den kvantitative studien er samlet inn som et sannsynlighetsutvalg. Artiklene er i sin helhet hentet fra Atekst-databasen som er den største databasen over avisutgivelser i Norge (Eriksen, 2005), og ifølge Retrievers hjemmesider gir tilgang til informasjon som «ikke finnes digitalt tilgjengelig noe annet sted» (Retriever, 2018). Tidligere ble det påpekt at innholdet i databasen ikke har 100 % samsvar med det som har stått på trykk i blant annet Aftenposten og Bergens Tidende (Srebrowska, 2005), og kan derfor ikke brukes «for å undersøke hva papiravisene faktisk inneholder» (Østbye et al., 2007, s.45, min utheving). Grunnen til manglende samsvar oppgis til å være av opphavsrettslig art eller at enkelte artikler kan befinne seg bak en betalingsmur (Nicholson, 2016).

Databasen er imidlertid ett av de mest brukte verktøyene for norske medieforskerne (Nicholson, 2016), og alle avisene som er med i mitt utvalg, hadde avtaler med Retriever på innsamlingstidspunktet (2017). I og med at jeg ikke hadde som mål å fastsette det *faktiske* antallet Russlandsartikler, men kartlegge generelle trender i dekingen, ble valget av A-tekst ansett som hensiktsmessig. De eventuelle opphavsrettslige momenter eller innføring av betalingsmur antas heller ikke til å føre til noen *systematiske* skjevheter fordi betalingsmuren nå er innført i alle avisen i utvalget. Det er med andre ord lite sannsynlig for at eventuelle artikler som ikke er med i A-tekst, hører til en bestemt tematisk kategori, eller utelukkende er positive (eller negative). Samtidig når avisene stadig flytter innholdet fra papir til nett²⁹, og antall lesere på papir synker³⁰, vil det neste steget være å studere dekingen på nett. Litteraturen er imidlertid noe ukonsekvent når det gjelder forskjeller i hva som skiller utenriksdekingen på papir og nett, og det pekes på at «papirleserne i snitt får presentert en like stor andel utenriksnyheter som nettleserne, men.. nettleserne får muligheten til å sette seg grundigere inn i stoffet» (Hågvar, 2016, s. 175).

Det ble også påpekt at søk i A-tekst ikke alltid fanger opp alle relevante artikler for eksempel hvis et stedsnavn er anonymisert (Østbye et al., 2007). Det kan hende at avisene har publisert enkelte artikler som ikke referer til Russland med landsnavn, men for eksempel omtaler landet som «vårt

---

²⁹ Personlig kommunikasjon med A. Eriksen, Retriever, 26. mai 2019

³⁰ <http://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/346>

naboland i øst». Jeg har dog tatt høyde for at artiklene kan fokusere på personligheter (med bare «Putin» i søkeordene), og brukt trunkeringstegn på alle søkeordene.

Datas *reliabilitet* handler om «nøyaktigheten i de ulike operasjonene i forskningsprosessen» (Hellevik, 2002, s. 183). Jeg har viet en god del plass i oppgaven nettopp for å drøfte metodologiske utfordringer ved bruk av konstruerte uker og har dokumentert alle stadier i prosessen. Min studie bekrefter ellers utfordringen beskrevet i litteraturen (Luke et al., 2011; Parkin & Green, 2016) som peker på fraværet av tydelige anbefalinger om gode utvelgelsesteknikker for tematiske innholdsanalyser, hvor forekomsten av artikler er sterkt avhengig av hendelser i det virkelige livet, og hvor en del variabler kan utvise stor grad av skjevhet. Av denne grunnen bør ikke funnene tolkes som en indikator på den *faktiske* deknningen i de aktuelle avisene i *de aktuelle årene hver for seg*. Presentasjon av måten jeg har jobbet på, sørger også for at andre kan utsette min studie for «etterprøving, kritikk og kontroll» (Hellevik, 2002, s. 16).

Det ble utført en reliabilitetstest hvor koder nr.2 (som ikke hadde russisk bakgrunn) har kodet ca 10 % av materialet, det vil si totalt 47 artikler (av 426 totalt). Slikt sett ligger antallet veldig nær anbefalingen om å kode «not less than 50 units or 10 % of the full sample» (Lombard, Snyder-Duch & Bracken, 2002, s.601, se også hos Lacy & Riffe, 1996; Neuendorf, 2002). Også her ble datoene valgt ut ved en enkel tilfeldig utvelgelse, ved tilfeldig nummerering i Excel (se beskrivelsen av prosedyren i metodekapittelet). Jeg fulgte anbefalingen om å bruke minst to ulike metoder for å måle reliabilitet (Lombard et al., 2004), og har målt både proportsamsvar og Cohen's kapp. Proportsamsvar er ett av de mest brukte reliabilitetstestene i litteraturen (se metaanalyse hos Lombard et al., 2002), men denne tar ikke høyden for tilfeldig samsvar, noe Cohen's kapp derimot gjør. Trass i kritikken av denne koeffisienten (særlig hos Krippendorf, 2004) gir Cohens kapp uansett en mer pålitelig reliabilitetsindikator enn bare utregning av proportsamsvar.

Resultatene for de viktigste variablene var som følger: «tema» hadde 70 % proportsamsvar og kapp på 0,67; «sjanger» – 91 % proportsamsvar og kapp på 0,80; «tone» – 82 % proportsamsvar og kapp på 0,78³¹. Mens proportsamsvar er enkelt å tolke, inneholder litteraturen kun generelle anbefalinger om hva som er en akseptabel koeffisientverdi – ikke bare i forhold til Cohen's kapp, men også i forhold til koeffisienter generelt (Neuendorf, 2002). Man er imidlertid enig om at verdier på 0,80 og høyere indikerer høy reliabilitet i *alle* tilfeller, mens 0,75 er akseptabel for de

---

³¹ Grunnet tidsbegrensninger og kapasitetshensyn ble reliabilitetstesting kun foretatt for de viktigste variablene.

fleste situasjoner (Neuendorf, 2002; Riffe et al., 2005). Slikt sett viser både målingen av tone og sjanger i min studie høyt nivå av reliabilitet.

Når det gjelder tema, er det litt mer komplisert. Litteraturen peker på at “higher criteria should be used for indices known to be liberal (i.e., percent agreement) and lower criteria can be used for indices known to be more conservative (Cohen's kappa, Scott's pi, and Krippendorff's alpha)” (Lombard et al., 2004, s.3). En del «klassisk» litteratur peker på at verdier mellom 0,61 og 0,80 representerer tilstrekkelig samsvar, og verdier under 0,60 moderat samsvar (Landis & Koch, 1977). Slikt sett kan også koeffisienten på 0,67 for tema også aksepteres.

Det at samsvaret i forhold til tematisk analyse er lavere, kan skyldes at kodereglene rett og slett ikke er tydelige nok. Brorparten av artiklene med manglende samsvar skyldes nemlig uenigheter om artiklene som jeg har kodet som «samfunn», men som koderen nr. 2 for eksempel kodet som «innenriks» og noen som «kultur». Manglende samsvar i andre kategorier er mye mindre, målt i antall artikler totalt og antall artikler med samsvar, med høyest samsvar i utenrikskategorien³².

Generaliserbarhet oppnås blant annet ved å ha et representativt utvalg, det vil si et utvalg som gir tilnærmet samme resultater som om man hadde undersøkt alle enhetene (Hellevik, 2002).

Datamaterialet for studien er samlet inn som et sannsynlighetsutvalg, hvor jeg også tok høyde for at data kan ha store variasjoner, og fordoblet antall konstruerte uker fra det anbefalte antallet. Jo større utvalget, desto mindre er risikoen for å få et utvalg som avviker fra populasjonen (Neuendorf, 2002, s. 73), og slikt sett er det også stor sannsynlighet for at utvalget er representativt for den norske dekningen generelt (eller i det minste fall for Russlandsdekningen som er registrert i A-tekst på de aktuelle avisene og som tilsvarer de oppgitte kriteriene). Litteraturen peker på at man generelt sett trenger 384 enheter for å si noe om en parameter i populasjonen med 95 % konfidens og 5 % feilmargen (Neuendorf, 2002, s. 89). Dette regnestykket forutsetter en undersøkelse med en dikotom variabel, men dersom studien har flere enn en parameter, må man øke utvalget tilsvarende for hver ny kategori (Gomm, 2004, s.88). Utvalgets størrelse i denne studien (n=426) gjør det mulig å generalisere hvis vi for eksempel dikotomerer enkelte variabler, men kun på det overordnede nivået, slik som «negativ» – «ikke negativ», «nyheter» – «ikke nyheter» osv. Grunnlaget for generaliseringene er imidlertid ikke tilstrekkelig hvis vi går på et lavere plan (for eksempel, kan ikke funnene i mitt utvalg brukes for å generalisere om andel lederartikler om russisk samfunn med

---

³² Påstanden er fremsatt på grunn av tallene i krystabellene. Jeg kunne ha laget dikotome variabler og målt koeffisient for hvert tema separat, men dette ble altså ikke gjort i denne omgang.

negativ tone i hele populasjonen). Det å generalisere om deknignen i de ulike avisene vil heller ikke være mulig i og med at n for enkelte aviser er under 50 enheter. Dersom noen ønsker å gjennomføre en lignende studie med tanke på generalisering, bør man derfor sørge for å ha et stort nok utvalg også for *hver enkelte avis*. Slikt sett er det mer riktig å definere denne studien som en kartlegging av «journalisters arbeidsprodukt i et utvalg aviser og år i enkelte tidsperioder» (Lie & Aalberg, 2014, s.14).

Studien bruker imidlertid et relativt stort sannsynlighetsutvalg som gjør det mulig å tegne de store linjene, men funnene i dette utvalget er også relevante i seg selv. Mine konstruerte uker representerer stikkprøver av Russlandsdekningen på 178 ulike dager gjennom en åtteårsperiode, og slikt sett er en god indikator på hva slags dekning en *gjennomsnittlig* leser eksponeres for *over tid* på en *tilfeldig* dag.

For å ta et steg fra et deskriptivt til et kausalt forskningsopplegg ville det vært aktuelt å kode artiklene etter opphav (skribent), samt innføre en egen kategori for fellessaker.

Den kvantitative delstudien er videre supplert med en kvalitativ delstudie som dykker under overflaten og kartlegger det latente innholdet i et avgrenset antall artikler.

3.2 Kvalitativ rammeanalyse av en case

Det var naturlig å starte dybdykk i stoffet ved å se på den største kategorien i den kvantitative innholdsanalysen, nemlig «Russland som utenrikspolitisk aktør», ikke bare fordi den var størst, men også fordi det er i framstillingen av internasjonale hendelser at dikotomien har vært mest synlig (jfr. litteraturen i teorikapittelet). Her ble jeg oppmerksom på artikkelen som het «Derfor er det krise at Tyrkia skjøt ned et russisk fly» som ble publisert av Bergens Tidende 27.11.2015. Saken handlet om nedskytingen av et russisk militært fly av tyrkisk flyvåpen under kontroversielle omstendigheter. Et nærmere søk i A-tekst viste at saken ble dekket av de samtlige avisene i mitt utvalg, og hos flere av disse over flere dager, det vil si ikke bare den dagen som ble fanget av mine konstruerte uker. Selv om jeg måtte gå ut over det opprinnelige innsamlede materialet, virket denne saken som en meget relevant case, som også hadde et håndterbart omfang.

Fra et metodisk utgangspunkt er det minst to grunner som gjør saken spesielt egnet for en rammeanalyse som skal med på å belyse i hvilken grad Russlandsrelaterte hendelse tolkes ensidig eller ikke. For det første er saken et godt eksempel på «developing news» (Tuchman, 1997, s. 182), hvor de samtlige avisene i utvalget fikk vite om hendelsen på samme tid og ventelig fra samme kilder, og hadde dermed et likt utgangspunkt. Det var interessant å se hvordan de ulike norske avisene jobbet med den informasjonen de har fått, hvilke fakta og aspekter de lå vekt på eller tonet ned fram til dekningen dabbet av.

For det andre, hadde denne saken klare paralleller til Entmans (1991) klassiske artikkel omtalt i teorikapittelet. Slik kunne jeg bruke en velprøvd analysemodell, og på en svært lik case. Jeg vurderte å inkludere en annen sammenlignbar case for denne studien, for eksempel, Syrias nedskyting av et tyrkisk fly som ble omtalt et par år tidligere i de samme avisene³³. Selv om en slik sammenligning ville ligne mer på Entmans studie og ville gjort tydelig hvor ulik dekningen var i disse to tilfellene³⁴, ville det ha vært en avsporing fra masteroppgavens overordnede problemstilling – dekning av *Russland*, samtidig som jeg ville måtte gå enda mer utover det allerede innsamlede materialet. Derfor valgte jeg å studere kun denne ene casen. Selv om jeg ikke hadde to sammenlignbare nedskytingstilfeller, åpnet min case for flere andre interessante sammenligninger.

³³ <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/8nw5Q/syria-har-skutt-ned-tyrkisk-militaerfly>

³⁴ Jeg har nemlig gjennomført en innledende sammenligning av de to casene etter Entmans modell, som viser store ulikheter mellom de to casene, men denne forblir foreløpig en upublisert materiale.

Den største utfordringen ved rammeanalyser, og særlig med saksspesifikke rammer, hvor mye er basert på forskerens tolkning av materiale, er at forskeren finner den hun leter etter (Hertog & McLeod, 2001). Derfor har jeg presentert en fyllestgjørende dokumentasjon av prosessen og diskutert styrker og svakheter ved min framgangsmåte. Rammestudien tar for seg både nyhetsartikler og meningsbærende artikler. Grunnet hendelsens geografiske plassering (grensen mellom Syria og Tyrkia) stammer store deler av dekningen fra nyhetsbyråer, eller fra den danske Politiken som tre aviser i utvalget (Adresseavisen, Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad) har samarbeid med. Slikt sett kunne jeg forvente en del lik dekning hos disse tre avisene, men alle avisene stod fritt i å supplere denne med egenproduserte artikler og egne meninger.

3.2.1 Bakgrunn for casen

Redegjørelsen nedenfor er laget på bakgrunn av opplysningene presentert i de norske artiklene i utvalget, som også er sjekket opp mot offisielle uttalelser av russiske myndigheter (Russlands utenriksdepartementet, 2015) og NATO (NATO, 2015) ³⁵.

Den 24. november skyter tyrkiske væpnede styrker et russisk militært fly som skal ha krenket det tyrkiske luftrommet i grenseområdet mellom Tyrkia og Syria. Ifølge Russland har flyet hele tiden befant seg i og ble skutt i det syriske luftrommet, mens Tyrkia påstår at flyet har krenket deres luftrom og er blitt skutt etter å ha blitt advart. Russland nekter for at flyet er blitt advart. NATO støtter Tyrkias versjon på alle punkter. Nedskytingen fører til at en av de russiske pilotene blir drept, mens den andre blir reddet. Krenkelsen varte i 17 sekunder. Nedskytingen skjer midt i en blodig sivilkrig i Syria hvor flere ulike opprørsgrupper delvis kjemper mot Assad-regimet, delvis mot hverandre og delvis mot IS. Det pågår flere omfattende luftoperasjoner rettet mot enkelte områder i Syria, hvor Tyrkia og Russland er formelt på samme side og kjemper mot IS. Tyrkia er imidlertid sterk kritisk til Assad, og vil ha ham fjernet, mens Russland støtter Assad. Tyrkia er en del av den internasjonale operasjonen, Russland har en selvstendig luftoperasjon. Begge land (Tyrkia og Russland) gjennomfører sine bombetokter i Syria, men de bomber angivelig ulike grupper. Informasjon om hvem som bomber hvem, kan imidlertid verken tas for ubestridte fakta eller for hele sannheten. Derfor kan jeg bare presentere det som artiklene har pekt på, samlet sett. Tyrkia bomber angivelig både IS og kurdiske opprørere som kjemper mot IS, Russland bomber angivelig både IS og turkmenske opprørere av tyrkisk opprinnelse som kjemper mot Assad. Deler av den militære operasjonen foregår i de syriske områdene som grenser til Tyrkia.

---

³⁵ Det lyktes meg ikke å finne noen informative engelskspråklige uttalelser om nedskytingen på nettsidene til Tyrkias utenriksdepartement.

3.2.2 Innsamling av det empiriske materialet

Innsamlingen ble foretatt ved et søk i A-tekst på søkeord «tyrk*», «Russland*», «russisk*», «fly*», «Putin*» i november-desember 2015. I og med at jeg kun var interessert i deknningen av konflikten og ikke i diskusjonen av russiske økonomiske sanksjoner mot Tyrkia i etterkant har jeg kun inkludert artiklene om selve nedskytingen. Ikke minst satte de fleste avisene i utvalget per slutten av november en slags «strek» under konflikten ved å publisere en leder- eller kommentarartikkel med avisens vurdering av det som har skjedd. Jeg har også silt en del ikke-relevante artikler.

På samme måte som det ikke finnes en allmennakseptert definisjon av tolkningsrammer, finnes det heller ikke en allmennakseptert framgangsmåte som en rammeanalyse kan gjennomføres på. Ikke minst er det noe uklare skiller mellom framing som teori og kartlegging av framing som metode. Av den grunn kommer jeg til å referere til en del teoretisk litteratur også i dette metodekapittelet. Rammer legger vekt på enkelte aspekter ved saken, slik at andre aspekter tones ned (det Entman betegner som «salience», Entman, 1991, 1993). Men som Entman påpeker, må man først vurdere «the overall salience of the event in the flow of news» (Entman 1991, s. 9), altså hvor mye og hvor lenge saken dekkes. Omfanget sier noe om hendelsen er maksimert, eller minimert, som fører til at hendelsen eller freser seg i minnene eller går i glemmeboken etter at den er omtalt (Entman, 1991). Hvorvidt hendelsen bare blir rapportert, eller også *kommentert*, har også noe å si om hendelsens viktighet (i redaksjonenes øyne), men avhenger også av kontroversen i denne.

Som struktur for undersøkelsen har jeg valgt Entmans modell (1991):

- Hva er det som defineres som problem
- Hvem utpekes som ansvarlig for at problemet oppstod
- Hvordan beskrives den «ansvarlige» og eventuelt den problemet går ut over
- Hva bør man gjøre med problemet, og / eller hva konsekvensene kan være

Under kartleggingen av rammer har jeg spesielt sett etter følgende (basert på Entman, 1993; Ihlen og Andersen, 2007; Tankard, 2001; van Dijk, 1988):

- Titler og ingress (artikkelens åpning)
- Overleksikalitet, ord og uttrykk som gjentas i eller på tvers av tekstene
- Grammatisk oppbygging (bruk av verb i aktiv og / eller passiv form, setningsoppbygging og setningskoblinger, rekkefølge osv)
- Språklige bilder, antydninger og skildringer

Sammenligninger og eksempler

Avsluttende setning / påstand

Åpningen og avslutningen i artiklene kan betraktes som rammebærende elementer (Reese, 2005, s. 54), og litteraturen peker på at disse to ofte påvirker lesernes *totalinntrykk* av artikkelens budskap i den retningen som rammeelementene tilsier (Price, Tewksbury & Powers, 1997), eller sagt på en annen måte, «away from core story elements and towards ideas related to the frame in question» (Price et al., 1997, s. 494). Det å legge vekt på avslutningen strider noe mot den omvendte pyramidens prinsipp (Roksvold, 1998/1999), samtidig som litteraturen peker på at også titlene kan noen ganger formidle et annet inntrykk av innholdet enn selve innholdet eller presentere bare ett aspekt (som regel, det mest salgbare aspektet) av alle aspektene beskrevet i artikkelen (Andrew, 2009). Videre kan en og samme artikkel ha elementer av flere rammer i seg, og det er heller ikke sikkert at man finner rammens alle bestanddeler i en og samme artikkel (Entman, 1993; van Gorp, 2010). Noen ganger er det nok med en (1) sterk indikator, for eksempel, et sterkt ladet ord eller uttrykk, som setter rammen rundt hendelsen, andre ganger er det først etter å ha lest en større tekstbolk at man ser konturene av en ramme. Derfor er det avgjørende at man både leser mellom linjene, og leser på tvers av tekstene (Kuypers, 2010; van Gorp, 2010).

Foruten eksplisitte rammeindikatorer (for eksempel, en tydelig navngiving av den ansvarlige, eller tydelige merkelapper på hendelsen), må man forsøke å avdekke det latente innholdet som for eksempel spiller på historisk kunnskap og eksisterende kognitive skjemaer, og som får leseren til å tenke i en bestemt retning. Jeg valgte en induktiv tilnærming hvor jeg gikk gjennom materiale og notert ord, uttrykk og fakta som gjentok seg på tvers av ulike artiklene, og så forsøkt å plassere dem i grupper ut fra hva de har signalisert. Jeg har også notert de ulike aspektene ved saken, og sammenlignet tekstene for å se om hvilke aspekter som ble nevnt i noen, men ikke nevnt i andre artikler. Jeg har tatt med alle sjangrene, og ikke bare nyheter. Flere av avisene jobbet uti fra fellesstoff levert fra den danske Politiken, og slikt sett var det kun redaksjonens leder- og kommentarartikler som potensielt kunne presentere *ulike* rammer. Det er forresten nettopp i kommentarer og ledere at rammene kommer tydeligst til uttrykk (Waldahl, 1989).

3.2.3 Casestudie: vitenskapelig kvalitet

I den kvalitative delen plukker jeg ut en case fra den største kategorien i den kvantitative innholdsanalysen. En case-studie er «en intensiv og detaljert studie av et enkelt tilfelle, enten for egen skyld eller fordi man mener at tilfellet belyser et generelt fenomen eller problem» (Ekegren,

sitert i Østbye et al., 2007, s. 238). Vanskeligheter med å definere hva en case er som metode, forbindes gjerne med at nesten hva som helst kan tjene som en case (Andersen, 2013). Det er delvis av den grunn at casestudiene ofte oppfattes som en motpol til generalisering (Andersen, 2013), og det påstås at funnene fra en case kun er valide for den ene casen. Det bør bemerkes at diskusjonen om casens rolle i forskningen, på det mer overordnede planet, handler om en mer generell diskusjon om i hvilke grad kriteriene fra den kvantitative forskningen skal eller kan gjelde for kvalitativ forskning (Østbye et al., 2007). Det handler om ulike paradigmer, hvor tilhengerne av den kvalitative forskningen (om vi i det hele tatt skal opprettholde den til dels uklare skillen mellom kvantitativ og kvalitativ forskning) mener at den positivistiske tilnærmingen, kultivert av den naturvitenskapelige forskningen, ikke alltid kan anvendes på den humanistiske forskningen, eller i hvert fall ikke alene, men må suppleres med andre begreper (Roald & Kjøppe, 2008), et synspunkt jeg sier meg enig i. Ikke minst fordi også kvantitative studier kan støtte på utfordringer med generaliseringer, slik det pekes på i litteraturen (se hos Andersen, 2013) og som jeg har skissert i metodekapittelet. Selv om man ikke kan sikre seg statistisk generaliserbarhet i kvalitative studier, er det fullt mulig å snakke om resultatenes *overførbarhet*, som baserer seg på analytisk generalisering eller teoretisk *representativitet*: hvor man argumenterer for at konklusjonene man har kommet fram i en gitt case, kan gjelde for et større fenomen (Andersen, 2013; Østbye et al., 2007). Dette oppnås ved et logisk resonnement hvor man løfter deler av analysen opp på et høyere nivå for å vise deres gyldighet som indikatorer for en større sammenheng eller fenomen, og samtidig tydeliggjøre kontekst(u)avhengighet (Andersen, 2013).

Når det gjelder subjektivitet, er denne uunngåelig i en saksspesifikk rammeanalyse hvor jeg selv vurderer hvilke rammer som finnes i tekstene, hva rammene består av, og hvordan de manifesterer seg i en tekst eller i latent innhold. Selv om jeg har forsøkt å skaffe avstand til teksten er det uunngåelig at analysen preges av subjektive tolkninger, noe som er vanlig i rammeanalysene (van Gorp, 2010). Dette er imidlertid noe som ikke nødvendigvis er negativt, men som er og bør tjene studiens formål, hvor det nettopp er graden av forskerens *sensitivitet* (i motsetning til objektivitet), som avgjør hvor vellykket studien blir (Strauss og Corbin, 2008, s. 32). Sensitivitet betyr her at man aktivt bruker selv seg, sin bakgrunn og sine følelser når man analyserer data og sammenhenger mellom dem (Strauss og Corbin, 2008), og så gjelder det vanlige krav til dokumentering av både datainnsamlingen og analysen, som viser hvordan forskeren er kommet fram til sine konklusjoner. Slik vil konklusjonene være *valide* ut fra de logiske resonnementene som jeg har brukt.

Reliabilitet i kvalitative studier handler, på samme måte som i tilfelle kvantitative studier, om forskerens nøyaktighet. Jeg har presentert en utførlig beskrivelse av hvordan jeg har jobbet på ulike trinn i prosessen, inkludert momenter hvor jeg har vært i tvil. Bekreftbarhet er et annet kriterium som brukes for å vurdere kvaliteten i kvalitative studier, hvor man ser på lignende studier og hvordan de kan bekrefte egne funn, og hvor man samtidig reflekterer over egne tolkninger og sin egen rolle som forsker. Her har jeg også brukt tidligere forskning både som teoretisk bakgrunn, og som referanse for mine funn.

For å oppsummere: Innholdsanalysen er en anerkjent metode for å beskrive status i dekingen, men også analysere eventuelle endringer over tid (Riffe et al., 2005). Selv om et kryssjekk mellom de ulike dataene avdekker sammenhenger, kan ikke en kvantitativ innholdsanalyse imidlertid alene peke på kausalitet, men denne kan gi forskeren mulighet til å gjøre *antagelser* om slike sammenhenger som riktignok bør testes av andre type studier (se også forslag til videre forskning senere i oppgaven). Kvantitative innholdsanalyser egner seg godt for å analysere større mengder av materialet, men til gjengjeld tillater en å se bare de store linjene – noe som nettopp var formålet med den første delstudien. Derfor foretok jeg også en kvalitativ rammestudie av et mindre utvalg artikler i en case, nettopp for å se i hvilken grad den kvalitative studien kommer til å bekrefte, avkrefte eller nyansere de store linjene som er avdekket gjennom innholdsanalysen.

4 Presentasjon av hovedfunn og analyse

Med ni variabler og syv aviser er det fristende å teste mange ulike sammenhenger. Grunnet masteroppgavens begrensede format hvor jeg også må gi plass til en kvalitativ casestudie, begrenser jeg presentasjonen kun til hovedmomenter pluss noen få interessante sammenhenger.

Jeg starter med å presentere grunnfordelinger og de store linjene for alle avisene nettopp for å møte påstandene om negativitet i «mediene» som en homogen masse (D'Alessio & Allen, 2000), samt kommentere sjangerutvikling. Jeg presenterer stoffmiksen hvor jeg også omtaler de to spesielle årene, 2010 og 2014, og diskuterer deretter andel saker om negative hendelser («bad news»). Videre presenterer jeg målingen av tone, fordelt på tema og sjanger, og diskuterer spesielt funnene rundt innsendt stoff. Avslutningsvis diskuterer jeg de mest interessante forskjellene avisene imellom, inkludert omfanget av artikler med «norske interesser».

4.1 Den kvantitative studien

Jeg minner om at selv om utvalget kan peke ut trender i deknningen for *hele* tidsperioden, gir konstruerte uker neppe et representativt bilde over *det aktuelle årets faktiske dekning*: noen store engangshendelser kan gi store utslag på årets verdier. Funnene for de ulike årene gjelder derfor for dette utvalget, og ikke nødvendigvis for hele deknningen.

4.1.1 Makrobilde: Sjangrene og sjangerutvikling

Først vil jeg gi en kort informasjon om grunnfordelingene som viser hva artikkelmassen består av. «News» (nyhetsorienterte artikler³⁶) dominerer i deknningen (74 %), «views» (avisenes egne leder- og kommentarartikler) er på andre plass (15 %), fulgt av «innsendt stoff» (8 %) og anmeldelser/annet (3 %). Forholdet mellom sjangrene matcher med andre ord mønsteret i den norske deknningen av andre land der denne er utregnet (Piene, 2006; Sæther 2007; Tornås, 2006³⁷), men at den samlede andelen «views» og «innsendt stoff» er noe høyere i mitt utvalg. Denne kan ventelig forklares med at Russland tross alt er en «stornabo» som både spiller en viktig rolle i utenrikspolitikk generelt, og hvor utviklingen i landets innenriksforhold kan ha virkning på relasjoner med Norge, noe som tiltrekker oppmerksomhet både fra avisenes skribenter og innsenderne. Ikke minst peker litteraturen på at avisene nå i en mye større grad satser på

³⁶ Trass i navnet dekker denne kategorien alt som ikke er meningsbærende artikler, anmeldelser eller faktabokser

³⁷ I og med at disse studiene brukte en annerledes sjangerinndeling, er andelen omregnet slik at funnene blir sammenlignbare.

kommentarjournalistikken, og sjangeren har fått en betydelig økning i omfanget i de siste årene (Mathisen & Morlandstø, 2014, 2015), og ventelig også har økt noe siden 2000-tallet når andelen i en gjennomsnittlig norsk avis var på ca 10 % (Allern, 2001). Dette forklares både med at journalistenes rolle beveger seg mer inn på fortolkende journalistikk, men også med at denne type journalistikk er billigere å produsere (Mathisen & Morlandstø, 2014, 2015). Det at mitt utvalg inneholder mange kommentarartikler som imidlertid har helt andre paratekster enn «kommentar», peker i samme retning, nemlig at avisene utvikler flere ulike grener i det tidligere homogene kommentarsjangeret. For å gi et eksempel, har Aftenposten innført en ny rubrikk, «nyhetsanalyse», som i en slik sammenheng er særlig interessant. Vi kan se på artikkelen som heter «Maler Russland i et utenrikspolitisk hjørne» publisert i Aftenposten, 30.08.2013. Denne type artikler presenterer gjerne et kort, fritt skrevet sammendrag av en eller flere faktiske hendelser som journalisten så tolker ut fra sin forståelse. Denne artikkelen tar for seg Russlands blokkering av Syria-resolusjonen i FN-rådet, hvor journalisten først setter hendelsen i en historisk kontekst og presenterer noen fakta, for så å forsøke seg på en forklaring med en egen vurdering av hvordan ting «fungerer i Russland»:

Det er imidlertid en rekke hendelser i 2011 som kan være med på å belyse hvorfor «omstarten» ikke lyktes. Et eksempel er krisen i Libya. Forut for resolusjonen i Sikkerhetsrådet, vurderte Russland om de skulle støtte resolusjonen eller avstå fra å stemme. De valgte det siste og både Putin og Medvedev reagerte sterkt da NATO, med USA i spissen, gikk lenger en det resolusjonen slo fast. *I Russland fungerer det slik at hvis man gir noe, forventer man å få noe tilbake.* Det var ikke tilfelle i Libya og det har ikke Putin glemt (Skjeggstad, 2013, min uthevelse).

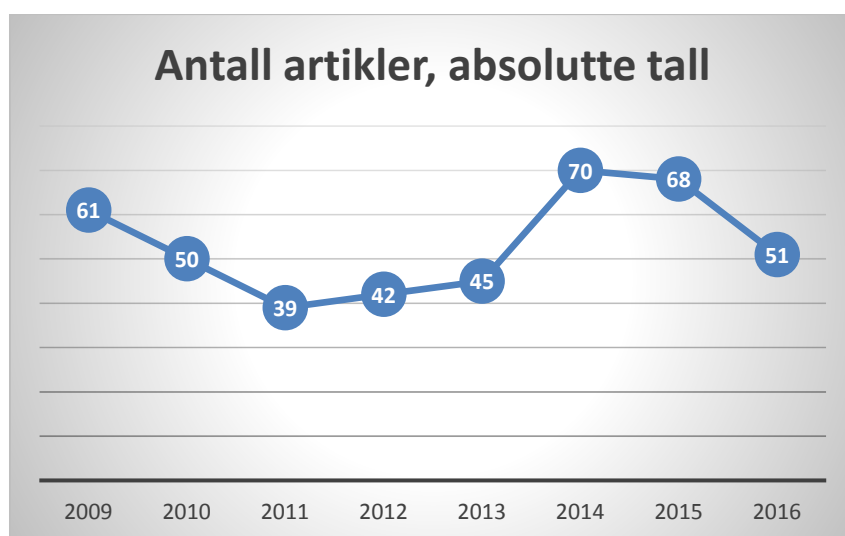
Ut fra innholdet er artikkelen sjangermessig en ren kommentar, men navnet til den nye rubrikken er neppe tilfeldig valgt. Ordet «nyhet», ut fra norske sjangerkonvensjoner, gir leserne forventninger om innholdets nøytralitet og objektivitet (med alle forbehold om at objektivitet neppe eksisterer), eller i hvert fall om at det som står i teksten, er fakta (Hågvar, 2016). Dette står i motsetning til en rendyrket kommentar som ut fra sjangerforventninger nettopp handler om journalistenes egne meninger (Wall-Jørgensen, 2018). Slikt sett kan forventninger til nyhetenes objektivitet smitte over på lesernes opplevelse av hva artikkelen «nyhetsanalyse» står for. Hvis journalisten i en slik artikkel skriver at «i Russland fungerer det slik», har leserne større sannsynlighet til å tro at det *er* slik.

4.1.2 Makrobilde: Omfang og fordeling

Det er også viktig å poengtere at Aftenposten står for to-tre ganger flere artikler (137) i mitt utvalg enn andre aviser. Selv med hensyn til avisens hyppigere utgivelsesfrekvens, er forskjellen til andre sammenlignbare aviser slående: VG har 65, den tabloide Dagbladet 48, og andre aviser har enda færre artikler (se vedlegg). Selv med hensyn til at alle avisene i utvalget i de siste årene har redusert antall artikler på papir til fordel for flere artikler på nett, er reduksjonens omfang relativt likt hos alle avisene, og ingenting peker på at Aftenposten har flyttet færre artikler enn andre (informasjon om antall artikler mottatt under personlig kommunikasjon med A.Eriksen, Retriever, 22. mai 2019). Aftenposten er også den avisen som har flest ledere og kommentarer i utvalget. Alt tyder med andre ord på at Aftenposten rett og slett skriver mer om Russland noe som kan skyldes at avisen over tid har hatt faste korrespondenter i Moskva (Bastiansen, 2015; Akerhaug, 2016), og at avisen har flere russlandskyndige journalister (blant annet tidligere korrespondenter) i staben (Akerhaug, 2016). Litteraturen peker også på at Aftenposten er Norges ledende når det gjelder utenriksdekning (Bastiansen, 2014, s. 165; Sælid, 2011, s.5).

Andel innsendte artikler er mye lavere enn «views», og slikt sett peker på at Russlandsrelaterte temaer ikke er blant de mest debatterte, i hvert fall i avisene på trykk. Jeg kommer imidlertid tilbake til både antagelser om størrelsen på denne kategorien og utviklingen over tid.

Utvalgets 426 artikler fordeler seg videre noe ujevnt på de åtte årene, hvor dekningen er på sin laveste i 2011 med 39 artikler og på sin høyeste i år 2014 med 70 artikler (figur 2).

Figur 2: Antall artikler i utvalget

Det å fastsette det faktiske antallet artikler skrevet om Russland i de ulike årene var ikke blant oppgavens målsettinger, og det gjør heller ikke mening å kommentere (særlig mindre) svingninger mellom årene i og med at konstruerte uker er svært sensitive for hendelsene i den virkelige verden (eller fravær av hendelsene) noe også litteraturen peker på (Luke et al., 2011) og dermed ikke er representative for det aktuelle årets mediebilde. Det at dekningen er ganske høy i 2009 kan skyldes at året rett og slett var mer hendelsesrik enn andre, og var preget av større saker som har pågått over flere uker og måneder (russisk rettssak mot Telenor). Det kan også være et resultat av at mine konstruerte uker simpelthen har fanget opp ting når de skjedde, for eksempel, dopingskandaler og USA-Russland toppmøte, bare for å nevne noen av sakene.

Det at dekningen er på sin laveste i 2011, skal heller ikke tolkes dithen at avisene skrev mindre om Russland akkurat da, av årsakene beskrevet overfor. Den høye dekningen i 2014 ser imidlertid ut til å skyldes nesten utelukkende Russlands annektering av Krim, eskalering av konflikten mellom Russland og Ukraina og Vestens sanksjoner mot Russland (jeg kommer tilbake til variablene litt senere), en konflikt som startet i mars 2014 (og som fortsatt er uløst). Det at de samtlige avisene i utvalget har dekket Russlands involvering i Ukraina med flere nyhets- og meningsbærende artikler og gjennom flere måneder, peker i samme retning som litteraturen om at dekningen av internasjonale konflikter er høyest i eskaleringsfasen (Zillich et al., 2011). Samtidig har konflikten dominert «virkelighetsbildet» over flere måneder, og det er derfor mer sannsynlig at artikkelutvalget for 2014 (som også har en større n) gir et bedre bilde av årets dekning enn for eksempel år 2011.

4.1.3 Makrobilde: Ensidighet før og etter 2014

Jeg starter med å redegjøre for hvordan dekningen ser ut på det overordnede planet, alle avisene under ett, for så å snevre inn på de ulike avisene. Russlandsdekningen kan nemlig sees på som en konsekvens av de redaksjonelle og journalistiske valgene som er gjort før nyhetene publiseres (Riffe et al., 2005). Det overordnede planet er en viktig indikator på hvordan situasjonen ser ut over tid, når de årlige fluktuasjonene som ofte er påvirket av de ulike hendelsene fanget opp av konstruerte uker (jfr. metodekapittelet) jevnes ut. Det er også det «gross-level» nivået som beskriver «mediene» generelt, når påstandene om bias først skal besvares (D'Alessio & Allen, 2000).

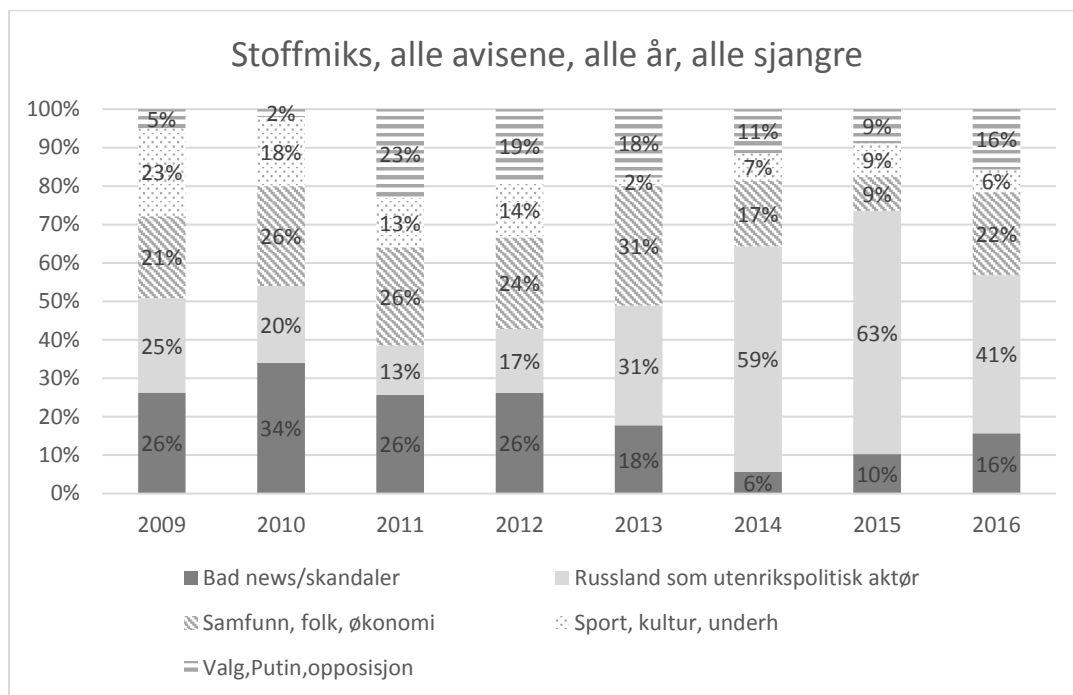
Konflikten mellom Russland og Ukraina som startet i 2014, påvirket stoffmiksen i en betydelig grad, og det gir derfor mening å diskutere stoffmiksen før og etter 2014, altså adskilt. Litt over en fjerdedel av alle artiklene i perioden før 2014 (figur 3) handler om negative hendelser, rettssaker og

skandaler. Det at kategorien er definert ganske bredt, gjør at resultatene ikke direkte er sammenlignbare med andre studier som har målt andel «krim og rettssaker» eller «katastrofer og kriser». Andelens størrelse har direkte sammenheng med min brede definisjon av kategorien, men også med at mine konstruerte uker fanget opp både den ganske unike spionskandalen mellom USA og Russland i 2010, flere dopingskandaler og den ganske spesielle saken mot den russiske oljemilliardæren og Putin-utfordreren Khodorkovsky, som i en stor grad har påvirket resultatene, også fordi flere aviser har skrevet om de samme hendelsene. Av 16 saker i denne kategorien i 2009 handler hele åtte (fra ulike aviser) om doping og fire om Telenor. Enda mer slående er eksempelet fra 2010: av 17 saker handler 16 (igjen, fordelt på ulike aviser) enten om Khodorkovsky-saken eller om spionskandalen mellom USA og Russland.

Dette *kan* tyde (dog indirekte, og forblir derfor bare en antagelse) på at avisene til en viss grad benytter seg av samme byråmeldinger, og litteraturen peker på at nyhetsbyråene er opptatt av det eksepsjonelle og det negative (Reeves, 1992). Avisene på sin side prioriterer ofte «krim» framfor politikk når de plukker ut saker fra NTBs smørbrøddliste (Milde, 2007). Det må imidlertid en egen studie til for å se hvor mange av sakene i mitt utvalg er byråstoff for å bekrefte eller avkrefte en slik påstand.

Flere av de store sakene som handler om kriminalitet og korrupsjon i mitt utvalg, gjelder ellers arrestasjonene som enten åpenbart eller med en stor grad av sannsynlighet var politisk motiverte (Khodorkovsky-saken, Ulasjov-saken og Ulyukaev-saken). Hvorvidt dette skyldes en bevisst nyhetsutvelgelse fra avisenes side, kan jeg imidlertid ikke si noe om. Dette er en god illustrasjon av det D'Alessio og Allen (2000) mener når de skriver om en ukjent populasjon som gjør det umulig å konkludere om det er avisene som utviser skjevhet ved å håndplukke noen få saker, eller om det rett og slett var de få store sakene som var oppe i det russiske rettssystemet i den omtalte perioden. Ikke minst må det nesten gjennomføres en egen studie av det aktuelle årets dekning for å kunne si om avisene også har publisert «vanlige krim saker» i løpet av året som overhodet ikke var politisert.

Figur 3: Stoffmiks i utvalget

Hver fjerde artikkel (25 %) i utvalget (igjen, hvis vi utregner gjennomsnitt for 2009-2013, se figur 3) handler om temaer som sorterer under «land, samfunn, økonomi». Den tilsynelatende betydelige andelen er et godt tegn på at avisene også bringer leserne informasjon om det russiske samfunnets ulike sider. Journalistene skriver om regjeringens tiltak for å øke fødselstall i Russland (Medvedev vil ha flere russere, Stavanger Aftenblad/Bergens Tidende/Adresseavisen, 01.12.2010), om statistikken over trafikkdøde (Kjører i døden i Russland, Aftenposten, 27.11.2009; Klappjakt på fyllekjører, Aftenposten, 23.10.2012), økonomisk utvikling (Spøkelsesbyen Moskva, Aftenposten, 23.02.2009; Putin bygget splitter ny by på 11 år, Aftenposten, 13.10.2011; Putins økonomiske hodepine, Nordlys, 14.08.2015), beskriver den militære paraden på Seiersdagen 9. mai (Seierrus i Stalins skygge, Aftenposten, 08.05.2010), skildrer livet i OL-Sotsji (Palmebyen som fikk vinter-OL, 08.01.2014, Aftenposten), for å nevne noen undertemaer. Men, på samme måte som med «bad news», må man huske på at kategorien er en sekkekategori som omfatter bokstavelig talt «alt» som ikke har med politikk eller underholdning (sport, kultur, kuriosita) å gjøre. Her havner både rapporter om russisk økonomi, artikler om norsk-russisk atomsamarbeid og skildringer av russiske kirker³⁸. Slikt sett er 25 % neppe tilstrekkelig for å dekke over et bredt spekter av temaer som skal gi leserne innsikt i hvordan landet og samfunnet er.

³⁸ Oversikt av de mer spesifikke temaene ble gjort under pretesten. Kategorien inneholder mao alle temaene som ikke er med i de fire andre kategoriene, og omfatter altså forsvarsreformer, demografi, skolevesen, helsevesen, markeringer og historiske skildringer, skildringer av typen "slik lever de der", sosiale forhold, økonomi, næringsliv, miljø, forskning, romfart mm.

Sport, kultur og kuriosa er i min studie også kodet en og samme kategori («sport, underholdning, kultur»), og andelen er på 15 %. Sportsartikler utgjør mer enn halvparten av sakene, og kultursaker handler stort sett om bokanmeldelser, interessant nok, stort sett samme bok som anmeldes i flere aviser samtidig, samt rapporter om planlagte eller gjennomførte teaterforestillinger, utstillinger og konserter, også regionalt i Norge.

Før 2014 utgjør saker om Russlands utenrikspolitikk i gjennomsnitt 22 %. Den allerede nevnte studien av Russlandsrelaterte artikler produsert av internasjonale *nyhetsbyråer* viste dog at artiklene viet til russisk utenrikspolitikk utgjorde 48,7 % (Moscovici, 2008). Studien er nok ikke direkte sammenlignbar med min, både fordi den bare omfatter nyhetssaker, og fordi nyhetsbyråen normalt produserer langt flere saker enn kundene har bruk for (Hess, 1996, s. 91) og ikke minst fordi nyhetsbyråenes stoffmiks er produsert for en målgruppe som befinner seg verden rundt. Tidligere studier av forholdet mellom byråstoff og avisstoff i Norge viser også at avisene ofte nedprioriterer politiske nyheter levert av NTB til fordel for saker om negative hendelser som kriminalitet eller om kuriosa (Milde, 2007).

Det er ganske få saker om innenrikspolitikk (Innenriks, Putin, valg) i begynnelsen av studieperioden, slik at andelen som er på 12 %, hovedsakelig skyldes at konstruerte uker fanget opp parlamentsvalget i Russland i 2011. Fellesnevneren for saker om utenrikspolitikk (22 %) og saker om innenrikspolitikk (12 %) er imidlertid ordet «politikk», og disse to tematiske områdene tar altså samlet mer en tredjedel av deknningen. Slikt sett peker analysen til en viss grad i samme retning som andre studier av internasjonale nyheter som peker på dominerende av politikk (Norris, 1995; Sogstad, 1985; se også metaanalysen til Wu, 1998), også i deknningen av Kina i USA (Willnat & Metzgar, 2012). Kultur og sport utgjør litt over 10 % av deknningen, ventelig først og fremst fordi artiklene om dopingskandaler ble kodet som «bad news». De tematiske områdene «sport og kultur», som jeg innledningsvis har nevnt, er sensitive for hendelser i den virkelige verden. Dersom konstruerte uker ikke fanger opp dager når man har en skikonkurranse, blir det ingen sportsartikler. Dersom ingen russiske bøker oversettes til norsk, blir det ingen anmeldelser (som riktignok også påvirker sjangerfordelingen).

Stoffmiksen endrer seg dramatisk i 2014, hvor artiklene viet til Russlands utenrikspolitikk utgjør langt utover halvparten av alle sakene (figur 3), og hvor nesten alle sakene i denne kategorien

nettopp handler om Russlands involvering i Ukraina og /eller sanksjonene mot Russland (figur 4). Omtale av Russlands involvering i Ukraina fører til at dekingen er på sin høyeste i 2014 (figur 2).

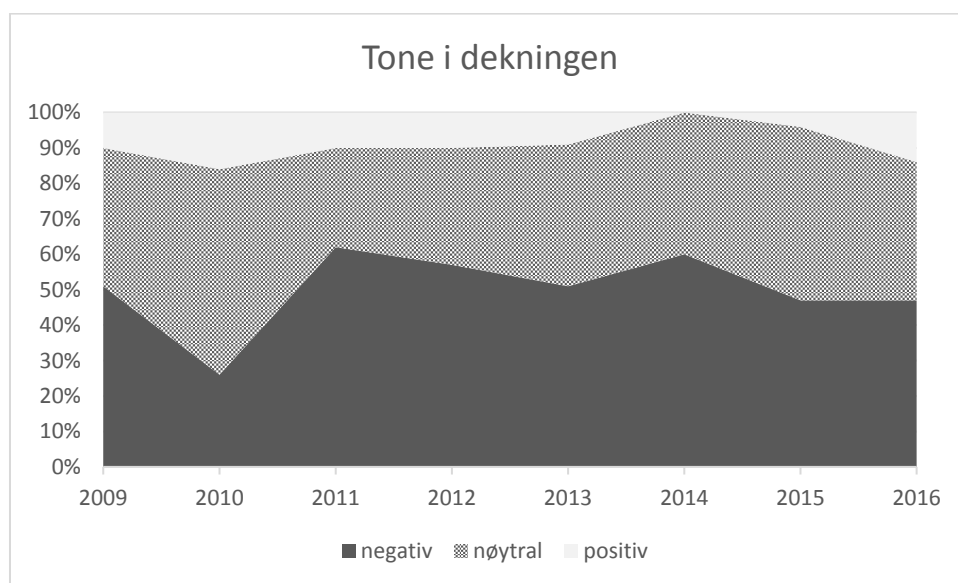
Figur 4: Saker om Russland relatert til Ukraina-konflikten i 2014 -2016

Omfanget utenriksnyheter pleier å øke i perioder med større internasjonale konflikter særlig hvor elitenasjonene er involvert (Sambrook, 2010). Selv om utvalget ikke inneholder alle artikler om konflikten, får i hvert fall Russlands involvering i konflikten stor oppmerksomhet³⁹, både i antall artikler og i andeler. Årene 2014-2015 har i tillegg blitt preget av diskusjonen av sanksjoner mot Russland (Tonstad, 2016, se også hos Nilssen, 2015) som Norge sluttet seg til, som i mitt utvalg også sorterer i denne kategorien. Fokus på Russlands involvering i Ukraina og vestlige sanksjoner fører imidlertid til at alle andre temaer krymper eller forsvinner helt fra dekingen (figur 3, se også figur 10 senere i oppgaven), og dette gjelder også «bad news». Det er først i 2014 at vi kan snakke om en ensidig dekning, som imidlertid er forståelig grunnet at konflikten har endret hele den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa, noe som også hadde konsekvenser for relasjonene mellom Norge og Russland (Utenriksdepartementet, 2015). Samtidig ser vi tendensen til at stoffmiksen begynner å «stabilisere» seg i 2016, hvor for eksempel «samfunnssakene» er på samme nivå som i årene før 2014. Tidsperioden etter 2014 er imidlertid for kort for å konkludere hvordan dekingen har utviklet seg videre.

³⁹ Jeg minner om at mitt utvalg kun innebærer de Ukraina-relaterte saker hvor Russlands politikk, handlinger eller standpunkter (eller reaksjonen mot disse) er hovedtemaet. Antall artikler om selve konflikten er mye høyere, noe jeg også oppdaget under silingen.

4.1.4 Makrobilde: negativitet og sjanger

Hvis vi ser på tone i dekningen som helhet, har halvparten av alle artiklene (50 %) i gjennomsnitt negativ tone, 42 % er nøytrale/blandede, og 8 % er positive (figur 5). Forholdet mellom artiklene med ulik tone følger det samme mønsteret som i andre studier av Russlandsdekning (Katchanovski & Morley, 2012; Moscovici, 2008; Skvortsova, 2016), samt i studier av Kina og Cuba, i den forstand at andel positive nyheter er påfallende liten (i min studie 8 %) sammenlignet med nøytrale og negative. I tilfelle Kina og Cuba er andelen negative artikler (eller avistitler, i Kina-tilfelle) til og med mye høyere, med andeler opp mot 70 og 80 % (Soderlund et al., 1998; Willnat & Metzgar, 2012). Dette har mest sannsynligvis sammenheng med at de usikre tilfellene i mitt utvalg konsekvent ble kodet som «nøytrale/balanserte», men også med at studien av Kina-dekningen forholdte seg kun til tonen i overskriftene, mens overskriftenes budskap er kjent til å være spisset og ofte negativt selv om resten av artikkelen kan diskutere flere ulike aspekter og standpunkter som kan balansere hverandre (Andrew, 2007).

Figur 5: Tone i dekningen (gjennomsnitt for alle aviser og alle sjangre)

Gjennomsnittet i mitt utvalg er også sterkt påvirket av 2010 når negativiteten var på sin laveste, med bare 26 %, og når andel positive artikler er på sin høyeste (19 %). Dette kan ha sammenheng med at året står i en særstilling i norsk-russiske relasjoner, med både den russiske presidenten Medvedevs besøk til Norge og underskrivingen av en delelinjeavtale mellom Norge og Russland, det vil si at akkurat da var det bilaterale forholdet «historisk godt» (Gjerde & Fjæstad, 2013, s.387-388). Artiklene i utvalget handler imidlertid ikke direkte om besøket eller delelinjeavtalen som ellers omtales bare i en artikkel (Delelinjen hovedtema, Aftenposten, 11.02.2010). Den enkle

forklaringen som man ikke uten videre kan avfeie er at det ikke var mange kritikkverdige forhold å rapportere om i 2010, eller at de rett og slett ikke var fanget opp av konstruerte uker. Man kan imidlertid anta at det generelt gode bilaterale forholdet (eller forventninger om forbedringer), samt den ellers forbedrede tonen mellom USA og Russland på det tidspunktet, reflekteres i en mer positiv omtale av Russland både i utenriksperspektiv og for øvrig. En del litteratur peker nemlig på at deknningen endrer seg til det positive på flere områder enn det politiske, når de bilaterale forholdene mellom landene bedres (se om US dekning av Kina hos Wang og Shoemaker, 2011, eller Vietnam-dekningen hos Grosswiller, 1997). Det som delvis understøtter denne antagelsen, er at de få positive lederartiklene i danske aviser også var knyttet til president Medvedev, eller snarere kommentatorenes «forsiktig positive forventninger til Medvedev, som flere af aviserne betrakter som en mere liberal og vestlig orienteret politiker end Putin» (Hansen, 2000, s. 157⁴⁰).

Negativiteten er imidlertid betydelig høyere både før og etter år 2010, med de høyeste andelene i 2011 (62 %) og 2014 (60 %). Den høye negativiteten i 2011 skyldes at konstruerte uker fanget opp parlamentsvalget i Russland i 2011 (som manifesterer seg i en tydelig økning av kategorien «innenriks», se figur 3), og hvor Putins parti fikk litt over 49 % stemmer⁴¹ mot 60 % ved tidligere valg i 2007. Valget omtales utelukkende med negative toner, for eksempel med uttrykk som «nederlag for Putin» (Strand, 2011).

Når det gjelder økt negativitet i 2014, skyldes denne avisenes omtale av Russlands annektering av Krim og involvering i Ukraina for øvrig. Dette er forventet ut fra diskusjonen i teorikapittelet hvor jeg pekte på at norske myndigheter tydelig har signalisert hvilken side i Ukraina-konflikten de støtter (se for eksempel, Bogen, 2014; Pedersen, 2015). Den allerede omtalte svenske studien av konfliktdekningen peker også på at konflikten mellom Ukraina og Russland var en god illustrasjon av kampen mellom David og Goliat (Nygren et al., 2018, s. 1072), hvor man umiddelbar har sympati for den svakere part. Alle «views» relatert til Russlands politikk og handlinger relatert til Ukraina er negative i 2014, og det gjelder også 60 % av alle «news» om temaet. Dette rimer godt med funnene hos Nilssen (2015) som fant at det overveldende antallet meningsbærende artikler var kritiske mot Russlands handlinger. Samtidig er 40 % av nyhetene nøytrale (dog det er ingen positive saker i dette året). Nærlesingen var ikke en del av min studie, men mine funn understøtter

---

⁴⁰ Artikkelen er publisert som Open Access uten sideanvisninger, derfor utregner jeg sidetall ut fra den bibliografiske referansen (s. 153-173).

⁴¹ Valgresultatene ligger på valgkomiteens nettsider: http://cikrf.ru/banners/duma_2011/itogi/result.html

kvalitative funn i en annen studie av dekningen av Ukraina-konflikten som peker på at norske journalister forsøkte å presentere informasjon fra begge sider, ved å blant annet skildre «demonstrasjoner mot den ukrainske regjeringen og feiringer i gatene etter folkeavstemmingen» (Karlsen, 2015, s. 79). Det er også interessant at forholdet mellom artikler med ulik tone i mitt utvalg til en viss grad er lik forholdet mellom tv-innslagene i den svenske dekningen av konflikten, hvor 50 % belyste situasjonen utelukkende fra den ukrainske regjeringens perspektiv, men 37 % var nøytrale/balanserte (Nygren et al., 2018). Slikt sett kan dette styrke antagelsen om at den nordiske journalistiske kulturen *er* opptatt av balansen (Ahva et al., 2017).

Selv om det observeres en økning i negativitet *rettet mot Russlands handlinger i Ukraina* (i forhold til året før) er den prosentvise andelen av negativiteten i dekningen generelt *ikke høyere i 2014 enn for eksempel i år 2011* (figur 5). Andelen negative artikler er med andre ord relativt høy og stabil over flere år (på rundt 50 %), og kan derfor anses som normalen i Russlandsdekningen. Den «unormale» lave negativitetsandelen observeres bare i 2010 og har ventelig med det positive høydepunktet i de bilaterale forholdene å gjøre. Den «unormale» høye negativiteten (på 60-62% i 2011 og 2014) skyldes også to relativt spesielle hendelser (i første tilfelle, valg i Russland, i andre tilfelle annekteringen av Krim). Dette betyr med andre ord at konflikten i Ukraina ikke har ført til en kvantitativ økning i negativitet, men rett og slett har erstattet alle de andre (kritikkverdige?) hendelsene som «normalt» omtales negativt, men som nå er blitt skjøvet bort fra dekningen.

Det bør nevnes at negativiteten blir noe høyere hvis vi holder Nordlys utenom (med tanke på avisens vekt på samfunnstematikken som er preget av positive toner), men de resterende avisene har fortsatt en overvekt av nøytrale og positive artikler i sakene viet til ikke-politiske temaer.

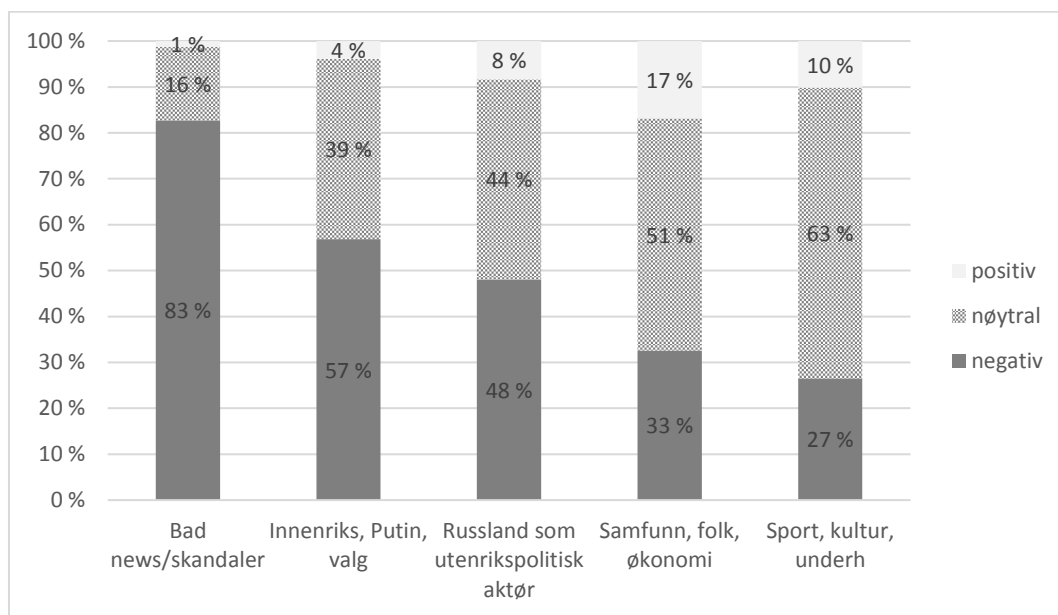
Negativiteten varierer kraftig mellom de ulike temaene (figur 6, se også tabell 2 for utviklingen over tid). Gjennomsnittsverdien påvirkes i en betydelig grad av den høye negativiteten i tonen i kategorien «bad news og skandaler». Samtidig bør negativiteten i denne kategorien ikke tolkes som «negativ mot Russland», fordi kategorien også inneholder omtale av hendelsene som ofte beskrives med ord som uttrykker sorg, skuffelse over selve hendelsen (Soroka, 2015), det vil si emosjoner som ikke har noe med opprinnelsesland å gjøre osv. Det at negativitetsandelen er såpass høy i denne kategorien kan imidlertid bare delvis forklares med hendelsenes art, fordi negative hendelser ikke er ensbetydende med en negativ omtale, noe som også illustreres av noen nøytrale og til og med en positiv sak i denne kategorien. Her ser vi også at en tydelig operasjonalisering (skille mellom hendelsen og omtale av hendelsen) kan nyansere vår forståelse for hva negativitet egentlig består av

(Lengauer et al., 2012). En rettsak kan nemlig omtales med plussord som peker på at de skyldige har fått en rettferdig straff (Livstid for to høyre-ekstreme, Bergens Tidende, 08.05.2011). Litteraturen peker også på at en «vanlig» krimdekning (for eksempel, en studie av britiske krimnyheter) preges av positiv omtale av politiets og/eller rettsvesenets effektivitet, men hvor eventuelle saker om korrupsjon i politiet også kan presenteres som et eksempel på at systemet trenger en reform (Reiner, 2002, s.393). Det at kategorien preges av negativitet, kan dermed både tolkes som at journalistene peker på at det russiske rettsystemet ikke fungerer (med tanke på at man skriver om flere politisk motiverte saker, jfr. diskusjonen under p. 4.1.1), men det kan også være et resultat av tilfeldig tilfangst i mine konstruerte uker.

Kategorier «innenrikspolitiske forhold» har også en overvekt av artikler med negativ tone. I begynnelsen er antall artikler i denne kategorien imidlertid svinnende liten (3 artikler i 2009, og 1 i 2010), og funnene må derfor tolkes med forsiktighet, men etter hvert øker både antall artikler og kategoriens andel noe som gir et bedre grunnlag for antagelser. Litteraturen peker nemlig på at framstillingen av saker som handler om politikk, ofte er polarisert (Kleinnijenhuis, 1987), slik at man neppe kan forvente en balansert framstilling nettopp her. Operasjonalisering av negativitet i denne oppgaven omfatter også kritikk av makthaverne (Morlandstø, 2003), her forstått som Russlands politiske ledelse, og slikt sett vitner negativitet i denne kategorien om at journalistene er kritiske til makten i Russland. De «ikke-politiske» kategoriene «land og samfunn» og «sport, kultur, underholdning» har derimot en overvekt av positive og nøytrale artikler. Dette er et interessant funn som indirekte kan peke på at deknningen preges av ulike holdninger mot «samfunnet» og «makten»/«regimet».

Utviklingen over tid viser at også kategorien «Russland som utenrikspolitisk aktør» har en overvekt av positive/nøytrale artikler fram til 2014 (tabell 1). Andelen går opp i 2014, men går ned igjen i 2016.

Negativitet i ulike temaer

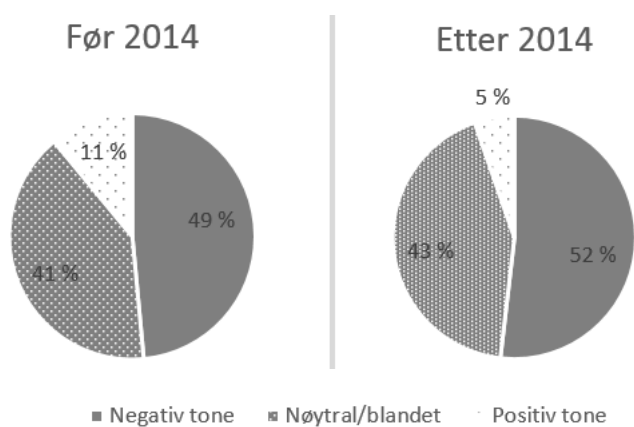

Figur 6: Tonemiks i ulike temaer

Tabell 1: Andel negativitet per tema i ulike år

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bad news/skandaler	94 %	47 %	90 %	100 %	88 %	100 %	71 %	100 %
Russland som utenrikspolitisk aktør	47 %	20 %	20 %	43 %	43 %	61 %	51 %	43 %
Samfunn, folk, økonomi	38 %	15 %	50 %	40 %	14 %	42 %	17 %	45 %
Sport, kultur, underh	21 %	11 %	20 %	17 %	0 %	60 %	67 %	0 %
Innenriks, Putin, valg	33 %	0 %	89 %	63 %	100 %	63 %	0 %	25 %

Negativitet i dekingen, før og etter 2014

Figur 7: Negativitet, gjennomsnitt før og etter 2014

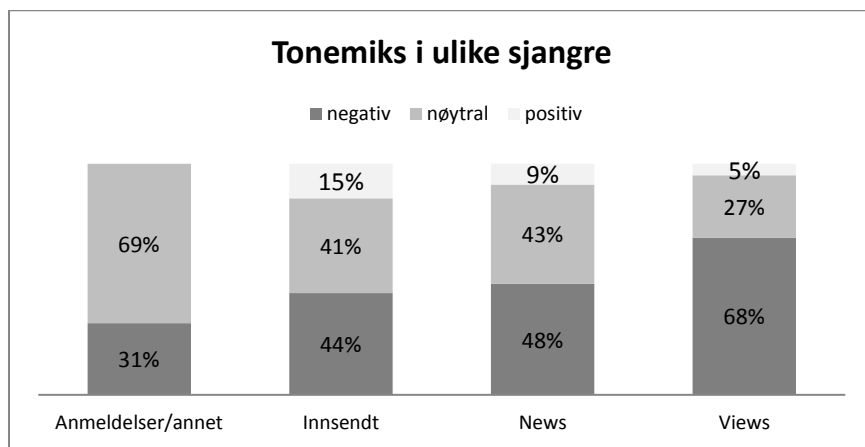

Negativitet varierer også mellom sjangrene, hvor avisenes egne leder- og kommentarartikler har en nesten konsekvent overvekt av negative artikler (mellom 60-100 %, og med gjennomsnitt på 68 %), og veldig få positive artikler (5 % som tilsvarer 3 artikler) (figur 8). Negativiteten i meningsbærende artikler er på sin laveste i 2010 (30 %), som igjen kan forklares med at året står i en særstilling med hensyn til norsk-russiske relasjoner. Det er interessant at negativiteten i «views» er jevn (i snitt) uavhengig av hvilke temaer avisene uttaler seg om, med ett unntak: innenrikspolitiske forhold, valg og politikk kommenteres i utvalgets leder- og kommentarartikler *nesten utelukkende* med negativ tone (85 %). Dette er til dels forventet ut fra sjangerens krav om at kommentarartiklene gjerne er kritiske (Mathisen & Morlandstø, 2015), at de kritiske til makten (Morlandstø, 2003) og at de presenterer saken dikotomisk (Laine, 2015; van Dijk, 1998), men også ut fra det norske journalister selv mener om makten i Russland (Alexandersen, 2015a). Funnene må riktignok tolkes med forsiktighet på grunn av ganske små tall.

Det at 85 % av de norske leder- og kommentarartiklene viet til Russlands innenrikspolitiske forhold er negative, rimer også godt med konklusjonen i de to danske studiene av lederartiklene (Hansen, 2010, 2018). Her pekes det på at mens danske avisene var «overordentlig kritiske over for utviklingen i Russland i 2000-erne», har «det er gået fra 'værre til endnu værre'» på 2010-tallet (Hansen, 2018, s. 154)⁴², men dette reflekterer også at det var nok av negative forhold å ta fatt i denne perioden (Hansen, 2018). Funnene matcher også dekningen i USA hvor hele 95 % av denne type artikler fra samme tidsperiode var negative (Tsygankov, 2017), og er dermed et tegn på at norske skribenter er kritiske til politikken som føres av Russlands nåværende ledelse, nesten like kritiske som deres kollegaer i USA. Selv med hensyn til at den amerikanske studien tok for seg kun de tre ledende avisene (New York Times, Washington Post og Wall Street Journal), mens mitt utvalg også hadde flere regionale aviser (som imidlertid hadde veldig få artikler i denne sjangeren), er likheten slående. Det at andel artikler med negativ tone er størst i avisenes egne ledere og kommentarer (i snitt 68 %) rimer også godt med den nordiske forskningen, blant annet med den finske studien hvor andelen negative «editorials» er på 61,6 % (Laine, 2015, s.108). I motsetning til Laine har jeg imidlertid ikke funnet noen betydelig forskjell i negativitet avhengig av tema i leder- og kommentarartiklene, men antall meningsbærende artikler viet til andre, ikke-politiske temaer heller ikke er så stort.

---

⁴² Studien er en kvalitativ nærlesing, og gir ikke kvantitative indikasjoner.

Figur 8: Tonemiks i ulike sjangre

Andel negative «news» er i snitt på 47 %, med unntak for år 2010 (28 %), og andel positive artikler er 9 %. Negativiteten er altså betydelig lavere enn i tv-dekningen av Russland i USA (71 %) (Katchanovski & Morley, 2012). Det er flere faktorer som spiller inn her slik som forskjeller i de to mediasystemene, de spesielle kravene TV som medium har til nyhetsutvelgelsen, hvor man satser på dramatikk og konflikt (Hess, 1996; Ihlen et al., 2010). Samtidig kan den høyere negativiteten i USA forklares med den stereotypiserte framstillingen av Russland som «the USA's dark double» (Tsygankov, 2017, s.20), som fortsetter fra rivaliseringen under den kalde krigen, og hvor dekningen av «mindre vennlige» regimer som det russiske, er preget av en mer negativ dekning (Katchanovski & Morley, 2012). Fra et slikt perspektiv kan man våge å anta at den mer balanserte nyhetsdekningen av Russland i norske aviser gjenspeiler den mer balanserte norske politikken som er preget av behovet for samarbeid med sitt store naboland (og dette gjenspeiles i og av mediene). En annen forklaring kan være et høyere nivå av «professional autonomy» (Ahva et al., 2017, s.608) i den nordiske journalistiske modellen sammenlignet med for eksempel US eller Storbritannia. Det vil si at norske medier rett og slett er opptatt av å være nøytral i nyhetsfremleggelsen uavhengig av politikken, uansett hvor kritisk de kan være når de uttrykker seg i leder- og kommentarspalter⁴³.

For å oppsummere: negativiteten i Russlandsdekningen er størst i nyhetsrapporter om og journalistiske vurderinger av det politiske regimet i Russland samt i omtale av negative hendelser (rettssaker, skandaler osv), men ikke i omtale av ikke-politiske temaer. Dekningen av de ikke-politiske områdene domineres av nøytrale og, i en mindre grad, positive artikler. Dette kan være et tegn på at journalistene skiller mellom negativ omtale av regimet og nøytral omtale av landet, noe en del litteratur peker på (Dell'Orto et al., 2004).

⁴³ Min studie har ikke kodet artikkelforfatteren, som ellers ville vært en interessant pekepinn på hvorvidt en og samme journalist klarer å forbli nøytral i nyhetsspaltene, og kritisk i kommentarene.

Det at negativitetsandelene går opp i flere kategorier *etter* 2014 (tabell 1) må imidlertid ikke uten videre tolkes som et bevis på økt negativitet som resultat av situasjonen i Ukraina, ikke minst fordi utvalget rommer fem år før 2014 og bare tre år fra og med 2014. Som jeg tidligere har diskutert i metodekapittelet, er konstruerte uker meget sensitive for hendelser i den virkelige verden, og når tallene er små, blir trenden først tydelig etter flere år.

4.1.5 Innsendt stoff og norske interesser

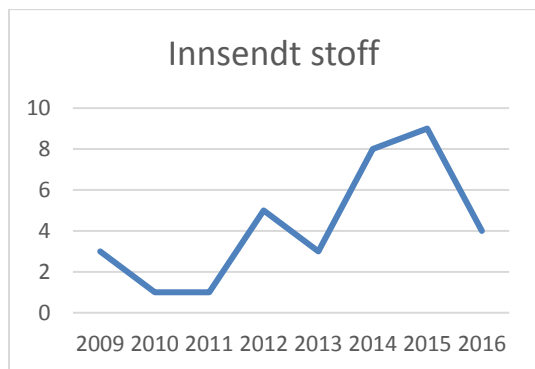
Kartleggingen av innsendt stoff fortjener en egen omtale, selv om talene er for små (34 totalt) for å gjøre sikre antagelser. Det lave tallet kan peke på at Russlandsrelaterte temaer normalt ikke vekker stor debatt, eller at denne type innlegg i hvert fall ikke prioriteres av avisene noe vi ikke har mulighet til å vite noe om uten, for eksempel, å foreta intervjuer med redaksjoner. Samtidig kan det være et tegn på at debatten rett og slett er flyttet til andre medier, for eksempel, til internett. Her bør det nevnes for eksempel den store suksessen Nordlys har hatt ved å etablere en egen debattsider på internett, nemlig nordnorskdebatt.no, som er en viktig debattarena ikke bare for Nord-Norge, men også nasjonalt (Nitteberg, 2015). Selv om det bare kan regnes for anekdotiske bevis, er det symptomatisk at mye av diskusjonen rundt Norges Russlandspolitikk, som jeg henviste til i teorikapittelet, nettopp har foregått på nett. En mulig fortsettelse av denne studien kan derfor være en egen undersøkelse av Russlandsdebatten på nett, enten på slike debattsider eller i kommentarfeltene under Russlandsrelaterte artikler publisert på nett.

Negativiteten i innsendte artikler er lavere (44 %) enn i «views» (68 %), men kategorien har derimot en høyere andel positive artikler (15 %). I den nevnte finske studien var andel negative artikler 62,1 % for innsendte «op-eds» og 48,5 % for innsendte «letters». Jeg skilte imidlertid ikke mellom disse to typene. En forsiktig antagelse vil være at det *er* en større balanse mellom ris og ros i innsendt stoff enn i «views». Samtidig tar innsenderne et bredere spekter av temaer enn bare politikk, og temaene belyses med ulik tone. Her er to illustrative eksempler fra ett og samme år, men fra ulike **aviser**, begge skrevet av nordmenn som skriver om undervisningssamarbeid mellom Norge og Russland, dog på ulike nivåer, nemlig: «Hurra for Murmansk-skolen!» publisert i Nordlys, 12.11.2013, og «Elefanten i klasserommet» publisert i Dagbladet, 29.10.2013. Den første innsenderen roser utvekslingsavtaler på VGS-nivået mellom Tromsø og Murmansk som beskrives som «vennskapsbysamarbeid i praksis» og «en viktig tverrpolitisk satsning» (Revol, 2013). Den andre skribenten skriver at undervisningssamarbeidet med Russland er etisk vanskelig, om ikke umulig, fordi landet er midt i en utvikling «som meget enkelt kan beskrives som fascistisk»

(Hollander, 2013) og viser til innskrenking av rettighetene til den homofile befolkningen i Russland. En rask gjennomgang av tematikken og tonen i innsendte artikler viser at innleggene speiler et bredt spekter av temaer og synspunkter. Slikt sett er det lite som tyder på at debatten er ensidig, eller at positive (eller negative) synspunkter ikke kommer til orde.

Det er også tydelig at antall innsendte artikler øker i årene 2014-2015 (figur 9), og går ned i 2016. Selv om dette også kan skyldes tilfeldig fangst, viser gjennomgangen at de fleste artiklene i 2014 handler om Russlands involvering i Ukraina, mens i 2015 tar innsenderne også opp Norges ståsted i spørsmålet om sanksjoner mot Russland. Flere av innleggene inneholder nemlig kritikk av Russlands politikk i Ukraina, og framhever viktigheten av det gode naboforholdet (artiklene er derfor kodet som nøytralt/blandet). Slik sett balanserer de to synspunktene hverandre, som for eksempel i dette innlegget:

Finmark SV krever at sanksjonspolitikken og kald krigretorikk endres og erstattes med dialog med Russland. Norges forhold til Russland må normaliseres. Det vil vi være tjent med både som nabo og handelspartner og står ikke i motsetning til å kritisere russisk opptreden i Ukraina (Berg, 2015).

Figur 9: Antall innsendte artikler over tid

Hvis vi ser på avisene, har Nordlys nesten like mange innsendte artikler (9) som Aftenposten (10) i utvalget. Slikt sett står den nordnorske avisen fram som en like aktuell debattplattform for Russlandsrelaterte saker som den riksdekkende Aftenposten. En av forklaringene kan rett og slett være at det er flere innsenderne som konkurrerer om plassen i den riksdekkende avisen, hvor Russland bare er ett av mange temaene. Regionale og lokale aviser har en større nærhet til leserne og må overbevise dem om at de er den riktige mottageren, derfor er det ikke uvanlig at de «ofte

trykker nesten alle innlegg de får» (Wall-Jørgensen, 2008, s.72)⁴⁴. Adresseavisen har ingen artikler i denne kategorien, mens Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad har henholdsvis 4 og 2, og begge stammer fra perioden etter 2014. Det er ellers symptomatisk at halvparten av alle de innsendte artiklene er publisert i årene 2014-2015, det vil si når konflikten i Ukraina og debatten om sanksjonene blusser opp.

4.1.6 Si meg hvilken avis du leser...

På avisnivået er det flere forskjeller, men jeg omtaler kun de mest interessante av disse. For eksempel, har ikke alle avisene «bad news» som den største kategorien (fram til 2014, jfr tidligere diskusjon), og heller ikke alle avisene presser ut andre temaer ut av deknningen etter 2014. Hvis vi ser på perioden før 2014, skriver Stavanger Aftenblad og Bergens Tidende mest om Russlands utenrikspolitiske handlinger (henholdsvis 33 % og 39 %) og ikke om «bad news» (figur 10). Nordlys er i særklasse når det gjelder stoffmiks, med hele 57 % av artikler viet til «land, samfunn osv» i perioden før 2014. Denne er også den største kategorien hos Aftenposten (30 %). En overvekt av «bad news» finner vi først hos Adresseavisen (33 %), VG (35 %) og særlig hos Dagbladet (43 %). Stoffmiksen i de to tabloidene er ellers ganske lik hverandre, også når det gjelder en lavere andel artikler om «land og samfunn» enn hos andre aviser i utvalget. Nordlys skiller seg ut ved å ha bare en artikkel i kategorien «bad news» gjennom hele studieperioden.

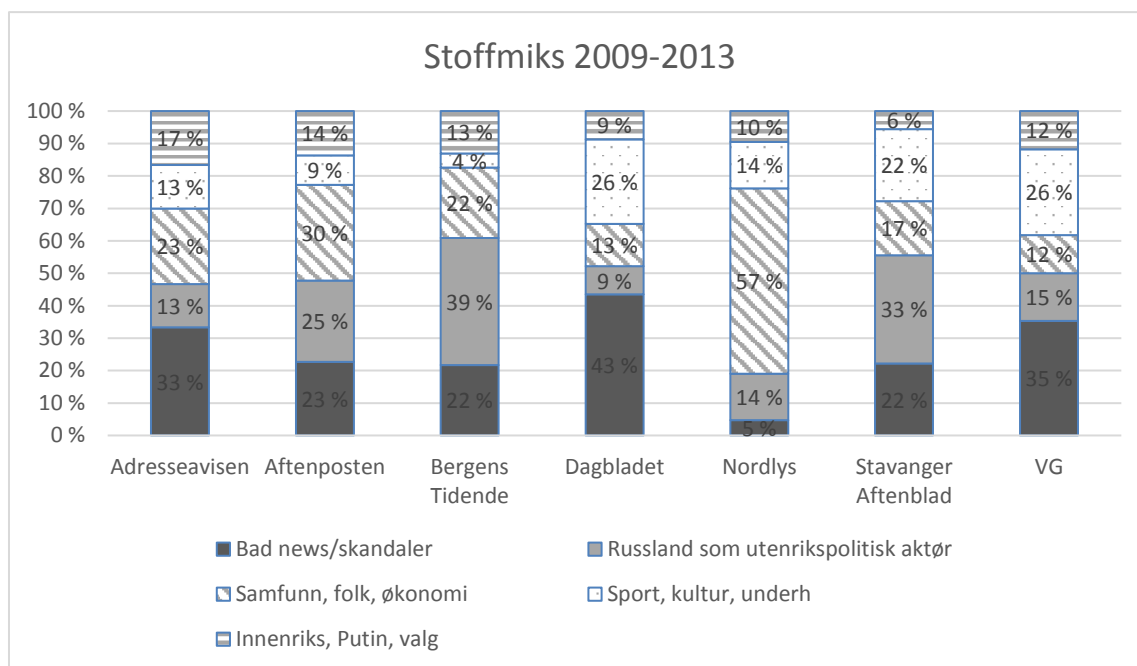
Etter 2014 når avisene hovedsakelig skriver om Russlands involvering i Ukraina, og andre temaer trer i bakgrunnen, er forskjellene særlig slående (figur 11). Hos enkelte aviser (Adresseavisen, Dagbladet og Stavanger Aftenblad) går andelen «utenrikspolitiske saker» opp til 70 %. 96 % av sakene hos Dagbladet handler enten om Russlands utenrikspolitikk (72 %) eller om negative hendelser (24 %), og de resterende 4 % handler om innenrikspolitikk.

Dagbladet er vel å merke den avisen som har den høyeste andelen artikler i kategorien «bad news» både **før og etter 2014** (figur 10 og 11). Dette kan forklares med at skandaler og kriminalitet generelt sett er blant det mest prioriterte stoffet for tabloidene (Allern, 2002). Hvorfor Dagbladet imidlertid har større vekt på denne type saker enn VG er det vanskelig å si noe om. Dette kan skyldes tilfeldig fangst (også med tanke på lavt antall artikler), men kan også være en bevisst satsning, fordi stoffvalget er et resultat av avisenes policy, hvor også flere faktorer kan spille inn, alt

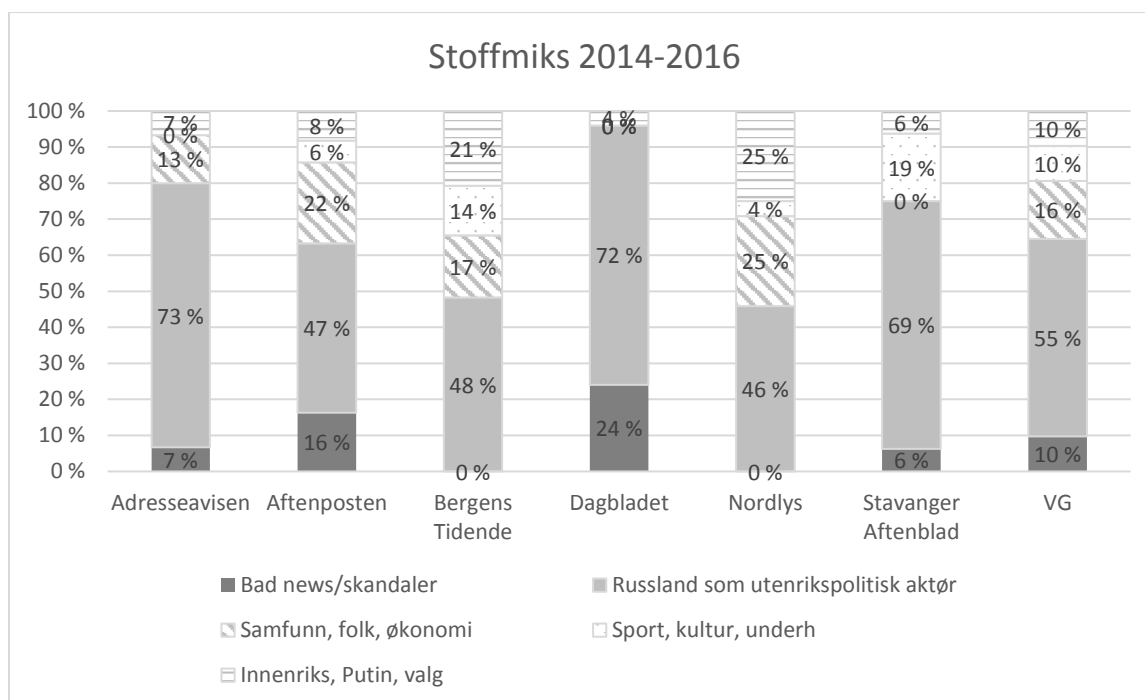
---

⁴⁴ Antall innsendte artikler er riktignok et resultat av to ulike bakenforliggende prosesser som ikke er lett å få oversikt over uten å ha intervjuer med redaksjonene: publikummet og ekspertenes interesse for å delta i debatten ved å sende innlegg og redaksjonens prioriteringer, dvs akseptering eller avvising av debattinnlegg (og begrunnelse for det sistnevnte).

fra «publikumsorientering og konkurranseforhold», og til «om politisk og kulturell orientering» (Allern, 2001, s. 142). Avisen har også hatt en korrespondent i Russland i de to første årene av studieperioden⁴⁵, men i hvilken grad dette har bidratt til dekningen, er en gjenstand for en eventuelt annen studie.

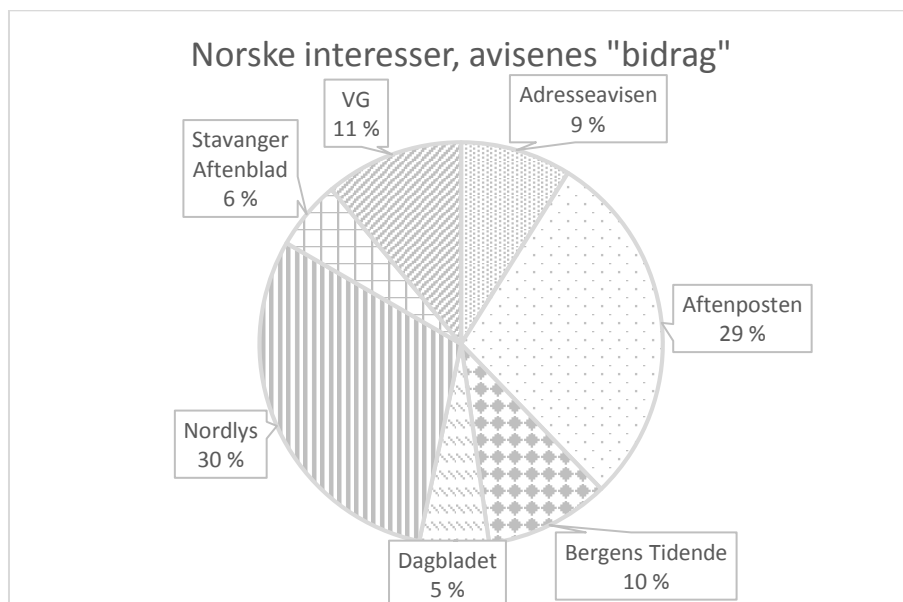
Figur 10: Stoffmiks i ulike aviser, 2009-2013 (før Ukraina-konflikten)

Figur 11: Stoffmiks i ulike aviser, under og etter Ukraina-konflikten (2014-2016)

⁴⁵ [https://no.wikipedia.org/wiki/Morten_Strand_\(journalist\)](https://no.wikipedia.org/wiki/Morten_Strand_(journalist)), også bekreftet under personlig kommunikasjon med Dagbladet, 26. mai 2019

Nordlys har ellers det største antallet artikler om norske aktører og norske interesser både målt i absolutte tall og målt i prosent av avisens artikler (60 %), og står alene for litt under en tredjedel av disse i utvalget (30 %), et større bidrag enn fra Aftenposten (29 %). Det er også interessant at brorparten av denne type artikler i Nordlys (24 av 27 artikler) har nøytral eller positiv tone.

Figur 12: Artikler med "norske interesser" fordelt på de ulike avisene

Ikke minst knyttes om lag 40 % av denne type artikler både hos Nordlys og hos Aftenposten direkte til Russlands utenrikspolitikk og bilaterale forhold, men Nordlys vier like mye plass til artikler med norske aktører innenfor kategorien «land, samfunn, økonomi». Slikt sett ser Nordlys til å bringe sakene mye nærmere sine lesere enn andre aviser, og det i kategorien som forteller om ikke-politiske sider av Russland. Det er også interessant at noen få stikkprøver fra denne kategorien peker på at artiklene ofte handler om ulike samarbeidsprosjekter, gjensidige besøk, avtaler osv. Artikkelen «Psykologisk effekt, 10.08.2011» tar opp Russlands ønsket om å sørge for et renere Barentshav (Nordlys, 2011), «Nå skal vi varsles om ATOMFARE, 14.09.2012» forteller om endringer i atomsikkerhetssamarbeid (Bjørnbakk, 2012), «RUSSERNE SIER HVER GANG, 30.08.2013» handler om flere russiske institusjoners samarbeidsvilje (Alexandersen, 2013). Samtidig er det også plass for kritiske artikler slik som «Stopp deportasjonene til Russland, 20.01.2016» som varsler om dårlige vilkår for asylsøkerne som sendes tilbake til Russland (Stenvaag & Stensen, 2016). En overvekt av nøytrale og positive artikler og avisens vekt på fortellinger om samarbeid støtter antagelsen om at Nordlys i sine framstillinger av Russland ser ut til å fremheve det som er «felles» i en større grad enn andre aviser. Nord-Norge er tross alt en regionalavis, og regionale aviser må fortelle leserne om det som står dem nærmest (Mathisen & Morlandstø, 2015). Samtidig har nærlesingen ikke vært en del av studien, og det er vanskelig å

fastslå med sikkerhet om den positive tonen eventuelt skyldes at samarbeidet sidestilles med den positive vestlige innflytelse slik som hos Ekecrantz (2004).

Tabell 2: Andel artikler med ulik tone i avisene

	Adresseavisen	Aftenposten	Bergens Tidende	Dagbladet	Nordlys	Stavanger Aftenblad	VG	Grand Total
negativ	51 %	55 %	48 %	56 %	22 %	56 %	52 %	50 %
nøytral	38 %	38 %	46 %	42 %	60 %	26 %	43 %	42 %
positiv	11 %	7 %	6 %	2 %	18 %	18 %	5 %	8 %
Grand Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Den lille andelen positive artikler, både i gjennomsnittet (figur 5) og per avis (tabell 2), er ikke helt uventet grunnet avisenes tilbøyelighet til å prioritere negative og kritikkverdige aspekter og funnen i litteraturen ellers. I absolutte tall betyr det at Dagbladet bare har en (1) positiv artikkel i deknningen som er (noe overraskende ut fra antagelsen om kritikken mot makthaverne i Russland) en kommentar «Putins smarte plan» som inneholder ros til Putins Syria-planen (Strand, 2016). Hos andre aviser kan antall positive artikler telles på en hånd, med to unntak. Aftenposten har 10 (av sine 137), og Nordlys er på 2. plass (8 av 45). Slikt sett skiller seg Nordlys igjen, med en større andel positive artikler blant sine publikasjoner, men også her er altså positive artikler i et mindretall. På samme måte som med negative artikler har resultatene direkte sammenheng med måten kodingen ble gjennomført på, hvor artiklene ble kodet negativ (eller positiv) bare så lenge de hadde en **tydelig overvekt** av henholdsvis «minusord» eller «plussord» (Svennevig, 2013).

Nordlys har altså halvparten så mye artikler med negativ tone målt i prosent (22 %) sammenlignet både med andre aviser, og med utvalgets gjennomsnitt (tabell 2), selv om avisen har flere artikler som Stavanger Aftenblad, like mange som Adresseavisen og bare tre artikler færre enn Dagbladet. Dette kan ha sammenheng med at Nordlys skriver mye mer om ulike samfunnsider enn andre aviser, som også generelt i utvalget preges av nøytrale og positive toner. Litteraturen peker på at blant annet lokale aviser er kjent for å være dominert av positive saker, hvor de skriver om «innbyggere som gjør noe positivt, om lokale bedrifter som skaper muligheter, om basarbarn og positive opplevelser» (Mathisen, 2010, s.39), og selv om Nordlys er en regionalavis, kan avisens nærhet til leserne spille en viss rolle. Samtidig ser vi ikke de samme funnene hos de tre andre regionale avisene. Lokale og regionale aviser er også kjent for at de «taler lokalsamfunnets sak mot krefter utenfra» (Mathisen, 2010, s. 39, min utheving.). Når saker relatert til Russland domineres om positive toner og handler om samarbeidsprosjekter som understreker fellesskapet, kan dette tyde på at Russland ikke ses på som «krefter utenfra», snarere imot. Dette rimer godt med påstandene

som kom fra i debatten om «fellesforståelse av situasjonen» mellom Nord-Norge og Russland (Nordland, 2019).

For å oppsummere: Negativitet er størst i nyhetsartikler som omtaler innenriks- og utenrikspolitiske forhold i Russland, særlig de førstnevnte, men hovedparten av nyhetene ellers er nøytrale eller positive, med unntak for nyhetsdekningen i 2014. Avisenes egne leder- og kommentarartikler har en klar overvekt av negative artikler, og negativitet er høyest i omtale av Russlands politikk (særlig innenriks). Negativitet er også framtrædende i de norske avisenes rapportering og kommentering av Russlands involvering i Ukraina, hvor alle avisenes meningsbærende artikler er negative, og det samme gjelder for 60 prosent av nyheter. Dette tyder på at avisene er kritiske til maktutøvelsen i Russland, både innenriks og utenriks, men at balansen til en viss grad er tilstede i nyhetsframstillingen også under den konfliktfulle perioden, og trass i avisenes negative meninger om Russlands rolle i konflikten. Innsendte artikler er en sjelden kost, men antallet øker når norske interesser er involvert, og debatten preges ellers av flere nøytrale enn negative artikler sammenlignet med avisenes ledere og kommentarer. Samfunnsrelaterte temaer og myke saker (kultur, underholdning, kuriosa, sport) omtales i nyhetene hovedsakelig med en nøytral eller positiv tone. Slikt sett ser min studie til å peke i samme retning som Kina-dekningen i USA om at mediene til en viss grad klarer å skille oppfatninger om makta fra oppfatninger om folket (Willnat & Metzgar, 2012). Selv om negativ tone øker i 2014 som følge av Russlands involvering i Ukraina mm, går negativitetsandelen noe ned etter 2014-2015⁴⁶, nesten tilbake til «normalen».

I dette utvalget fremstår altså Aftenposten som en breddeavis, hvor både alle temaer og sjangre er representert i omtrent lik grad, mens VG og Dagbladet skiller seg ut med større oppmerksomhet mot negative hendelser og skandaler, samt til «sport og underholdning», og av disse to er det Dagbladet som har større tendens til tematisk ensidighet, og større oppmerksomhet mot negative hendelser – både før og etter 2014. Nordlys omtaler nesten ingen negative hendelser i Russland, men har derimot utvalgets største andel artikler om ulike samfunnssider (målt i prosent av Nordlys sine artikler), som ofte knyttes til norske aktører. Andre regionale aviser viser ikke like klare tendenser, utenom at noen prioriterer utenrikspolitiske hendelser, mens andre (Adresseavisen) har en overvekt av negative hendelser. Aftenpostens skribenter kommenterer Russlandshendelser mye oftere enn andre (tre ganger oftere enn VG og Dagbladet, fem ganger oftere enn Nordlys og 10 ganger mer enn Adresseavisen og Stavanger Aftenblad). Russlandsrelatert kommentarjournalistikk er altså nesten fraværende i regionale aviser.

---

⁴⁶ Man kan derimot ikke si om den nedadgående trenden var langvarig, i og med studiens siste år er 2016.

4.2 Den kvalitative studien

Casestudien består totalt av 28 artikler. Tre av disse er produsert av den danske Politiken, og gjentrykt av to-tre aviser i utvalget med noe forskjellig layout og innhold (Adresseavisen, Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad). Hendelsen dekkes med til sammen 28 artikler spredt på tre dager. Slikt sett vitner dekningsomfanget om hendelsens viktighet (saliency) for avisene. Dekningen er størst dagen etter hendelsen ble kjent (12 artikler), tiltar noe den andre dagen (10 artikler), for så å halvere på dag 3 (6 artikler) noe som delvis bekrefter mønsteret i dekningsomfanget av kriser som får mest oppmerksomhet i eskaleringsfasen (Zillich et al., 2011).

Hendelsen ble dekket av samtlige norske medier, men i noe ulikt omfang, fra seks artikler hos henholdsvis VG og Aftenposten, og til en artikkel hos Nordlys. Det er til sammen 12 artikler i «leder og kommentar»-sjangeren mot 13 nyheter/reportasjer, samt noen debatt- og leserinnlegg, og dette viser at de fleste aviser har understreket hendelsens viktighet ved å publisere kommentarer eller lederartikler om saken. Samtidig kan behovet for kommentarartiklene være begrunnet i at hendelsen både var spesiell (som opptakt til tredje verdenskrig) og kontroversiell, og avisene anså det som nødvendig å presentere egne vurderinger for sine lesere.

4.2.1 Presentasjon av funn

Litteraturen fraråder fra å starte et forskningsprosjekt med antagelser om hva man kommer til å møte, noe som kan føre til man finner det man leter etter, også beskrevet som *confirmatory bias* (Berger, Roloff & Roskos-Ewoldsen, 2010; Hellevik, 2002), og forskeren derfor må aktivt lete etter bevis som motarbeider hennes antagelser. Som jeg imidlertid har påpekt i teorikapittelet, er den kalde krigens makroramme et naturlig utgangspunkt for en slik studie, og det å late at det ikke er det, ville vært unaturlig. Ikke minst presenterer Entmans studie som ga opphavet til modellen brukt i denne oppgaven (Entman, 1991) en illustrasjon av hvordan nettopp denne makrorammen kommer til uttrykk i dekningsomfanget av nedskytingene. Rammen forutsetter altså at Russlands involvering i internasjonale konflikter intuitivt bør tolkes i et ugunstig (for Russland) lys, med framstillingen av Russland som en aktiv handlende agent (aggressor) og motparten som et offer for aggresjon, slik det har vært i dekningsomfanget av Afghanistan, Georgia-krigen og Ukraina-krisen (Bayulgen & Arbatli, 2013; Karlsen, 2017; Ojala & Panti, 2017; Roman, Wanta og Buniak, 2017). Det er også denne forventningen om at Russland «har skylden», som er gjenstand for flere påstander om en ensidig mediedekning i Norge som jeg har ment tidligere i oppgaven (Holm, 2018; Rowe, 2018). Det som gjorde denne saken spesielt interessant var at det som sagt var Tyrkia som skjøt det russiske flyet (og ikke omvendt), noe som representerte en bryting med rammens forventninger om Russland som

aggressor. Ikke minst pekte deknningen på at det eneste ubestridte faktumet var selve nedskytingen, men ikke omstendighetene rundt denne.

Selv om oppgaven ikke har som hovedmål å kartlegge i hvilken grad de ulike sponsorrammene (de Vreese, 2010) kommer til uttrykk i deknningen (noe som ville ha krevd en analyse av offisielle pressemeldinger og så videre), inneholder deknningen tydelig to versjoner av skyldrammen omtalt i teorikapittelet. Den ene stammer fra Tyrkia (og støttes av NATO), og handler om at nedskytingen var et svar på en forutgående russisk handling, noe som representerer en versjon av «aggressorrammen», men hvor offeret slår tilbake i nødverge (skyldrammen hvor «B er skyldig»). Den andre versjonen stammer fra Russland som definerer nedskytingen som en «forbrytelse» (skyldrammen hvor «A er skyldig»).

Nærlesingen har vist at flere artikler satte hendelsen i en større kontekst, nemlig sivilkrigen i Syria og de to landenes (Tyrkias og Russlands) deltagelse i denne, hvor de også diskuterte tidligere hendelser mellom Tyrkia og Russland. Etter hvert ble det også tydelig at beskrivelsene av den store konteksten og de tidligere hendelsene enten pekte i den ene eller den andre retningen. I det ene tilfellet tegnet man et bilde av Tyrkia som et land som ble utsatt for gjentatte krenkelsers, som får støtte fra NATO og som har gjort stor humanitær innsats i forhold til Syria. I det andre tilfellet pekte konteksten mot at Tyrkias rolle ikke er helt uproblematisk, verken i Syria eller i forhold til NATO. En del beskrivelser pekte på kaotiske tilstander i Syria ellers og manglende samordning, og slikt sett definerte jeg først disse som en «kaos»-ramme, en videreutvikling av «ingen er skyldig»-tolkning i skyldrammen omtalt i teorikapittelet. Nærlesingen fikk meg imidlertid til å konkludere at «kaoset» og «manglende samordning» først ble til et problem etter at Russland ble med, og slikt sett ble antall rammer redusert til fem.

Til slutt satt jeg igjen med fem rammer i deknningen. Jeg har forsøkt å navngi dem etter hva som var den sentrale organiserende ideen (Tankard, 2001), og samtidig øke abstraksjonsnivået slik at andre studier som studerer lignende konflikter, kan bygge på disse. Samtidig er jeg klar over at det å gi rammene et navn er innramming i seg selv (van Gorp, 2010):

Fikk som fortjent (Troublemaker): Russlands oppførsel generelt og involvering i Syria spesielt er det som direkte eller indirekte rettferdiggjør nedskytingen. En latent variant av «B er skyldig».

Reaksjon («Sint og farlig»): Det er ikke handlingen, men konsekvensene som teller.

Rammen framhever Russlands kraftige reaksjon på hendelsen og spekulerer om konsekvensene. Rammen handler mao om noe helt annet enn skyldspørsmålet.

Personligheter («Sterke menn»): Problemet er den personlige rivaliseringen mellom de to landenes ledere. En variant av «begge er skyldige».

Kontrovers (Et offer med pistol i lomma): Nedskytingen var neppe et proporsjonelt svar, og Tyrkia har sine svin på skogen. En variant av «A er (litt) skyldig».

Det forræderske skuddet («Dolkestøt i ryggen»): Skylden plasseres entydig på Tyrkia og nedskytingen fordømmes som en umoralsk handling. En tydelig plassering i «A er skyldig»

4.2.2 Presentasjon av rammene

Mens enkelte artikler føyer seg tydelig i én bestemt ramme, har andre artikler elementer av flere rammer i seg. Samtidig er det to artikler i utvalget som framstår som «rammeløse» ut fra Entmans tilnærming (Entman, 1993). I det ene tilfellet ramser artikkelen opp faktiske opplysninger og påstandene fra begge sider (Ordkrig om advarsler, VG, 26.11.2015). I det andre tilfellet angriper skribenten saken fra ulike innfallsvinkler, og slikt sett inneholder elementene av nesten alle rammene «3 grunner til at en storkrig ikke står på trappene... og 4 grunner til at forholdet vil være anstrengt», Aftenposten, 26.11.2015).

Fikk som fortjent / Troublemaker

<p>Problemet og årsaken (ansvarlig)</p>	<p>Problemet er Russlands oppførsel før nedskytingen, men også generelt. Selve krenkelsen nevnes bare så vidt, og framstilles som en del av et større bilde. Nedskytingen rettferdiggjøres direkte (Tyrkia har rett til å forsvare seg), men også indirekte ut fra den måten Russland tidligere har oppført seg.</p> <p>Evt rammens opphav: Tyrkia, NATO, eksterne eksperter.</p> <p>Indikatorer: Den russiske overflygingen defineres som «krenkelse» og «provokasjoner» (også i flertall). Det eksisterer «et mønster», med bruk av flertall, henvisning til gjentatte ganger, langvarighet, eksisterende bekymringer (Russland har «krenket» «flere ganger før», man har «lenge vært bekymret», «lenge», «flere ganger»).</p>
<p>Moralsk vurdering med indikatorer</p>	<p>Tyrkia hadde rett til å skyte. Måten Russland har operert på, både overfor Tyrkia, i Syria og ellers i verden, rettferdiggjør nedskytingen. Det som skjedde, er noe Russland (den store troublemaker'en) har fortjent.</p> <p><i>Indikatorer:</i></p> <p>Beskrivelser av Russland som «vanskelig».</p> <p>Større og mer detaljerte bruk av flere (også navngitte) tyrkiske kilder enn i alle andre rammer.</p>

	<p><i>Kontraster:</i> Den moralske rettferdiggjørelsen støttes av skildringer av Russlands bombetokter vs utelukking av informasjon om Tyrkias bombetokter i Syria og fremheving av Tyrkias humanitære innsats.</p> <p>Tyrkias <i>rett</i> til å skyte understrekes med henvisning til tidligere krenkelser, Tyrkias tidligere varslinger om at dette «ikke vil bli tolerert», og at Tyrkias «advarsler må tas på alvor og lyttet til».</p> <p><i>Utelatelser:</i> temporal aspekt. Konsekvent utelatelse av informasjon om krenkelsens kortvarighet (17 sekunder) eller vag beskrivelse av varighet.</p> <p><i>NATOs rolle:</i> Understreking av NATOs støtte til Tyrkia</p>
<p>Konsekvenser eller løsning, med indikatorer</p>	<p>Refereres gjerne til «alvorlige konsekvenser», men ikke utbroderes.</p> <p>Eventuelt behov for «bedre samordning» og samarbeid med Russland, men med «et tungt hjerte»</p>

Uttrykkene som «krenkelse av tyrkisk luftrom» og «krenket tyrkisk luftrom» er de desidert mest brukte beskrivelsene av årsaken til nedskytingen i denne rammen. «Krenket» og «krenkelse» er et juridisk (og sikkerhetspolitisk) begrep, som signaliserer at Tyrkias reaksjon på krenkelsen var en legitim handling som ikke krever nærmere utredning. Ansvar er dermed plassert på Russland (trass i at Russland påstår at det russiske flyet ikke har krenket tyrkisk luftrom). Det at Tyrkias handlinger var legitime, støttes opp med NATOs uttalelser om Tyrkias «rett til å forsvare» sitt territorium og med uttalelser fra tyrkiske myndigheter om at de har rett til å benytte seg «av alle slags tiltak» i slike tilfeller.

En mer latent måte å understreke «Fikk som fortjent»-rammen er å beskrive i detaljer Russlands militære engasjement i Syria framfor å diskutere hva som egentlig skjedde. Slik bygges det opp forståelse for Tyrkias handlinger uten at forståelsen presenteres eksplisitt, som i artikkelen «Angrepet som ikke skulle skje» (Jerichow, 2015), som er produsert av den danske Politiken, og gjentrykt i Stavanger Aftenblad og Adresseavisen. Artikkelen minner oss på at krigen i Syria foregår rett ved Tyrkias grenser, og at Tyrkia er «imot Assad», mens Russland først og fremst er i Syria for å støtte Assad og bombe «opprørerne», og understreker at landene har «følsomme og svært forskjellige interesser». Eksempelet nedenfor viser hvordan oppbyggingen skjer (ortografi er som i originalen, kursiveringen er min):

Sammenfalne interesser

Assads interesser i Latakia sammenfaller med de russiske interessene. Den russiske flåten har sin eneste base ved Middelhavet i Syria, ved Tartous, sør for Latakia. *Putinregjeringen* har i de siste månedene bygget ut en base her, og utstasjonert militært russisk personell som

teller flere tusen i antall. Herfra har de russiske bombeflyene støttet det syriske militærets forsøk på å sikre Assads kontroll over området siden 30. september.

Turkmenere i klemme

Russlands bombetokter har de siste ukene også gått ut over *den turkmenske minoriteten* i området, som Tyrkia anser som syrere av tyrkisk opprinnelse. Det lokale Røde Halvmånekontoret angir at *titusener av turkmenere er blitt tvunget på flukt.* Og Tyrkia hadde – før nedskytingen av det russiske flyet – bedt FNs sikkerhetsråd om å drøfte overgrep på det turkmenske mindretallet i det nordlige Syria. Den russiske ambassadøren til Tyrkia mottok i forrige uke også en klage over *russiske bombardementer av turkmenske landsbyer.* Ifølge den tyrkiske avisen Hürriyet har man i flere dager kunnet høre de voldsomme kampene i Syria fra den tyrkiske siden av grensen. Nyhetsbyrået Anadolou skriver at den libanesiske Hizbollah-militsen og iranske styrker har støttet det syriske militæret. *Tyrkia har tatt imot mer enn to millioner flyktninger fra Syria siden våren 2011.* (Jerichow, 2015, min utheving)

Det er interessant at selv om beskrivelsen ikke inneholder noen adversative koblinger som indikerer motsetningsforhold mellom beskrivelsene av henholdsvis Russland og Tyrkia, fremstår disse to beskrivelsene nettopp som motsetninger. Når artikkelen minner oss om at Tyrkia og Russland «har sterkt følsomme og *forskjellige* interesser», settes Russlands militære handlinger (utplassering av militært personal, støtte til Assad, bombetokter mot landsbyer som driver folk på flukt) tydelig opp mot Tyrkias humanitære innsats: har tatt imot flyktninger, har protestert mot bombetokter, har *hørt* lyden av voldsomme kamper rett ved sin grense («hørt» – altså ikke direkte deltatt), har bedt om å utrede overgrep osv). Ut fra en slik beskrivelse er rammens sympati på Tyrkia sin side. Tyrkias egen militære involvering i Syria og egne interesser i regionen ellers er ikke nevnt, utenom landets ønske å beskytte turkmenere av tyrkisk opprinnelse. Det at Tyrkia også deltar i den militære operasjonen i Syria ved blant annet egne bombefly, nevnes ikke i artikkelen.

Dette er et godt eksempel på hvordan mediedekningen, selv uten å ha tydelig skyldplassering, kan «legitimate the behavior of one side of the conflict by giving disproportionate salience to its justifications and by emphasizing certain images or words that delineate its victimization», mens den andre siden får en helt annen omgang med «continually emphasizing its aggressive behavior and downplaying the specific explanation for its behavior» (Bayulgen & Arbatli, 2013, s. 515), og slikt sett manifestere seg i en content bias (Entman, 2007, s. 166). Det er dog viktig å presisere at en slik bias ikke trenger å være et bevisst valg fra journalistenes side.

En antydning til at Russland fikk som fortjent, kommer også fram i sitatene fra en norsk luftforsvarekspert intervjuet av Aftenposten, som peker på at «det er unødvendig og lite klokt av de russiske flyene å operere såpass nær den tyrkiske grensen, når man vet at Tyrkia tidligere har protestert skarpt mot dette» (Hanssen & Johansen, 2015).

VG gjør det enda tydeligere, ved å liste opp, i kronologisk rekkefølge, flere hendelser som bygger opp under forståelsen for Tyrkias handlinger i en artikkel med den utvetydige tittelen «Derfor fikk Tyrkia nok» (Foss, 2015). Her tegner avisen «tidslinjen som viser veien mot øyeblikket da Tyrkia fyrte av mot Russland». Tidslinjen har følgende startpunkt:

2011: Tyrkias daværende statsminister Recip Tayyip Erdogan går på TV og sier han *har fått nok av Syrias diktator Bashar al-Assad*.

- Bare fjern deg fra stillingen *før mer blod er spilt, før du torturerer mer mennesker*. Gjør det for ditt eget lands beste og for det beste for regionen.

2015: Det har gått fire år siden Erdogans tale. Over en kvart million mennesker er drept, en *majoritet av dem er drept av Bashar al-Assads styrker*.

Så, i høst, valgte Russlands president Vladimir Putin å gå inn i den allerede blodige konflikten med full styrke. Målet: Å støtte en svært presset Bashar al-Assad ved å bombe opprørsgruppene som truet han mest på slagmarken (Foss, 2015, min utheving).

Videre fortsetter VG å liste opp elleve-tolv hendelser som også inkluderer handlinger som ikke direkte har noe med Russland å gjøre, slik som Assads framstøt mot de turkmenske opprørerne. Den siste hendelsen i lista er imidlertid selve nedskytingen som etter en slik oppramsing fremstår som en logisk konsekvens og en forståelig handling.

Det skjer også en interessant forenkling i beskrivelsene. Dagen før oppgir VG to ganger (det vil si i to ulike artikler) at Tyrkia tidligere «skjøt ned en *russiskprodusert drone*» (Aspaas, 2015; Skevik, 2015, min utheving). Tidslinje-artikkelen refererer imidlertid til en skutt «*russisk drone*». Det kan hende at en slik forkorting er tilfeldig, eller er gjort for å spare spalteplass. Forskjellen mellom «*russiskprodusert*» og «*russisk*» er heller ikke ubetydelig, og en slik forkortelse passer bedre inn i oppramsingen av «*russiske*» krenkelser som rettferdiggjør nedskytingen. For ordens skyld bør det bemerkes at Adresseavisen (Politiken) også lister opp tidligere hendelser, og nevner et syrisk, russisk produsert drone/fly som ble skutt ned på samme tid som VGs «*russiske*» drone.

Artikkelen «Derfor fikk Tyrkia nok» har nesten utelukkende verb i aktiv form og er ett av de få unntakene i dekingen, som ellers preges av substantivbruk («nedskytingen») og verb i passiv form («flyet som ble skutt ned») uten å peke mot *den som har skutt*. Den nevnte artikkelen beskriver, som navnet tilsier, hendelsene som etter avisens mening førte til at Tyrkia måtte reagere ved å skyte ned det russiske flyet. Bruk av verb i aktiv form understreker aktørens (Tyrkias) handlekraft, men ansvaret for nedskytingen plasseres aktøren som står bak alle de hendelsene som førte til nedskytingen (Russland).

Det temporale aspektet – krenkelsens varighet – er særlig interessant i forhold til utelatelser eller vage beskrivelser. VG presenterer både den russiske og den tyrkiske versjonen av det som har skjedd, men så skriver avisen blant annet: «Tyrkiske myndigheter står på sin side fast ved at det russiske SU-24-flyet *faktisk var innenfor deres grenser og at de ga dem, i løpet av en periode på fem minutter, ti advarsler* over radio før nedskytingen» (Aspaas, 2015, min utheving). En slik formulering kan forstås som om flyet hadde vært i det tyrkiske luftrommet hele tiden mens denne har blitt advart («fem minutter»). Overflygingens varighet er dermed strukket langt ut over de 17 sekundene, som VG ikke oppgir. Dette illustrerer at eksklusjon av informasjon kan være en like sterk indikator av en ramme som informasjonens tilstedeværelse (Entman, 1993). Videre kan ordet «faktisk» forstås ikke bare som et utfyllingsord som hører til muntlig, tabloid stil, som er karakteristisk for den tabloide stilen (Allern, 2001), men også som en bekreftelse på at den tyrkiske versjonen er fakta, i motsetning til den russiske versjonen (se om bruk av ordet «faktisk» hos Vagle, 1995, s.126).

Foruten VG lar også Bergens Tidende (som gjentrukker artikkelen fra Politiken) være å nevne krenkelsens varighet, men understreker, på samme måte som VG, de tidligere krenkelsene. Slik artikkelen er trykket i BT, er informasjon om advarsler til og med flyttet til en liten faktaboks som slår fast at «flyet skal ha blitt advart *ti ganger i løpet av fem minutter*» (Heine, 2015), uten at det oppgis hvor flyet befant seg mens den ble advart. Slikt sett representerer denne rammen en interessant illustrasjon av hvordan fakta som støtter opp budskapet om rettferdig straff blir fremhevet, mens de som ikke støtter opp budskapet, er ikke nevnt.

En annen måte er å fremstille hendelsen som en illustrasjon for at det kreves en bedre samordning (slik det gjøres i lederartiklene i VG og i Aftenposten), men samtidig understreke at samarbeidet med Russland kommer til å skje «med tungt hjerte» (Aftenposten, 2015), med tanke på Russlands

kritikkverdige utenrikspolitikk i Ukraina og motarbeidelse av diplomatiske løsninger i Syria, hvor Russland i tillegg «har indirekte vært med på å legge til rette for fremveksten av IS og en svært blodig borgerkrig» (Aftenposten, 2015). Omtrent det samme budskapet ser ut til å prege debattinnlegget skrevet NATOs daværende generalsekretær Jens Stoltenberg og publisert i Aftenposten. Her minner skribenten om at det som har skjedd, er en del av «et større mønster» hvor man er vitne til «en betydelig økning av Russlands militære aktivitet rundt våre grenser», samt «Russlands aksjoner i Ukraina, og før det i Georgia, men også i Moldova» (Stoltenberg, 2015).

Reaksjon / «Sint og farlig»

I denne rammen flyttes fokuset vekk fra selve nedskytingen og omstendighetene rundt denne, og over til hva som skjer nå og hva som kommer til å skje, det vil si spekulasjon om konsekvensene.

Problem	Russlands reaksjon på nedskytingen, og særlig den som fortsatt kan komme (Russlands «hevn») Evt rammens opphav: russiske uttalelser, eksterne eksperter Indikatorer: overleksikalitet som understreker «fare» og «sinne». Skildringer av typen «sydende av innestengt raseri», «rasende», «sint», «hellig vrede», «sinne», «sinne vokste til stormstyrke». Russland har «ryggen mot veggen», «Putin under press», «farlig», «truer», «trugsmål», «hevne seg mot Tyrkia», «en ny nedskyting» mm
Årsak/ Ansvarlig	Russlands reaksjon er forårsaket av «nedskytingen», men rammen viser ikke forståelse for Russlands reaksjon (se moralsk vurdering). Indikatorer: Faktainformasjon om Tyrkia som skjøt ned det russiske flyet, men hovedsakelig med verb i passiv form, gjennom substantivering («nedskytingen»), alternativt med pronomen «man». Russlands reaksjon beskrives enten ironisk som «hellig vrede», eller med ladede uttrykk som «raseri».
Moralsk vurdering	Russlands sinne er problematisk for alle, men først og fremst for Tyrkia. Indikatorer: reaksjon defineres som «farlig», det skapes frykt rundt hva som kommer til å skje. Generaliseringer: «ingen russiske tv-seere er i tvil om at Tyrkia var den største skurken», «sjeldent så sint som nå»; appell til «alle» om å besinne seg Overleksikalitet: «trugsmål», «farleg» (BT); «dette har vi fryktet», «frykt», «farlig», «alvorlig», «redd», «stedfortrederkrig», «alvorlig», «dramatisk», «skummelt», «bekymret» (VG). Utelatelser: Rammen inneholder ikke forståelse for Russlands reaksjon, og nevner ikke krenkelsens kortvarighet. Kontraster: Russiske demonstranter «kaster egg» mot Tyrkisk ambassade men russisk politi «gjør ingenting til å oppløse demonstrasjonen». Beskrivelse av russiske tiltak mot Tyrkia og Russlands trusler vs Tyrkias beroligende uttalelser, samt spekulasjoner om hva som kan komme.
Konsekvenser / løsning	Konsekvensene er høyst uklare, og derav løsningen også, men alle de mulige alternativene er svært negative for Tyrkia.

	Vage antydninger «uklart hva som ligger i det», «alvorlig», «alvorlige konsekvenser», og mer konkrete utsagn som mulighet for et «militært svar», Russland får «unnskyldning til å bombe enda mer», «en ny nedskyting», «man skyter ikke et russisk fly ustraffet», det å skyte et russisk fly er «en risikabel handling», Russland kan «svare ved å skyte ned et tyrkisk fly» Mulighet for krig diskuteres aktivt, men dempes med kontraargumenter som imidlertid ikke er flatterende for Russland: Russland «har ikke <i>råd</i> » til krig, landet «har nok å streve med», mens Tyrkia har «ingen <i>interesser</i> » av krig
Løsning*	En generell appell til «alle» om å holde hodene kaldt. *

* Oppfordringen om at «alle» bidrar til nedskalering av situasjonen, går gjennom flere artikler, kan derfor ikke anses som en del av bare en ramme.

Denne rammen retter sitt fokus mot Russlands reaksjon og konsekvenser av nedskytingen for Tyrkia og verden for øvrig, og slikt sett glir problemet og konsekvensene inn i hverandre. Dekningen preges også ved at den passive verbformen (det russiske flyet «ble skutt ned», med eller uten informasjon «av hvem») brukes mye oftere enn den aktive formen («Tyrkia skjøt ned det russiske flyet»). Like ofte brukes substantivering (nedskytingen) uten at det alltid framgår hvem som har skutt det russiske flyet. Et godt eksempel er VGs artikkel «Dolkestikk i ryggen» publisert 25.11.2015 hvor aktiv form overhodet ikke brukes, mens passiv form brukes i alle seks setninger som omtaler nedskytingen. Et annet eksempel er «- Russland er dolket i ryggen» (produsert av Politiken, og trykket hos flere aviser 25.11.2015) som heller ikke oppgir i en og samme setning hvem som har skutt det russiske flyet, men bruker uttrykkene som "nedskytingen av russisk fly", "*man* hadde skutt et russisk fly", og "*man* ikke skyter et russisk fly ustraffet" (Heine, 2015). Den passive formen retter lesernes oppmerksomhet mot konsekvensene av at det er det *russiske* flyet som ble skutt ned. Litteraturen peker på at «når man utelater agens, kan det godt være fordi den handlende ikke er interessant i sammenhengen» (Svennevig, 2013, s.191). Når et fly som tilhører en av stormaktene skytes ned, er det åpenbart spennende å få rede på hva stormakten kommer til å gjøre, enn å diskutere hvem som har skutt og hvorfor. Slikt sett framstår spørsmål om hvordan Russland kommer til å svare på nedskytingen, som en forståelig ramme i deknningen. Samtidig bør man ikke overse en annen mulig tolkning av passivisering. Denne *kan* tyde på at avisene rett og slett aksepterer nedskytingens legitimitet (det vil si at Tyrkia handlet i nødverge), eller at de ønsker å rette oppmerksomheten et annet sted. Den passive formen brukes ofte for å tone ned rollen til aktøren (i dette tilfellet, den som har skutt ned flyet), dvs «de-emphasising the agency» (Entman, 1993). Nedskytingen fremstår derfor nesten som «tilstand» i stedet for «handling» (Svennevig, 2013, s. 191), og det er Russland som er gjort til den handlende aktøren i «Sint og farlig»-rammen, hvor rammen beskriver Russlands handlinger *mot* Tyrkia (det vil si Russlands sinne).

Det som kjennetegner flere nyhetsartikler i utvalget, at de ikke alltid benytter seg av synlige retoriske virkemidler. En artikkel skiller seg derfor ut med sin utpreget overleksikalitet hvor ordene «farleg», «fare» og «trugsmål» (og synonyme uttrykk) forekommer i hvert avsnitt, ofte flere ganger. Artikkelen føyer seg tydelig i «Sint og farlig»-rammen:

-Putin under press kan bli *farleg*

- Nedskyting av eit russisk jagarfly kan bli ein *farleg* situasjon, meiner Russland eksper Terje Knutsen.

-
- No har Putin eit *press på seg* frå opinionen til å vise at han er handlekraftig. Dersom det kjem påfølgande *trugsmål* kan dette bli ein *farleg* situasjon, seier Knutsen, førsteamanuensis ved institutt for samanliknande politikk ved Universitetet i Bergen.
  - Dette er helt klart ein *farleg* situasjon. Russland vil ha ein leiar som er handlekraftig. Dersom han ikkje viser seg handlekraftig, kan hans popularitet falle. Det kan ble *farleg*, seier Knutsen. (Oldeide, 2015).

Rammen inneholder ellers utstrakt sitering av Russlands president Vladimir Putin, andre russiske myndighetspersoner og russiske medier, uten at det siteres like mye fra den tyrkiske siden. Samtidig rammes inn disse sitatene slik at de understreker *Russlands sinne*, og ikke så mye *Tyrkias skyld*:

Han var kjølig, samlet og velformulert som alltid, men sjeldent har den russiske offentligheten sett Vladimir Putin så sint som i går. Sydende av innestengt raseri forklarte den russiske presidenten, med Jordans kong Abdullah ved sin side i Sotsji, at Tyrkia ikke lenger kan betraktes som en venn etter nedskytingen av et russisk jagerfly nær grensen mellom Syria og Tyrkia. – Dagens tap er et resultat av å ha blitt dolket i ryggen av terroristenes medhjelpere, lød det fra Putin som ble direktesendt på russisk tv og gjentatt flere ganger i løpet av dagen (Heine, 2015).

I denne rammen bygger man også på kontraster. Slik stilles beskrivelsene av Tyrkias forsonlige tone, hvor Tyrkia omtales som et land som «vil arbeide med Russland og ... allierte for å roe ned motsetningene» (vi merker oss eufemismen «motsetningene» når vi egentlig snakker om nedskytingen av et fly som resulterte i den ene pilotens død) i kontrast med beskrivelsen av Russland som «har på sin side bedt russiske statsborgere om ikke å reise til Tyrkia, og truer med økonomiske sanksjoner mot landet. Samarbeid i forsvarsindustrien er suspendert, og Russland truer

med midlertidig å stanse byggingen av den store gassledningen for russisk gass gjennom Tyrkia....» (Strand, 2015b; min utheving). Ingen av beskrivelsene inneholder forståelsen for hvorfor Russland reagerer slik som den gjør.

I artikkelen produsert av Politiken («Tyrkia er skurken, og Frankrike er vennen») og gjentrykt i Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad spiller man på en kontrast mellom sinte russiske demonstranter foran den tyrkiske ambassaden i Moskva som «kaster egg og maling» på ambassadens vegger etter Tyrkias nedskyting av det russiske flyet (Tyrkia som «Russlands *nye hatobjekt*»), og blomsterhavet foran den franske ambassaden i Moskva hvor russerne minnes ofrene for nylige terroraksjoner i Frankrike (Frankrike som «Russlands nye beste venn»). «Hat» er et sterkt og negativt ladet ord, og uttrykket «*ny hatobjekt*» indikerer gjentagende negativ handling. Avisen forklarer at det før var Frankrike som var «gjenstand for russisk irritasjon» (hvor «irritasjon» er nok mye mildere enn «hat»), men at nå «blir Frankrike nærmest fremstilt som Russlands beste venn i statsmediene» (Heine, 2015). Slikt fremstår både samlingene foran ambasadene og Russlands endring i holdninger mot Tyrkia og Frankrike som et velregissert spill. Artikkelen presenterer en strømlinjeformet oppramsing av stadig flere russiske negative uttalelser og tiltak mot Tyrkia, som alle understreker Russlands sinne mot sin «nye hatobjekt». Når det gjelder Frankrike, motarbeides den nye «vennskapen» mellom Russland og Frankrike umiddelbart med en kommentar om at man ikke bør «legge for mye i det nye fransk-russiske forholdet», fordi i den nåværende situasjonen «det beste vi kan snakke om... er å unngå å skyte på hverandre» (Heine, 2015).

Et annet interessant element, som dog bare er tilstede i Dagbladet, er et større perspektiv om det «historisk anstrengte» forholdet mellom Russland og Tyrkia, hvor det refereres til «russisk UDs drøm om å ta tilbake Bysants» og Russlands opplevelse av tap av Bysants til muslimene som «et historisk nederlag» (Strand, 2015b). Når Russlands reaksjon på nedskytingen settes i en slik historisk kontekst, etterlater det et inntrykk av at Russland lenge har hatt et ønske om å hevne seg mot Tyrkia, gjør dette nå når sjansen endelig har bydd seg.

Denne rammen diskuterer også muligheten for krig, muligheten som i noen artikler ikke eksplisitt dementeres, mens i andre avfeies med et argument om at Russland ikke «*har råd til*» storkonflikt eller krig (Kramviken, 2015; Nordlys, 2015). En mulig logisk fortsettelse av et slikt argument kan være at dersom Russland hadde råd, ville landet gått til krig. Denne type forklaring settes opp mot at Tyrkia *ikke har interesser* av krig.

Kontrovers / Offeret med pistol i lomma

Problem	Tyrkias <i>overreaksjon</i> Evt rammens opphav: russiske uttalelser, anonyme kilder i NATO, eksterne eksperter
Årsak / ansvarlig	«Noen» i Tyrkia» eller Tyrkia a) Eksplisitt: «noen» har ikke tenkt seg om godt nok før nedskytingen. b) Implisitt: nedskytingen er et uttrykk for Tyrkias stormaktsambisjoner
Vurdering	Tyrkias beslutning om å skyte ned flyet var lite gjennomtenkt, men den sterkeste merkelappen er «overreaksjon», eller «unormal» reaksjon. Rammen fordømmer ikke Tyrkias handlinger utover det. Det som skjedde er et resultat av at «noen» i Tyrkia har «mistet hodet» og «overreagerte» ved å være «hurtig på avtrekkeren». Enkelte antydninger om Tyrkias «stormaktsambisjoner». Russlands handling: «overflygingen» brukes i stedet for «krenkelsen» hos Aftenposten, mens ordet «provokasjon» brukes en gang hos STA. «Åpenbart at det ikke dreide seg om noe russisk angrep». Temporal aspekt: vekt på hendelsens kortvarighet («noen sekunder», «et lite øyeblikk», «17 sekunder» Noe mer presis beskrivelse av historikken før («to tilfeller av overflyging» vs «flere» i «Fikk som fortjent»), men ikke gjennomgående. Om Tyrkias nedskyting: «grov overreaksjon», «unormal reaksjon», «ikke en normal reaksjon i fredstid», «sterk reaksjon», «Tyrkias stormaktsambisjoner». Skyld: ikke eksplisitt, men flere eufemismer: «noen på den tyrkiske siden mistet hodet»; tyrkerne var «hurtige på avtrekkeren». Beskrivelser av Tyrkias rolle: direkte beskrivelser og / eller antydninger om Tyrkias egentlige motiver i Syria, inkl. bombetokter mot kurdere og mistanke om relasjoner til IS (det sistnevnte overlapper delvis med «Skyteren har skylda». Større og mer detaljrike sitater av Putin med påstander om at Tyrkia selv har krenket andre, Tyrkias støtte til IS. NATO's skepsis til Tyrkia: «pliktskyldigst», «skepsis mot Tyrkias rolle», «samtalene på bakrommet neppe like forsonlig», «en ørefik til Tyrkia», Tyrkia som «ikke får unison støtte» i NATO.
Konsekvenser / løsning*	Generell appell til «alle» om å holde hodene kaldt,

*se ovenfor

Rammen kommer tydeligst til uttrykk i en av Aftenpostens nyhetsartikler, hvor ordet «krenkelse» er helt fraværende, og er erstattet med ordet «overflyging». Den eneste gangen ordet «krenkelse» brukes er i sitatet som stammer fra en ikke-navngitt tyrkisk myndighetsrepresentant lengre ned i artikkelen. Det at han ikke er navngitt, kan være med å underspille viktigheten av sitatet.

På samme måte som med «Fikk som fortjent»-rammen er det temporale aspektet vesentlig i «Kontrovers». Aftenposten «minimerer» overflygingen ved å slå fast at «russere var inne *bare et lite øyeblikk*» (Langberg & Andreassen, 2015, min utheving). Artikkelen har tittelen «Skutt etter 17 sekunder i tyrkisk luftrom», hvor hendelsen beskrives på følgende måte: «nedskytingen fikk i går kveld støtte fra NATO, *til tross for* at det russiske flyet *bare* skal ha fløyet over *en liten tarm* med tyrkisk territorium som er tre kilometer bred og *til tross for* at overflyvningen *bare* skal ha vært i *noen sekunder*» (Langberg & Andreassen, 2015, min utheving). Ordene som «bare», «en liten tarm», og «bare skal ha vært i noen sekunder», sammen med oppgitt antall sekunder (17) andre steder i teksten, peker på hendelsens kortvarighet og ubetydelighet. Selv om nyhetsartikkelen ikke stiller et eksplisitt spørsmål om nedskytingens legitimitet, peker ordvalget, inkludert adversative setningskoblinger «til tross for at», på at man implisitt stiller spørsmålet om hvorvidt *nedskytingen* var et proporsjonelt svar på *overflygingen*.

Tidsaspektet ser ut til å være vesentlig for Aftenposten, fordi avisen følger opp spørsmålet om 17 sekunder i enda en sak dagen etter (Tyrkerne må ha bestemt seg på forhånd, 26.11.2017). Her ber Aftenposten en norsk militærekspert om å kommentere hendelsen, og eksperten konkluderer med at selv om Tyrkia tidligere har advart om at nye krenkelser ikke blir tolerert, er det å skyte ned andres fly er «unormal reaksjon i fredstid» (Hanssen & Johansen, 2015). Eksperten peker imidlertid på at Russland har sin del av skylden når landet sender sine fly så nær den tyrkiske grensen.

Rammen er tilstede gjennom negative vurderinger av Tyrkia som den handlende agenten i flere meningsbærende artikler, som ut fra sjangeren bør bedømme og vurdere (Morlandstø, 2003), men det er Aftenposten som presenterer rammen før alle de andre avisene. Den eneste avisen som bruker en tydelig merkelapp på hendelsen, som er journalistens egen vurdering, er Dagbladets kommentar som stempler nedskytingen som «grov overreaksjon» (Strand, 2015). Ellers brukes det eufemismer som at «noen (i Tyrkia) mistet hodet» eller retoriske spørsmål av typen «om dette er en sterk provokasjon til å rettfærdiggjøre en nedskyting» (Birkevold, 2015). Følgende setning fra Nordlys er også en god illustrasjon av rammen: «Jens Stoltenberg har ikke fått sine NATO-feller med på en ensidig fordømmelse av russerne uten hensyn til at tyrkerne *muligens* var *litt hurtige på avtrekkerne*» (Kristoffersen, 2015).

I motsetning til «Fikk som fortjent»-rammen beskrives NATOs støtte til Tyrkia som motvillig og ikke enstemmig, noe som ble gitt «pliktskyldigst» (Strand, 2015) og dette forklares med at enkelte land i alliansen er skeptiske til Tyrkias rolle i Syria generelt og Tyrkias reaksjon på krenkelsen.

Personligheter / «Sterke menn»

Problem	Rivalisering mellom Putin og Erdogan Evt rammens opphav: ikke tydelig
Ansvarlig	Erdogan og Putin. Situasjonen er et uttrykk for de to ledernes arrogante stil. Understreking av (negative) likhetstrekk mellom Putin og Erdogan som «sterke», men «uberegnelige» autoritære ledere, «verken... Erdogan eller ..Putin er kjent for å utvise tilbakeholdenhet...». Metaforer «tsaren og sultanen», «tvillingsjeler er i krig»
Moralsk evaluering	Rivaliseringen er moralsk uakseptabelt fordi denne kan føre til militær konflikt og til syvende og sist, forlengelse av det syriske folkets lidelser. Indikatorer: 'En ny nedskytning, uansett av hvem, kan få katastrofale følger'. «Dette vil bare gagne IS», «Prisen .... betales... av den syriske sivilbefolkningen», spillmetaforen «det kyniske spillet».
Løsning*	Man uttrykker et «håp» om at partene benytter seg av «pragmatisme». Uten samarbeid vil man «snuble inn i en militær konfrontasjon»

*delvis overlapper med løsninger i andre rammer.

Denne rammen fører diskusjonen vekk fra hvem som er «offeret» og hvem som er den «skyldige». Mens andre rammer understreker forskjeller i Russlands og Tyrkias oppførsel, understreker denne rammen negative likheter mellom Erdogan og Putin. De to landenes ledere beskrives som to «sterke menn» med «autoritære» tendenser, hvor likheter beskrives med metaforer som «tvillingsjeler» eller «tsaren og sultanen». Uttrykket «sterke menn» er interessant, særlig hvis det er en direkte oversettelse av det engelske «strongman» i flertall⁴⁷, som beskriver en enerådig hersker som tvinger fram beslutninger. Uttrykket «den sterke mann» har sterke negative konnotasjoner i norske (utenriks)politiske debatter og hvor det til og med benyttes om Hitler og Stalin (Neumann og Wiegen, 2018; Steinfeldt, 2018; Ødegård, 2018). Journalisten kunne ha valgt betegnelsen «sterke ledere», som har nøytrale eller til med positive konnotasjoner (for eksempel, en handlekraftig leder?), men så lenge man er opptatt av å understreke det negative ved de to personlighetene, uten å beskrive kvaliteten på deres lederskap, velger man å kalle dem for «sterke menn».

Det bør nevnes at personifiseringen av konflikten ellers er til stede i flere artikler i utvalget, også de som har andre dominerende rammer, men hos VG og Dagbladet er denne rammen særlig tydelig i to meningsbærende artikler «En farlig rivalisering» (VG, 2015) og «Tsaren og sultanen» (Strand, 2015). Denne rammen definerer altså de personlige trekkene ved de to landenes ledere som det

⁴⁷ Oxford dictionaries: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/strongman>

største problemet, og gjør begge statslederne, dog indirekte, ansvarlig for nedskytingen, som så fremstilles som et symbol på deres rivalisering.

Fordømmelse / «Dolkestøt i ryggen»

Problem	Tyrkias nedskyting (uansett om overflygingen fant sted eller ikke) Evt rammens opphav: russiske myndigheter, bla Vladimir Putin
Ansvarlig	Tyrkia har skylden for det som har skjedd. Landet hadde ingen rett til å skyte ned flyet. Indikatorer: Selv om det var noe overflyging, «gir ikke dette Tyrkia <i>rett til å skyte</i> », « <i>feil av Tyrkia å skyte</i> ».
Moralsk vurdering	Tyrkia har utført en moralsk forkastelig handling ved å skyte det russiske flyet som er med i Syria for å bekjempe IS. Indikatorer: Sterkt fordømmende ord og uttrykk som «dolkestøt i ryggen», «forbrytelse», «bevisst handling for å provosere», flyet ble skutt mens «man [Russland] fører en heroisk kamp mot terror». Referanse til den «unge» pilotens død
Konsekvenser / løsning	Man bør forvente en kraftig reaksjon (men en slik reaksjon er implisitt forståelig) «Tyrkia får kritikk», Tyrkia er ikke lenger «en venn», «kraftig reaksjon».

Det som skiller denne rammen fra «Kontrovers» er dens eksplisitte fordømmelse av Tyrkias handlinger, både på rettslig og moralsk grunnlag. Rammen slår fast at krenkelsen, om den i det hele tatt hadde funnet sted, ikke ga Tyrkia *rett* til å skyte ned flyet. Nedskytingen presenteres av den russiske siden også som *moralsk* forkastelig fordi Tyrkia og Russland har vært «venner» og stod på samme side i kampen mot IS, noe som forklarer hvorfor rammen defineres med metaforen «dolkestøt i ryggen» som er et direkte sitat av Vladimir Putin.

Rammen er tilstede i flere aviser, men kun i form av den russiske *versjonen* av saken, og kun i form av direkte sitater som stammer fra president Vladimir Putin og en del andre russiske myndighetspersoner. Spørsmål om hvorvidt man har *rett* til å skyte i slike situasjoner generelt og det moralske aspektet av situasjonen (at Tyrkia de facto skjøt ned flyet til et land som er med og «fører heroisk kamp mot IS») blir ikke fulgt opp ellers i dekningen. Merkelapper «forbrytelse» og «dolkestøt» brukes kun i anførselsestegn når journalistene refererer til hva Russland mener om saken, eller kun i direkte sitater. Sitatene, når de brukes i ulike kontekster, er snarere med på å underbygge andre rammer, blant annet «Sint og farlig»-rammen hvor de viser en (overdreven) russisk reaksjon, når de innføres med uttrykk som «rasende president», «en ny bredside mot Tyrkia» osv og settes opp mot Tyrkias forsonlige tone. Det er interessant at de russiske påstandene om Tyrkias støtte til IS og omstendigheter *utenom selve nedskytingen* faktisk blir fulgt opp i andre

artikler, hvor de også støttes av andre kilder enn russiske, og slik utvikler seg til «Kontrovers»-rammen. Men disse påstandene underbygger ikke Tyrkias skyld for nedskytingen, og blir aldri til en fullutviklet «fordømmelsesramme», men brukes heller for å beskrive Tyrkia som et kontroversielt og vanskelig land.

Det er bare en artikkel i utvalget som direkte plasserer skylda på Tyrkia ved å si at det «var feil av Tyrkia å skyte» – et innsendt leserbrev i VG. Det er også den eneste artikkelen i utvalget som uten å sitere noen, framhever «kampen mot terror» og «den unge pilotens» død (Askedal, 2015).

4.2.3 Trender og forskjeller avisene imellom

Det at hendelsen dekkes over tre dager, både med nyhetsstoff og meningsbærende artikler, peker på at nedskytingen ble oppfattet som en viktig utenrikspolitisk hendelse. Samtidig, som jeg tidligere har påpekt, startet avisene fra samme utgangspunkt, og slikt sett er det kun «innrammingen» av stoffet og egne journalistiske valg (inkludert redaksjonens kommentarer) som forteller leserne hvordan hendelsen skal forstås.

Ifølge Entman er «omissions... as critical as the inclusions in guiding the audience» (Entman, 1993, s. 54), og det er derfor viktig å legge merke til det som *ikke er tilstede* i teksten og i tolkningene, også i lys av tidligere forskning. Den kalde krigens ramme (se for eksempel Entman, 1993, Norris, 1995), forutsetter en svarthvitt framstilling. Det er ikke tilfellet i deknningen av denne episoden. For eksempel, i kraft av Norges medlemskap i NATO kunne nedskytingen bli tolket som Russlands fiendtlige handlinger (dog mot et annet NATO-land). Trass i den ansente sikkerhetspolitiske situasjonen, er det ingen «aggresjonsramme» i artiklene, utenom den ene påstanden om at krenkelsen var et bevisst forsøk på å «splitte» NATO (hos Bergens Tidende). Nesten ingen artikler trekker noen som helst paralleller med Russlands involvering i Ukraina, riktignok, utenom debattinnlegget til den daværende generalsekretær i NATO trykket i Aftenposten og lederartikkelen i samme avisen.

Fraværet av den direkte fordømmende tonen mot Russland som har krenket det tyrkiske luftrommet (med unntak for Bergens Tidende som kaller hendelsen for «russiske provokasjoner») kan riktignok forklares med både alvorret i hendelsen og med at NATO, som siteres i flere artikler, er forsiktig i ordbruken, nemlig at alliansen «støtter Tyrkias versjon» (Adresseavisen / NTB, 25.11.2015), *men fordømmer ikke Russland* for krenkelsen. Her ser vi med andre ord et uttrykk for det samme forsiktighet som litteraturen peker på (Lenkauskaite, 2015). Og når dikotomien ikke er tilstede, er

det virkelig opp til avisene hvordan de tolker saken. Noen forsøker å underbygge «rettferdigheten» i nedskytingen ved å vise til Russlands kontroversielle involvering i Syria, og de russiske flyenes lite gjennomtenkte nærhet til Tyrkias grenser, mens andre stiller spørsmål om omstendighetene og ikke minst Tyrkias kontroversielle rolle. Atter andre fokuserer på Russlands reaksjon. Casen gir oss med andre ord et bredt spekter av rammer og tolkninger.

Det er tydelig at en tredagers periode gir avisene mulighet til å belyse ulike aspekter ved saken og differensiere rammene. Medienes horisont utvider seg normalt etter hvert som krisens klimaks er over, og man er inne i en stabiliseringsfase (Greussing og Boomgarden, sitert i Kleinnijenhuis, Schultz & Oegema, 2015). Det er flere tegn på at nedskytingen stort sett (men utelukkende implisitt) aksepteres som logisk fortsettelse av krenkelsen den første dagen («Fikk som fortjent»), og oppmerksomheten rettes mot Russlands reaksjon på nedskytingen («Sint og farlig»). Den sistnevnte rammen forsvinner imidlertid helt på den tredje dagen. Dette kan ha sammenheng med at så lenge det ikke kom noen ytterligere bevis på at konflikten eskalerer, «døde» rammen ut av seg selv. På dag nr. 2 får vi også en ny ramme rundt hendelsen, nemlig påminnelsen om at de to landenes ledere er påfallende lik hverandre, samtidig som flere aviser enn Aftenposten (men ikke alle) retter sin oppmerksomhet mot Tyrkias kontroversielle rolle i Syria i sine meningsbærende artikler. Slikt sett følger dekningen – bare til en liten grad – utviklingen i dekningen av Georgia-krigen i US hvor flere artikler hadde en overvekt av «anti-Russian frames» til å begynne med, men så beveget dekningen seg mot nøytralitet mot begge parter (Bayulgen & Arbatli, 2013, s.521). Den største forskjellen ligger i mangelen av den eksplisitte fordømmelsen av den russiske overflygingen (for å bruke et mer nøytralt ord), og det faktumet at den russiske versjonen er meget tydelig og synlig fra dag en.

Det sistnevnte er spesielt interessant. Flere av titlene i dekningen består bare av det ene uttrykket «-Dolkestøt i ryggen» som er merkelappen på hendelsen presentert av president Putin. Etter min mening brukes tittelen først og fremst på å framheve Russlands emosjonelle reaksjon (sinne) som følge av nedskytingen, nettopp fordi den moralske vurderingen presentert av den russiske siden (som konstituerer «Fordømmelse»-rammen og som handler om at Russland og Tyrkia ikke er krig med hverandre) overhodet ikke følges opp i tekstene. Uttrykket «dolkestøt i ryggen» brukes konsekvent enten med sitattegn og anførselstegn og det understrekes at det er slik den russiske siden ser på hendelsen. Slik forblir sitatene «bare» sitatene. Som Allern (2001) skriver, «en registrering av ‘ulike syn’ er imidlertid ikke tilstrekkelig for å gi noen sikker innsikt. Å referere hva ulike parter hevder om ulike saksforhold, er ikke det samme som å undersøke hva som er sant eller falskt»

(Allern, 2001, s. 48). Slikt sett er det mye viktigere hvorvidt artiklene følger opp påstandenes innhold med ytterligere undersøkelser (slik som Aftenposten som undersøker kontrovers, eller VG som lager en tidslinje som rettferdiggjør nedskytingen) og om de presenterer en redaksjonell vurdering av saken (alle aviser utenom Adresseavisen) som forteller leserne hvordan de skal tolke det som har sagt og skjedd.

Som jeg tidligere har påpekt, er medierammene et resultat av flere valg som gjøres forut (Beyer, 2010), og som er påvirket av de individuelle journalistenes egne overbevisninger, men ikke minst av yrkespraksis generelt og redaksjonelle konvensjoner spesielt. Det er ikke mange artikler med en fullstendig utviklet ramme, samtidig som enkelte artikler har elementer av flere rammer. Men det var uansett mulig å spore enkelte medierammer mye mer tydelig i enkelte aviser enn i de andre.

Den mest konsekvente av alle avisene i utvalget er VG. Avisen ser ut til å overse gråsoner (og Tyrkias kontroversielle rolle), og bygge opp bildet av en rettferdig straff for Russland, noe som kan være et tegn på at avisene tenderer til å forenkle konflikter for sine lesere (Zillich et al., 2011), samtidig som avisene samtidig bygger opp dramatikken med å peke på mulige, farlige konsekvenser, alt i tråd med hva som forventes av en tabloid dekning (Allern, 2001). Det er også hos VG at vi finner en fullt utviklet «Fikk som fortjent»-ramme i en og samme artikkel (Derfor fikk Tyrkia nok, VG, 26.11.2015). Samtidig trykker avisen et leserinnlegg som peker på at det var feil av Tyrkia å skyte mot Russland som nettopp heter det «Feil av Tyrkia å skyte». En slik publisering, selv om denne kan virke overraskende fra første blick, føyer seg rett inn i de tabloide avisenes policy om å sørge for dramatikken i beskrivelsen. Dette leserinnlegget svarer nemlig til alle kriteriene for publisering av leserinnlegg i tabloidpresse: handle om det avisens skriver om, være kortfattet, og mer enn gjerne være «combative and disputatious» eller til og med stride med «shared understanding» (Richardson, 2008, s. 57).

Dagbladets tre meningsbærende artikler har elementer av flere rammer, fra den historiske begrunnelsen for den kommende russiske hevnen mot Tyrkia, til en tydelig merking av nedskytingen som «grov overreaksjon», som forblir den kraftigste merkelappen av Tyrkias handling eller «skyld» (dersom vi skal tolke det slik) i hele dekningen. Regionale aviser starter med et likt utgangspunkt (i form av stoffet fra Politiken), men så rammer inn saken på forskjellige måter: Bergens Tidende trykker en egenprodusert artikkel om det farlige Russland, samtidig som avisens lederartikkel stempler hendelsen som «russiske provokasjoner» og avfeier eller lar være å nevne påstandene om Tyrkias kontroversielle rolle. Stavanger Aftenblad oppsummerer derimot hendelsen

ved å stille et retorisk spørsmål om hvorvidt nedskytingen var et proporsjonelt svar på provokasjonen, og skildrer Tyrkias kontroversielle rolle⁴⁸.

Aftenposten er den eneste avisen i utvalget som allede den første dagen undersøker kontroversen i hendelsen, men resten av dekningen ikke er så entydig. Nordlys utmerker seg med at avisen bare vier en artikkel til hendelsen, en kommentar som føyer seg i «kontrovers»-rammen, som både oppsummerer dekningen i andre aviser (blant annet med henvisning til Stoltenberg-artikkelen) og med en tydelig oppfordring om Vestens samarbeid med Russland for å kunne forbedre den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa.

Artiklene sprer seg ikke bare langs hele skyldskontinuumet, men går også langt utover skyldsspørsmålet, til helt andre diskusjoner. Det nærmeste vi kommer til «Tyrkia har skylden» er et leserbrev publisert i VG hvor innsenderen mener at «det er feil av Tyrkia å skyte» (VG, 27.11.2015). Videre har vi også merkelappen «overreaksjon» i Dagbladets kommentar, samt flere til dels eufemistiske uttrykk av typen «litt hurtige på avtrekkeren» og «noen i Tyrkia har mistet hodet» hos Nordlys, eller «unormal reaksjon i fredstid» hos Aftenposten. Aftenpostens nyhetsdekning peker på kontrovers i en av sine artikler, samtidig som Aftenpostens kilder peker på at Russland har sin del av skylden. Aftenpostens leder og deler av VGs dekning understreker at hendelsen er et uttrykk for manglende samordning som riktignok skyldes Russlands involvering i Syria-krigen, og det pekes på at selv om man bør samarbeide med Russland, vil dette både være vanskelig, og man gjør dette i den høyeste grad motvillig, grunnet Russlands kontroversielle utenrikspolitikk. Bergens Tidende står nærmest den andre siden av kontinuumet når lederartikkelen i avisen peker på at krenkelsen er en «provokasjon» i et forsøk på å «isolere Natos minst populære medlem fra resten av alliansen» (BT, 26.11.2015).

Ett av fellestrekkene i dekningen er at nyhetsartiklene beskriver hendelsen med uttrykkene som signaliserer uklarhet, slik som «angivelig», «skal ha skjedd», «det som skal være», og beskriver stedet for nedskytingen som «grenseområdet mellom Tyrkia og Syria», og slikt sett møter sjangerkrav om en balansert og nøytral framstilling i nyhetene (Hågvar, 2016). Det kan være et uttrykk for det Tuchman kaller for «rituals of objectivity» når man siterer begge sider og bruker sitater (Tuchman, 1997, s. 38), men kan også være et uttrykk for at avisene er klare over kontroversen i det som har skjedd. Det at artiklene så etter hvert heller mot den ene eller den andre siden, vises gjennom indikatorene listet ovenfor under presentasjonen av de ulike rammene.

---

⁴⁸ Mitt utvalg har ikke fanget opp leder- eller kommentarartikler i Adresseavisen.

Det er også interessant at selv om NATO uttrykker sin fulle støtte til Tyrkia, kan ikke det samme sies om alle avisene. Ingen artikler stiller riktignok spørsmål ved selve støtten som er forståelig ut fra alliansens forpliktelser, men flere artikler tolker den reserverte formen av NATOs støtte som en erkjennelse av at nedskytingen *var* en overreaksjon. Det *kan* ha sammenheng med at hendelsen ikke angår Norge direkte, at det handler seg om NATO: en av tre nordmenn er – eller var – skeptiske til Norges NATO-medlemskap⁴⁹ i perioden da nedskytingen fant sted.

For å oppsummere: Rammenes diversitet kan forklares med sakens kompleksitet som rett og slett ikke åpner for en enkel svarthvit tildeling av skurke- og offerroller slik det var i den kalde krigens ramme (eller for den saks skyld, for en mer negativ framstilling som i tilfelle artikler viet til Russlands involvering i Ukraina-konflikten, se den kvantitative delstudien). Det kan også simpelthen skyldes at konflikten befinner seg på en (trygg) avstand fra Norge. Flere av avisene ser imidlertid ut til å legge større vekt på «Fikk som fortjent» og «Sint og farlig» rammen, i hvert fall i *starten*. Det at konflikten får flere ulike tolkninger i flere aviser og ofte i ulike artikler i en og samme avis (for eksempel, hos Aftenposten), kan være et uttrykk for den nordiske, balanserte modellen som har stor respekt for pluralisme, også i deknningen av konflikter (Nygren et al., 2016). Forskjellene i deknningen handler altså ikke om fordømmelse eller frifinnelse, også fordi konflikten neppe er av en slik art, men om nyanser: hvorvidt Russlands tidligere kontroversielle handlinger (det som Stoltenberg-artikkelen kaller som «et mønster») i kombinasjon med den nye krenkelsen rettferdiggjør nedskytingen («Fikk som fortjent») **eller** om nedskytingen, *trass* i Russlands tidligere kontroversielle handlinger, og den nye krenkelsen, er en *unødvendig overreaksjon* («Kontrovers»).

---

⁴⁹ Her refererer jeg til meningsmålingene gjennomført av ”Folk og forsvar” i 2013 og i desember 2015. Meningsmålingene er arkivert på organisasjonens hjemmesider: <https://www.folkogforsvar.no/eldre-meningsmalinger/>

5 Konklusjon og forslag til videre forskning

Denne studien har kartlagt framstillingen av Russland i norske medier med det for øye å avdekke ensidighet og negativitet i syv norske aviser ved hjelp av en kvantitativ innholdsanalyse, og undersøke i hvilken grad en kontroversiell hendelse med russisk deltagelse framstilles gjennom en eller noen få dominerende tolkningsrammer. I grunn betyr det at jeg har gjennomført to ulike studier innenfor rammene for én oppgave, som hver på sin måte bidrar til å belyse en kompleks problemstilling. En mulig fortsettelse av denne studien kan være å undersøke dekningen i flere typer medier, slik som TV, nettaviser osv.

Den første konklusjonen er at det å anse «mediene» som en homogen masse (D'Alessio og Allen, 2000) neppe er et riktig utgangspunkt dersom man først skal kritisere noen. Både den kvantitative og den kvalitative studien viser at det *er* forskjeller mellom aviser, og det er ofte forskjeller også mellom budskapet i artiklene publisert i en og samme avis. Videre er det også tydelig at ulike synspunkter kommer til orde på debattsidene, både når det gjelder ris og ros som gis til ulike russiske forhold, men også i form av meninger om nedskytingen.

Studien peker også på at påstandene om ensidighet i Russlandsdekningen ikke er helt uten grunn, men man kan heller ikke uten videre si at denne skyldes medienes forutinntatthet, også fordi litteraturen peker på andre mulige årsaker. Det at halvparten av artiklene i mitt utvalg er negative, og at dekningen av casen inneholder mange ulike tolkningsrammer, er ganske symbolsk, og inviterer til to ulike tolkninger: er glasset halvtomt eller halvfullt? Dette illustrerer godt poenget om at enkelte temaer – slik som utenriksdekning eller dekning av et gitt land – er såpass komplekse og rommer så mange undertemaer, at man som regel finner «both examples and counter-examples» (Tiffen, 1972, s. 69) på både ensidighet og balansen.

Jeg utelukker ikke at flere av de «balanserte» sakene i min studie, som endte der grunnet et relativt likt forhold mellom positive og negative indikatorer, er vinklet mot en eller få rammer, og at bruk av slike rammer kan være konsistent. Studien av den utenrikspolitiske casen peker på at flere aviser, dog *slett ikke alle*, har brukt Russlands kontroversielle oppførsel og involvering i Syria som rettferdiggjørelse for nedskytingen, men den russiske versjonen av saken også har blitt gjort tydelig og Tyrkias rolle diskutert. En større rammeanalyse over tid (kvantitativ kombinert med kvalitativ nærlesing) vil være en måte å undersøke både påstandene om en overdreven oppmerksomhet mot president Putin (Johansen, 2017) eller om at Russland gang på gang får skyld så å si *per default*, på grunn av landets tidligere «bad behaviour» (Holm, 2018; Rowe, 2018; Smirnova et al., 2017). Det

vil være særlig interessant å matche påstandene i dekningen med de faktiske opplysningene, også de som først er blitt kjent i ettertid (se om dekningen av Sovjetunionens inntog i Afghanistan hos Melle, 2015).

Den kvantitative innholdsanalysen viser at Krim-annekteringen i 2014 endret den tematiske fordelingen i Russlandsdekningen i hvert fall for det aktuelle året, og til en viss grad også har påvirket negativitet, men det er uklart om dette er noe som skal vare over tid⁵⁰. Det at avisene stort sett er negative i 2014-dekningen, ikke uten videre kan tolkes som bevis på mediens «bias», både grunnet konfliktens natur, og ikke minst fordi om lag 40 % av nyhetene faktisk er nøytrale/balanserte i tonen, trass i 100 % negativitet i ledere og kommentarer.

Artikler med positiv tone er ellers en sjelden kost i utvalget, men forholdet mellom negative, nøytrale og positive artikler stort sett følger det samme mønsteret som i flere andre sammenlignbare studier av Russlandsdekningen. Selv om halvparten av artiklene i dekningen har en negativ tone, er det meget interessante nyanser bak. Negativitet er størst i artikler som handler om negative hendelser og om politikk, men omtale av samfunnsrelaterte temaer og soft news (kultur, sport og underholdning) har en tydelig overvekt av nøytrale og positive artikler. Funnene kan få en til å spekulere om vi er vitner til en «sympatieffekt» (Dell’Orto et al., 2004, s.307): selv om man er kritisk til makthaverne i landene med et ikke-demokratisk regime, har man en mer nøytral eller positiv holdning til folket i de samme landene, ventelig, fordi de oppfattes som ofre for «evil’ government leaders» (Dell’Orto et al., 2004, s. 208). Dette er riktignok bare en antagelse, men vi ser nemlig også eksempler på en annen situasjon, slik som i dekningen av Cuba hvor både landet og samfunnet omtales med negative toner (Soderlund et al., 1998). En naturlig fortsettelse av min studie kan derfor være en innsnevring av analysen mot analyse av dekningen av «regimet» adskilt av «folket».

Som forespeilet i teorikapittelet kommer negativitet altså tydelig til uttrykk i avisenes egne leder- og kommentarartikler, hvor andelen er på om 68 % i gjennomsnittet (mot 48 % i nyhetene). Det at de fleste av skribentene nettopp velger Russlands innenriks- utenrikspolitikk som tema for sine kommentarer, og disse er hovedsakelig negative, kan oppfattes som et uttrykk for en sterk ideologisk uenighet med den politikken som føres av russiske myndigheter, både innad og utad. Russlandsdekningen i Norge, og særlig når det gjelder temaer som kretser om politikken, minner

---

⁵⁰ I og med utvalget omfatter tre år fra og med konfliktens oppstart (2014-2016) mot fem år før (2009-2013), er det for tidlig å si om endringene er langvarige.

derfor om partisan press i USA (Entman, 2007, 2010), det vil si at man neppe kan forvente en annerledes tonefordeling akkurat her. Politiske *nyheter* har imidlertid en svak overvekt av artikler med nøytral tone (nesten ingen positive), hvis vi ser på gjennomsnittet i hele perioden. Journalister skriver imidlertid om flere kritikkverdige forhold i Russland slik som valgfusk, stadig forverrende situasjon for opposisjonen, krympede pressefrihet mm, men utvalget inneholder også historiske redegjørelser av Putins tid ved makten, hans taler og valgløfter, og det er i grunn den siste gruppen av sakene som dekkes med en balansert tone.

På avisnivå er det to aviser som skiller seg ut: Nordlys og Aftenposten. Nordlys legger mye større vekt på samfunnsrelaterte temaer, som ofte berører norske interesser eller aktører, og som hovedsakelig er nøytrale eller positive i omtalen. Slikt sett er dette et indirekte bevis på at avisen legger vekt på det som er felles mellom Norge og Russland, noe som ble indikert i teorikapittelet. Nordlys går virkelig mot strømmen ved å ha bare en (1) artikkel om negative hendelser, den absolutt laveste andelen artikler med negativ tone (halvparten så lite som utvalgets gjennomsnitt), og den største andelen av artikler som berører norske aktører eller norske interesser – ikke minst sammenlignet med andre regionale aviser. Det sistnevnte er ventelig et resultat av det forskning på lokalpressen i Norge peker på: «saken må omhandle eller berøre bedrifter, institusjoner eller personer i eget distrikt for å bli vurdert som vesentlig og interessant» (Allern, 2001, s. 145). Her gjenspeiles det mest sannsynlig at Nord-Norge har mer direkte omgang med russiske aktører og russiske forhold enn andre regioner. Med tanke på diskusjonen i teorikapittelet kan man dog stille spørsmål om dekningen i Nordlys også reflekterer nord-norske holdninger som preges av ønsker om samarbeid med Russland og mangel på negative opplevelser, eller om nordnorske holdninger er blitt til delvis som resultat av dekningen som konsekvent fremhever det positive eller i hvert fall gir en balansert framstilling av Russland, og hvor vekten på det positive bare er en del av lokalavisenes generelle policy for å fokusere på det positive. Det er også hos Nordlys at vi finner nesten like mange debattinnlegg som i Aftenposten, særlig etter at Norge har sluttet seg til sanksjonene mot Russland. Selv om tallene er små, er flere av disse innleggene nøytrale i tonen og fremhever viktigheten av samarbeid – uten å fortie Russlands kritikkverdige involvering i Ukraina.

I lys av den opphetede debatten om «finnmarkingenes lojalitet» (Gullvik og Trellevik, 2016; Netland, 2016; Sneve, 2016; Stormark, 2016) og bekymringer om at «Russlandsvennlige» holdninger i Nord-Norge kan danne «en potensiell fruktbar mark for russisk politisk krigføring i framtida» (Atlantic Council, 2018; Skårderud, 2018)⁵¹, må jeg understreke at man ikke bør tolke

---

⁵¹ Det er spesielt interessant at en av bidragsyterne til denne rapporten er en tidligere TV-2 Russlandskorrespondent.

funnene som bevis på «pro-russiske» holdninger i Nord-Norge. Dette blir en udatert dikotomisk framstilling som hører til den kalde krigens ramme, og er en farlig feiltolkning. Det at skribentene og journalistene i Nord-Norge skriver balansert om Russland og legger vekt på samarbeid med Russland, betyr ikke at de lar være å kritisere Russlands utenrikspolitikk eller innenrikspolitikk. Samtidig er det bekymringsfullt hvis landsdelens «annerledeshet», i hvert fall i forhold til resten av medieradaren, framstilles på denne måten. Balansen mellom disse to standpunktene er snarere en pragmatisk, og konstruktiv holdning, som Norge ellers har lyktes med å opprettholde også under den kalde krigen.

Når det gjelder Aftenposten, befinner avisen seg i en særklasse både når det gjelder antall artikler generelt, og antall (og andel) leder- og kommentarartikler om Russland. Avisen vier også større oppmerksomhet til samfunnsrelaterte temaer enn andre aviser (hvis vi ser bort fra Nordlys som sånn sett er i særklasse på dette området). Dette skyldes ventelig at Aftenposten i studieperioden har hatt faste korrespondenter i Russland⁵², noe som både har bidratt til et høyere antall saker enn hos andre aviser, men kanskje også til bredden i dekingen. Dette er i så fall i tråd med funn i litteraturen som peker på at korrespondentene dekker et større utvalg av temaene nettopp i kraft av sin tilstedeværelse (Sælid, 2011). En ytterligere studie som skiller mellom sakenes forfattere, kan være et interessant bidrag til en diskusjon om korrespondentenes rolle.

Dagbladet bør også nevnes fordi avisen opprettholder vekt på negative hendelser til og med etter Ukraina-konflikten, når denne andelen ellers krymper hos andre aviser, også sammenlignet med VG. Dagbladet også har hatt en korrespondent i Russland, men kun fram til 2010⁵³, og en utredning av korrespondentens bidrag ville på samme måte som med Aftenposten være en interessant fortsettelse av denne studien.

Studien av den utenrikspolitiske casen peker på at selv når avisene har samme informasjon å jobbe ut ifra, rammer de hendelsen ganske ulikt, og legger vekt på ulike aspekter. Trass i den ansente sikkerhetspolitiske situasjonen blir Russland ikke automatisk framstilt som aggressor i en utenrikspolitisk konflikt med et annet NATO-land. Det er plass til kritiske blikk og kritiske meninger om begge partenes rolle i konflikten. Samtidig har man et inntrykk av at flere aviser, i hvert fall, implisitt, oppfatter nedskytingen som et logisk og ikke minst rettferdig svar på en russisk

---

⁵² Kartlegging av de ulike avisenes medarbeidere var ikke en del av studien, men dette er noe jeg kjenner til fra min tidligere erfaring med norsk-russiske prosjekter.

⁵³ Wikipedia ([https://no.wikipedia.org/wiki/Morten_Strand_\(journalist\)](https://no.wikipedia.org/wiki/Morten_Strand_(journalist))), også bekreftet under personlig kommunikasjon med Alexandra Beverfjord, sjefredaktør i Dagbladet, epost av 26.05.2019

handling, i hvert fall i begynnelsen. Dette kan ha en naturlig forklaring i og med at avisene ventelig har fått en NTB-melding om nedskytingen først, etterfulgt av NATOs støtteerklæring, mens informasjon om Russlands reaksjon kom senere⁵⁴. Samtidig trykker flere aviser en artikkel fra den danske Politiken som beskriver Russlands kontroversielle involvering i Syria og hvor nedskytingen nesten presenteres som «fryktet» og «forventet» (Jerichow, 2015). En slik intuitiv, dog implisitt, forventning av at Russland «igjen» skal ha gjort noe feil, kan skyldes at «unfavourable characteristics once acquired as part of a stereotype may be difficult to lose» (Baumeister, sitert i Smirnova et al., 2017, s. 309). og så lenge Russland allerede har vist flere eksempler av kritikkverdig oppførsel, «such as Russia's annexation of Crimea, there will be a tendency to link the social actors responsible for the event to other instances of bad behavior» (Smirnova et al., 2017. s. 309). Sagt med andre ord, kan dette være et tegn på at «hver gang det skjer noe negativt som Russland kan ha hatt motivasjon for å gjøre, velger [vi] å dømme før vi har bevis» (Holm, 2018).

Deretter skiller avisene veien og velger ulike innramminger av hendelsen. Aftenposten skiller seg ut ved å grave inn i kontroversen gjennom sine nyhetsartikler. VG bygger opp dramatikken ved å diskutere mulige farlige konsekvenser, og samtidig samler opp tilleggsopplysninger som forklarer hvorfor Tyrkia har reagert slik landet har gjort, og slikt sett bekrefter sin rykte som en avis med «nyhetene [som er] gjennomgående dramatiske (Allern, 2001, s. 146). Dagbladet trykker bare meningsbærende artikler om saken, og disse inneholder en miks av ulike rammer, ofte i en og samme artikkel, men avisen er den eneste i utvalget som setter en utvetydig negativ merkelapp på Tyrkias nedskyting, nemlig «grov overreaksjon» (Dagbladet, 26.11.2015). Nordlys går igjen mot strømmen ved å ha bare en artikkel om saken så sent som i nedskaleringsfasen (Kristoffersen, 28.11.2015) som oppsummerer hendelsen og understreker viktigheten av samarbeid med Russland, selv i den krevende sikkerhetspolitiske situasjonen. Blant de tre resterende regionale avisene er det også store forskjeller i avisens redaksjonelle vurderinger av saken (fordi nyhetsartiklene er nesten utelukkende fellesstoff). Mens Bergens Tidende eksplisitt varsler om at Russland kan være farlig i en slik situasjon, og mener at Russland ønsker å splitte NATO (BT, 26.11.2015), stiller Stavanger Aftenblad et retorisk spørsmål om hvorvidt nedskytingen egentlig var et proporsjonelt svar på provokasjonen og peker på Tyrkias kontroversielle rolle (Birkevold, 26.11.2015). Adresseavisen benytter seg kun av stoffet supplert av den danske Politiken, og trykker ingen egenproduserte kommentarer om hendelsen.

---

⁵⁴ Dette forblir mine antagelser på bakgrunn av den informasjonen som foreligger i utvalget.

Slikt sett er det ingen tegn på at avisene reproducerer, om enn i en redigert versjon, den kalde krigens ramme med en tydelig fordeling av skurke- og offerroller. Bildet tegnes snarere i grått, i alle nyanser, noe som også gjenspeiler kompleksiteten i hendelsen. Ingen fordømmer Russland, kanskje fordi Russland allerede «har fått sitt», men kanskje også fordi Tyrkia neppe representerer et perfekt offer. Flere aviser peker på negative likheter mellom de to landenes autoritære ledere, og det skapes en viss avstand både fra Russland og Tyrkia (dersom man skal vurdere landene i forhold til «oss» og «dem», Neumann, 1998). Så lenge saken dreier seg om en konflikt mellom to *like kontroversielle* aktører, kan man spekulere om deknningen ville vært annerledes om Russland hadde vært involvert i en konflikt med et annet, og mindre autoritært land.

Man får altså ulike bilder av Russland avhengig av hva man leser, og dette går gjennom både den kvantitative analysen og rammestudien. Riksdekkende tabloider legger vekt på negativitet og dramatik, Aftenposten satser på kommentarjournalistikken og tar opp kontroversene, mens Nordlys har fokus på norske interesser som i avisens øyne er tett knyttet til samarbeid med Russland. Som jeg tidligere har skrevet, har studier av deknningen under den kalde krigen pekt på at norske aviser ikke hadde en like svart-hvitt framstilling som deres kollegaer i Washington, London og Berlin (Bastiansen & Werenskjold, 2015). Min studie peker på at dette også er tilfelle i den norske deknningen, hvis vi for eksempel sammenligner norsk og amerikansk dekning (riktignok, amerikansk TV-dekning). Men det er også slik at hver annen norske artikkel om Russland er negativ. Dette er imidlertid ikke overraskende når negativitet, som jeg tidligere har vist, er et viktig element i den moderne medielogikken og dominerer i omtale av flere samfunnsområder. Det at gjennomsnittsnegativiteten holder seg relativt stabil over tid i min studie, styrker denne antagelsen. Som en mulig fortsettelse av denne studien ville det vært spennende å sammenligne deknningen av Kina (nettopp med tanke på de tidligere påstandene om ensidig Kina-dekning, se Skårdalsmo, 2008) med deknningen av Russland, nettopp for å se om negativiteten er på samme nivå.

Denne masteroppgaven bør dog ikke oppfattes som enda en studie som føyer seg inn i «the never-ending lament that Russia's image is being destroyed by the evil West» (MacGilchrist, 2011, s. 213). Som studien viser – trass i mye (og mye velfortjent) negativitet – ser man både nøytrale og positive artikler, ofte på overraskende steder og tidspunkter, og negativitet varierer **betydelig** mellom ulike temaer, ulike sjangre og ulike aviser. Med tanke på at det pågår en god del negativ utvikling i Russland, og for å parafasere forskerne som studerte deknningen av Cuba, er det nesten overraskende at deknningen «ikke mer skjev enn som så» (Soderlund et al., 1998, Findings).

Ikke minst argumenterer jeg for at negativitet i Russlandsdekningen også må forstås som et uttrykk for den journalistiske normalen som handler om å belyse de problematiske og følgelig ofte negative sider ved virkeligheten, noe de gjør ikke bare i omtale av Russland, men også på andre områder. Samtidig står utenriksdekning i en spesiell situasjon. Selv de mest hjerteskjærende historier om negative opplevelser med det norske helsevesenet blir hos mange lesere balansert opp mot lesernes egne, ikke nødvendigvis negative, opplevelser. De negative journalistiske skildringene av Russland, hvor mye i tillegg handler om politikken, forblir ofte den eneste framstillingen mange lesere får (se også om imagebuilding av utviklingsland hos Sogstad, 1985). Da er det ikke rart at den største overraskelsen for en ung norsk journaliststudent som for første gang besøker Russland, er «å se at det faktisk bor vanlige folk her», fordi «Russland aldri har gitt ham andre assosiasjoner enn maktmisbruk» (Gerhardsen, 2019), eller at nordmenn som faktisk kjenner til den russiske virkeligheten, oppfatter den norske dekningen som ensidig og negativ (Smetanina, 2014).

Etter hvert som negativiteten i denne studien relateres til politikken, er det også fristende å spekulere om journalistene, på samme måte som enkelte norske politikere, har hatt «urealistiske forventninger» (Rowe, 2018, s.17) til den politiske utviklingen i Russland, forventninger som har vært preget av optimisme, og som, når de ikke er blitt innfridd, har resultert i skuffelse og negativitet. Det vi observerer i dag, betegnes gjerne som Russlands tilbakefall til det som er «normalen» for landet (Rowe, 2018, s.17). Både Russland og en betydelig andel land i verden befinner seg i dag i en enorm gråsoner, med flere «nyanser av grått» (Diamond, 2002, s. 175), og som verken er «demokratier» eller «diktaturer». Litteraturen peker også på at de heller ikke befinner seg på et evolusjonskontinuum på vei mot demokrati som et naturlig endemål, noe som fortsatt er en utbredt ønsketenkning, men som flere forskere har tatt oppgjør med fordi denne verken gjenspeiler virkeligheten eller særlig nyttig for å forstå slike «hybridregimer» (Carothers, 2002; Diamond, 2002). Det hjelper derfor ikke å måle Russland (eller for den saks skyld andre land i gråsonen) etter det som Wigell kaller for landets «democraticness» (Wigell, 2008, s. 231), for så bare å konkludere, gang på gang, at dette ikke ser lovende ut. Man kan selvfølgelig forsvare dette ut fra medienes maktkritiske rolle og demokratiske idealer, men en slik tilnærming gir oss verken mer innsikt om Russland eller bringer Russland nærmere det ideelle demokratiet (om en slik idealoverhodet eksisterer). Den negative dekningen av Russland, med mindre bildet nyanseres eller balanseres, kan resultere i at russiske myndigheter får stadig flere gode kort på hånda som beviser Vestens «antirussiske propaganda», «antirussiske holdninger» og «aggressiv tone» mot Russland (Lavrov, 2018; MIA, 2014; Risi, 2015). Det blir uklokt å avfeie disse påstandene som propaganda, også fordi uavhengige russiske journalister og regimekritikere mener at vestlige medier gjør en

«kolossal tabbe når de hele tiden uttaler seg negativt om Putin» (Lenta.ru, 2019, se også hos Johansen, 2017) fordi dette indirekte fører til at russere slår ring om *sin* president. Selv om påstanden «hele tiden» ikke nødvendigvis stemmer, noe også denne studien indirekte peker på, bør man ta disse beskyldningene alvorlig.

Så lenge journalistiske kriterier er sterkt knyttet til å presentere avvik fra normalen (Harcup & O'Neill, 2017), bør man oppfordre journalistene til å få fram positive historier som *avviker fra den journalistiske negativitetsnormalen*, ved å utvikle det McIntyre kaller for løsningsjournalistikk, eller solutions journalism (McIntyre, 2019), hvor man i stedet for å peke på det som er galt i håp om at noen vil fikse det, ... peker på noe som er bra, i håp om at noen vil etterligne det (Benesch, sitert i McIntyre, 2019, s. 17). Flere vestlige medier, deriblant Guardian.no, har startet med denne type journalistikken, ikke minst for å gjøre noe med publikummets dalende interesse for nyhetene, og det viste seg at «good news» er populære blant leserne (Rice-Oxley, 2018). For å sitere prosjektlederen Mark Rice-Oxley, som forresten jobber med internasjonale trender og internasjonal dekning i Guardian:

This does not mean we will reduce our efforts to uncover wrongdoing, to hold the powerful to account. It does mean that, *in addition*, we will be looking for pioneers, trailblazers, best practice, unsung heroes, ideas that work, ideas that might, innovations whose time might have come (Rice-Oxley, 2018, min uthevelse).

Norge og norske medier har tidligere vist sitt evne til å opprettholde balansen i henholdsvis Russlandspolitikken og Russlandsdekningen, også mens de ideologiske stormene har blåst på sin verste - og uten å måtte gi avkall på sine verdier. De siste årenes Russlandsdekning presentert i denne studien, viser at negativitet ikke er tilstede på alle områder og i alle aviser i like stor grad, og at avisenes tolkninger av en og samme hendelse kan være svært ulike. Det er viktig at mediene tar vare på denne balansen og diversiteten, men også gjerne utfordrer seg på å nyansere bildet enda mer, fordi Russland alltid vil være et land som Norge må ha et forhold til. Hvordan forholdet vil være, gjenstår å se. Det som er sikkert, er at dette til en viss grad også vil avhenge av «bilder i våre hoder» – skapt av mediene.

Referanseliste

- Aalberg, T., Papathanassopoulos, S., Soroka, S., Curran, J., Hayashi, K., Iyengar, S., Jones, P.K., Mazzoleni, G., Rojas, H., Rowe, D. & Tiffen, R. (2013). International TV news, foreign affairs interest and public knowledge. *Journalism Studies*, 14:3, 387-406. DOI: 10.1080/1461670X.2013.765636.
- Aalberg, T., Strömbäck, J. & de Vreese, C. H. (2012). The framing of politics as strategy and game: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13(2), 162–178. DOI: <https://doi.org/10.1177/1464884911427799>
- Ahva, L., van Dalen, A., Hovden, J.H., Kolbeins, G.H., Nilsson, M.L. Skovsgaard, M. & Väliverronen, J. (2017). A Welfare State of Mind? *Journalism Studies*, 18:5, 595-613. DOI: 10.1080/1461670X.2016.1249005
- Akerhaug, L. (2016, 18. januar). Farvel verden. *Minerva*. Hentet fra <https://www.minervanett.no/farvel-verden/>
- Allen-Ebrahimian, B. (2016, 4.mars). How China Won the War Against Western Media. Foreign policy.com. Hentet fra <https://foreignpolicy.com/2016/03/04/china-won-war-western-media-censorship-propaganda-communist-party/>
- Allern, S. (2002). Journalistiske og kommersielle nyhetsverdier. Nyhetsbedrifter som institusjonsforvaltere og markedsaktører. *Nordicom Information*, 1. Hentet fra https://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/19_003-014.pdf
- Allern, S. (2001). *Nyhetsverdier: Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Alexandersen, R.S. (2016, 26. mai). – Norske medier er preget av nærhet til NATO. *AldriMer.no*. Hentet fra <https://www.aldrimer.no/pressegeneral-norske-medier-preget-av-naerhet-til-nato/>.
- Alexandersen, R.S. (2016, 7.juli). – Vi bør holde hodet kaldt. *AldriMer.no*. Hentet fra <https://www.aldrimer.no/vi-bor-holde-hodet-kaldt/>
- Andersen, S.S. (2013). *Casestudier: forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Andrew, B.C. (2009). *Media-Generated Shortcuts. Supply and demand of Political Information* (Doktoravhandling, McGill University, Montreal). Hentet fra

http://digitool.library.mcgill.ca/webclient/StreamGate?folder_id=0&dvs=1557410358328~655

- Arango-Kure, M., Garz, M. & Rott, A. (2014). Bad News Sells: The Demand for News Magazines and the Tone of Their Covers. *Journal of Media Economics*, 27:4, 199-214, DOI: 10.1080/08997764.2014.963230
- Barentssekretariatet (2016, 3.januar). Flere bruker grenseboerbeviset. Hentet fra <https://barents.no/en/node/3200>
- Bashir, M. & Fedorova, M. (2015). Framing the Pussy Riot between the USA and Russia. *The Journal of International Communication*, 21:1, 132-152. DOI:10.1080/13216597.2014.978881
- Bastiansen, H.G. (2015). Towards Glasnost? A Case Study of the Norwegian News Coverage of Mikhail Gorbachev as Soviet Leader in 1985. I H. Bastiansen & R. Werenskjold (red). *The Nordic media and the Cold War* (s. 307-331). Göteborg: Nordicom.
- Bastiansen, H.G. & Werenskjold, R. (2015). Mapping Nordic Media and the Cold War. I H. Bastiansen & R. Werenskjold (red). *The Nordic media and the Cold War* (s.9-27). Göteborg: Nordicom.
- Bastiansen, H.G. (2014). Norwegian Media and the Cold War 1945-1991. I H.Hornmoen & K.S.Orgeret (red.) *Defending Democracy. Nordic and Global Diversities in Media and Journalism*. Göteborg: Nordicom.
- Baum, M.A. & Potter, P.B.K. (2008). The Relationships Between Mass Media, Public Opinion, and Foreign Policy: Toward a Theoretical Synthesis. *Annual Review of Political Science*, 11, 39-65. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.11.060406.214132>.
- Baumeister, R. F., Bratslavsky, E., Finkenauer, C. & Vohs, K. D. (2001). Bad Is Stronger Than Good. *Review of General Psychology*, 5(4), 323-370. DOI: <https://doi.org/10.1037/1089-2680.5.4.323>
- Bayulgen, O. & Arbatli, E. (2013). Cold War redux in US-Russia relations? The effects of US media framing and public opinion of the 2008 Russia–Georgia war. *Communist and Post-Communist Studies*, 46, 513–527. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2013.08.003>
- Benson, R. & Hallin, D. C. (2007). How States, Markets and Globalization Shape the News: The French and US National Press, 1965-97. *European Journal of Communication*, 22(1), 27-48. DOI: <https://doi.org/10.1177/0267323107073746>

- Berger, C. R., Roloff, M. E. & Roskos-Ewoldsen, D. R. (2010). What is communication science? I C. R. Berger, M. E. Roloff & D. R. Roskos-Ewoldsen (red.) *The Handbook of Communication Science* (pp. 3-20). SAGE Publications Inc.
DOI: <https://doi.org/10.4135/9781412982818.n1>
- Berghei, J. (2010). *Russland i norsk presse: en undersøkelse av hovedstadsavisene i perioden 1880 – 1905*. (Masteroppgave, Universitetet i Tromsø). Hentet fra <https://munin.uit.no/handle/10037/2977>
- Besova, A.A. & Cooley, S.C. (2009). Foreign News and Public Opinion: Attribute Agenda-Setting Theory Revisited. *Ecquid Novi: African Journalism Studies*, 30 (2), 219-242.
DOI: [10.1080/02560054.2009.9653403](https://doi.org/10.1080/02560054.2009.9653403)
- Beyer, A. (2010). Hvordan studere generiske nyhetsrammer? Forslag til metodiske forbedringer. *Norsk medietidsskrift*, vol. 17, 162-178. Hentet fra <https://www.idunn.no/nmt/2010/02/art02>
- Biltreyest, D. (2001). Global News and Complex Citizenship: Towards an agenda for research on foreign/international news and audiences. I S. Hjarvard (red). *News in a Globalized Society* (s. 41-62). Gøteborg: Nordicom.
- Blakkisrud, H. (2015, 23. august). Putins Russland. Hentet fra https://www.nupi.no/nupi_school/HHD-Artikler/2015/Putins-Russland
- Blakkisrud, H. (2018, 20. mars). Putins uslitelige popularitet. Hentet fra <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2018/Putins-uslitelige-popularitet>
- Bogen, Ø. (2014, 18. november). Erna Solberg med massiv støttepakke til Ukraina. *TV2.no*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/6245088/>.
- Brandenburg, H. (2005). Political Bias in the Irish Media: A Quantitative Study of Campaign Coverage during the 2002 General Election. *Irish Political Studies*, 20 (3), 297-322, DOI: 10.1080/07907180500359350
- Breivik, S.R. (2016, 15. august). – Kom som lyn fra klart himmel. *E24*. Hentet fra <https://e24.no/naeringsliv/russland/mandag-er-det-to-aar-med-sanksjoner-mot-russland-kom-som-lyn-fra-klar-himmel/23762783>
- Brewer, P. R. & Gross, K. (2010). Perspectives on framing effects. Studying the effects of issue framing on public opinion about policy issues: does what we see depend on how we look? I P. D'Angelo & J. A. Kuypers (red.). *Doing news framing analysis: empirical and theoretical perspectives* (s.159-186). New York og London: Routledge

- Brewer, P. R., Graf, J. & Willnat, L. (2003). Priming or Framing: Media Influence on Attitudes Toward Foreign Countries. *International Communication Gazette*, 65(6), 493–508. DOI: <https://doi.org/10.1177/0016549203065006005>
- Brurås, S. (2006). *Etikk for journalister*. Bergen: Fagbokforlaget. 3. utgave.
- Cappella, J. N. & Jamieson, K. H. (1996). News Frames, Political Cynicism, and Media Cynicism. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 546(1), 71-84. DOI: <https://doi.org/10.1177/0002716296546001007>
- Carlsson, U. (1981). *Nyheterna och tredje världen: en översikt av det internationella nyhetsflödet*. Lund: Studentlitteratur.
- Chang, T.-K., Shoemaker, P. J. & Brendlinger, N. (1987). Determinants of International News Coverage in the U.S. Media. *Communication Research*, 14(4), 396-414. DOI: <https://doi.org/10.1177/009365087014004002>
- Chyi, H. I. & McCombs, M. (2004). Media Salience and the Process of Framing: Coverage of the Columbine School Shootings. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81(1), 22-35. DOI: <https://doi.org/10.1177/107769900408100103>
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3. utgave.). Thousand Oaks, Calif: Sage.
- Cuthbert, M. & Sparkes, V. (1978). Coverage of Jamaica in the U.S. and Canadian Press in 1976: A Study of Press Bias and Effect. *Social and Economic Studies*, Vol. 27, No. 2, 204-220. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/27861708>
- D'Alessio, D. & Allen, M. (2000). Media bias in presidential elections: A meta-analysis. *Journal of communication*, 50, 133-156. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2000.tb02866.x>
- D'Angelo, P. & Kuypers, J.A. (2010). Introduction. I P. D'Angelo & J.A. Kuypers (red.). *Doing News Framing Analysis: Empirical and Theoretical Perspectives* (s.110-134). New York, NY: Routledge
- de Beer, A.S. (2010). News from and in the “Dark Continent», *Journalism Studies*, 11 (4), 596-609. DOI: 10.1080/14616701003638509
- de Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal + Document Design*, 13(1), 51–62. DOI:10.1075/idjdd.13.1.06vre
- de Vreese, C. H., Boomgaarden, H. G. & Semetko, H. A. (2011). (In)direct Framing Effects: The Effects of News Media Framing on Public Support for Turkish Membership in the European

- Union. *Communication Research*, 38(2), 179–205. DOI:
<https://doi.org/10.1177/0093650210384934>
- de Vreese, C. & Boomgaarden, H. (2003). Valenced news frames and public support for the EU. *Communications*, 28(4), 361-381. DOI: 10.1515/comm.2003.024
- de Vreese, C.H. (2010). The effects of journalistic news frames. I P. D'Angelo & J. Kuypers (red.), *Doing Framing Analysis* (pp. 187-214). Routledge
- de Vreese, C.H., Peter, J. & Semetko, H.A. (2001). Framing Politics at the Launch of the Euro: A Cross-National Comparative Study of Frames in the News. *Political Communication*, 18, 107–122. DOI: 10.1080/105846001750322934
- Dell'Orto, G., Dong, D., Schneeweis, A. & Moore, J. (2004). The impact of framing on perception of foreign countries. *Ecquid Novi: African Journalism Studies*, 25 (2), 294-312. DOI: 10.1080/02560054.2004.9653299
- Donsbach, W. & Klett, B. (1993). Subjective objectivity. How journalists in four countries define a key term of their profession. *International Communication Gazette*, 51(1), 53–83. DOI: <https://doi.org/10.1177/001654929305100104>
- Druckman, J. N., Fein, J. & Leeper, T. J. (2012). A source of bias in public opinion stability. *American Political Science Review*, 106(2), 430-454. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0003055412000123>
- Eggen, Ø., Leira, H. & Ziesler, K. (2015). Ekspertkilde eller politiker? – Medias bidrag til underskudd på utenrikspolitisk debatt. *Norsk medietidsskrift*, Vol. 22 (02), 1-16. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/2015/02/ekspertkilde_eller_politiker_-_medias_bidrag_til_underskud
- Eide, E. & Simonsen, A. (2008). *Verden skapes hjemmefra: Pressedekningen av den ikke-vestlige verden 1902-2002*. Oslo: Unipub.
- Ekecrantz, J. (2004). In Other Worlds. Mainstream Imagery of Eastern Neighbors. I K. Riegert (red.) *News of the Other. Tracing Identity in Scandinavian Constructions of the Eastern Baltic Sea Region* (s.43-68). Gøteborg: Nordicom.
- Elvevold, E. & Bergo, I.G. (2017, 31. juli). Finnmarking: – Jeg ler av Russland-frykten i Oslo. VG. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/01y20/finnmarking-jeg-ler-av-russland-frykten-i-oslo>

- Entman, R.M. (1989). How the Media Affect What People Think: An Information Processing Approach. *The Journal of Politics*, Vol. 51, No. 2, 347-370. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/2131346>
- Entman, R.M. (1991). Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents. *Journal of Communication*, Volume 41, Issue 4, 6–27, DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1991.tb02328.x>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Entman, R.M. (2007). Framing Bias: Media in the Distribution of Power. *Journal of Communication*, Vol. 57, Issue 1, 163-173. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00336.x>
- Entman, R. M. (2010). Media framing biases and political power: Explaining slant in news of Campaign 2008. *Journalism*, 11(4), 389–408. DOI: <https://doi.org/10.1177/1464884910367587>
- Eriksen, A. (2005). Replik til Urszula Srebrowskas artikkel «ATEKST kan lede på villspor». Norsk medietidsskrift, vol. 12, 44-47. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/2005/01/replik_til_urszula_srebrowskas_artikkel_atekst_kan_le_de_pa_villspor?languageId=1
- Fainberg, D. (2013). Ordinary Russians and Average Americans: Cold War International Correspondents describe “regular people» on the other side of the iron curtain. I E-M. Stolberg (red.). *The Soviet Union and the United States. Rivals of the Twentieth Century. Coexistence and Competition* (s.115-137). Frankfurt am Main: Peter Lang Edition.
- Fevik, A. (2011). *Verden på norsk: en analyse av kildebruken i tre norske papiravisers utenriksjournalistikk*. (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/27807>
- FN/ United Nations General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014 [without reference to a Main Committee (A/68/L.39 and Add.1)] Territorial integrity of Ukraine Resolution 68/262. Hentet fra https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/68/262
- FN / United Nations General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2016 [on the report of the Third Committee (A/71/484/Add.3)] 71/205. Situation

- of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (Ukraine). Hentet fra <https://undocs.org/en/A/RES/71/205>
- Fogarty, B.F. (2005). Determining Economic News Coverage. *International Journal of Public Opinion Research*, Volume 17, Issue 2, 149–172. DOI: <https://doi.org/10.1093/ijpor/edh051>
- Fonn, B. K. (2015). East-West Conflict, West-West Divide? Western Self-Awareness in a Cold War Dissenter Newspaper. I H. Bastiansen & R. Werenskjold (red). *The Nordic media and the Cold War* (s.129-144). Göteborg: Nordicom.
- Forskrift om tiltak vedr. Ukrainas integritet mv. (2014). Forskrift om restriktive tiltak vedrørende handlinger som undergraver eller truer Ukrainas territoriale integritet, suverenitet, uavhengighet og stabilitet (FOR-2014-08-15-1076). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-08-15-1076>.
- Frolova, T.I. (2014). Historical experience of designing humanitarian agenda in mass media [Istoricheskij opyt konstruirovaniya gumanitarnoj povestki SMI]. *Journal of the Ural Federal University [Izvestia federalnogo universiteta]*, Serie 1, Vol 4(132), 59-74. Hentet fra <http://hdl.handle.net/10995/28060>
- Galtung, J. & Ruge, M.H. (1965). The Structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*, 2. DOI: 10.1177/002234336500200104
- Galtung, J. & Vincent, R.J. (1991). *Global Glasnost. Toward a New World Information and Communication Order?* Hentet fra https://www.academia.edu/498799/Global_glasnost_toward_a_new_world_information_and_communication_order_NWICO
- Gerhardsen, A. (2019, 16. april). Kunnskapsløst om Russland i norsk presse. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/WLBWeg/Kunnskapslost-om-Russland-i-norsk-presse--Anki-Gerhardsen>
- Gjerde, K.L. & Fjæstad, K. (2013). «Det meste er nord»: Støres største satsing. *Internasjonal Politikk*, vol. 71, nr. 3 385-395. Hentet fra https://www.idunn.no/ip/2013/03/det_meste_er_nord_stoeres_stoerste_satsing
- Gleissner, M. & de Vreese, C. H. (2005). News about the EU Constitution: Journalistic challenges and media portrayal of the European Union Constitution. *Journalism*, 6(2), 221–242. <https://doi.org/10.1177/1464884905051010>

- Gomm, R. (2004). *Social research methodology. A critical introduction*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gooding, G. (2008, 26.juni). - Fordummende, og partisk utenriksdekning. *Dagbladet.no*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/fordummende-og-partisk-utenriksdekning/66491612>
- Gries, P. H., Crowson, H. M. & Cai, H. (2011). When Knowledge Is a Double-Edged Sword: Contact, Media Exposure, and American China Policy Preferences. *Journal of Social Issues*, 67, 787-805. DOI:10.1111/j.1540-4560.2011.01728.x
- Grosswiler, P. (1997). Symbolic labelling, the media, and foreign policy. *Journal of International Communication*, 4 (1), 11-29. DOI: 10.1080/13216597.1997.9751842
- Grunwald, E. (2010). Traditional and innovative trends in journalism reporting practices in cross-media environments. I V. Rupa (red.). *Journalism and meaning-making: reading the newspaper* (s. 103-120). Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Grytås, G. (2017, 15. mars). Brende bruer i Arkhangelsk? *Nordnorskdebatt.no*. Hentet fra <https://nordnorskdebatt.no/article/brende-bruer-i-arkhangelsk>
- Gullvik, I.K. & Trellevik, A. (2016, 16. februar). – Sentrale folk i Finnmark ber PST ryke og reise. *NRK Finnmark*. Hentet fra <https://www.nrk.no/finnmark/-sentrale-folk-i-finnmark-ber-pst-ryke-og-reise-1.12805354>
- Hågvar, Y.B. (2016). *Nyhetssjangere i nettaviser. Tekstnormforskjeller mellom nett- og papirnyheter i VG, Dagbladet og Aftenposten 2010-2014*. (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo.
- Hackett, R.A. (1984). Decline of a paradigm? Bias and objectivity in news media studies. *Critical Studies in Mass Communication*, 1 (3), 229-259, DOI: 10.1080/15295038409360036
- Hallin, D. (2004). *Comparing media systems: three models of media and politics*. New York: Cambridge University Press.
- Hanitzsch, T. (2007). Deconstructing Journalism Culture: Toward a Universal Theory. *Communication Theory*, 17, 367-385. DOI:[10.1111/j.1468-2885.2007.00303.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2007.00303.x)
- Hansen, F. S. (2010). "Danske billeder af Rusland i 2000'erne." *Nordisk Østforum*, Vol. 24, 167-183. Hentet fra <https://www.idunn.no/nof/2010/02/art17>
- Hansen, F. S. (2018). Danske billeder af Rusland i 2010'erne. *Nordisk Østforum*, Vol. 32, 153-173. DOI: <https://doi.org/10.23865/noros.v32.1349>

- Harcup, T. & O'Neill, D. (2017). What is news? News values revisited (again). *Journalism Studies*, 18 (12), 1470-1488. DOI: 10.1080/1461670X.2016.1150193
- Hattrem, T. (2016, 26. mai). Utenrikspolitisk nærsynthet. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/innlegg_nordlys/id2501744/
- Heinrich, H.-G. & Tanaev, K. (2009). Georgia & Russia: Contradictory Media Coverage of the August War, *Caucasian Review of International Affairs*, vol. 3. Hentet fra http://www.cria-online.org/modules.php?name=Issue_8
- Hellevik, O. (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hertog, J. K. & McLeod, D. M. (2001). A multiperspectival approach to framing analysis: a field guide. I S.D. Reese, O.H. Gandy Jr & A.E. Grant (red.). *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World* (s.139–161). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hesla, G.K. (2019, 9. april). Solberg møter Putin: – Kan bli et taktskifte for norsk-russisk politikk. *NRK Finnmark*. Hentet fra https://www.nrk.no/finnmark/solberg-moter-putin_-_kan-bli-et-taktskifte-for-norsk-russisk-politikk-1.14508171
- Hess, S. (1996). *International news and foreign correspondents*. Harrisonburg, Virginia: The Brookings Institution.
- Hester, J. B. & Gibson, R. (2003). The Economy and Second-Level Agenda Setting: A Time-Series Analysis of Economic News and Public Opinion about the Economy. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 80(1), 73–90. DOI: <https://doi.org/10.1177/107769900308000106>
- Hjarvard, S. (2001). News Media and the Globalization of the Public Sphere. I S. Hjarvard (red.) *News in a Globalized Society* (s. 17-39). Göteborg: Nordicom.
- Hjertø, P. (2017). *Barnevernets omdømme og medias påvirkning*. (Masteroppgave, Universitetet i Tromsø). Hentet fra <https://munin.uit.no/handle/10037/12078?show=full>
- Holm, H-H. (2001). The effect of globalization on media structures and norms. Globalization and the choice of foreign news. I S. Hjarvard (red.). *News in a globalized society* (s. 113-128). Göteborg: Nordicom.
- Holm, M. (2018, 13. mars). Vår fiende Russland? Hentet fra <https://www.nupi.no/Nyheter/KRONIKK-Vaar-fiende-Russland>.

- Holsanova, J., Rahm, H. & Holmqvist, K. (2006). Entry points and reading paths on newspaper spreads: comparing a semiotic analysis with eye-tracking measurements. *Visual Communication*, 5(1), 65–93. DOI: <https://doi.org/10.1177/1470357206061005>
- Holtmark, S. & Mankova, P. (2015). *Naboer i frykt og forventning: Norge og Russland 1917-2014*. Oslo: Pax.
- Hovi, J. & Malnes, R. (2011). *Anarki, makt og normer. Innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt forlag
- Hønneland, G. (2012, 24. mars). Look to Finland! *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/look-to-finland-1.438503>
- Hønneland, G. & Rowe, L. (2010). *Nordområdene – hva nå?* (Vol. 1, Nordområdebiblioteket). Trondheim: Tapir akademisk forlag
- Høyer, S. & Nossen, H. (2012). Spor etter det store hamskiftet – Enkelte stiltrekk ved Aftenpostens journalistikk gjennom et halvt århundre. *Norsk medietidsskrift*, Vol. 19, nr. 2, 88-106. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/2012/02/spor_etter_det_store_hamskiftet_-_enkelte_stiltrekk_ved_aft
<http://hdl.handle.net/10995/28060>
- Huang, B. & Priebe, S. (2003). Media coverage of mental health care in the UK, USA and Australia. *Psychiatric Bulletin*, 27(09), 331-333. DOI: <https://doi.org/10.1192/pb.27.9.331>
- Ihlen, Ø. & Andersen, E.W. (1999). "Rammer", "posisjoner" og Romeriksporten. "Mediepakker" som praktisk-analytisk verktøy. *Norsk medietidsskrift*, vol. 6, nr. 1, 19-39. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/1999/01/rammer_posisjoner_og_romeriksporten
- Ihlen, Ø., Allern, S., Thorbjørnsrud, K. & Waldahl, R. (2010). The World on Television, *Nordicom Review*, 31(2), 31-46. DOI: <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0128>
- Ihlen, Ø. (2007). *Petroleumsparadisets: Norsk oljeindustri strategiske kommunikasjon og omdømmebygging*. Oslo: Unipub.
- Isbrekken, A.T. (2016, 14. Januar). In the wake of the crisis. Hentet fra <https://www.nupi.no/en/News/In-the-wake-of-the-crisis>
- Ito, T. A., Larsen, J. T., Smith, N. K. & Cacioppo, J. T. (1998). Negative information weighs more heavily on the brain: The negativity bias in evaluative categorizations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(4), 887-900. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.75.4.887>

- Jenks, J. (2006). *British Propaganda and News Media in the Cold War*. Edinburgh: Edinburgh University Press. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1r23h1>
- Johansen, L. (2016, 19. januar). Derfor er det mange som ikke kjenner seg igjen i NRKs utenriksdekning. *Journalisten.no*. Hentet fra <https://journalisten.no/tove-bjorgaas-barack-obama-dagsrevyen/derfor-er-det-mange-som-ikke-kjenner-seg-igjen-i-nrks-utenriksdekning/302382>
- Johansen, P.J. (2017, 29. november). Hvor mektig er egentlig Putin? Russiske opposisjonelle mener Vesten tar helt feil. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/0EELjM/Hvor-mektig-er-egentlig-Putin-Russiske-opposisjonelle-mener-Vesten-tar-helt-feil>.
- Kabel, L. (2017). *The Coverage of Russia by the Danish Media: on media created images and their consequences*. Aarhus: Ajour. Hentet fra [https://www.ucviden.dk/portal/da/publications/the-coverage-of-russia-by-the-danish-media\(8d5536b0-3884-489d-a88c-43c4e35078db\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/publications/the-coverage-of-russia-by-the-danish-media(8d5536b0-3884-489d-a88c-43c4e35078db).html)
- Karlsen, J. (2017). *Russlandsbildet i norske medier. En komparativ studie av norske mediers fremstilling av Russland under internasjonale konflikter i russiske grenseområder mellom 1979 og 2014*. (Masteravhandling, Universitetet i Tromsø). Hentet fra <https://munin.uit.no/handle/10037/11573>
- Katchanovski, I. & Morley, A. R. (2012). The Politics of U.S. Television Coverage of Post-Communist Countries. *Problems of Post-Communism*, 59:1, 15-30, DOI: 10.2753/PPC1075-8216590102
- Kepplinger, H. (2008). News Values. I *The International Encyclopedia of Communication*. Hentet fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781405186407>
- Kinas ambassade i Norge (2012, 17. desember). Den historiske sannheten om Tibet. Hentet fra http://no.china-embassy.org/eng/zjsg_2/sgxw/t998665.htm
- Kinas ambassade i Norge (2016, 26. juli). Kina har aldri herset med små land. Hentet fra http://no.china-embassy.org/eng/zjsg_2/sgxw/t1384797.htm
- King, G., Keohane, R.O. & Verba S. (1994). *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton University Press. Hentet fra <http://press.princeton.edu/chapters/s5458.html>.

- Kleinnijenhuis, J. (1987). Images of Cold War: Effects of Press Opinion on Public Opinion in the Netherlands. *European Journal of Communication*, 2(3), 311–336.
<https://doi.org/10.1177/0267323187002003004>
- Kleinnijenhuis, J. (2008). Negativity. I W. Donsbach (red.) *The international encyclopedia of communication* (s. 3188-3192). DOI: <https://doi.org/10.1002/9781405186407.wbiecn005>
- Kleinnijenhuis, J., van Hoof, A. M. J. & Oegema, D. (2006). Negative News and the Sleeper Effect of Distrust. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 11(2), 86–104. DOI: <https://doi.org/10.1177/1081180X06286417>
- Kolesnitsjenko, A.V. (2008). Kriterii otbora novostej v sovremennyh rossijskih SMI. [Nyhetskriteriene i russiske massemedier]. *Mediaskop*, Vol. 3. DOI: 10.30547/mediascope.3.2018.5.
- Kolstø, P. (2008). *Russland: folket, historien, politikken, kulturen*. Aschehoug, Oslo.
- Kongshem, M. (2015, 13. februar). Før vi lar konflikten i Ukraina ødelegge det solide forholdet Norge har hatt til Russland, bør vi tenke oss grundig om. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/A2xnr/For-vi-lar-konflikten-i-Ukraina-odelegge-det-solide-forholdet-Norge-har-hatt-til-Russland-bor-vi-tenke-oss-grundig-om>.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2.utgave). Thousand Oaks, California: Sage.
- Kunczik, M. (2002). Globalisation, *The Journal of International Communication*, 8:1, 39-79, DOI: 10.1080/13216597.2002.9751921
- Kuypers, J.A. (2010). Framing Analysis from a Rhetorical Perspective. I P. D'Angelo & J.A. Kuypers (red.) *Doing News Framing Analysis* (s. 286-311). New York: Routledge.
- Kvalheim, N. & Sjøvaag, H. (2016). *Journalistikkens blindsoner* (Rapport skrevet på oppdrag for Mediemangfoldsutvalget). Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/9cadd4118d947ad801c10007e67aebe/journalistikkens_blindsoner.pdf
- Lacy, S., Riffe, D., Stoddard, S., Martin, H. & Chang, K.-K. (2001). Sample Size for Newspaper Content Analysis in Multi-Year Studies. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 78(4), 836–845. DOI: <https://doi.org/10.1177/107769900107800414>
- Laine, J. (2015). No news is good news? Making the Finnish public image of Russia. *GeoJournal*, Volume 80, Issue 1, s. 93–112. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10708-014-9539-9>

- Landis, J. & Koch, G. (1977). The Measurement of Observer Agreement for Categorical Data. *Biometrics*, 33(1), 159-174. DOI:10.2307/2529310
- Lavrov, S.V. (2018). *Vystuplenie i otvety na voprosy Ministra inostrannyh del Rossii S.V.Lavrova na Mjunhenskoj konferencii po voprosam politiki bezopasnosti, Mjunhen, 17 fevralja 2018 goda* [Tale og pressekonferanse til Russlands utenriksminister Sergej Lavrov på sikkerhetskonferansen i München, 17. Februar 2018] [Transcript]. Hentet fra http://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3081301
- Le, E. (2006). *The Spiral of `Anti-Other Rhetoric`*. Amsterdam and Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing Company.
- Lee, J. & Craig, R. L. (1992). News as an Ideological Framework: Comparing US Newspapers' Coverage of Labor Strikes in South Korea and Poland. *Discourse & Society*, 3(3), 341–363. DOI: <https://doi.org/10.1177/0957926592003003004>
- Lengauer, G., Esser, F. & Berganza, R. (2012). Negativity in political news: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13(2), 179–202. DOI: <https://doi.org/10.1177/1464884911427800>
- Lenkauskaite, L. (2015). *Cold war all over again? Analysis of NATO's discourse regarding Russia before and after the start of the Ukrainian crisis* (Masteroppgave, Central University of Europe, Budapest). Hentet fra http://www.etd.ceu.edu/2015/lenkauskaite_liucija.pdf
- Lenta.ru. (2019, 26. mars). Pozner nazval «kolossal'nuju oshibku» zapadnoj propagandy pro Putina [Pozner fortalte om en kolossal tabbe som den vestlige propagandaen gjør når de snakker om Putin]. Hentet fra <https://lenta.ru/news/2019/03/26/bigfatmistake/>
- Letterman, C. (2018, 6. desember). Image of Putin, Russia Suffers Internationally. Hentet fra <https://www.pewglobal.org/2018/12/06/image-of-putin-russia-suffers-internationally/>
- Lichter, S. (2017). Theories of Media Bias. I *The Oxford Handbook of Political Communication*. Hentet fra <https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199793471.001.0001/oxfordhb-9780199793471-e-44/version/0>.
- Lien, M.P. & Aalberg, T. (2014). Fra biologidiskurs til miljødiskurs? – Pressedekningen av minoriteter i norske aviser fra 1902–2010. *Nordisk medietidsskrift*, vol. 21 (1), 4-23. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/2014/01/fra_biologidiskurs_til_miljoediskurs_-_pressedekningen_av_m

- Lindebø, K. (2019, 15. april). Tre av fire saker om verdens utvikling er negative: – Gir en skjev virkelighet. *Journalisten.no*. Hentet fra <https://journalisten.no/afrika-guro-lindebjerg-jon-lomoy/tre-av-fire-saker-om-verdens-utvikling-er-negative--gir-en-skjev-virkelighet/358884>.
- Lippmann, W. (1921). *Public Opinion*. New York: Penguin Books.
- Lombard, M., Snyder-Duch, J. & Bracken, C.C. (2004). *Practical Resources for Assessing and Reporting Intercoder Reliability in Content Analysis Research*. Hentet fra <http://www.temple.edu/sct/mmc/reliability/>
- Lorås, J. (2007). Nord-Norge som kulturell konstruksjon i nyere norsk humanistisk og samfunnsvitenskapelig litteratur. *Heimen*, 44 (1),17-30. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2365409>
- Louw, P.E. (2009). Reporting Foreign Places. I A.S.de Beer & J. C. Merrill (red.) *Global Journalism. Topical Issues and Media Systems* (s.153-164), 5. utgave. Boston: Pearson Education
- Luke, D.A., Caburnay, C.A. & Cohen, E.L. (2011). How Much Is Enough? New Recommendations for Using Constructed Week Sampling in Newspaper Content Analysis of Health Stories. *Communication Methods and Measures*, 5 (1), 76-91.
DOI: [10.1080/19312458.2010.547823](https://doi.org/10.1080/19312458.2010.547823)
- Lundgren, J. (2013). The Nordics' fear of the Russian bear. *The Nordics' threat perception of Russia's military capacity as portrayed by media and the structural factors behind this picture*. (Masteroppgave, Gøteborg Universitet). Hentet fra https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/34056/1/gupea_2077_34056_1.pdf
- Lynch, J. & McGoldrick, A. (2005). *Peace journalism* (Media and conflict). Stroud: Hawthorn Press.
- MacGilchrist, F. (2011). *Journalism and the Political. Discursive tensions in news coverage of Russia*. Amsterdam og Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Malkova, V.K. (2015). «Krym nash!» v rossijskom informatsionnom prostranstve [«Krim er vår!» i det russiske informasjonslandskapet] Moskva: IEA, Russian Academia of Sciences. Hentet fra <http://static.iea.ras.ru/neotlozhka/%E2%84%96243.pdf>
- Markussen, H.R. (2016). Om fiksjon og virkelighet. «Okkupert» som naturaliserende for norske Russland-representasjoner. *Internasjonal politikk*, Vol.74, No.4. Hentet fra <https://tidsskriftet-ip.no/index.php/intpol/article/view/410/1225>

- Mathisen, B.R. & Morlandstø, L. (2015). Regionale motstemmer i nasjonal offentlighet. *Nordisk medietidsskrift*, Vol. 22, nr. 4, 1-19. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/2015/04/regionale_motstemmer_i_nasjonal_offentlighet
- Matthes, J. (2009). What's in a Frame? A Content Analysis of Media Framing Studies in the World's Leading Communication Journals, 1990-2005. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 86(2), 349–367. DOI: <https://doi.org/10.1177/107769900908600206>
- Maximova, O. (2018). Russia's Portrayal in the Mirror of International Mass Media: The Role of Cultural Context. *International Journal of English Linguistics*, Vol. 8, No. 3. DOI: 10.5539/ijel.v8n3p25
- McCombs, M. (2004). *Setting the Agenda. The Mass Media and Public Opinion*. Cambridge: Malden, MA: Polity
- McIntyre, K. (2019). Solutions Journalism. *Journalism Practice*, 13:1, 16-34, DOI: 10.1080/17512786.2017.1409647
- McNair, B. (1988). *Images of the enemy: Reporting the new cold war*. London: Routledge.
- Medietilsynets årsrapport 2015. Hentet fra <https://www.medietilsynet.no/om/aktuelt-2016/arsrapport-2015/>
- Meldahl, N. (2013, 18. desember). Russland, to sider av én sak. Russland Demokrati og samarbeid. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra https://www.aftenbladet.no/meninger/i/ee6zM/Russland_-_to_sider_av_n_sak
- Melle, O. (2015). Norway's Olympic Cold War, 1980. A Neighbouring Country's Response to the Soviet Invasion of Afghanistan. I H. Bastiansen & R. Werenskjold (red). *The Nordic media and the Cold War* (s.217-236). Göteborg: Nordicom.
- Meyer, S. (2008). Så brøt stormen løs. Debatten om beredskapslovene i norsk presse høsten 1950. I Flo, I., Dahl, H.F., Eide, M., Hjeltnes, G. & Ottosen, R. *Meningsmangfold eller ensretting under den kalde krigen* (Pressehistoriske skrifter, 10/2008). Hentet fra http://www.pressetidsskrift.no/content/uploads/pub/2018/10/Pressehistoriske-skrifter-nr.-10_2008.pdf
- Milde, S.H. (2007). *De forsømte nyhetene: bruken av NTB-meldinger i norsk presse*. (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/27651>.

- Moe, H. & Sakariassen, H. (2018). *Bruksmønstre for digitale nyheter: Reuters Institute Digital News Report, Norge 2018*. Hentet fra <https://www.uib.no/fg/mediebruk/118389/reuters-digital-news-report-2018>
- Moen-Larsen, M. & Gjerde, K.L. (2014). Olympisk fremmedgjøring. *Nordisk Østforum*, 01. Hentet fra https://www.idunn.no/nof/2014/01/olympisk_fremmedgjoering.
- Mon, S.T. (2017, 3 februar). – Vi har ikke sett noe bevis for at Russland står bak. *NRK.no*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/advarer-mot-a-anklage-russland-1.13359632>
- Morgenbladet (2006, 20.januar). Ytringsfrihetens begrensninger. *Morgenbladet*. Hentet fra https://morgenbladet.no/debatt/2006/ytringsfrihetens_begrensninger
- Morlandstø, L. (2003). I konflikt med oppdraget? Et kritisk blikk på kritisk journalistikk. *Norsk medietidsskrift*, vol.10, nr. 1, 33-53. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/2003/01/i_konflikt_med_oppdraget
- Moscovici, M. (2008). *Russia's Portrayal In The Western Media: A Quantitative Analysis Of Leading Media Agency News Stories In 2007*. (Masteroppgave, University of Texas at Arlington). Hentet fra <https://rc.library.uta.edu/uta-ir/handle/10106/1007>.
- Murray, S. (2017, juni.). The “Rally-'Round-the-Flag» Phenomenon and the Diversionary Use of Force. I *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, DOI: 10.1093/acrefore/9780190228637.013.518
- Myklebust, K.A. & Nielsen, H.P. (2016, 26. februar). Den seige russofobien. *Nordlys*, del 1, s. 3
- Myklestad, M. (2012). *Naboskap, oppfatningar og delelinjeforhandlingar 1985–1992. Ei framstilling av delelinjeforhandlingane i Barentshavet slik dei blei sett i norske og sovjetiske/russiske aviser*. (Masteroppgave, Universitetet i Tromsø). Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/8100/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- NATO (2015, 24. November). Statement by the NATO Secretary General after the extraordinary NAC meeting. Press Release no. 169. *NATO*. Hentet fra https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_125052.htm
- Netland, E. (2016, 11. februar). Beskydninger om illojalitet sårer dypt. *Sør-Varanger Avis*. Hentet fra <http://www.sva.no/nyheter/beskydninger-om-illojalitet-saarer-dypt>
- Neuendorf, K.A. (2002). *Content Analysis Guidebook*. Thousand Oaks, California: Sage
- Neumann, I.B. (1996). Self and Other in International Relations. *European Journal of International Relations*, 2(2), 139–174. DOI: <https://doi.org/10.1177/1354066196002002001>

- Neumann, I.B. (1998). Russia as Europe's other. *Journal of Area Studies*, 6 (12), 26-73. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/02613539808455822>.
- Neumann, I.B. & Wigen, E. (2018, 28. november). Steppenes politikk hjelper dagens sterke ledere. *Morgenbladet*. Hentet fra <https://morgenbladet.no/ideer/2018/11/steppenes-politikk-hjelper-dagens-sterke-ledere>
- Nicholson, H.F. (2016, 24. oktober). Over 50 aviser har valgt å gjøre seg usynlige for politikere, embetsverk og bedrifter. Hvorfor gjemme seg bort? *Medier24.no*. Hentet fra <https://www.medier24.no/artikler/over-50-aviser-har-valgt-a-gjore-seg-usynlige-for-politikere-embetsverk-og-bedrifter-hvorfor-gjemme-seg-bort/365134>
- Nielsen, J. & Mankova, P. (2014). *Russland kommer nærmere: Norge og Russland 1814-1917*. Oslo: Pax.
- Nilssen, A. S. (2015). *Norske premisser: En diskursanalyse av regjeringens og mediers oppfatning av Russland* (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/45297>
- Nitteberg, H. (2015, 14. desember). Stor suksess med Nordnorsk Debatt. *Nordlys*. Hentet fra <https://www.nordlys.no/nordnorsk-debatt/facebook/stor-suksess-med-nordnorsk-debatt/s/5-34-329014>
- Nordenson, B. (2008, november/desember). Overload! Journalism's battle for relevance in an age of too much information. *Columbia Journalism Review*. Hentet fra https://archives.cjr.org/feature/overload_1.php
- Nordland, T.E. (2019, 8. januar). Har vi råd til en ny kald krig? *Nordnorsk debatt.no*. Hentet fra <https://nordnorskdebatt.no/article/har-vi-rad-en-ny-kald-krig>
- Norris, P. (1995). The Restless Searchlight: Network News Framing of the Post-Cold War. *Political Communication*, 12:4, 357-370. DOI: 10.1080/10584609.1995.9963084
- NRK (2015, 23.april). Nordmenn har minst til overs for Putin. *NRK.no*. Hentet fra <https://www.nrk.no/urix/nordmenn-har-minst-til-overs-for-putin-1.12324832>
- NTB (2016, 2. august). Annenhver nordmann mener Putin er en trussel. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/MjMVB/Annenhver-nordmann-mener-Putin-er-en-trussel>
- Nygren, G., Glowacki, M., Hök, J., Kiria, I., Orlova D. & Taradai D. (2018). Journalism in the Crossfire. *Journalism Studies*, 19, 7, 1059-1078. DOI: 10.1080/1461670X.2016.1251332

- Ødegård, P.O. (2018, 2. juli). Sterke menns comeback. *VG.no*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/L0xXVp/sterke-menns-comeback>
- Ojala, M. & Pantti, M. (2017). Naturalising the new cold war: The geopolitics of framing the Ukrainian conflict in four European newspapers. *Global Media and Communication*, 13(1), 41–56. DOI: <https://doi.org/10.1177/1742766517694472>
- Pan, P.-L. & Lawal, T. (2017). Ideological framing in U.S. news coverage of Sochi Winter Olympic Games. *Russian Journal of Communication*, 9 (1), 19-33, DOI: [10.1080/19409419.2017.1279565](https://doi.org/10.1080/19409419.2017.1279565)
- Pappa, E. (2013). *Sports Spectacle, Media and Doping: The representations of Olympic drug cases in Athens 2004 and Beijing 2008*. (Doktoravhandling, Brunel University). Hentet fra <https://bura.brunel.ac.uk/bitstream/2438/7477/1/FulltextThesis.pdf>
- Parkin, W.S. & Green, D. A. (2016). Terrorism in the News: The Efficiency and Impact of Sampling Methods on Data Collection and Content Analysis. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39, 668-686. DOI: [10.1080/1057610X.2016.1141019](https://doi.org/10.1080/1057610X.2016.1141019)
- Pavlovskij, V.A. (2015, 7. mai). Russlands ambassadør skriver: Seieren ble skapt av felles innsats. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/AWOE/Russlands-ambassador-skriver-Seieren-ble-skapt-av-felles-innsats>
- Pedersen, B.G. (2015). Norsk russlandspolitikk og konflikten i Ukraina. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/russlands-politikk/id2397982/>.
- Peterson, S. (1981). International News Selection by the Elite Press: A Case Study. *The Public Opinion Quarterly*, 45(2), 143-163. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/2748788>
- Pew Research Center (2007, 29. oktober). The insible primary – invisible no longer. The Media Sectors. Hentet fra <https://www.journalism.org/2007/10/29/the-media-sectors/>
- Pew Research center (2013, 3. september). Global Opinion of Russia Mixed. Hentet fra <https://www.pewglobal.org/2013/09/03/global-opinion-of-russia-mixed/>
- Pew Research Center (2012, 1. november). Winning the media campaign 2012. Methodology. Hentet fra <https://www.journalism.org/2012/11/01/methodology-26/>
- Pew Research Center (2012, 16. November). The final days of the media campaign. Methodoly. Hentet fra <https://www.journalism.org/2012/11/16/methodology-27/>

- Pew Research Center (2017, 2. Oktober). Covering president Trump in a polarized media environment. Methodology. Hentet fra <https://www.journalism.org/2017/10/02/trump-first-100-days-methodology/>
- Piene, B.D. (2006). *Et gudsførlatt land? Medierte bilder av Sudan i det 20. århundre*. (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/27845/Etxgudsførlattxland-MediertexbilderxavxSudan.pdf?sequence=1>
- Plano Clark, V. L. & Badiie, M. (2010). Research questions in mixed methods research. I A. Tashakkori & C. Teddlie (red.). *SAGE handbook of mixed methods in social and behavioral research*, 2. utgave (pp. 275–304). Thousand Oaks, CA: Sage. DOI: <https://dx.doi.org/10.4135/9781506335193.n12>
- Politiets sikkerhetstjeneste (2015, 4. februar). *Trusselvurdering 2015*. Hentet fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2015/>
- Politiets sikkerhetstjeneste. Trusselvurderinger. Hentet fra <https://www.pst.no/alle-artikler/?FilterByValues=2>
- President av Russland (2014, 18. mars). *Obratsjenie Presidenta Rossijskoj Federatsii* [Russlands presidents tale] [Transkript]. Hentet fra <http://kremlin.ru/events/president/news/20603>
- President av Russland (2015, 26. november). *Zajavlenija dlja pressy i otvety na voprosy zhurnalistov po itogam vstrechi s Prezidentom Francii Fransua Ollandom 26 nojabrja 2015, Moskva, Kreml*. [Presseuttalelse og pressekonferanse for journalister etter møtet med Frankrikes president Francois Hollande, 26. November 2015, Moskva, Kreml.] [Transkript] Hentet fra <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/50792>
- Pressens faglige utvalg (PFU). *Vær varsom-plakaten*. Hentet fra <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Price, V., Tewksbury, D. & Powers, E. (1997). Switching trains of thought: The impact of news frames on readers' cognitive responses. *Communication Research*, 24(5), 481-506. DOI: <http://dx.doi.org/10.1177/009365097024005002>
- Rapp, O.M. (2017, 21. februar). Folk i nord vil ha tøvær. *Klassekampen*. Hentet fra <https://www.klassekampen.no/article/20170221/ARTICLE/170229994>

- Raittila, P. (2004). Representations of Otherness in Finnish Culture. Media Images of Russians and Estonians. I Riegert, K. (red). *News of the Other. Tracing Identity in Scandinavian Constructions of the Eastern Baltic Sea Region* (s. 151-166). Göteborg: Nordicom.
- Reese, S. D. (2001). Prologue. Framing Public Life: A Bridging Model for Media Research? I S.D. Reese, O.H. Gandy, & A.E. Grant (red.). *Framing public life: perspectives on media and our understanding of the social world* (s.7-32). London, Mahwah, N.J: Lawrence Erlbaum Associates
- Regjeringen (2013, 24. juli). *Norges bilaterale forhold til Russland*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/sikkerhetspolitikk/russland/id451591>
- Reiner, R. (2002). Media made criminality: The representation of crime in the mass media. I R. Reiner, M. Maguire & R. Morgan (red.) *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford University Press, Oxford, UK (s.302-340). Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/30528841_Media_made_criminality_The_representation_of_crime_in_the_mass_media/download
- Retriever (2019). Mediearkiv. Hentet 6. mai 2019 fra <https://www.retriever.no/product/mediearkiv/>
- RIA Novosti (2014, 23. oktober). *Obraz Rossii v mire: analiz zarubezhnykh SMI* [Russlands image rundt i verden: analyse av utenlandske massemedier]. Hentet fra <https://ria.ru/20141023/1029725608.html>
- Riabov, O. & de Lazari, A. (2009). Misha and the Bear. *Russian Politics & Law*, 47:5, 26-39, DOI: 10.2753/RUP1061-1940470502.
- Rice-Oxley, M. (2018, 12. februar). The good news is ... people like to read good news. *Guardian.com*. Hentet fra <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/12/but-first-here-is-the-good-news->
- Richardson, J. (2008). Readers' letters. I B. Franklin (red.). *Pulling Newspapers Apart: Analysing Print Journalism* (s. 56-66). London: Routledge
- Riegert, K. & Åker, P. (2004). Knowing Me, Knowing you. Mediated identities in the Eastern Baltic Sea Region. I Riegert, K. (red). *News of the Other. Tracing Identity in Scandinavian Constructions of the Eastern Baltic Sea Region* (s. 71-89). Göteborg: Nordicom.
- Riffe, D., Lacy S. & Fico, F.G. (2005). *Analyzing media messages: using quantitative content analysis in research*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum.

- Roald, T. & Kjøppe, S. (2008). Generalisering i kvalitative metoder. *Psyke & Logos*, 29(1), 14, 86-99. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/psyke/article/view/8430>
- Robinson, P. (1999). The CNN Effect: Can the News Media Drive Foreign Policy? *Review of International Studies*, 25(2), 301-309. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/20097596>
- Roksvold, T. (1989). *Retorikk for journalister*. Landslaget for norskundervisning og J.W. Cappelen's forlag.
- Roman, N., Wanta, W. & Buniak, I. (2017). Information wars: Eastern Ukraine military conflict coverage in the Russian, Ukrainian and U.S. newscasts. *International Communication Gazette*, 79(4), 357–378. DOI: <https://doi.org/10.1177/1748048516682138>
- Romøren, T. I. (2004). Helsevesenet på Dagsrevyen. *Tidsskriftet til den norske legeforening*, 124, 3212-3216. Hentet fra <https://tidsskriftet.no/2004/12/om-helsetjenesten/helsevesenet-pa-dagsrevyen#reference-16>
- Rønning, O.M. (2016). Kommunistenes hemmelige skoling i Sovjetunionen. I *Norges historie.no*. Hentet fra <https://www.norghistorie.no/forste-verdenskrig-og-mellomkrigstiden/artikler/1653-kommunistenes-hemmelige-skoling-i-sovjet.html>.
- Røslund, M.B. (2017). *Russland og ønsket om norsk alenegang*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norsk_alenegang/id2544341/
- Røed, R. & Johnsen, A.B. (2017, 17. februar). Russland-ekspert: Vi er tilbake til den kalde krigen. VG. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/ko3J6/russland-ekspert-vi-er-tilbake-til-den-kalde-krigen>
- Rowe, L. & Hønneland, G. (2010). Norge og Russland: Tilbake til normaltilstanden. *Nordisk Østforum*, Vol. 24, 133-147. Hentet fra <https://www.idunn.no/nof/2010/02/art10>.
- Rowe, L. (2018). Fornuft og følelser: Norge og Russland etter Krim. *Nordisk Østforum*, Vol.32, 1-20. DOI: <https://doi.org/10.23865/noros.v32.1037>
- Russian Institute for Strategic Studies (2015). Antirossijskij vektor: zarubezhnye SMI v 2015 g. [Antirussisk vektor: utenlandske medier i 2015] Hentet fra https://riss.ru/images/pdf/doclady/antiross_vector.pdf
- Russlands utenriksdepartement (2015, 25. November). *Intervju Ministra inostrannyh del Rossii S.V.Lavrova rossijskim i inostrannym SMI, Moskva, 25 nojabrja 2015 goda* [Pressekonferansen til Russlands utenriksminister S.V.Lavrov for russiske og utenlandske massemedier]. [Transkript] Hentet fra

http://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/1948861

Sæther, A.K. (2007). *Rapporter fra bakgården: norsk pressedekning av Latin-Amerika fra 1902 til 2002*. (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet fra

<https://www.duo.uio.no/handle/10852/27851>

Saiko, J. (2013). Rossija v mediadiskurse Germanii: kommentarii i oenki nemeckih jekspertov [Russland i den tyske mediediskursen: kommentarer og evalueringer ved tyske eksperter]. I A.V.Devjatkov & A.S.Makarytsjev (red.). *Rossija i Germanija v prostranstve evropejskih kommunikacij* [Russland og Tyskland i det europeiske kommunikasjonslandskapet], Tyumen Universitet. Hentet fra https://www.ees-online.org/media/Russland_Deutschland_Buch_Makarychev.pdf

Sambrook, R. (2010). *Are foreign correspondents redundant? The changing face of international news* (Project report). Hentet fra

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-12/Are%20Foreign%20Correspondents%20Redundant%20The%20changing%20face%20of%20international%20news.pdf>

Sande, Ø. (1971). The Perception of Foreign News. *Journal of Peace Research*, 8(3–4), 221–237.

DOI: <https://doi.org/10.1177/002234337100800303>

Schudson, M. (1995). *The Power of News*. London: Harvard University Press

Carson, M. (2011). Making Memories Matter: Journalistic Authority and the Memorializing Discourse Around Mary McGrory and David Brinkley. I D.A.Berkowits (red.) *Cultural Meaning of News. A Text-Reader* (s.337-349). Thousand Oaks, California: SAGE Publications

Segev, E. & Miesch, R. (2011). A Systematic Procedure for Detecting News Biases: The Case of Israel in European News Sites. *International Journal of Communication*, 5, 20. Hentet fra

<https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/995>

Semetko, H. A., Brzinski, J. B., Weaver, D. & Willnat, L. (1992). TV news and U.S. Public opinion about foreign countries: The impact of exposure and attention. *International Journal of Public Opinion Research*, 4(1), 18-36. DOI: <https://doi.org/10.1093/ijpor/4.1.18>

Semetko, H. A. & Schoenbach, K. (2003). News and Elections: German Bundestag Campaigns in the Bild, 1990-2002. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 8(3), 54–69. DOI:

<https://doi.org/10.1177/1081180X03008003004>

- Sheafer, T. (2007). How to Evaluate It: The Role of Story-Evaluative Tone in Agenda Setting and Priming. *Journal of Communication*, 57, 21-39. DOI:10.1111/j.0021-9916.2007.00327.x
- Simonsen, A.H. & Eide, E. (2009). *Dekke verden! Lærebok i utenriksjournalistikk*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Skårderud, J.R. (2018, 20. desember). «Kremls trojanske hester». *Klassekampen*. Hentet fra <https://www.klassekampen.no/article/20181220/ARTICLE/181229996>
- Skvortsova, E. (2016). *Media portrayal of the Sochi 2014 Olympic games: Yet another wave of confrontation between Russia and the West* (Masteravhandling, Universitetet I Helsinki). Hentet fra https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/163851/skvortsova_mediaandcommunicationstudies.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Skårdalsmo, K. (2008, 11. april). Kinesere oppgitt over negative medier. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/verden/kinesere-oppgitt-over-negative-medier-1.845122>
- Smetanina, K. (2006). *Russland og russere: en guide til vårt nabofolk i øst*. Oslo: Orionforlag
- Smetanina, K. (2014). *Når Ivar møter Ivan: Å gjøre forretninger i Russland*. Oslo: Arneberg forlag
- Smirnova, A., Laranetto, H. & Kolenda, N. (2017). Ideology through sentiment analysis: A changing perspective on Russia and Islam in NYT. *Discourse & Communication*, 11(3), 296–313. DOI: <https://doi.org/10.1177/1750481317699347>
- Sneve, S. (2016, 17. februar). Brønnpisserne er tilbake. *Nordnorsk debatt.no*. Hentet fra <https://nordnorskdebatt.no/article/bronn-pisserne-tilbake>
- Snoen, J.A. (2019, 19. februar). Dagsrevyen skal ikke vise falsk nøytralitet overfor diktaturer. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/OnxR23/Dagsrevyen-skal-ikke-vise-falsk-noytralitet-overfor-diktaturer--Jan-Arild-Snoen>
- Soderlund, W., Wagenberg, R. & Surlin, S. (1998). The Impact of the End of the Cold War on Canadian and American TV News Coverage of Cuba: Image Consistency or Image Change? *Canadian Journal of Communication*, 23(2). DOI: <https://doi.org/10.22230/cjc.1998v23n2a1033>
- Sogstad, K. (1985). En undersøkelse av utenriksdekningen i forskjellige nyhetsmedier. I K.Sogstad & L. Mellum (red.). *Nyheter fra Sør til Nord. Om u-landsnyheter i norske medier*. Fredrikstad: Institutt for journalistikk.

- Sokolova, F. & Koptyaeva, A. (2015). Modern political image of Russia in Norway (on media coverage [Sovremennyj politicheskij imidzh Rossii v Norvegii (na materialah SMI)]. *Arktika i Sever*, vol.18. DOI: 10.17238/issn2221-2698.2015.18.81
- Soroka, S. & McAdams, S. (2015). News, Politics, and Negativity. *Political Communication*, 32:1, 1-22. DOI: 10.1080/10584609.2014.881942
- Soroka, S., Young, L. & Balmas, M. (2015). Bad News or Mad News? Sentiment Scoring of Negativity, Fear, and Anger in News Content. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 659(1), 108–121. DOI: <https://doi.org/10.1177/0002716215569217>
- Srebrowska, U. (2005). ATEKST kan lede på villspor. *Norsk medietidsskrift*, Vol.12, nr. 1, 40-43. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/2005/01/atekst_kan_lede_pa_villspor
- Starkey, G. (2007). *Balance and bias in journalism: Representation, regulation, and democracy*. Basingstoke: Palgrave.
- Steinfeld, H.-W. (2018, 1. august). Nå tar vi «den sterke mann». *VG.no*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/6nAPar/naa-tar-vi-den-sterke-mann>
- Sternvik, J. (2004). *Ögonrörelsestudier och dagstidningsläsning* (Arbetsrapport 20). Hentet fra https://jmg.gu.se/digitalAssets/1293/1293537_ar_20_jos_ogonrorelser.pdf
- Stormark, K. (2016, 22. februar). Om finnmarkinger, lojalitet og Russland. *Nordnorskdebatt.no*. Hentet fra <https://nordnorskdebatt.no/article/om-finnmarkinger-lojalitet>
- Strand, T. (2015, 21. april). – En propagandakanal for å så splittelse. *NRK.no*. Hentet fra <https://www.nrk.no/urix/-en-propagandakanal-for-a-sa-splittelse-1.12321918>
- Svennevig, J. (2013). *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*, 2. utgave. Fagernes: Landslaget for norskundervisning og Cappelen Akademiks Forlag
- Sælid, V. H. (2011). *Å være der, eller ikke være der – en analyse av korrespondentrollen i en digital og globalisert mediehverdag*. (Masteravhandling). Universitetet i Oslo.
- Tannes, R. & Eriksen, K.E. (1999). Norge og NATO under den kalde krigen. I C.Prebensen & N.Skarland (red.). *NATO 50 år: norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år*. Oslo: Den norske Atlanterhavskomiteé.
- Tankard, J.W. (2001). The Empirical Approach to the Study of Media Framing. I Reese, S.D., Gandy, O.H., Grant, A.E. (red.). *Framing public life: perspectives on media and our*

- understanding of the social world* (s.95-106). London, Mahwah, N.J: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tarasova, M. (2012). *The Image of Russia. Comparison between representations in Russian English-speaking media and Transnational Media*. (Masteroppgave, Örebro University). Hentet fra <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:527847/FULLTEXT01.pdf>
- Tass.ru (2018, 20. desember). Putin: Vesten bruker den politiserte russofobien for å holde Russland nede [Putin: "politizirovannaja rusofobija" ispol'zuetsja Zapadom, chtoby sderzhat' Rossiju]. *Tass.ru*. Hentet fra <https://tass.ru/politika/5935494>
- Taylor, P. M. (2003). *Munitions of the mind: A history of propaganda from the ancient world to the present day* (3.utgave). Manchester and New York: Manchester University Press
- Thorenfeldt, G. (2014, 23. september). – Vesten demoniserer Putin. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/vesten-demoniserer-putin/60945530>
- Thorheim, B.L. (2018). *Norsk-russisk samarbeid i nord*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/samarbeid_nord/id2593444/
- Tiffen, R. (1976). A new information order? International Agencies and the flow of the news. *Southeast Asian Journal of Social Science*, 4 (2), 65-76. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/24490001>
- Tims, A.R. & Miller, M.M (1986). Determinants of attitudes toward foreign countries, *International Journal of Intercultural Relations*, Volume 10, Issue 4, 471-484. DOI: [https://doi.org/10.1016/0147-1767\(86\)90046-5](https://doi.org/10.1016/0147-1767(86)90046-5).
- Tonstad, P.L. (2016, 12. mai). Nordområdene på vent. *Nordnorskdebatt.no*. Hentet fra <https://nordnorskdebatt.no/article/nordomradene-pa-vent>
- Tornås, K.A. (2006). *Kort og brutalt. Afrika og sultende afrikanere i norske aviser* (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/27595>
- Trellevik, A. (2019, 9. April). Solberg før Putin-møtet: – I Norges interesse med godt samarbeid med Russland. *High North News*. Hentet fra <https://www.highnorthnews.com/en/solberg-putin-motet-i-norges-interesse-med-godt-samarbeid-med-russland>
- Tsygankov, A. P. (2017). The dark double: the American media perception of Russia as a neo-Soviet autocracy, 2008–2014. *Politics*, 37(1), 19–35. DOI: <https://doi.org/10.1177/0263395715626945>

- Tuchman, G. (1972). Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity. *American Journal of Sociology*, 77(4), 660-679. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/2776752>
- Utenriksdepartementet (2017). *Veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk* (Meld. St. 36, 2016–2017). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-36-20162017/id2549828/>
- Utenriksdepartementet (2019, 5. mars). *Utenrikspolitisk redegjørelse for Stortinget 5. mars 2019 av utenriksminister Ine Eriksen Søreide*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utgreiing_190305/id2631307/
- Utenriksdepartementet (2015, 9. februar). – *Et forsterket og fornyet forsvar for fremtiden – vanskelige valg og dilemmaer*. Foredrag ved forsvarsminister Ine Eriksen Søreide, Oslo Militære Samfund, 9. februar 2015. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/-et-forsterket-og-fornyet-forsvar-for-fremtiden--vanskelige-valg-og-dilemmaer/id2395220/>
- Vagle, W. (1995). Kritisk tekstanalyse. I J. Svennevik, M. Sandvik & W.Vagle. *Tilnærminger til tekst* (s. 123–238). Oslo: Landslaget for norskundervisning (LNU) og Cappelen Akademisk Forlag.
- van der Meer, T.G.L.A, Kroon, A.C., Verhoeven, P. & Jonkman, J. (2019): Mediatization and the Disproportionate Attention to Negative News. *Journalism Studies*, 20:6, 783-803. DOI: 10.1080/1461670X.2018.1423632
- van Dijk, T.A. (1998). Editorial: Discourse and Ideology. *Discourse & Society*, 9(3), 307–308. DOI: <https://doi.org/10.1177/0957926598009003001>
- van Dijk, T.A. (1988). *News analysis. Case studies of international and national news in the press*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- van Gorp, B. (2010). Strategies to take subjectivity out of framing analysis. I P. D'Angelo & J. Kuypers (red.) *Doing news framing analysis: Empirical and theoretical perspectives* (s. 84-109). New York, NY: Routledge
- Wæhler, T. A., Kiil, M. & Odland, J.Ø. (2018, 16. oktober). Universitetssamarbeid med Russland viktigere enn noen gang. *Nordnorskdebatt.no*. Hentet fra <https://nordnorskdebatt.no/article/universitetssamarbeid-russland>
- Wall-Jørgensen, K. (2008). Op-ed-pages. I B. Franklin (red.). *Pulling Newspapers Apart: Analysing Print Journalism* (s. 67-74). London: Routledge

- Wang, X. & Shoemaker, P.J. (2011). What shapes Americans' opinion of China? Country characteristics, public relations and mass media. *Chinese Journal of Communication*, 4:1, 1-20. DOI: 10.1080/17544750.2011.544079
- Wanta, W., Golan, G. & Lee, C. (2004). Agenda Setting and International News: Media Influence on Public Perceptions of Foreign Nations. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81(2), 364–377. DOI: <https://doi.org/10.1177/107769900408100209>
- Wilhelmsen, J. & Rowe, E.W. (2012, 23. september). Russland i det norske bildet. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/OnKB2/Russland-i-det-norske-bildet>
- Willnat, L. & Metzgar, E.T. (2012, juni). *American Perceptions of China and the Chinese: Do the Media Matter?* Paper presented at the 65th Annual Meeting of the World Association for Public Opinion Research, Hong Kong. Hentet fra <https://wapor2012.hkpop.hk/doc/papers/ConcurrentSessionsI/IB/IB-3.pdf>
- Wu, H. D. (1998). Investigating the Determinants of International News Flow: A Meta-Analysis. *International Communication Gazette*, 60(6), 493–512. DOI: <https://doi.org/10.1177/0016549298060006003>
- Ytterstad, A. (2011). Klimakrisen utfordrer objektivitetsidealet i norsk journalistikk. *Norsk medietidsskrift*, Vol. 18, nr. 4, 323-343. Hentet fra <https://www.idunn.no/nmt/2011/04/art07>
- Zhang, C. & Meadows III, C. (2012). International Coverage, Foreign Policy, and National Image: Exploring the Complexities of Media Coverage, Public Opinion, and Presidential Agenda. *International Journal of Communication*, 6, 20. Hentet fra <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/1424>
- Zillich, A. F., Göbbel, R., Stengel, K., Maier, M. & Ruhrmann, G. (2011). Proactive crisis communication? News coverage of international conflicts in German print and broadcasting media. *Media, War & Conflict*, 4(3), 251–267. DOI: <https://doi.org/10.1177/1750635211420629>
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K. & Larsen, L. (2007). *Metodebok for mediefag* (3. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Østhagen, A. (2015, 10. august). Maler fanden på veggen i Arktis. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/GqkB/Maler-fanden-pa-veggen-i-Arktis>

Artikler fra A-tekst referert i teksten

- Alexandersen, R. S. (2013, 30. august) RUSSERNE SIER HVER GANG. *Nordlys*.
- Askedal, J. (2015, 27.november). Feil av Tyrkia å skyte. *VG*.
- Aspaas, E.H. (2015, 25. november). «Et dolkestikk i ryggen». *VG*.
- Berg, T. (2015, 13. februar). Norge må normalisere forholdet til Russland. *Nordlys*.
- Bergens Tidende (2015, 26. november). Russiske provokasjoner. *Bergens Tidende*.
- Birkevold, H. (2015, 26. november). Krigsteateret. *Stavanger Aftenblad*.
- Bjørnbakk, J.M. (2012, 14. september). Nå skal vi varsles om ATOMFARE. *Nordlys*.
- Ege, R.T. (2015, 19. mai) Putins nye muskler. *VG*.
- Foss, A.B. (2015, 25.november). Derfor fikk Tyrkia nok. *VG*.
- Hanssen, K. & Johansen, P.A. (2015, 25. november). - Tyrkerne må ha bestemt seg på forhånd. *Aftenposten*.
- Heine, T. (2015, 25. november) – Russland er dolket i ryggen. *Stavanger Aftenblad* (også publisert under tittelen «-Tyrkia har dolket Russland i ryggen» hos Bergens Tidende og Adresseavisen).
- Heine, T. (2015, 26. november). Tyrkia er skurken, og Frankrike helten. *Bergens Tidende* (også publisert under tittelen «Nye skurker, nye venner» i Stavanger Aftenblad).
- Holander, S. (2013, 29.oktober). Elefanten i klasserommet. *Dagbladet*.
- Jerichow, A. (2015, 25. november). Angrepet som ikke skulle skje. *Stavanger Aftenblad*. (også publisert i Adresseavisen).
- Johansen, P.A. (2015, 25. november). Derfor er nedskytingen et alvorlig problem for Putin og NATO. *Aftenposten*.
- Johansen, P.A. (2016, 28. august). Øver mer krig i Barentshavet. *Aftenposten*.
- Kramviken, T. (2015, 26.november). 3 grunner til at en storkrig ikke står på trappene... og 4 grunner til at forholdet fortsatt vil være anstrengt. *Aftenposten*.
- Kristoffersen, I. (2015, 28.november). Politisk skrekkopplevelse. *Nordlys*.
- Langberg, Ø.K. & Andreassen, T.A. (2015, 25. november). NATO: Skutt ned etter 17 sekunder i tyrkisk luftrom. *Aftenposten*.

Nordlys (2011, 10. august) Psykologisk effekt. *Nordlys*.

Oldeide, A. (2015, 25.november). Putin under press kan bli farleg. *Bergens Tidende*.

Pletten, C., Tjeldflåt, G.M. & Nicolaisen, C. (2015, 27. november). Derfor er det krise at Tyrkia skjøt ned et russisk fly. *Bergens Tidende*.

Revold, J. (2013, 12.november). Hurra for Murmansk-skolen! *Nordlys*.

Skevik, E. (2015, 25. november). SKREKKSCENARIOET: Ekspert. Akkurat dette vi har fryktet. *VG*.

Skjeggestad, H. (2013, 30.august). Maler Russland i et utenrikspolitisk hjørne. *Aftenposten*.

Stenvaag, H. & Stensen, I. (2016, 20.januar). Stopp deportasjonene til Russland. *Nordlys*.

Strand, M. (2011, 5.desember). Nederlag for Putin. *Dagbladet*.

Strand, M. (2015, 25. november). Et farlig høyt spill. *Dagbladet*.

Strand, M. (2015, 28. november). Tsaren og sultanen. *Dagbladet*.

Strand, M. (2016, 16. mars). Putins smarte plan. *Dagbladet*.

Vestbakke, A.M. (2015, 25. november). Stoltenberg maner til ro. *Adresseavisen*.

VG (2015, 26. november). En farlig rivalisering. *VG*.

Vedlegg 1. Kodebok «Russland på norsk». Kvantitativ innholdsanalyse

Variabel: Dato

Datoen som fremkommer på artikkelens avtrykk i A-tekst.

Variabel: År

År: 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014*, 2015, 2016.

*Artiklene i 2014 har i tillegg underkategori: før 28.02.2014 og etter 28.02.2014 (denne inndelingen er slått sammen for presentasjonens formål)

Variabel: Ukedag

- 1 Mandag
- 2 Tirsdag
- 3 Onsdag
- 4 Torsdag
- 5 Fredag
- 6 Lørdag
- 7 Søndag

Variabel: Aviser

- 1 Adresseavisen
- 2 Aftenposten
- 3 Bergens Tidende
- 4 Dagbladet
- 5 Nordlys
- 6 Stavanger Aftenblad
- 7 VG

Variabel: Sjangre

Artikkelen vurderes som helhet, med evt informasjon om rubrikken der denne er oppgitt, artikkelens tittel, ingress, brødtekst, evt bildetekst. Der det foreligger et faksimile av avissiden i A-tekst, bør koderen også evaluere denne som helhet, for å avgjøre kodingen, ved å legge merke til paratekstene, plassering på avissiden og typografisk layout.

1	<p>«News» (nyheter, reportasjer, feature, intervjuer, portrettintervjuer både skrevet av avisens egne medarbeidere og innkjøpt stoff)</p>	<p>Artikler tydelig plassert i «nyhetsseksjonen», eller markert med «Nyheter», «Reportasje», «Intervju» eller «Portrett».</p> <p>Hvis ikke tydelig markert: Gjengivelse av faktiske forhold av dagsaktuell karakter, uten at journalistens egne meninger, fortolkninger og moralske vurderinger, er eksplisitt tilstede. Reportasjer med journalistens tydelige tilstedeværelse, som skildrer faktiske forhold.</p> <p>Artikler i form av spørsmål og svar (intervju), også med journalistens tydelige tilstedeværelse.</p> <p>Feature: lengre artikler som skildrer, rapporterer eller karakteriserer et miljø, også uavhengig av det dagsaktuelle nyhetsbildet.</p> <p>Eksempel på hybridsjangre: artikler under «Verden i dag» i Aftenposten kategoriseres som nyheter.</p>
2	<p>Views (Leder, kommentar og kåserier skrevet av avisens egne medarbeidere)</p>	<p>Artikler tydelig plassert under / markert med «leder» eller «kommentar».</p> <p>Hvis ikke tydelig markert: innlegg skrevet av avisenes egne skribenter og kommentatorer (dette er indikert med tittel og/eller e-postadresse), som inneholder journalistenes personlige meninger, fortolkninger og forståelse av hendelser og fenomener, ofte med moralske vurderinger eller påbud om handling. Rubrikker «Under streken», «Nyhetsanalyse», «Innsikt», «Akkurat nå» og «Forstå» kodes som «leder og kommentar».</p>
3	<p>«Innsendt» (debattinnlegg, kronikker og leserbrev, altså alle meningsbærende artikler som ikke er skrevet av avisenes egne medarbeidere)</p>	<p>Artikler tydelig plassert under / markert som «Debutt», «Kronikk» og / eller «Leserbrev». Hvis ikke tydelig markert: artikler skrevet av eksterne skribenter slik det er indikert med skribentens navn (uten «affiliation» for leserbrev) eller med navn og institusjons tilhørighet (for debattinnlegg og kronikker)</p>
4	<p>Anmeldelser, faktabokser og annet</p>	<p>Artikler som inneholder journalistens egne vurderinger og synspunkter om kulturprodukter de selv har opplevd slik som utgitte bøker, konserter, plater. Større faktabokser som er registrert som egne oppføringer i A-tekst, plasseres også her.</p>

Variabel: Tema

Hovedtema vurderes ut fra helhetsinntrykket. Der det foreligger et faksimile av avissiden i A-tekst, bør koderen også evaluere denne som helhet (f.eks ut fra paratekster: «Økonomi», «Ukraina», «Valg i Russland») osv for å avgjøre kodingen.

Det politiske regimet og valg: omtale av valg på alle nivåer, generelle omtaler av det politiske regimet i Russland, generelle omtale av Putin, Putins opposisjon, forhold mellom Putin og ordførere, politiske vedtak og lovendringer.

Russlands som utenrikspolitisk aktør, inkludert Russlands involvering i ulike konflikter, samt norsk-russiske relasjoner: Russlands utenrikspolitikk og andre lands politikk mot Russland hvor hovedtemaet er hvordan Russland blir påvirket av denne, NATO-Russland forhold, norsk-russiske politiske forhold, Norges Russlandspolitikk hvor omtale av Russland har en betydelig plass, møter mellom Russlands landsledelse og ledelse i andre land, Russlands involvering i væpnede og andre konflikter internasjonalt (f.eks i Syria) og bilateralt (f. eks i Ukraina eller Georgia).

«Bad news», skandaler og rettssaker. Artikler om rene negative hendelser slik som naturkatastrofer, terrorangrep, ulykker eller nestenulykker, kriminalitet, vold, korrupsjon, fengslinger. Kategorien er utvidet med rettssaker og skandaler (spionskandaler, dopingskandaler og kjendisskandaler slik som skilsmisser og barnefordelingssaker).

Land/samfunn/økonomi osv: En sekkekategori for alle artikler som ikke handler om temaer øverst, men om samfunnets alle andre sider, inkludert, men ikke begrenset til landets økonomi, miljø, forskning, sosiale programmer, demografi, skolevesen, helsevesen, skildringer av typen "slik lever de der", sosiale forhold, høytidsdager, markeringer, og historiske skildringer.

Sport, kultur og underholdning: En sekkekategori for anmeldelser av ulike slags (bøker, konserter osv), artikler om idrettsutøvere, artikler om kuriosa og kjendiser.

Tvilstilfeller avgjøres ved å stille spørsmålet om hva som er hovedtema. I tilfelle hvor man står mellom «Det politiske regimet og valg» og «Land/samfunn/økonomi» vil avgjørelsen være avhengig av om artikkelen hovedsakelig handler om et politisk vedtak, veien til denne og eller forholdet rundt vedtaket, eller om samfunnsmessige konsekvenser av vedtaket. I tilfelle hvor man står mellom «Bad news» og andre kategorier (der det ikke dreier seg om rettssaker og skandaler som bør kodes som bad news), må man skille mellom en personlig opplevelse av det som skjer og den iboende negativiteten i det som skjer. For eksempel, artikkelen om at russiske myndigheter vurderer å vedta gjeninnføring av dødsstraff, bør kodes som «Det politiske regimet og valg» fordi det handler om endringer i lovverket som i og for seg ikke er en negativ hendelse.

Variabel. Tone

Artikkelen vurderes som helhet. Tonen bestemmes ut fra hva som er hovedinntrykket i artikkelen. Der det foreligger et faksimile av avissiden i A-tekst, bør koderen også evaluere denne som helhet, for eksempel, ut fra paratekster.

1. Negativ
2. Nøytral / blandet
3. Positiv

Følgende indikatorer* er med på å avgjøre valens:

Negativ tone:

Ordrette, metaforiske eller sammenlignende beskrivelser som er med på å formidle inntrykk av eller utsikter til en fiasko, katastrofe, krise, kollaps; beskrivelse av et nederlag for landet eller landets ledelse; uttrykk som inneholder frustrasjon eller skuffelse, beskrivelse av den russiske ledelsens manglende vilje til å ta grep for å løse et problem eller komme i mål, presentasjon av noe som landets / ledelsens feilgrep; vekt på manglende løsninger eller manglende vilje til å se etter løsninger; slurv, overseelse og handlingslammelse; beskrivelse av noe som forvirring, kaos eller «ute av funksjon»; vurdering av noe som uærlighet eller forsøk på å fortie eller forfalske noe; inntrykk av skepsis og mistro til det som beskrives, beskrivelse av kritikkverdig oppførsel (enten Russland generelt eller russiske representanter), kommentarer som eksplisitt kritiserer, avviser eller betviler russiske standpunkter.

I utenrikspolitiske relasjoner: beskrivelse av utviklingen i Russland eller russiske handlinger som negativ for Norge og/eller andre parter som står Norges nær; eksisterende uenighet eller utsikter til (fortsatt) uenighet mellom Russland og Vesten/Norge; fokus på konflikt uten løsning mellom Russland og Vesten/Norge; fokus på uforsonlighet og steile fronter; beskrivelser av og vurderinger av russisk historie, kultur, tenkning, handling og/eller verdier som det motsatte (ofte med et tydelig negativt tegn) av Norges / Vestens tenkning, handling og/eller verdier; sammenligninger mellom Russland og andre land hvor russiske forhold beskrives med mer negative toner enn forhold i andre land **

Pessimistiske utsikter: større mulighet for negativ framfor positiv utvikling, negative forventninger, beskrivelse av mulige tap og ulemper, håpløshet.

Positiv tone:

Ordrette, metaforiske eller sammenlignende beskrivelser som er med på å formidle inntrykk av eller utsikter til suksess, framvekst, avverging av katastrofe eller krise; beskrivelse av noe som en seier for landet eller landets ledelse; uttrykk av entusiasme, oppmuntrende eller ros; beskrivelse av ledelsens vilje til å ta grep for å løse problemer eller komme i mål; presentasjon av noe som landets / ledelsens riktige grep og tiltak; vekt på mulighet for løsninger / kriseløsninger eller vilje til å se etter løsninger; beskrivelse av handlekraft i en vanskelig situasjon; ærlighet og vilje til å innrømme feilgrep eller feil tiltak og gjøre noe med det; handlingskraft; beskrivelse av noe som har god struktur, orden og er velfungerende (eller har utsikter til å bli det); inntrykk av tro på og støtte til russiske standpunkter som beskrives; fokus på nøyaktighet, korrekthet, klarhet og orden; beskrivelse av prisverdig oppførsel (enten Russland generelt eller russiske representanter), kommentarer som viser støtte, forståelse for og / eller tro på russiske standpunkter.

I utenrikspolitiske relasjoner: Beskrivelse av utviklingen i Russland som positiv for Norge og /eller andre parter som står Norges nær, eksisterende enighet eller utsikter til enighet mellom Russland og Vesten og/eller Norge, fokus på at konflikten har en løsning, fokus på dialog og forsonlighet; beskrivelse av russisk historie, kultur, tenkning, tiltak og verdier som understreker fellesstreker med Vestens / Norges tenkning, tiltak eller verdier (ofte med et positivt fortegn); sammenligninger mellom Russland og andre land hvor russiske forhold beskrives med mer positive toner enn forhold i andre land**.

Optimistiske utsikter: større muligheter for positiv enn for negativ utvikling, positive forventninger, beskrivelse av mulige gevinster og fordeler, håp.

* Indikatorer kan være ordrette beskrivelser («fiasko», «kaos», «pessimisme før toppmøtet», «håp om løsning», «prisverdig»), men også metaforer og uttrykk i overført betydning («vår i luften», «gå på et smell», «går som smurt», «de var ikke på talefot»), konnotasjoner som bygger på lesernes kollektivminne («kald gufs fra Sovjettiden», «russarfrykt»), så lenge de etterlater et helt bestemt, utvetydig inntrykk.

** Dersom artikkelen har en påstand om at de (negative) forholdene som beskrives, ikke nødvendigvis bare er karakteristisk for Russland og at de også finnes / kan være like (dårlige) i «andre land», regnes dette som en indikator på «nøytral/blandet».

Blandet tone

Artikkel som overhodet ikke inneholder indikatorer nevnt ovenfor, bør kodes som nøytral/blandet. Ved tvil om artikkelen er negativ eller positiv, bør artikkelen kodes som nøytral / blandet. Artikler som belyser saken fra minst to motsatte sider (for eksempel, hvor journalisten intervjuer både tilhengere og motstandere) bør kodes som blandete / tvetydige. Samme gjelder artikkelen som skildrer både problemet og løsningen, i omtrent samme omfang.

Spesielt om koding av artiklene som handler om kuriosa og koding av ironi / satire

Artiklene som handler om uvanlige, merkelige eller oppsiktsvekkende hendelser (kuriosa) kodes som blandete/tvetydige så lenge de ikke inneholder en overvekt av positive (eller negative) indikatorer tilstede. Artikler som inneholder ironiske eller satiriske utsagn, kodes som blandete / tvetydige så lenge de ikke inneholder en overvekt av positive (eller negative) indikatorer eller beskrivelser.

Spesielt for koding av anmeldelser av kulturprodukter (konserter, bøker osv)

Artikkelen kodes ikke ut fra hva anmelderen mener om selve produktet, men ut fra hvilket inntrykk av Russland som skapes av det som står i anmeldelsen som helhet. Det bør stilles følgende spørsmål: «Hvilket inntrykk av *Russland* (ikke selve kulturproduktet) sitter du igjen med etter å ha lest anmeldelsen: negativ, positiv eller blandet?». Dersom et kulturprodukt får positiv omtale i kraft av sine kunstneriske kvaliteter, men artikkelen ellers hovedsakelig beskriver negative forhold i Russland (enten referert til i boken eller som kontekst) bør artikkelen kodes som negativ. Dersom anmeldelsen er positiv til bokens kvaliteter, og resten av teksten inneholder både positive og negative beskrivelser av Russland (for eksempel, negativ fortid men positive utsikter eller håp om bedre framtid), bør artikkelen kodes som blandet. Dersom det er vanskelig å bedømme hvilket inntrykk av Russland artikkelen etterlater, bør artikkelen kodes som «blandet».

Variabel: Norske aktører og / eller norske interesser

Artikkelen vurderes som helhet. Der det foreligger et faksimile av avissiden i A-tekst, bør koderen også evaluere denne som helhet, for å avgjøre kodingen.

Norske aktører/interesser: 1

Ingen norske aktører/interesser: 0

Artikler som handler om en norsk aktør (institusjon, person, myndighet) involvert i russiske forhold, eller om norske interesser i forbindelse med Russland eller russiske forhold, norsk-russiske samarbeidsprosjekter, samarbeidsavtaler, iverksetting av disse, norsk-russisk næringslivsvirksomhet, norsk-russiske kulturprosjekter, norske bedrifter i Russland, folk til folk kontakter, delegasjonsreiser, kontakt mellom politikere osv.

Artikler som handler om russiske forhold, men hvor man innhenter kildeuttalelser fra norske eksperter, regnes ikke som artikler med norske aktører (eksempelvis, artikler om valg i Russland som kommenteres av NUPIs forskere).

Sakens tilknytning til Ukraina-konflikten (aktuelt fra 2014)

Verdi 1 eller 0.

Artikkelen kodes «1» hvis saken handler om Russlands involvering i eller uttalelser om Krim og Ukraina-konflikten og/ eller sanksjoner mot Russland, og i en slik grad at dette fremstår som hovedtema eller hovedbeveggrunn bak artikkelen (for meningsbærende artikler). Artikler som diskuterer norske sanksjoner mot Russland kodes som relatert til Ukraina-konflikten.

Vedlegg 2. Avgjørelse av relevans vs ikke-relevans

Avgjørelse av relevans vs ikke-relevans.

Følgende artikler ble kodet som ikke-relevante:

- Artikkelen framstår som en opprøpning av sportsresultater, medaljeoversikter, kampoppsett, tv-programmer, konsertprogrammer eller som en quiz.
- Trass i at artikkelen inneholder ett eller flere av søkeordene, er disse brukt kun som identifisering av nasjonalitetstilhørighet (russiske ulver, russisk komponister, dirigenter, hovedfigurer i en film/bok, idrettsutøver mm). Foruten en slik kort referanse inneholder artikkelen ikke eller lite informasjon om Russland eller russiske forhold. For eksempel: «Vurderer ulveimport» (om planlagt import av ulver fra Russland)
- Søkeordene brukes i overført betydning, og artikkelen overhodet har ikke noe med Russland å gjøre. For eksempel: «russisk rullet» om biler som ikke bruker piggdekk ("Russisk rullet på veiene")
- Artikkelen inneholder søkeordene, men uten å vie plass til russiske standpunkter, innflytelse eller forhold til en slik grad at dette gjør disse forholdene til hovedtemaet (ca 50 %). For eksempel, en sak som *blant annet* handlet om at den greske statsministeren nekter å støtte sanksjoner mot Russland, bør kodes som ikke-relevant (Lykkelige rengjørere, men i Brussel venter oppvask, Aftenposten, torsdag 29. januar 2015) Ikke-relevans forsterkes også av at bildeteksten (og bildet) valgt for illustrasjon av denne saken, handler om noe annet enn Russland (rengjøringspersonalet).
- Artikler om eller intervjuer med russiske personligheter i Norge bør kodes som relevante bare hvis artikkelen dreier om Russland, russiske forhold, kultur, samfunn, tradisjoner mm slik at det framstår som hovedtema. Dersom hovedtemaet i artikkelen er noe annet (for eksempel, russerne er blitt spurt om deres mening om Norge og norske forhold), ble artikkelen kodet som ikke-relevant. Eksempel på ikke-relevant: «- Norsk er min skjebne», Aftenposten, 01.08.2009, som er et intervju med professor Valerij Berkov, hvor samtalen dreier seg om hans meninger om norsk språk og norsk-russisk ordbok. Eksempel på relevant: «En kald kriger vender hjem», 14.06.2014, Bergens Tidende. Artikkelen er et intervju med tidligere Russlands korrespondent Hans-Wilhelm Steinfeldt hvor store deler av intervjuet nettopp er viet Steinfeldts beskrivelser av ulike russiske forhold.

Vedlegg 3. Tabeller og grunnfordelinger

Tabeller

Antall artikler i ulike aviser

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Totalt
Adresseavisen	8	7	4	6	5	4	7	4	45
Aftenposten	24	16	18	15	15	18	16	15	137
Bergens Tidende	6	3	4	5	5	14	8	7	52
Dagbladet	8	7	2	3	3	12	6	7	48
Nordlys	2	6	4	3	6	10	12	2	45
Stavanger Aftenblad	2	5	4	3	4	4	7	5	34
VG	11	6	3	7	7	8	12	11	65
Totalt	61	50	39	42	45	70	68	51	426

Sjangerfordeling og tema

Radetiketter	Bad news/skandaler	Russland som utenrikspolitisk aktør	Samfunn, folk, økonomi	Sport, kultur, underh	Innenriks, valg, Putin	Totalt
Anmeldelser/annet		0	3	1	8	13
Innsendt		4	12	8	2	34
News		69	111	71	29	316
Views		8	30	9	13	63
Totalt		81	156	89	51	426

Tonefordelingen i ulike temaer, gjennom studieperioden

Antall av TONE	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Totalt
Radetiketter									
Bad news/skandaler	16	17	10	11	8	4	7	8	81
Negativ	15	8	9	11	7	4	5	8	67
Nøytral	1	8	1		1		2		13
Positiv		1							1
Russland som utenrikspolitisk aktør	15	10	5	7	14	41	43	21	156
Negativ	7	2	1	3	6	25	22	9	75
Nøytral	7	6	2	3	8	16	19	7	68
Positiv	1	2	2	1			2	5	13
Samfunn, folk, økonomi	13	13	10	10	14	12	6	11	89
Negativ	5	2	5	4	2	5	1	5	29
Nøytral	5	7	4	4	8	7	4	6	45
Positiv	3	4	1	2	4		1		15
Sport, kultur, underh	14	9	5	6	1	5	6	3	49
Negativ	3	1	1	1		3	4		13
Nøytral	9	7	3	5	1	2	2	2	31

RUSSLAND PÅ NORSK

Positiv	2	1	1					1	5
Innenriks, valg, Putin	3	1	9	8	8	8	6	8	51
Negativ	1		8	5	8	5		2	29
Nøytral	2	1	1	2		3	6	5	20
Positiv				1				1	2
Totalt	61	50	39	42	45	70	68	51	426

Negativitet i kategori «news»

	Bad news/skandaler	Russland som utenrikspolitisk aktør	Samfunn, folk, økonomi	Sport, kultur, underh	Innenriks, valg, Putin	Totalt
News	69	111	71	36	29	316
negativ	58	52	19	9	13	151
nøytral	11	49	40	22	15	137
positiv		10	12	5	1	28
Totalt	69	111	71	36	29	316

Artikler med ulik tone (absolutte tall)

	Adresseavisen	Aftenposten	Bergens Tidende	Dagbladet	Nordlys	Stavanger Aftenblad	VG	Grand Total
negativ	23	75	25	27	10	19	34	213
nøytral	17	52	24	20	27	9	28	177
positiv	5	10	3	1	8	6	3	36
Grand Total	45	137	52	48	45	34	65	426